

Dumitru Augustin Doman

Generația 80 văzută din interior

– o istorie a grupării în interviuri –

vol. I

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Dumitru Augustin Doman

**Generația 80
văzută din interior**

**– o istorie a grupării
în interviuri –**

vol. I

București, 2010

Generația 80 la maturitate

În anii 1977-1978, țin minte, se vorbea de o nouă generație literară. La București se comenta la modul agresiv, se discuta de program estetic, de textualism (deja!), ceea ce nu era rău, în fond. „Organele”, de la turnători și cenזורi în sus, au intrat în panică și aveau de lucru din plin. În noiembrie 1978, Dinu Flămând a pus la cale o masă rotundă la revista „Amfiteatru” cu vreo 15 tineri scriitori, masă rotundă la care au participat, printre alții: Emil Hurezeanu, Elena Ștefoi, Matei Vișniec, Magda Cârneci, Traian T. Coșovei, Mariana Marin, Ion Stratan, Bogdan Ghiu... Am fost și eu invitat, nici acum nu înțeleg pe ce filieră, poate doar pentru că exact în acea săptămână promisem premiul anual al revistei „Lucașfărul” pentru proză, alături de Mircea Nedelciu. S-a vorbit mult și bine despre Cenaclul de Luni care era în vogă în acei ani. Eu trăiam la Iași, unde atmosfera literară era alta. Acolo se redeschisese în 1976 Cenaclul Junimea la Casa Pogor, sub conducerea criticului Daniel Dimitriu (noul Titu Maiorescu, i se zicea) de la „Convorbiri literare”, „ajutat” de Alexandru Dobrescu, Val Condurache, Constantin Pricop etc., unde au citit – printre alții – Liviu Ioan Stoiciu, Nichita Danilov, Cassian Maria Spiridon, eu însumi, Mariana Codruș, Lucian Vasiliu... vreo 77 de autori tineri. Dar nu se vorbea de o nouă generație. Se comentau doar textele protagoniștilor.

Un moment important în afirmarea generației de care vorbim îl reprezintă Colocviul Național de Poezie din octombrie 1978 care s-a ținut la Iași, deschis de Ion Iliescu, prim-secretar al județului. Colocviul a scăpat de sub orice control, pornind chiar de la raportul prezentat de Ștefan Augustin Doinaș, președintele secției de poezie a Uniunii Scriitorilor, care a atacat regimul, pe scriitorii comuniști, toate moravurile și nărvurile din viața literară. În schimb, regretatul Laurențiu Ulici a făcut un gest extraordinar: a refuzat să vorbească și a oferit cuvântul său la vreo 15 poeți tineri, nedebutați editorial, subliniind că ei sunt generația în formare, chiar numind-o generația 80. I-a chemat pe scenă pe Matei Vișniec, Traian T. Coșovei, Marta Petreu etc., care au citit câte un poem.

La București, tinerii scriitori se manifestau în vreo trei cenacluri selecte: Cenaclul de Luni al lui Nicolae Manolescu, Junimea condusă de Ovid S. Crohmălniceanu, Universitas al lui Mircea Martin. Dar și în țară erau cenacluri, grupări, adunări care lucrau concomitent. La Cluj se manifesta Echinocțiu-ul, mișcare literară pornită de Ion Pop în anii 70 și

din care au răsărit foarte mulți optzeciști, de la Ioan Groșan și Mircea Petean până la Marta Petreu și Nicolae Oprea, de la Aurel Pantea și Ioan Moldovan până la Al. Th. Ionescu, de la Al. Cistelean și Alexandru Vlad până la Aurel Pantea, Ion Mureșan și Traian Ștef ș.a.m.d. Dar mișcări (îmi place cuvântul acesta revoluționar!) erau și la Timișoara, Craiova, Piatra/Târgu Neamț etc.

Optzecismul era o generație deja formată la mijlocul deceniului nouă al secolului trecut. Unii o susțineau – cei din jurul României Literare, în frunte cu Nicolae Manolescu, Laurențiu Ulici și Marin Mincu – alții o atacau cu vehemență – Mihai Ungheanu și ai lui de la Luceafărul, Eugen Barbu și ai lui de la Săptămâna. În a sa Istorie critică... de la sfârșitul anului trecut, Nicolae Manolescu pune în ecuație mișcarea cu postmodernismul care „reprezintă o schimbare de paradigmă literară asupra căreia eu insistat îndeosebi (...) Ion Bogdan Lefter și Mircea Cărtărescu”.

După revoluție (cu sau fără ghilimele), generația 80 a explodat concomitent în toată țara. Membrii grupării au devenit fondatori de reviste literare pe tot cuprinsul, șefi de catedre, decani de facultăți de litere, directori de direcții județene de cultură, patroni de edituri, coordonatori de festivaluri literare... Generația 80 a ajuns la cârma literaturii române. Conducerea Uniunii Scriitorilor, de la președintele Nicolae Manolescu în jos, este formată din membri ai Generației 80. Socotindu-mă eu însumi optzecist, mi s-a părut normal să aflu ce e cu această mișcare și - în loc de teoretizări sterile – am găsit de cuviință să fac interviuri cu membrii generației, să spună ei cum văd gruparea. E mai democratic, dar e și mai polemic. Unii deja consideră că generația e perimată, ține de istorie literară, că acum contează doar individualitățile, alții că – dimpotrivă – generația merge înainte ...împotriva partidului comunist. Cert este că toți cei care au răspuns la întrebările mele sunt străluciți, înțelepți, mai mult decât talentați, ceea ce mi se pare minunat pentru mine, umil punător de întrebări.

În acest prim volum sunt prezenți doar 18 optzeciști, așezați în ordine alfabetică. Sunt nume dintre cele mai importante ale generației. Probabil că voi mai publica trei-patru volume, depinde de bunăvoința scriitorilor. Până acum, doar unul m-a refuzat, alții m-au amânat o lună, două, trei (răspunzând cu bunăvoință, apoi), alții sine die. Dincolo de opiniile că generația mai este sau nu de actualitate, eu cred că merită să facem o istorie a generației 80 și nu de la catedră, ci din interiorul mișcării, cu convingerile protagoniștilor. Este demersul pe care mi-l asum și pentru care deja suport reproșurile și frustrările unora. Acest prim volum, ca și cele viitoare, consider că merită să apară și să dea seamă despre o generație care a revoluționat literatura, dar și societatea de la amurgul comunismului.

„Poezia este, în ultimă instanță, practica metafizicii. Ca și religia”

**Nichita Stănescu a fost
entuziasmat de nume și mi-a spus
că ... „e o poezie în sine”**

– Dragă Adrian Alui Gheorghe, ce vrea să însemne numele acesta al tău, unic în literatura română, deși e unul ostentativ neaoș românesc? Vrea să sugereze descendența ultimă? Sau poate pe cea dintotdeauna?

– E o poveste care mă fascinează, cea a numelor pe care le purtăm. O voi detalia, poate, în vreo carte!... În poemele epice folosesc, de altfel, o mulțime de nume, pe ideea că frumusețea, misterul, tot ce ne mișcă și se mișcă au chip și nume. Tatăl meu, născut la 1913, și-a făcut studiile liceale (întrerupte) sub numele de Alui Gheorghe, a luptat pe front, în „cel de-al doilea război”, sub numele de Gheorghiu, și-a trecut în acte trei copii cu numele de Gheorghiu, alți doi cu numele pe care îl port și eu. Am avut de ales, astfel, între (a fi) Gheorghiu și (a fi cu) numele actual. Am rămas așa cum am fost trecut (și eu) în documente. În 1987 i-am trimis lui Geo Bogza o

cărțulie de versuri și am primit o foarte reconfortantă carte poștală din partea maestrului care îmi spunea, textual: „Domnule Alui Gheorghe, aveți un nume cu o accentuată formă tradiționalistă. Sub numele neașe se ascundeau, într-o vreme, veneticii!... Cum cred că nu sunteți așa ceva, după consistența versurilor, după talent și după locul în care trăiți, puteți fie să vă schimbați numele, în unul mai neutru, fie să-l faceți atât de cunoscut, încât să nu mai conteze cum sună. Vă doresc succes!”. Nichita Stănescu, pe care l-am vizitat prin 1981, a fost entuziasmat de nume și mi-a spus că ... „e o poezie în sine”. Ce mi-a spus Bogza m-a motivat, ce mi-a spus Nichita m-a încântat. De asta am rămas cu numele cu care am debutat, care îmi e amprentă în buletin, tipic zonei Moldovei de pe „meridianul Ozana”. Uneori regret că nu mi-am păstrat prima formă a numelui tatălui, de Gheorghiu, poate că m-ar fi prins mai bine. Poate că data viitoare!... În același timp, cu trecerea vremii parcă aș vrea ca toate textele să nu mai aibă un nume definit pe pagină, să circule pur și simplu. Aș vrea să fiu un anonim, de geniu dacă se poate, autor de rugăciuni de exemplu sau autor de texte care să definească creșterea și descreșterea anotimpurilor.

– *Ce este poezia, dragă Adrian Alui Gheorghe? Ai cercetat? Ai aflat?*

– Ce este poezia? Nimic mai simplu decât să o definești. E chiar mai simplu decât să o scrii!... Uite, dacă sunt într-un tren, călătorind spre o destinație oarecare, poezia e un tren, poate chiar trenul care mă duce spre ceva, spre o țintă situată dincolo de mine însumi. Poezia este chiar lipsa de țintă într-o hoinăreală dintr-o după amiază de lume. Sau sunt într-un magazin, printre atâtea inutilități frumos așezate, ei, în acest caz poezia este chiar această inutilitate resimțită

de cel care nu vrea să fie în competiție cu lucrurile. Poezia e o femeie care se duce, mânată de ceva interior, spre un orizont care ție nu-ți relevă nimic. Și acest orizont e poezie, desigur. Poezie e tot ce ni se întâmplă, iar revelația se pare că nu stă în ceea ce propune poetul, ci în ceea ce receptează cititorul. Cititorul e mai important, astfel, decât poetul în noua reconfigurare a poeziei. Poetul, în acest caz, este un ghid, eventual orb dar inspirat, într-un muzeu infinit. Viața însăși e, din această perspectivă, un muzeu cu ghid orb. Poezie e tot ce pierdem și mai puțin ce câștigăm. Să continuu? Poezia este, în ultimă instanță, practica metafizicii. Ca și religia.

Dacă nu aș fi scriitor, aș fi vrut să fiu ceasornicar în atelierul lui Chronos

– Te-a dezamăgit poezia vreodată? Ai avut vreodată impresia că și pe calea poeziei viața e tot pierdută? Ce ți-a dat ție poezia, de vreme ce o aperi și azi, când tocmai ai împlinit cincizeci de ani? Dacă nu ai fi scriitor, ce altceva ți-ar plăcea să fii?

– Am să răspund „pe puncte”, pentru că întrebarea este una plină de întrebări, fiecare având, părelnic, semnificația și nuanțele ei. **a)** Poezia nu m-a dezamăgit niciodată, frică mi-e că am dezamăgit-o eu deseori. Te poate dezamăgi aripa fluturelui care tulbură aerul și care modifică, astfel, ceva în ordinea universului? Nu, dar tu poți dezamăgi universul strivind cu palma omida fluturelui care sprijină aripa. **b)** Dacă și prin poezie viața e (tot) pierdută? Da, dar parcă pierderea e mai voluptuoasă prin poezie, căci una e să știi că timpul e infinit, alta e să simți asta. Una e să știi că roua, de exemplu, e o condensare a umidității din aer, și alta să crezi că e o transpirație a florii care în adâncuri prepară culoarea și mireasma. Una e să

crezi că iubirea e acuplare, alta e să crezi că e o întoarcere în paradis. Ca să pierzi trebuie să pariezi, să cheltuiești, să risipești. Poezia nu-ți cere nimic, ea numai îți dă. Ca și matematica, de altfel. Ca și muzica, în esență și ea tot poezie. Când ascuți muzică ecoul din tine e poezie. Când aduni cifre imposibile despre timp și spațiu și distanțe dintre orașe, nu faci decât să vezi tot poezie. c) Ce mi-a dat poezia? Mergeam de-a bușilea și poezia mi-a dat verticalitate. Mi-a dat prieteni. Mi-a dat lumea ei care e una a esențelor. Poate să sune „ca dracu’”, vorba cuiva, dar uneori avem nevoie și de truisme ca să ne exprimăm. Poezia ne duce cu vorba, ca să nu vedem hăul de dedesubt, să nu vedem cât de prăbușiți suntem, câtă mizerie facem în jur cu fiecare gest. Oricum, nu putem da poeziei mai mult decât ne-a dat ea, asta e clar. Încă un lucru: poezia nu ne-a preexistat, ea s-a născut deodată cu noi. De asta, pentru echilibru, trebuie să-i dăm înapoi cam cât ne-a dat și ea. Eminescu spunea că „poezia e sărăcie”, dar nu a spus și faptul că sărăcia ar fi rea. Poate sărăcia morală, poate sărăcia cu duhul vor fi fiind rele!... Dar sărăcia materială, asumată, e în esență o noblețe. De asta am o veste proastă pentru (o spun generic, să nu se sperie cineva!) miliardarii lumii: poezia le disprețuiește angajarea în competiția cu lucrurile. Sper să nu se sinucidă vreunul după aflarea acestui crud adevăr. d) Dacă nu aș fi scriitor, aș fi vrut să fiu ceasornicar în atelierele lui Chronos. E o dorință mai veche, de pe când luam cu asalt miturile grecești. M-am înscris pe lista de așteptare, când se va ivi un loc liber, sper să nu ratez.

– *Ce este o generație literară, în interpretarea ta?*

– Nu e, neapărat, o chestiune de înregimentare după criteriul vârstei, al cronologiei, e o chestiune de sensibilitate comună. E o punere în comun a orgoliilor pentru a nu vedea frica din spatele

țintelor aleatorii pe care ni le-am rezervat pornind în viață, în literatură. E o chestiune de comunicare directă, nemijlocită. Eu nu mă pot considera ca parte din generația '60, de exemplu, pentru că nu am trăit toposul în care s-a format cultural, literar, uman, moral etc. generația respectivă. În general, oricare nouă generație se îndreaptă spre un înainte presimțit, dar cu ochii privește în urmă, peste umăr, să vadă cât de aproape se află generația precedentă, dacă îi suflă în ceafă. Cu cât se îndepărtează mai mult de urmăritori, cu atât mai distinctă e generația. Dar îndepărtarea asta nu e niciodată decisivă, ca în celebrul paradox Zen, cu melcul care se ia la întrecere cu Ahile Cel Iute de Picior. Oricât de iute ar alerga atletul, nu-l va depăși decisiv pe lentul melc, deoarece și acesta va străbate o porțiune oarecare din spațiul de concurs. De asta, nici o generație nu o depășește decisiv pe cealaltă, din urmă, ci îi va prelua, din mers, calitățile și defectele. Tinerii „generaționiști” care cred că au descoperit alfabetul sunt fie naivi, fie sunt proști de-a binelea. Naivii se vor trezi, ceilalți nu contează!...

„Modul în care un om își acceptă destinul este mai important decât însuși destinul său”

– *Te rog să-ți amintești aici de începuturile tale poetice! Au fost febrile, chinuite, euforice? Privind în urmă, ce senzații și sentimente încerci?*

– Eram un orb care căuta lumina, știa ceva despre ea, dar nu știa prea bine ce. O presimțeam. Artistul este ființa care conștientizează că este plasat/plasată în afara lumii și de aceea caută o cale de a pătrunde în intimitatea ei. Arta sa e o cale de a se insinua. Arta, sub orice formă s-ar manifesta, e o mare frică, resimțită sau doar presimțită. Frica de

aproapele, frica de veșnicie, frica de rana lăsată de clipa care tocmai trece, frica de sinele neînțeleș, care se răzvrătește continuu... Poezia este, în ultimă instanță, frica de frică. Frica este legătura noastră cu lutul. Ce senzații mă încearcă? Cu duioșie spun acum că îl iert pe copilul/tânărul care am fost, că a ales acest drum. Ar fi putut alege un altul, s-ar fi putut redresa și replea la timp, dar ar fi fost păcat. Modelul christic și-a epuizat legenda, acum e o realitate fecundă. Noi doar simulăm răstignirea, suportăm destul de ușor dramele altora. Oricum ne simțim mai bine în pielea noastră, oricând, oricât de bătucită sau peticită ar fi, decât în a oricărui alt pământean. Că, până la urmă, zicem și noi ca Alexandr von Humboldt: „Modul în care un om își acceptă destinul este mai important decât însuși destinul său”. Cum au fost începuturile? M-am mirat și înfricoșat că ceva ce nu se vede, cuvintele, ascultă de mine, că ceva ce nu poate fi controlat, gândurile și sentimentele, pot fi traduse în cuvinte...! În fiecare zi trăiesc această mare bucurie, fiecare text, scris de mine sau de oricine altcineva, îl trăiesc cu toată dăruirea. Mi s-a întâmplat să stau exilat în vreun loc, ore sau zile, în care să nu am la îndemână decât texte așa zis anoste, de ziar, de cărți cu ideologie... Ei, cuvintele mi-au demonstrat că sunt, și în acest caz, independent de modul de folosință, pline de energie, de subînțeleșuri, de vrajă. Le-am aspirat toată puterea, tot misterul. Astfel am rezistat. Cu aceleași cuvinte se pot face declarații de iubire și se pot face declarații de război. Destinul e o chestiune de topică a limbajului, nu-i așa? Mi-am dat seama, astfel, că limba nu e niciodată anostă, oamenii care o folosesc, da.

– *Era constituit grupul de poeți prieteni de la Neamț când ai debutat? Are importanță prietenia în destinul unui poet? Dar în coagularea unei generații cum e cea optzecistă?*

– Câtă poezie, atâta prietenie, am putea zice. Combustia amicitiei noastre din acea vreme a constituit-o poezia, aspirația spre ea, inexprimabilul leagă mai bine doi oameni unul de altul, decât ceea ce exprimi. Ca în dragoste. Căutarea drumului are nevoie de solidaritate, de împărtășirea fără rest a ceea ce ai descoperit. Odată descoperit drumul, el se sprijină ferm în cele două capete. După ce a dispărut inocența, adică esența poeziei, a (cam) dispărut și ideea de grup. Chiar și ideea de generație a dispărut în momentul în care perversiunea intereselor plus nevoia de a supraviețui au luat locul inocenței, a lipsei de miză. Îmi place, de exemplu, mai mult să vorbesc despre identitățile literare „izolate” la Neamț, decât despre un grup care poate fi confundat, din greșeală, cu o gașcă!... Genialii au murit toți la naștere, au rămas să ducă ideea de poezie mai departe doar câțiva talentați.

– *Te rog să-l evoci pe scurt pe Aurel Dumitrașcu, primul optzecist plecat dintre noi!*

– Mi-e foarte greu să-l evoc (doar) pe scurt pe Aurel Dumitrașcu!... I-am îngrijit opera postumă, cale de vreo opt, nouă cărți, versuri, jurnale, corespondență, încât dacă îl laud îl banalizez, dacă încerc să îl definesc într-o frază îl reduc la prea puțin. Aș putea să spun, de exemplu, că Aurel Dumitrașcu, cel care a plecat în septembrie 1990, răpus de leucemie și de conjuncturi, este extrem de viu în poezia momentului, în timp ce mulți care scriu azi sunt (extrem de) banali, (de) vetuști !... Cei care nu mă cred să pună mâna să răsfoiască antologia *Divina Paradoxalia* apărută recent la *Paralela 45*. Sau să citească jurnalul *Carnete maro*, pe care l-am editat deja în patru volume. Sau să răsfoiască, măcar, cartea *Frig*, corespondența noastră pornită în anul 1978 și dusă până în anul 1990. Îți spun un secret: poeții plecați dincolo scriu continuu prin mâinile celor

care am rămas aici. Dacă nu suntem atenți, opera lor se pierde, iar eternitatea literară românească are de suferit. Ce mai știm despre Dan David? Dar despre Daniel Turcea? Dar despre Ioanid Romanescu? Sau chiar despre Mariana Marin? Noi avem nevoie de postumitatea fecundă a talentelor adevărate.

**Mă gândesc cu groază că un călău
ajunge acasă seara și frecându-și
mâinile, în fața cinei, spune alor lui:
Am avut o zi bună!**

– *Cum a fost perioada debutului, de la scrierea în taină a primelor versuri, la primele apariții în reviste și până la Ceremonii insidioase?*

– La început te joci. Și deodată jocul devine foarte serios. Știi cum e cu poezia, cu literatura? Ca într-o poveste a lui Oscar Wilde, care zicea cam așa: Era odată un om care povestea frumos. Seara, când se întorceau oamenii de la muncă, toți se adunau împrejurul lui, și el le povestea. Ce ai văzut azi? – îl întrebau ei. Am văzut acolo, în pădure, un moșneag care cânta din fluier; și toate vietățile pădurii se adunaseră împrejurul lui și jucau. Și ce ai mai văzut? Jos, la malul apei, am văzut trei zâne care-și despletiseră părul și care și-l pieptăneau în oglinda apei... Dar, într-o zi, omul care povestea a auzit cu adevărat cântecul moșneagului, a văzut jocul vietăților pădurii și, mai ales, la vale, a întâlnit trei zâne care-și jucau părul în oglinda apei. Și, în seara aceea, când oamenii îi cerură să le spună ce văzuse, el le-a răspuns: „N-am văzut nimic!”.

Dacă nu ți se întâmplă acest lucru, la începutul demersului tău literar, totul e pierdut. „Frumusețea va salva lumea”, spunea Dostoievski. Dar frumusețea nu e ceea ce se vede, este ceea ce se află sub lumea care se vede.

Frumusețea e proiecția propriului suflet. Un om urât, cu un suflet urât nu poate vedea, nu poate genera o lume frumoasă pentru cei din preajmă. Mă gândesc cu groază că un călău ajunge acasă seara și frecându-și mâinile, în fața cinei, spune alor lui: Am avut o zi bună!

– *Sunt colegi care știu ziua și ora când au conștientizat că a apărut noua generație de scriitori, cea optzecistă. Tu când ai avut primele semne că s-a născut generația căreia îi aparții?*

– Din prima clipă în care s-a născut generația '80 am știut de apariția ei. Eram de față. Priveam sau jucam un rol. Jucam rolul privitorului. Sau al cititorului. Când a apărut *Ninsoarea electrică* a lui Traian T. Coșovei, am știut că nimic nu mai poate fi ca înainte în poezia noastră. Apoi când am cetit *Ochii lui Homer* a lui Petru Romoșan, am tresărit ca în fața unei arătări poeticești mai rar văzută prin coclaurii literari românești. Am avut în *Bucuria anonimatului*, a lui Eugen Suciu, un prieten la prima vedere. Sau *Lecția de anatomie* a lui Emil Hurezeanu, ce stranie apariție pe cerul înnorat al patriei noastre literare!... Pe Cărtărescu, care a izbucnit ca vedetă cu prima carte, l-am cetit convins că o să-l pot contesta, dar n-am reușit. Dimpotrivă. Iaru, Vișniec, Ștefoi, Mariana Marin, Ion Mureșan, Lucian Vasiliu, Nichita Danilov, Gellu Dorian, Marta Petreu, Aurel Dumitrașcu, Ioana Dinulescu, Cassian Maria Spiridon, Gabriel Chifu, Liviu Ioan Stoiciu, Nicolae Sava, Patrel Berceanu, Ioan Moldovan, ca să numesc doar pe câțiva care au apărut în primul val, i-am simțit atât de hămesiți de glorie și poezie, încât le auzeam dinții de lupi tineri clănțanind în întunericul ideologic din jur. N-a fost o generație spontanee, a fost o generație „muncită”. Apariția și prestația *Cenaclului de luni*, a *Echinoxului* de la Cluj, prin implicațiile culturale și morale pe care

le-au generat, au fost printre evenimentele culturale cele mai consistente ale ultimului deceniu pre-revoluționar.

– *Grupul de la Neamț s-a constituit și ca o replică la cel de la București? Sau le-ați avut modele pe cele din capitală, știut fiind că tu și Aurel Dumitrașcu ați fost membri ai cenaclului Universitas păstorit de Mircea Martin? Ați trecut și pe la Cenaclul de luni?*

– Nu știu dacă am fost un grup!... Ne-a ținut aproape spaima de neantul provinciei, acel „neant valah” care în zonele periferice este mult mai accentuat. Ne-au ținut aproape tinerețea, ura, frica, foamea, umorul, speranța. O grupare literară se vede cel mai bine după ce se fărâmițează în individualități, în personalități eventual. Și generația '80 a intrat în literatură prin ceea ce îi desparte pe „membrii” săi, nu prin ceea ce îi adună. Că, până la urmă, îi adună vârsta și toposul unei epoci, îi despart talentul și concretizarea acestuia, adică opera. Și ratările fac parte din dinamica, din frumusețea unei generații, a unei culturi. S-ar putea scrie și o istorie a marilor ratări din literatura română!... Ar fi interesantă. Și s-ar putea scrie mult aici, pentru că românul are vocația începuturilor mari pe care le rezolvă prin ratări spectaculoase. La cenaclurile din București, la care am participat sporadic, prin anii '80 – '85, neconvins că locul meu e acolo, m-am simțit ca Tarzan dus în „muzeul oglinzilor”. Pe multe dintre ele le spârgea, din greșeală, cu umărul. N-am considerat niciodată poezia/literatura un mijloc de a ajunge undeva, am considerat-o (le-am considerat) o cale regală pentru umilele noastre ființe. Poezia lui Alexandru Philippide, care începea cu „M-atârn de tine poezie,/Ca un copil de poala mummii...” mi se pare definitorie.

16

Dar dacă tot aduni probe pentru o istorie a generației noastre, dacă aduni anecdote, care să

probeze dinamismul „generaționiștilor”, am să reiau o poveste, pe care am spus-o și în antologia *A fost odată un cenaclu*, fiind vorba de mai puțin mediatizatul *Universitas*, cel condus de criticul și profesorul Mircea Martin.

Înainte de 1989 distanța dintre Piatra Neamț și București era mai mare decât astăzi. O simțeam fizic și psihic. Veneam rar în București, întârziam prin librării și anticariate, căram spre Moldova „kilele” obligatorii de cărți. La bufetul Uniunii, acolo unde se afla cea mai mare concentrație de scriitori români, înfomețați și însetați, toți musai nemuritori, era greu de intrat, trebuia să explici „generalului” de la ușă că ești scriitor din provincie, trebuia să faci dovada, habar n-aveai cum... Să-i reciti ceva? Așteptai să te recunoască cineva (sau să recunoști!) dintre cei care intrau lejer, salutau, erau „acasă”. Erai ca în postura „fetei cu chibrituri”!... Te lăsați, în general, păgubaș. O dată m-a introdus Nae Preliceanu, i-a explicat paznicului că sunt poet din Moldova, cerberul m-a privit cu milă... Așa mi s-a părut. Altă dată m-a introdus, după parlamentări, Aurelian Titu Dumitrescu, el însuși prea puțin cunoscut de către paznic. La una din aceste „intrări” l-am auzit vorbind pe Țuța, în timp ce două „figuri” de bețivi (scuzați!) de pe de lături îl îngâneau trimițându-l la azil!... Cenaclurile bucureștene? Pepiniere de genii... ! La București chiar și caracuda are geniu, toți proștii sunt mari, „duduca din Giulești” este poetă „senzitivă”, dă din șold, din condei, din metafora plină de nuri. Nu prea aveai pe unde să-ți plasezi numele și biografia, speranța și capătul de operă dacă nu erai de acolo. La *Cenaclul de luni* am fost o singură dată, când au fost invitați să citească „niște ieșeni”, adică Nichita Danilov, Lucian Vasiliu și Liviu Antonesei. Cred că era prin 1983. N-a venit Nicolae Manolescu (*avea examene!?*), așa că

„niște emuli” au condus ostilitățile. În semn de protest pentru lipsa mentorului cenaclului, Lucian Vasiliu a citit doar un catren, Nichita Danilov doar două, trei textulețe ironice. Liviu Antonesei a citit ceva cu (despre) „Căderea căderii”, un poem lung, un fel de „negarea negației” în variantă poetizată! Bucureștenii s-au uitat în textele provincialilor cu oarecare precauție, să nu ia niscaiva microbi... De asta discuțiile erau „în general”, toți vorbeau despre ei înșiși cu precădere, bucuroși că scăpaseră de „mediul provinciei”, acolo unde talentul „se îngroapă”. Cel puțin așa îmi apărea mie situația. Alt cenaclu la care am participat (evoluat), doar o singură dată, a fost *Numele poetului*, al lui Cezar Ivănescu. Aici provincialii erau „mult mai deși”, chiar și bucureștenii care participau se manifestau cu voluptate „ca provinciali”. Suprema libertate era înjurarea scriitorilor de la *Cenaclul de luni*. N-am mai participat a doua oară.

La cenaclul *Universitas*, condus de criticul Mircea Martin, am „evoluat” tot o singură dată. Cred că era în toamna anului 1985!... După o ediție a „colocviilor de poezie de la Târgu Neamț”, pe unde au trecut cu folos Laurențiu Ulici, Marin Mincu și Mircea Martin, alături de o mulțime de poeți ai „generației ‘80”, în urma recitalului de poezie la care m-am „produs”, am primit o invitație de la profesorul Martin de a citi la cenaclul *Universitas*. M-am speriat. Mi-am luat poeziile la recitat!... Brusc s-au rarefiat, „nu mă mai reprezentau”!... În fața „capitaliștilor” nu poți să mergi cu „orice”, acolo trebuie să fii cel puțin Pessoa, cel puțin Rilke, cel puțin Jose Lezama Lima. Am apelat la cunoștințele mele „provinciale”, poeți stabiliți în București, să participe la

cenaclu. Aveam un cod al nostru, ne înțelegeam mult mai bine. Au venit, astfel, „să mă susțină”, între alții, Elena Ștefoi, Ion Zubașcu, Aurelian Titu Dumitrescu. „Nu-i simplu, m-a încurajat

Zubașcu, aici toți sar la beregată, dacă te pierzi ești... pierdut”. Oricum, în acea vreme *Cenaclul de luni* slăbise în intensitate, în interes, apăruseră sfinții și mucenicii „generației”, de asta accentul se mutase spre *Universitas*, aici, se spunea, se pregătea „nouzecismul”, o nouă promoție, o nouă direcție etc. Aurel Dumitrașcu citise și el aici, cu puțină vreme în urmă, tot la invitația profesorului Mircea Martin, și revenise acasă „tensionat” de faptul că la *Universitas* se cocea o nouă atitudine critică, o nouă promoție literară. Mai bună? Mai rea? Mai altfel!... De astă dată surpriza mea a fost ca la intrare la „casa de cultură a studenților” să descopăr un alt nemțean programat să citească în aceeași seară: Radu Florescu. Eu eram „propunerea” lui Mircea Martin, conjudețeanul meu era „pila” lui Ștefan Damian, mâna dreaptă a profesorului, din câte mi-am dat seama. A mai citit cineva, nu-mi amintesc cine. Era, oricum, un „om de-al casei”, numele nu i l-am mai regăsit după aceea. Pe el îl așteptau toți „localnicii”, ca să-l aplaude. Noi eram „matineul”, distracția, pe noi trebuiau „să-și facă” limbajul critic tinerii care își ascuțeau dinții, care își gâdilau simțurile și orgoliile. Cenaclurile gem, de obicei, de nume importante pentru... o seară. Întâi am citit eu. S-a convenit, apoi, să citească toți, apoi să se treacă la discuții. Tovărășește, adică indiferentă, lumea a acceptat. Apoi a citit Radu Florescu. Apoi a citit „cel pe care nu-l mai țin minte”. Discuții? Nu se înghesuia nimeni, se făcuse o liniște plină de subînțelesuri și de tunete plus fulgere mocnite. Întâi a luat cuvântul Mariana Marin care sosise între timp, se strecurase nevăzută. A vorbit frumos despre „provinciali”, a subliniat niște versuri... Despre „cel pe care nu-l mai țin minte” a spus că mimează, că e „un Cărtărescu ratat”. Prin sală a trecut un frison. S-a ridicat (atunci) Horia Gârbea, de undeva din rândul doi. I-a trimis pe „moldoveni” la (sau în!)

Eminescu lor, săreau versurile din pagină ca zdrențele din țesătură, ca așchiile din bușteanul dat la „abric”. Nu-i plăcea nimic, nimic, nimic. A luat un text de-al meu, pe care îl voi reproduce după această frază și aproape că m-a acuzat de... crimă! Crima de a nu scrie după „o rețetă”, probabil!... Iată textul pe care, recitindu-l acum, găsit în cărțulia de debut, m-am înduioșat brusc: *„Memoria îmi răpește orice imagine/reală și pe zidul alb trece o zăpadă/cernită sunt la un liceu în grecia antică/ între copiii desculți ai luptătorilor// morți în bătălia de la Salamina și/ răspundem în cor la întrebarea ce este/sufletul – însă omul vierme ticălos își/ascunde cu dibăcie orice tresărire retorică//a sentimentului și se ascunde în gura/puturoasă a canalului mândru de intimitatea/cu cele fără de suflet după-amiaza/mestecăm frunze de dafin sau fumăm// țigări iuți și vorbim despre actrițele pe care/le ascundem noaptea în pernele grele ca/niște căpățâni de cerbi dar drumul pe care/nu l-am făcut îmi dă dovezi neîndoielnice//sunt cel trimis înainte să conspir, să/împământenesc vechile orânduielei între/noii barbari să vorbesc despre naștere și/moarte la un loc fără să blasfemiez peisajul/– risipiți-vă speranțele nu locuiți la un loc cu/ propriile voastre lașități fiți calmi și// așteptați un semn o zăpadă un fulger un întuneric:/toate sunt îndemnurile mele pentru acțiune”* (Detalii pentru memorie). Dragă Horia (Gârbea), dacă voi publica textul acesta în vreo antologie, voi încerca, cu „sadismul” amical de rigoare, de azi, să ți-l dedic! Au mai vorbit, apoi, Elena Ștefoi, Ion Zubașcu, Aurelian Titu Dumitrescu, cred că și Daniel Bănulescu. Și alții. Ștefan Damian a ales apele de uscat împărțind note de „bine” peste texte. Învățase „politică”. Un „tip”, Mareș parcă, a luat un text de-al meu și mi-a explicat cam cum trebuie să scriu, dacă vreau să plac în București, dacă vreau să am șanse în literatură.

Textul luat drept exemplu era o parte dintr-un poem cam „kavafisian”, în cinci părți: *Capul meu aruncat în coșul cu capete/visează/ce să fac cu trupul meu?/cine îl vrea (poftim!)?/în ochiul meu o doamnă brună citește/poeziile/nescrise. destrăbălate. brute (cu șapte/ capete)/ Pe ea o vrei./Întâmplările îmi violentează/ochiul./În ochiul doamnei brune/(cu șapte capete)/„nu’ș ce zeu visează” „nu’ș ce privire”/„nu’ș ce târg se face”. (Coșul cu capete). Nici o clipă n-am înțeles de ce trebuia să scriu altfel textul. Dar am dat din cap aprobator, nu era bine să te pui cu „fiara” pe terenul ei!...*

La sfârșit, după vreo două ore, a luat cuvântul profesorul Mircea Martin, cel care a stat cuminte, zâmbind complice vorbitorilor sau autorilor. Abia ascultându-l pe profesorul Martin mi-am dat seama de miza acestui cenaclu! A vorbit despre „noul canon”, despre „retorica poeziei”, despre „cele trei voci ale poeziei”, așa cum le văzuse, mai înainte, T.S. Eliot. Prin grila propusă „ne-a citit” pe toți. N-a „criticat” optzecismul, dar a spus că orice direcție devine autonomă doar atunci când există o despărțire de aceasta, realizată de o promoție valoroasă. Musai valoroasă! „Optzecismul” va fi cu adevărat vizibil, a mai spus Mircea Martin, atunci când se va sparge în individualități...!

„Conferința” profesorului Martin a șters orice animozitate dintre provincie și capitală. Acolo, la cenaclu, câțiva „lupi tineri” învățau să devină „lupi feroși”, respectați. O parte a reușit. Dar un cenaclu e doar o propunere, o intersecție, fiecare are, mai apoi, drumul său, cu cât mai întortocheat, cu atât mai plin de surprize.

Berea de după a bifurcat concepte, la o terasă la care am fost acceptați după ora închiderii, tocmai pentru că era vorba de „domni poeți”, a topit grimase false, a șters complexe, a creat suportul pentru amiciții viitoare.

Cred că literatura te învață, printre altele, și să fii un bun cetățean

– *De ce ai rămas la Piatra Neamț? Nu te-a atras capitala? E locul în care se fac jocurile, în care orice este mult mai vizibil. Chiar și literatura, poezia...*

– Cred că am rămas la Piatra Neamț în primul rând din comoditate. Din frica de adaptare, poate, la alt ritm de viață. Din neatenție. Apoi mi-am inventat și câteva argumente care să-mi motiveze această, hai să-i zicem, lașitate. Îmi spun: dacă vrei să faci politică literară, du-te la București. Dacă vrei să faci literatură, poți trăi oriunde, chiar și la Piatra Neamț. Or, eu nu mi-am dorit altceva decât să fac literatură. Acum, oricum e prea târziu, nu mai am chef să o iau din loc. Am fost, pentru o sută de zile, parlamentar de Neamț, la București și nu cred că au fost zilele cele mai fericite pentru mine. Câinii maidanezi din București simțeau că nu sunt de al lor și mă lătrau. În Piatra Neamț nu mi se întâmplă asta.

– *Ce trăsături nete deosebesc generația '80 de generația '60? Cum se face schimbul de generații în literatura noastră?*

– Orice generație este (scuzați!) o „degenerație” în raport cu precedentă, asta se știe! Schimbul de generații nu este și nu ar trebui să fie unul „sângeros”, ci unul ritualic. Acest schimb de generații literare îmi sugerează, însă, mitul care e miezul cărții *Creanga de aur* a lui George Frazer, adică legea care reglementa succesiunea preoților Dianei Nemorensis de la Aricia (astăzi orașul La Riccia). În preajma lacului Dianei era o dumbravă și în mijloc era un stejar uriaș. În jurul arborelui putea fi văzut furișându-se ziua și noaptea un personaj cu înfățișare amenințătoare, care scruta împrejurimile ținând o sabie în mână, ca și cum în fiecare clipă s-ar fi așteptat să fie atacat de un

dușman. Era preotul Dianei. Și ucigaș, în același timp. Și omul pe care se aștepta să-l zărească urma să-lucidă, mai devreme sau mai târziu și să dețină sacerdoțiul în locul său. Aceasta era legea sanctuarului. Un candidat la sacerdoțiu nu putea urma în funcție decât asasinându-l pe preot și, după ce îl asasina, își păstra funcția până când era asasinat la rândul său de cineva mai puternic sau mai îndemânat. Postul ocupat prin acest precar mod de înstăpânire aducea după sine titlul de rege, dar niciun cap încoronat nu s-a simțit vreodată mai neliniștit și mai chinuit de vise rele decât acesta. Orice clipă de slăbiciune îi putea fi fatală. Orice somn scurt îi primejduia viața. Brrr!

Nu altfel pare să fie atmosfera într-o literatură ca a noastră. Scriitorii tineri își ascut amenințatori colții vanității, te atacă cu toată indiferența de care sunt în stare. Le salut insolența, le laud, unde e cazul, cultura, le aplaud, la fel, unde e cazul, talentul!...

– *Dar cu ce se deosebește corpul optzeciștilor din țară de cel pornit de la CENACLU DE LUNI din București?*

– Toată lumea se deosebește de toată lumea, toată lumea seamănă cu toată lumea. La drept vorbind, oricare dintre poeții optzeciști din țară este puțin (și) parte a *CENACLU DE LUNI*, al cărui aer l-a respirat, l-a aspirat. *CENACLU DE LUNI* era coagulat în jurul lui Nicolae Manolescu, având un oarecare aer exclusivist, sectar. Optzeciștii din țară au avut, însă, un sprijin excepțional în prestația generoasă a lui Laurențiu Ulici, cel care a străbătut toate cătunele din România ca să încurajeze orice fibră poetică autentică. Nicolae Manolescu a botezat generația, Laurențiu Ulici i-a dat coerență națională. Inteligența, arta paradoxului, mustața, simțul harului, memoria formidabilă, umorul, generozitatea, ingeniozitatea, șahul, risipirea,

politețea, bridge-ul, cultura, diplomația, luciditatea, generozitatea (am mai spus-o? dar merită să o repet!) au făcut din Laurențiu Ulici un spirit greu de înlocuit în literatura noastră actuală. L-au uitat mulți? N-au decât. Cei care l-au uitat, pe ei înșiși s-au uitat. Scriitorii români plus ceilalți artiști pensionari au o jumătate de pensie în plus pentru că Laurențiu Ulici a avut ideea de pe vremea când era senator!... Trei sferturi dintre evenimentele literare din România de azi sunt proiecții sau sunt evenimente susținute, la debut, de Laurențiu Ulici. Premiile naționale de poezie „Mihai Eminescu” de la Botoșani, de exemplu, inițiate de Gellu Dorian au avut, încă de la început, susținerea lui Laurențiu Ulici. Și altele. Apoi, dragă Gusti Doman, să nu uităm de *Echinoxul* clujean. Mamă, ce ferment cultural, literar, a fost acolo! Câtă distincție, câtă așezare literară europeană. Ion Pop a făcut școală adevărată, i-a învățat pe ciracii săi să poarte papionul asortat la blugi și adidași. Când prindeam câte un număr din *Echinox* eram în stare să-l dizolv în ceai, în loc de zahăr!... La Iași era *Dialogul*, o revistă care părea, la un moment dat, scăpată complet de controlul ideologic. Revistele și grupările astea comunicau între ele, prin nevăzute căi, adică prin cele mai cinstite mijloace posibil: tinerețea, harul și (mai ales) limba română.

– *Este generația acum la deplina maturitate și la cârma nu doar a literaturii, dar și a societății în general? Mă gândesc la posturile din administrație ocupate de membrii ei, din ConsiliulUSR, din universități etc.*

– Generația 80 a ajuns (dacă a ajuns!) cu oarecare întârziere acolo unde îi era locul, adică la funcții publice, la catedre importante!... Una din regulile vechii ideologii era ca tineretul, chiar capabil fiind, să fie pus la îmbătrânit mai întâi, să-și piardă energia, tupeul, imaginația, curajul. După ce deveneau

docili, familiști cu probleme, domestici în atitudine, „foștii tineri” erau promovați. Intrau în sistem. Dar dacă mă uit bine în jur, nu prea văd azi mulți optzeciști în funcții care să determine ritmul și nivelul vieții în România. Poate un Varujan Vosganian? Alții!...? Dacă viața din România noastră e una tembelizată de vechile noastre păcate, o culpă serioasă o fac generației mele. Neimplicarea politică, în perioada de după Revoluție, a fost ca o abandonare a (evoluției) societății în brațele foștilor nomenclaturiști, a foștilor securiști, a multor lichele care și-au câștigat onorabilitatea călcând pe cadavre și pe valori!... Dacă aveam treizeci de scriitorii români în parlament, altfel se vedea acum cultura noastră în propria țară și în afară. Hotărârile mari, responsabile, nu se iau pe terasa de la restaurantul Uniunii Scriitorilor, ci într-un forum politic. Cine să-ți apere interesele, culturale și civice, tot felul de improvizații politruce de prin partide manelistice? Dacă interesele culturale ale României sunt lăsate pe mâna unor Vadim, Păunescu, Ungheanu și alții ca ei, degeaba mai aștepti strategii pentru o conectare a literaturii române la Europa. Perioadele faste ale societății românești au fost acelea în care scriitorii, intelectualii în general, s-au implicat în viața publică: „momentul 1848”, momentul Marii Uniri, perioada interbelică etc. Un post de atașat cultural pe undeva, la, scuzați!, dracu` în praznic, un post de director prin provincie sau vreo funcție aproape simbolică pe la vreo asociație, nu înseamnă implicare, ci o „descurcăreală” minoră, tipic românească. La noi a fost o revoluție populară în 1989, cu siguranță, dar am ratat apoi cu seninătate o revoluție morală, am ratat o revoluție culturală. În loc să dăm cu securiștii și activiștii de pământ, prea mulți români și din păcate și mulți intelectuali au behăit laolaltă cu oile lui Becali, făcând dovada unei imaturități deplorabile.

Nicolae Manolescu și Laurențiu Ulici au avut inițiativa unor partide care să adune intelectuali importanți, responsabili. Ambele partide au eșuat în lipsa de implicare a colegilor noștri, care se simțeau niște mimoze atinse de austru în momentul în care trebuia să aibă o opinie tranșantă în legătură cu soarta societății noastre, în legătură cu soarta lor, în fapt. Mitică dâmbovițeanul plus Bulă provincialul au destructurat, cu ironie, orice inițiativă serioasă. E România din nou în pragul dictaturii? Vina ne aparține tuturor.

– *Cât se poate implica poetul – scriitorul, în general – în viața cetății? Te întreb, pentru că practici și o publicistică de atitudine, ai fost și deputat, ești Cetățean de onoare al orașului Piatra Neamț. Aceste preocupări cotidiene nu te sustrag de la creația propriu-zisă?*

– Zice, aproximativ, Harold Bloom: Cred că literatura te învață, printre altele, și să fii un bun cetățean – al unei țări sau al lumii întregi – tocmai pentru că, invitându-te la reflecție și la dialog interior, îți întărește conștiința identității, dar o dezvoltă și pe aceea a alterității! Nu-l contrazic, nu mai nuanțez, pentru că e destul de limpede.

Românul s-a născut poet și e pe cale să moară critic

– *Cât de fidel oglindit te regăsești în recenta Istorie critică... a lui Nicolae Manolescu? Dar generația, în ansamblu, cum ți se pare reflectată?*

– Dragă Gusti Doman, s-ar părea că românul s-a născut poet și e pe cale să moară critic. În ultimii ani au tot apărut „istorii fundamentale ale literaturii române”, una mai fătoasă decât alta, una mai grea la cântar decât alta, una mai mediatizată decât

alta. Unele sunt istorii parțiale, altele sunt istorii prospective, altele introspective; unele luminează literatura, altele o ascund, o confuzionează, cu program sau fără; unele sunt semne ale frustrării individuale sau de grup, altele sunt monumente singuratice ale realizatorilor lor, plasate în fundul curții literaturii noastre; unele sunt inspirate, altele s-au născut gata expirate.

Una era să faci o Istorie a *literaturii române*, exhaustivă, la anul 1938, cum a făcut-o George Călinescu, alta e să o faci acum. Acum ai, în plus, câteva mii de nume de scriitori care se tot foiesc pe rafturile bibliotecilor, care nu și-au găsit locul lor definitiv, pe raftul unu, doi, trei. În Europa, după știința noastră, după niște dialoguri cu confrăți francezi sau nemți, n-au mai apărut „istorii” de acest gen de prin anii '50. Au apărut istorii ale unor fenomene, ale unor epoci. Cea mai bună istorie a literaturii noastre, din acest punct de vedere, ar fi *Dicționarul general al literaturii române*, care îi cuprinde pe mai toți, buni și răi, activiști sau pășuniști, geniali sau doar talentați, realizați sau frustrați, antrenați, agățați, uitați etc.

Ca să scrii o istorie a literaturii române trebuie să îndeplinești niște condiții: să iubești literatura română mai presus decât te iubești pe tine; să fii generos până la risipire; să nu te răfuiеști cu autori, cu grupuri de autori, cu umorile unora sau ale altora; să fii cinstit cu cărțile pe care le citești – dacă le citești; să înțelegi că lucrezi cu materialul clientului în slujba clientului, care e autorul român, care nu îți e nici dușman, nici un individ numai bun de disprețuit; să înțelegi că ești responsabil nu de soarta unor cărți sau a unor nume de autori, ești responsabil de soarta unei întregi civilizații; să înțelegi că ai o misiune pe care trebuie să o duci la capăt nu cu orgoliu, cu vanitate, ci cu maximă umilință; să înțelegi că tu, ca propunător al unei

istorii, ești produsul literaturii pe care o critici și nu benghiul din frunte; literatura română nu este o moșie fără stăpân și care așteaptă să o ia cineva samavolnic în posesie, ci e un organism extrem de viu pe care orice intervenție chirurgicalo-critică greșită o poate pune în dificultate, poate fi un atentat la sănătatea ei.

Dacă ratezi o istorie, ratarea se înregistrează în contul câtorva generații; e ca și cum ai duce în derizoriu o idee generoasă, esențială pentru un popor, care poartă multă vreme, după aceea, povara unui eșec; cum ar fi ideea „României mari” care a fost dusă în derizoriu, în batjocură, de o clică securistică, care, sub drapelul unei idei generoase, a compromis orice demers în acest sens.

Istoriile acestea „monumentale” sunt un fel de „case ale poporului”, admirate pentru mărime, pentru arhitectură, dar vizitate doar din curiozitate. Mulți preferă o antologie de poezie, precum *O mie și una poezii românești*, a lui Laurențiu Ulici, absent din „istoria critică” sau *Ocolul României în 80 de poeme* a lui Ion Mircea, alt „absent”. Sunt mai vii.

Uite, aș propune, în joacă, o „Istorie necritică a literaturii române” în care să consemnez operele scriitorilor neglijați sau uitați de Nicolae Manolescu. Iată o listă de autori care nu apar în „istoria critică”: Panait Cerna, Panait Istrati, Aron Cotruș, Ben. Corlaci, Adrian Maniu, Nicolae Steinhardt, Magda Isanos, Ilie Constantin, Ioanid Romanescu, Corneliu Ștefanache, Cristian Simionescu, Nicolae Ionel, Vasile Vlad, Dinu Flămând, Vasile Dan, Lucian Valea, Nicolae Velea, Romulus Guga, C.V. Gheorghiu, Virgil Duda, Eugen Uricaru, Sorin Mărculescu, Ovidiu Genaru, Norman Manea, Petru Popescu, Mircea Săndulescu, Vintilă Horia, Ștefan Baci, George Uscătescu, Alexandru Lungu, Gabriela Melinescu, Alexandru Grigore, Ovidiu

Hotinceanu, Aurel Dumitrașcu, Emil Hurezeanu, Lucian Vasiliu, Liviu Antonesei, Ion Mircea, Dan David, Cassian Maria Spiridon, Ioan Holban, Al. Dobrescu, Val. Condurache, Florin Feifer, Petru Romoșan, Mircea A. Diaconu, Vasile Spiridon, Cristian Livescu, Daniel Corbu, Dumitru Chioaru, Ion Iuga, Luca Pițu, Constantin Hrehor, Ioan Pinteă, Dan Damaschin, Ion Cristofor, Alexandru Vlad, Ruxandra Cesereanu, Florina Ilis, Dumitru Ilea, George Vulturescu, Ioan Moldovan, Traian Ștef, Romulus Bucur, Gheorghe Mocuța, Emilian Galaicu Păun, Nicolae Sava, Dumitru Păcuraru, Gellu Dorian, Sergiu Adam, Dan Verona, Augustin Doman, Gheorghe Azap, Marius Robescu, Mircea Stâncel, George Astaloș, Paul Goma, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mihai Cimpoi, Miron Cordun, Ioana Crăciunescu, Emil Nicolae, Octavian Doclin, Carolina Ilica, Ștefan Ioanid, Iustin Panța, Horia Zilieru, Ioan Radu Văcărescu, Robert Șerban, Mircea Bârsilă, Ion Zubașcu, Ileana Zubașcu, Alexandru Andrițoiu, Ion Băeșu, Grigore Vieru, Nora Iuga, Marin Mincu, Dumitru Mureșan, Nicolae Turtureanu, Gheorghe Schwartz, Mircea Iorgulescu, Basarab Nicolescu, Ioana Em. Petrescu, Aurel Pantea, Sorin Preda, Nicolae Panaite, Gheorghe Izbășescu, Ion Tudor Iovian, Gheorghe Iova, Leo Butnaru, Nicolae Popa, Ioan Flora, Denisa Comănescu, Vasile Proca, Al. Piru, Daniel Dumitriu, Mircea Muthu, Petru Poantă, Daniel Bănulescu, Ion Rotaru, Patrel Berceanu, Lucian Alecsa, Magda Ursache, Petru Ursache, Vlad Scutelnicu, Christian W. Schenk, Valeriu Stancu, Aurel Ștefanachi, Rodica Draghinescu, Cornel Antoniu, Sterian Vicol!...

Lista e, desigur, incompletă, Dumnezeu, singurul, știe mai bine cine trebuia să fie în „istoria critică” a universului literar românesc de la nivelul anului 2008. Dar din câte se zice, direct sau sub formă paremiologică, după înțelepciunea românească,

nu istoria face literatură, ci literatura face istorie!... Dar dacă „istoria critică” e o arcă iar Nicolae Manolescu e o investire locală a lui Noe, probabil că i se va face milă de cei rămași la dispoziția apelor potopului și le va întinde o mână, în ultima clipă.

În ce mă privește, aproape că nu m-a (mai) interesat ce a scris Nicolae Manolescu în *Istoria critică...*, pentru că textul este scris la anul 1993, în *România literară*, în tandem cu foarte talentatul Claudiu Constantinescu, după apariția cărții mele *Intimitatea absenței*. M-am bucurat la timpul potrivit de atenția acordată, i-am purtat respectul pe care i l-aș fi purtat și pe care i-l port indiferent dacă ar fi scris sau nu un singur cuvânt despre mine. Că sunt acolo, e o onoare, că nu m-a văzut în evoluție, ar putea fi o frustrare!...

Nicolae Manolescu este o instituție critică de autoritate și din această postură nu are voie să greșească. Dacă a greșit, va da cont; dacă nu, va primi lauri. Dar și prea mulți lauri pot să facă rău, să acopere monumentul, încât să nu-i mai recunoști datele esențiale, să nu știi cui a fost dedicat, pe cine reprezintă.

Cei care scriu cu luciditate vor fi citați cu luciditate. Ceilalți, nu.

„Generația 80 e acum un fapt de istorie literară”

– *Dragă Liviu Antonesei, deși ar trebui să discutăm despre generația 80, n-o putem face înainte de vorbi despre începuturile tale scriitoricești. La 20-21 de ani, deja publicai în Opinia studentească, la mijlocul anilor 70, frecventai cercul lui Mihai Ursachi împreună cu alți tineri aspiranți la glorie. Dar editorial ai debutat abia în 1988 cu volumul de eseuri Semnele timpului, ca în preajma revoluției, vorba lui Stere, să-ți apară și primul volum de poeme Pharmakon. Explică, mai ales pentru tinerii scriitori de azi, această lungă perioadă de... tatonare.*

– Păi, tatonarea cu pricina nu mi se datorează mie! Eu aveam gata volumul de debut de prin 1978-1979 și l-am trimis la concursurile de debut ale diferitelor edituri – mai ales la *Cartea Românească* și *Albatros* – încă de atunci. Nu mai puteai debuta, cel puțin în poezie, apoi și în proză, decât prin concurs. În 1981, am și câștigat concursul de debut la cea din urmă editură. Asta seara, ca să spun așa, când am și sărbătorit evenimentul împreună cu mai mulți colegi de generație, Florin Iaru, Ion Stratan, Traian T. Coșovei, Mariana Marin etc, pe banii răposatului

și regretatului meu văr George, care locuia și lucra în București. A doua zi dimineața, nu mai eram însă câștigător, pentru că în locul meu fusese instalat un domn, cred că-l chema Ștefan Mera, care urma să plece traducător pentru corpul expediționar român din Angola, unde era un fel de război civil, iar Ceaușescu decisese să dea o mână de ajutor militar frățesc uneia dintre facțiuni, cea mai marxistă, de bună seamă. N-am mai auzit de poetul Mera de atunci... Oricum, se pare că Mircea Sântimbreanu a avut un fel de sentiment de vinovăție, pentru că, dus de mînuță la el de regretata Gabriela Negreanu, a decis să mă bage în *Caietele debutanților 1980 – 1981*, apărute în 1983, apariție ce servea și drept „certificat de debut”. Așa că, în 1983, am depus volumul integral la *Cartea Românească*, pentru că nu mai doream să am nimic de-a face cu editura ce mă debutase în haită. Și, după șase ani, mi-a apărut o treime din volum, ba și cu titlul schimbat din *Căutarea căutării* în, după mari lupte că era într-o limbă străină, *Pharmakon*. În opinia mea, titlul acceptat pînă la urmă era mai subversiv decît cel inițial, dar nici cenzura nu era formată numai din genii! Și, oricum, rămăsese o treime de volum! Nu voi ști niciodată probabil cît a tăiat cenzura de la *Consiliul Culturii și Educației Socialiste* și cît delicatul poet Florin Mugur, redactorul de carte, care nu era chiar un monument de curaj. Și, probabil, nici așa n-ar fi apărut dacă într-o zi, cînd pierdeam vremea la editură discutînd cu redactorul de carte, care îmi explica, în felul său, că cenzura nu trimisese cartea înapoi de peste o jumătate de an, nu asista la discuție regretatul Marin Mincu, care m-a luat de-o aripă, m-a urcat în mașina personală, a pornit-o și nu s-a oprit pînă la *CCES*, care funcționa în *Casa Scînteii*. Acolo, în mod neașteptat pentru mine, a început să urle la cenzorul Velescu să dea odată drumul cărții mele. După vreo lună, a apărut,

treimea despre care vorbeam. Așa că, în 1990, a trebuit să retipăresc la *Junimea* din Iași, la care debutasem cu eseu în 1988, volumul integral, cu titlul pe care i-l alesesem încă din 1979! Cam așa a fost cu debutul și cu...tatonatul!

– *Ai publicat în revistele Argeș și Feed Back fragmente consistente din dosarul tău de la Securitate. Ce legătură este între debutul editorial întârziat și urmărirea din partea „organelor”?*

– Nu știu dacă se poate stabili o legătură de cauzalitate strictă, dar e sigur că una cu cealaltă merg bine împreună. Din ce-am recuperat din dosarele mele – circa 500 de pagini, ceea ce reprezintă, după calculele mele cam 10% din total! –, reiese că urmărirea mea informativă a început la mijlocul anilor șaptezeci, când am intrat în redacția *Opinieii studențești* și că s-a intensificat în momentul în care l-am cunoscut pe Noica și am început să corespondez cu acesta. Revistele studențești din Iași, adaug *Dialog* și *Viața Politehnicii*, publicau lucruri destul de curate și, adesea, curajoase pentru a fi lăudate destul de des la *Europa Liberă*. Asta a provocat, în mai 1983, o anchetă de mari proporții a *Securității*, căreia am căzut victime zeci de redactori și colaboratori ai revistelor, fie că eram cadre didactice, cercetători, cum devenisem eu, sau studenți. După ancheta cu pricina, n-am mai putut publica nimic vreme de aproape un an în revistele din Iași, în care am revenit după ce mă publicaseră câteva reviste din țară, ceea ce vrea să spună că, adesea, redactorii făceau exces de zel, evitau să se complice cu tine dacă erai ciumat. Sau, poate, băieții cu ochi albaștri lucrau mai subtil. Naiba știe. Oricum, din faptul de a fi urmărit de *Securitate*, dacă nu erai idiot și aveai puțin sînge în tine, puteai trage și foloase. Să reiau discuția cu volumul de eseuri *Semnele timpului*. L-am depus la editura *Junimea* la sfîrșitul anului 1985, a fost inclus în planul

editorial pe 1987. Am făcut și corectura în șpalt în vara anului respectiv, dar volumul nu apărea, deși se terminase și anul. Așa că, în primăvara lui 1988, am spus către trei persoane din lumea literară, pe care le bănuiam de relații de colaborare cu *Securitatea* ceva în genul: „dacă ăștia mă mai freacă mult, dacă nu apare cartea, fac și eu ce-a făcut Dan Petrescu”. Dan tocmai dăduse un interviu despre situația din România în presa internațională... Cam într-o lună, am fost anunțat că a apărut cartea. Sigur, pînă la urmă, tot a trebuit să-l urmez pe Dan pe calea protestului deschis, dar după aproape un an...

– *Când ai devenit conștient că aparții unei generații, cea de care vorbim aici? De la Colocviul de poezie din 1978 de la Iași, ca să luăm un punct de reper?*

– Colocviul din 1978 a fost ceva fabulos. În fața unei săli cu sute de oameni, studenți, intelectuali, tineri autori etc, s-au spus niște lucruri incredibile pentru nivelul de rigiditate ideologică la care ajunsese regimul. Mă refer în special la speech-urile unor Ștefan Augustin Doinaș, Dorin Tudoran, Geo Bogza, dar au fost mult mai multe luări de poziție curajoase. Însă conștiința că aș aparține unei generații am căpătat-o târziu și cumva în ciuda dorinței mele. Eu sînt, în fond, un singuratec, unul cordial de bună seamă, dar un singuratec, iar ideea de a aparține unei generații, unui club, unei „partide” mă oripila. Dar cum toată lumea vorbea despre o nouă generație și mă trecea pe diversele liste, m-am împăcat cu gîndul. Treptat, mai ales participînd la evenimente comune cu colegii din alte orașe – cum ar fi Festivalul de poezie de la Sighișoara, apoi, după dispariția acestuia, la cel de la Tîrgu Neamț –, am început să mă simt membru al generației.

veacului trecut, înțelegem că este vorba de o elită. Este generația 80 o elită?

– Habar nu am, deși sînt (și) sociolog de formație! Oricum, dacă luăm textele clasice românești privind acest concept nebulos – mă refer la Tudor Vianu și Mircea Vulcănescu – ceva tot nu iese la socoteală. Distanța între generațiile de creație ar trebui să fie de circa 30 – 33 de ani, cam trei pe secol. Or, dacă vorbim de o generație 60, următoarea ar fi trebuit să se contureze pe la 1990, nu? Ce s-a întîmplat, oare, s-a accelerat istoria? Să nu uităm că, între timp, se vorbea și despre o generație 70! Cred, prin urmare, că nu putem stabili o succesiune aritmetic ritmică a generațiilor, ci trebuie să legăm fenomenul de anumite evenimente istorice semnificative. Dacă, desigur, ajungem la concluzia că acest concept este plauzibil și semnificativ. O generație nu este o elită, ci un fenomen de masă, dar dacă nu produce o elită, nu se vede ca generație. Eu așa cred.

– Generația 80 a făcut o schimbare de paradigmă. Cum s-a întîmplat? Obosiseră șaiszeciștii, băteau pasul pe loc?

– Să ne gîndim puțin. Generația 60 a apărut și s-a afirmat pe fondul relativei deschideri a regimului începută prin 1963-64, odată cu eliberarea deținuților politici, relaxarea cenzurii, o anumită discreție a *Securității* a cărei principală funcție nu mai era neapărat represiunea, ci „prevenirea”. E o generație care a primit totul – reviste și edituri de condus, spațiu de exprimare, funcții și privilegii. E foarte posibil ca asta să obosească, să moleșească și în multe cazuri chiar așa s-a și întîmplat. Generația mea a apărut pe fondul închiderii ideologice din 1971-1974 și al crizei finale, de sistem, a comunismului, manifestată îndeosebi, la nivel economic și al vieții de zi cu zi, după

cutremurul din 1977. E generația care se maturiza pe fondul închistării ideologice și a penuriei generale. Dar fusese generația care-și făcuse studiile – liceale, universitare – în perioada de maximă extensie a libertății intelectuale din vremea comunismului, între 1965 – 1966 și 1971-1972, cu precizarea că Universitățile n-au mai putut fi la fel de închise ca în perioada anterioară nici măcar în 1989, la prăbușirea sistemului. O generație care crescuse pe fondul unei anumite deschideri față de tradiție, față de cultura universală și față de limbile aparținând acelor culturi. Vorbesc de un fenomen de masă, nu doar din punctul de vedere al elitelor. În aceste condiții globale, era imposibil să nu fie o generație cumva altfel decât cea anterioară, inclusiv din punct de vedere literar. Să nu uităm că e, totuși, generația care a dat și cei mai numeroși disidenți și opozanți la regimul comunist, comparativ cu toate celelalte „crescute” în comunism.

– *Membrii generației 80 n-au avut maeștri din rândul șaizeciștilor? Sau au fost ucenici neascultători?*

– Nu cred că lucrurile pot fi privite într-o ruptură completă. Cred că, măcar pentru perioada de început, putem găsi la unii dintre autorii optzeciști reminiscențe, uneori puternice, din unii autori șaizeciști, îndeosebi urmele lui Nichita Stănescu – cred că acestea pot fi depistate la Traian T. Coșovei, Ion Stratan, Augustin Frățilă sau Magda Cârnelci. Alții, nu puțini, au fost marcați de șaptezeciști, deci de autori precum Mihai Ursachi, Petre Stoica sau Virgil Mazilescu... Până la urmă însă, cam toți cei care au rămas actuali, care n-au dispărut în uitare – să nu uităm că la un moment dat „listele” conțineau peste o sută de nume, poate peste 150! – s-au dovedit mai ales cei care pot fi definiți ca ucenici neascultători! E și normal așa.

– *Dar generația a luat naștere într-un centru, cum încă se susține, la Cenaclul de luni? La Iași te simțea cumva marginalizat? Ai făcut parte din acel desant ieșean la Cenaclul de luni în ședința la care a lipsit Nicolae Manolescu?*

– Cine susține nașterea mono-centrică a acestei generații nu știe despre ce vorbește! Poate e prima generație literară românească, iar dintre cele post-belice cu siguranță că este, care a apărut într-o puzderie de centre, deci e poli-centrică, adică a apărut în același timp la București, în jurul *Cenaclului de Luni* și al revistei *Convingeri comuniste*, care era mai bună decât spune titlul, dar și la Iași, Cluj, Timișoara, mai ales în jurul revistelor studențești, precum *Dialog*, *Opinia studențească*, *Echinox*, *Forum studențesc*. În alte locuri din țară, au fost cenacluri care au susținut procesul, iar festivalurile de poezie amintite, de la Sighișoara, apoi de la Târgu Neamț, au fost un fel de factori catalizatori pentru toată generația, indiferent de domiciliul membrilor, pentru că, în fond, unii tineri autori, precum Liviu Ioan Stoiciu și alții trăiau în orașe fără măcar reviste literare.

– *Prietenia a avut vreun rol în coagularea generației? Acum mai înseamnă ceva prietenia literară?*

– În acele condiții de presiune, prietenia și solidaritatea au fost principalii factori comuni de rezistență. Fără ei nu am fi reușit să parcurgem calvarul anilor optzeci, oricum nu toți și într-o stare mult mai proastă decât am reușit s-o facem. În condiții de libertate, adesea și de concurență intragenerațională, de bună seamă că solidaritatea s-a mai rarefiat, iar relațiile de prietenie s-au mai pierdut pe drum. Totuși, unele din cele mai puternice prietenii actuale ale mele, să mă refer la cele cu Dan Petrescu, Mihai Dinu Gheorghiu, Florin Iaru, Marta Petreu, Vasile Gogea, Dorin Spineanu, Nichita Danilov, Lucian Vasiliu etc, s-au născut atunci...

– *Generația aceasta a avut/are criticii ei? Cine a impus-o?*

– Principalii factori de impunere au fost forța și solidaritatea caracteristice generației ca atare. Însă nu poate fi trecut sub tăcere rolul criticilor din generațiile anterioare, mai ales al unor Nicolae Manolescu, în special pentru lunedìști, dar nu exclusiv, Eugen Simion, Ion Pop, Marian Papahagi, Al. Călinescu, Mircea Martin. Dintre criticii generației, principalul „propulsor” a fost, fără îndoială, Ion Bogdan Lefter, dar activi au fost și alții, precum Ștefan Borbely, Radu Călin Cristea, Ioan Holban, Mircea Mihăieș, Marius Ghica etc. Nu trebuie uitat nici faptul că foarte mulți dintre poeții generației scriau ei înșiși despre cărțile colegilor lor. Cîteva ani, chiar și eu am scris cîteva sute de recenzii, cronicile literare sau articole de sinteză...

– *Timp de cinci ani ai fost membru al Uniunii Scriitorilor, ai ajuns chiar în conducere, apoi ai demisionat în 1995. De ce?*

– Am ajuns membru al URSS fără să fi făcut vreo cerere! M-a „băgat” Mircea Dinescu în organizație, pe baza meritelor mele „prerevoluționare”, dar și a faptului că aveam două cărți publicate, deci satisfaceam condițiile statutare. Cît a fost Dinescu președinte, m-am simțit destul de bine în URSS. Cînd a venit Laurențiu Ulici a început să nu-mi placă o mulțime de lucruri pe care le-a făcut D-Sa, începînd cu închirierea în condiții niciodată clare a patrimoniului Uniunii și sfîrșind cu oferirea unui loc de veci, la picioarele lui Eminescu, pentru înmormîntarea lui Eugen Barbu, fără să consulte Consiliul Uniunii, deși Barbu nu mai era membru și atacase organizația în mod incalificabil. M-am pronunțat critic în ședințele de Consiliu în legătură cu aceste fapte și altele similare. Cînd, în

1995, Laurențiu Ulici l-a demis pe Al. Dobrescu de la conducerea *Convorbirilor literare*, am demisionat și eu – din postul de redactor șef adjunct, din ConsiliulUSR, din Uniunea ca atare. Mi-am dat seama că pot fi scriitor și în afara acestei organizații nu doar foarte amestecate, ci și, în unele privințe, dubioase. Și n-am mai revenit în interiorul ei, deși mereu mi s-au transmis – și mi se transmit – semnale...

– *În sfârșit, ce viitor mai are generația 80? Unii dintre membrii ei deja se dezic de ea. Va mai fi ea percepută ca o grupare?*

– Un viitor ca generație nu cred să mai aibă, sîntem prea împrăștiati cu toții, dar nimeni nu poate șterge de pe hartă un fapt istoric. Că vrem sau nu vrem, că ne place sau nu ne place, cîteva bune zeci de autori români vom fi priviți mereu ca membri ai generației optzeci! Generația 80 e acum un fapt de istorie literară. Poate pentru că am privit, la început, cu destulă reticentă această integrare, mie îmi vine mai ușor s-o accept acum!

**„O generație culturală
e solidaritatea unor
mame care se decid
să nască la un moment
dat copii pe care-i
abandonează
într-o bibliotecă”**

– *Cum ați devenit D(evotatul) A(mic)?*

– Cum am devenit inițiale în cărțile de dialog ale lui Mihai Șora? Din nevoia de aluzie a lui și, mai mult, din nevoia de personaje a lui, pentru ca dialogul să alunece mai departe. De fapt eu am fost contemporan cu elaborarea unor texte. Dialoganții nu au însă chip, sunt nume și joacă rolurile atribuite: sunt sau nu sunt de acord. Dar asta se poate vedea din desfășurarea inițialelor. Nici Mihai Șora nu e mai știutor în sensul de erudit, nici eu nu mă simțeam amic în stare de devotament; doar Tânărul Prieten era pe atunci tânăr. Sigla D.A. a fost un dar din partea acestui domn foarte drăguț, Mihai Șora.

– *Erați prieten cu M(ai) Ș(tiutorul), deci cu mai vârstnicul Mihai Șora – pe care revista noastră îl cultivă cu simpatie, dar și cu*

respect și cu orgoliu. Dar cu care din tinerii optzeciști mai erai prieten? A avut, însă, prietenia vreun rol în coagularea generației?

– Suntem, mereu, prieteni. Suntem departe și suntem prieteni. Optzeciștii mei erau cei pe care nu-i percepeam ca atare. Șora, Paleologu, Solomon Marcus sau o generație anterioară ca cea a lui Victor Ivanovici, Virgil Mazilescu, Nichita, Sorin Dumitrescu, Mircea Dumitrescu. A lui Vladimir Zamfirescu. Mie mi-a dat soarta vreo doi-trei optimiști care mă îmbolnăveau. Maică-mea: *parcă-i cozonac pâinea asta*, era vorba de abominabila baghetă a anilor aceia. Sau Șora căruia când îi spuneam ca Zinoviev că regimul comunist este sempitern, atunci el îmi răspundea că *ei nu pot să strângă robinetul prea tare că se rupe*.

Ca să mi se trezească solidaritatea animalică Rolf Bossert era mai bun, era deznădăduit, era lucid, era naiv, era cutezător. Când la Nichita a început să apară presentimentul morții ca rânjetul drăgăstos al unui chip machiat de personaj din filmele lui Bergman, atunci m-am împrietenit cu el. N-am fost conștient că se pregătea vreo generație, nimeni nu era conștient de asta, e o construcție după sărbătoare. Eu sunt cu cei morți și cu cei uitați, nu cu cei care au succese.

– Când ați fost conștient de apariția noii generații? Prietenul (fost?) dvs. Viorel Padina mi-a precizat ziua, luna și anul când a conștientizat. Luați-l de pildă!

– Dar la ce oră?

Când l-am cunoscut pe Mircea Cărtărescu n-am simțit nimic. Era neinteresant, era o larvă care credea în poezie. Ceva mai târziu, când mi-a spus ca i-a plăcut un aforism din Juan de la Cruz din cele publicate de mine într-o revistă de la Iași mi-am

dat seama că se apropie de *imago*. Apoi, cu altă ocazie m-a întrebat dintr-o dată dacă nu cumva numele de Șapira (fostul șef al restaurantului de la Casa Scriitorilor, mort brusc în timpul unui pariu la cursele de cai de la Ploiești) n-ar fi înrudit cu noțiunea de *sefiroth* din mistica iudaică, ei bine, atunci m-a surprins, devenise crisalidă. Am plecat din România și s-a preschimbat în fluturele grozav pe care îl vedeți. E un vizionar, românii nu-l merită. Nu l-ar merita nici străinii. Ar merita un exil plin de tăcere și de violenție.

I s-a reproșat narcisismul de unii critici literari. Dar dacă un poet n-ar suferi de narcisism n-ar fi nimeni sau cel mult ar fi critic, literar firește. Narcisismul este igiena marelui scriitor. Cei care îl văd pe Mircea Cărtărescu absorbit (*absorto* cum zice Tereza de Avila) în propriul scris îl acuză de narcisism, nepricepând nici poezia, nici mitul lui Narcis. Căci mitul spune că acesta era îndrăgostit de imaginea lui în apă, dar că nu se recunoștea în această imagine și nu știa că era chiar el ca reflex. Era îndrăgostit de un altul de fapt, care era chiar el însuși, ceea ce introduce un dinamism în mitul grec.

Întrebați-mă de Virgil Mazilescu. În afara lui Eminescu, Kavafis, Bacovia, Seferis și Ion Mureșan, se întindea pustiul.

Revenim la întrebare. Mi-am dat seama că se petrece ceva în toamna anului '80, când se scumpise cafeaua, apoi a dispărut. Îmi imaginez că generația 80 a apărut ca un fel de strângere a rândurilor în fața acestei blestemății.

Nu l-am văzut pe Padina decât o singură dată, cu prilejul acelei scene de la Casa Scriitorilor care pentru el a devenit *scena originară*, cum se spune în psihanaliză. O povestește din toate unghiurile, în toate variantele, că o să ajungă să se suspecteze pe sine însuși. Acolo lucrurile erau liniștite, farfuriile aveau microfoane, mesele aveau microfoane, oamenii

erau microfoane, până și ducele care cădeau din duzi aveau forma microfoanelor.

Au descoperit microfoane și în picioarele băncii de la mormântul lui Pasternak.

– *Dar cum apare o generație? Printr-o mișcare centripetă a valorilor estetice de la un moment dat? Sau cum?*

– Generații culturale? Generații biologice? Nu știu cum apare una culturală. Probabil mișcarea centripetă se referă la o voință de centru, o voință de putere. Dar Rimbaud a făcut totul ca să nu fie în centru și uite ce s-a întâmplat. Orice generație culturală e strict mediocră, sunt doi-trei care ctioresc insule și niciodată cei din centru.

– *Auziți, dar de ce se numește așa – Generația 80?*

– Din nimereală, cum spunea Al. Paleologu. El se referea la generația 27, psitacism al generației literare spaniole din 27. Ca să poarte un nume. Dacă în România generațiile culturale ar coincide cu cele biologice am avea populația Chinei, conform dorinței lui Cioran. Din absurditate și, ca în cazul lui 27, din capriciul negândit al unui critic literar, din pamplezir, nechibzuire și lene, din rotunjire a cifrei și din faptul că servea pe toată lumea, mai puțin pe mine, care mă consider neolitic din generația descântătoarei maramureșene care mi-a tămăduit o gleznă, în anul 1974.

Eu cred că dacă un zeu ar aduna râsetele bune, hohotitoare pe care le-a stârnit Andrei Pleșu de-a lungul vieții lui, ajutându-ne să traversăm vremuri atât de grele că ar fi fost mai bine să ne sinucidem decât să trăim, atunci l-ar declara mântuit pur și simplu.

Asta apropo de o întrebare care nu mi s-a pus.

– *Hm! Dar, ce e aceea o generație?*

– O generație culturală e solidaritatea unor mame care se decid să nască la un moment dat copii pe care-i abandonează într-o bibliotecă.

– *Mama dvs. (profesoară de franceză?) de modă veche ce făcea când dvs. făceați generația?*

– Mama mea citea morții, adică ferparele din *România liberă*. Avea dreptate, era singurul lucru care se putea citi în '80, în presa aceea.

Uite dragă, mi-a murit colegul ăsta, era roș la față când venea în cancelarie, la școala cutare. Avea o nevasta foarte bună.

Știa franceza pentru că fusese elevă orfană la colegiul călugărițelor asumpționiste de la Blaj, care erau franțuzoaice, dar era profesoară de română. A doua mea carte în franceză poartă numele de *Cahiers de Taisez-vous*, din cauza monialei care nu înceta să spună în clasă taisez-vous, taisez-vous, drept urmare maică-mea a scris pe caiet așa: *caiet de tezevu la franceză*.

Să fac generația? Vai de păcatele mele! Eu nu credeam în efemerul acestei generații, în efemerul asumat ca substanță.

– *Întâlnirea dintr-o seară de la Casa Scriitorilor seamăna întrucâtva cu un Banchet în care Mihai Șora îl juca pe Socrate alternativ cu Petre Țuțea?*

– Nu, deloc. Țuțea venea pentru că venea la cafea, așa cum a făcut-o între cele două războaie și cum a făcut-o în cafenelele de stânga din Germania. Șora venea ca să mănânce, stoic, ce i se punea în farfuria cu microfon. Alexandru Paleologu venea pentru că era fascinat de proști și voia să-i prezinte lui Toader, fiul lui, ca să-l antreneze pentru mai târziu, când va fi ministru. Toader, pe vremea aceea, era mai mic decât masa la care stăteam. Solomon Marcus

venea pentru că-i plăcea inteligența. Ne regăseam din când în când la aceeași masă, toți.

Nu era nimic socratic în Țuțea și cu atât mai puțin în Șora. Nici unul, nici celălalt nu practicau *elenchos*-ul socratic, descoaserea celuiilalt cu ajutorul întrebărilor și răspunsurilor pe urmele adevărului. Nu știu de unde a ieșit legenda cu Țuțea - Socratele român. Eram cetățeni.

– *Vreți să ne vorbiți, în două scurte secvențe, de cei doi gânditori?*

– Eu i-am primit pe amândoi cu fețele lor dinspre mine, în momentul acela, nu mă interesa nici legionarismul subiacent, nici comunismul prezumptiv. Nici azi nu fac altfel.

Țuțea era ca un copil lătăreț. Era și înalt. Băutor puternic de bere când se ivea. Era un *puer senex* ca în gravurile chinezești prezentând pustnici taoiști ajunși la 120 de ani. Nu i-am numărat dinții din gură, puțini. L-am văzut roșind o singură dată, când cineva l-a întrebat de aventuri galante ale tinereții. Aveai impresia că își știa lecția pe dinafară, că răspunsurile erau pregătite și matrițate și urechea ta trebuia să le primească o dată pentru totdeauna. Că era un trecut îndelung dumicat și devenit sonor. Așa ziceau Șora și Paleologu, că Țuțea vorbea din lecturile lui bine asimilate și nimic mai mult. Nu, era o variabilitate a ideii, era serios, era înfrânt. În scris, adică în dictare, e prea inteligibil, iar Șora prea puțin. Șora e ca un Suetoniu care l-a citit pe Peguy. Era Țuțea care vorbea, Șora mai mult tăcea, Al. Paleologu avea acea înclinare delicată a capului, cu un gest, uneori, al mâinii, pipăindu-și bărbia, semn că se pregătea o întrebare. Solomon Marcus strălucea de după ochelari.

Trebuia să fii în bună condiție fizică cu Țuțea: gâtul înțepenea spre scaunul lui, maxilarele

rămâneau suspendate de osteneala râsului, șalele se opreau.

O singură dată m-a supărat cumplit. Îl cunoscuse pe Erich Muhsam într-un cabaret german, era de stânga și anarh ca și el (amintiți-vă, Țuțea săruta cotidianul *Pravda* la Capșa, dis-de-dimineată). A făcut o glumă aiuritoare despre el, știam și știm cum a murit Muhsam, martir.

Avea un creștinism masiv, de popă granitic, de munte Athos vociferator, nu știu dacă se ducea la biserică. Era pur, o puritate de cafeana. Un *puer senex*, fără umbră de răutate.

– *Eu cred că generația 80 îi datorează foarte mult lui Virgil Mazilescu. Poetul V.M. cu care vă întâlneți frecvent ce părere avea de optzeciști?*

– Ca poezie nu-i datorează nimic, Virgil Mazilescu e dincolo, pe lângă și deasupra generației 80. Ceea ce însă a contat e modelul existențial. Ultimul volum al lui s-a ivit din exclamația *lasă că vă arăt eu poezie*. Și așa a scris *Guillaume, poetul și administratorul*. Se referea la G. 80. Cu excepția lui Ion Mureșan și a Marianeii Marin și a lui Eugen Suci. Poate că G. 80 era atrasă de modelul existențial al lui ca poet, pentru că era în același timp terestru, de o mare candoare și în *unio mystica* cu poezia. Își purta rănile lui, care veneau de departe.

Pe o tăbliță de os de la Olbia, care aparținea unei comunități orfice din secolul al cincilea î. de Hr., au descoperit un vers al lui Virgil: *viață moarte viață moarte*.

Virgil Mazilescu avea o cultură clasică, l-au găsit mort citind Stendhal. Mă întreb mereu dacă a murit de moartea lui sau a fost ajutat. Aceeași obsesie o am referitor la Rolf Bossert.

46 Boema este emulatoare, dar poate ucide. Este *fecioara cu fălci de fiară*, cum spuneau grecii

despre sfinx. Cine rămâne e mort, cine iese își duce viața mai departe.

Nu pot să uit ce-am trăit într-un sat de coastă andaluz, cu câțiva locuitori. Era acolo un pescar leit Virgil, părul, ochii de un albastru închis, statura, ba chiar era îmbrăcat de sus până jos în jinși de aceeași culoare cu a ochilor. Intra în cârciuma de pescari, se așeza la bar și bea. Avea aceeași voce cu a lui Virgil, doar că vorbea în spaniolă. Noaptea dormea sub bărcile răsturnate cu burta-n sus.

Iată, faptul acesta mă liniștește. Virgil, cel născut pe malul Dunării, continuă mai departe.

– *În cercurile boeme de pe Calea Victoriei 115 se croiau la un pahar schițe de programe estetice ale generației?*

– Nu. Era mai mult un loc pentru exercitarea inteligenței. Cine a spus că era ca un fel de parlament? Și singurul de pe vremea aceea. Paleologu. Partea din dreapta o evitam, partea centrală era indecisă, iar spațiul din stânga era ocupat de noi, care cel puțin pe durata întrevederii eram prieteni. Exista și o cămăruță de ascultare. Cu toate acestea eram extrem de slobozi la gură.

Nu erau conflicte în perimetrul acela. Era un loc foarte bine informat care își avea constelația lui de case deschise, ajungeam până la urmă sau unde stătea Nichita, sau la atelierul lui Mircia Dumitrescu dintr-un pod, oameni de mare noblețe, sau în casa Covaci, unde ne primea Stela în veselia zgomotoasă de acolo. Toate erau situate în jurul Casei Scriitorilor. Și altele. Casa lui Victor Ivanovici era departe, dar ajungeam fără greș.

– *Dar să lăsăm esteticul... Erau optzeciști împotriva partidului cel unic?*

– Răspunsul ar trebui să aparțină unui sociolog literar, care va veni neîndoios, un fel de student feroce care să ia în seamă articolele celor care au scris despre canalul Dunăre-Marea Neagră, înflăcărați de realizări, despre cei care au uzat de cele cincizeci de sutimi esențiale la sfârșitul anilor universitari, semn al activității în folosul B.O.B.-ului, despre intrarea în Partid pe vremea când nu mai era cazul.

Erau împotriva Puterii, dar ce înseamnă *împotriva*? Suind pe o scală a intensității împotrivirea nu trecea dincolo de șușotire, murmur, bancuri, convorbiri la telefon etc. Ca să găsești un grad mare de conștiință a antiputerii trebuia să te apropii de nemții din *Aktionsgruppe Banat*, de Rolf Bossert, Gerhard Csejka, Herta Muller și ceilalți, ei erau lucizi și analitici. Își gândeau suferința. G. 80 nu, era doar reactivă. Sau trebuia să intri în conclav prietenesc cu Grupul de la Iași, nemulțumiți și analitici, francțirori redutabili ca Luca Pițu, Dan Petrescu și soția, Liviu Antonesei și Liviu Cangeopol, de pe alte poziții, pentru că cei din *Aktionsgruppe Banat* aveau o cultură de stânga, de disidenți, informală, de neîntâlnit pe vremuri, lucru care le sporea singurătatea.

– *Vreți să dați nume într-un sens sau altul, de textualiști din generația 80, de „tradiționaliști”, de luptători împotriva sistemului sau de mergători pe burtă?*

– Nu am politica numelor, i-am pomenit deja pe cei de care mă simțeam intim înrudit în idei, convingeri, prietenie.

Să vină sociologul cel feroce, mintea cercetătoare. Dar cât de multă încredere am eu în denumirea de generație? Mai mult decât în grup

sau grupuri? Lezama Lima spunea că generația e un concept al ranchiunii.

Sunt marile singurătăți, marii pudici, lucrătorii deznădejdie, marile firi, insulele ieșind din mare, copacul stingher care dă sens unui peisaj pustiu, aceștia sunt cei care fac ceva, în calitate de unici, nu ca membri ai vreunei generații.

– *Evocați pe scurt episodul '89 – Scrisoarea celor 18 pe care ați semnat-o!*

– Stelian Tănase a coințiat-o cu mine, eu nu aveam mașina de scris înregistrată la Miliție. Ioan Buduca de asemeni era informat. Ajunsesem toți la capătul răbdării. Mircea Dinescu intrase în protest fățiș, fără rezerve, avea domiciliu forțat. Ne întâlneam cu Andrei Pleșu, care ne povestea vizitele la el. Eram deci la curent și la pândă. Simțeam toți că nu mai aveam ce pierde, decât lanțurile. Totul a început așa, și apoi a continuat în cascadă. A apărut, adică a fost difuzată Scrisoarea celor 6, semnată de Șora, Paleologu, Paler, Hăulică etc. ca solidarizare cu Mircea Dinescu și cu Pleșu, trimis între timp la Tescani, loc minunat, dar nu cred că de asta avea nevoie în acel moment. Deci ne-am unit în jurul tuturor numelor pomenite mai sus, am preluat textul de la Stelian, l-am bătut la mașină și l-am semnat, cel dintâi. Apoi a umblat printre scriitori și a fost semnat de optsprezece intelectuali. De la Mircea Dinescu și până la ultimul semntar eram prinși în aceeași revoltă care s-ar fi putut termina în pușcărie. Priviți ce s-a întâmplat în Cuba cu inițiatorii Proiectului Varela. Trebuia să plece peste hotare prin ambasada olandeză, dacă-mi aduc bine aminte. Dar nu a fost așa, acel prim exemplar i-a fost confiscat lui Ioan Buduca de niște activiști de partid. Celelalte formulare ale scrisorii le aveam eu ascunse sub covor. Am recuperat unul de sub

covor și am început din nou cu semnăturile. Angela Marinescu a plecat pe atunci la Paris, s-a întâlnit cu cei de la *Europa liberă*, și-a rememorat numele și așa s-a difuzat. Au venit să mă arestuie, dar nu m-au găsit acasă, trăiam într-o garsonieră care nici ea nu era declarată ca domiciliu la Miliție. Aveam fler, fusesem bun prieten cu unii refugiați politici latino-americieni, citisem și Memoriile lui Kropotkin etc.

Pentru lacunele și întregirea rezumatului meu ar trebui întrebat Stelian și semnatarii. Ar trebui cercetate arhivele Securității.

Sunt mulțumit azi că am putut face această revoltă pentru Mircea Dinescu, Andrei Pleșu și ceilalți. Ne-au salvat Timișoara și 22 Decembrie. Puterea devenise strict ocupată cu altele.

– *Nu vi se pare că mor suspect de repede membrii generației? Iată nume: Mariana Marin, Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Ion Stratan, Ion Monoran, Ioan Lăcustă, Alex. Condeescu, Al. Th. Ionescu...*

– Unde se duc oare morții cei tineri?

S-ar putea să fie legat de timpurile dictaturii, de istovirea nervoasă, de suma de iritări acumulate, de căderea sistemului cardiovascular, de mâncarea săracă (eu am ajuns la Paris în 1990, unde mi-au detectat o avitaminoză îngrozitoare). De tristețe. Dar despre Ion Stratan aș putea repeta fraza profundă a lui Gellu Naum: *sunt unii care se sinucid pentru că nu vor să moară*. N-a murit, și-a însoțit mama.

– *Cine este/era Rolf Bossert?*

Era și este un mare poet german, născut la Reșița. Am fost foarte apropiați. Era un mare intuitiv care gândea. Avea geniu. El și Virgil Mazilescu au fost prietenii poeți ai vieții mele.

Bănăţean ca mine, ne-am adunat și în jurul unei supe galbene de găină, cum numai în Banat se făcea. Am prea multe întâmplări cu el ca să le povestesc aici. Am petrecut veri întregi la 2 Mai cu el și cu Virgil, uneori la aceeași gazdă. Mi-aduc aminte de o noapte pe plajă când am privit înspăimântați prăvălirea stelelor, priveam în sus, pierdeam orice reper, până la vertij. Are și un poem despre 2 Mai.

Am scris împreună poeme la patru mâini folosind, ca să ne distingem, alternativ, panglica neagră și cea roșie a unei mașini de scris.

Dar ce cunoaștere a limbii avea, Dumnezeu! Nu a limbii germane, ci a limbii ca esență, ca temei. Pe atunci începusem să traduc metodic din Paul Celan și-l consultam adesea asupra modulațiilor pe care le suferă verbele germane datorită prefixelor *herein-*, *zer-*, *uberein-* și mai ales despre enigmaticele *be-* și *er-*. Mi-a mimat, mi-a gesticulat, mi-a explicat până m-a scos la liman.

Am răs atât de mult împreună, până la întâmplarea atroce dintr-o noapte în fața Casei Scriitorilor. Undeva într-un birou al Securității s-a hotărât că acești nemți trebuie să plece cu luciditatea lor cu tot. Am fost martor la agresiunea asupra lui Rolf și Klaus Hensel și chiar l-am înhățat pe unul dintre atacatori. Rolf a avut fractură de maxilar, a mâncat supe cu paiul, slăbise. Klaus a avut un șoc, dar și-a revenit. De atunci Rolf a devenit neliniștit și neliniștitor chiar.

Într-o noapte ne-am retras să vorbim undeva pe lângă Muzeul Literaturii, undeva unde era un părculeț. Ne-am așezat pe niște trepte și am vorbit până am rămas fără țigări. L-am lăsat și m-am dus alături la Athénée Palace, pentru niște pachete de Carpați. Când m-am întors l-am găsit pe Rolf încercând ușa din spatele Muzeului, nedumerit de ce nu se deschide. Era pe la miezul nopții. *Ce faci Rolf, vrei să intri în literatura română?* – l-am întrebat. *Nu, eu de fapt*

vreau să ies! Despre umorul lui Rolf și despre ființa lui Herta Müller a scris un text extraordinar.

Am înțeles că Rolf fusese închis pe dinafară. A emigrat. Într-o bună zi primesc un telefon de la Mariana Marin, cea care mă anunțase și de moartea lui Virgil, zicându-mi că, întorcându-se de la o reuniune cu scriitori la care fusese prezent și Gunter Grass, Rolf a traversat localitatea și a văzut ceasurile publice oprite la 12 fără cinci minute. L-au găsit mort în fața geamurilor.

Ce moarte e asta? Nu cunosc o relatare deplină a acestor lucruri.

– „*Dan Arsenie a fost poate cea mai teribilă înzestrare potențială a generației 80 în latura ei eseistico-poematic-metafizică*”. *Cu această etichetă pusă de Dan C. Mihăilescu vă întreb dacă vă recunoașteți în oglindă.*

– Fraza e goală de sens. Și textul din care a fost smulsă. Afirmă ceea ce neagă. Strict logic, în logica de școală, poate își da pumni cu *potențialitate*, se prăbușesc pe ring în chip pleonastic. Iar categoria aceea nu există și nu a existat niciodată. Ce înseamnă struțocămila asta eseistico-poematico-metafizică? Nu era nimeni în sacul ăsta, nici eu, nici nimeni, poate el, autorul.

Mi-aduc aminte cum, ca un vultur, Dan Mihăilescu s-a ridicat la Cluj împotriva acuzațiilor unui asistent universitar, ca să mă apere, cum că traducerile mele din Holderlin n-ar fi fost potrivite. Am luat atunci premiul *Echinoxului*, un fel de micronobel într-o microlume pe bază de macropasiune. Ăla, Dan C. Mihăilescu, era tânăr și era prieten. Dar ce prietenie! Dumneavoastră știți că într-o zi de vară i-am propus să vină să ne întâlnim desculți între cartiere? A venit! A fost vara când ploaia venea la 3 și un sfert după amiaza fix și a venit lipăind pe asfalt, cu platfus cu tot, sub dictatura teilor în floare. S-a ținut de cuvânt.

După aceea ne-am regăsit în grădina cărărilor care se bifurcă, el a luat-o spre Partid, eu spre boemă, eu spre Franța, el spre hurduzei, eu spre isihasm, el spre televiziune, eu spre deșert, el spre optimism strategic, eu spre pădure.

N-am habar, n-am, cum să știu cum se poate, din cauza unui platfus, să alegi cariera în locul destinului. Poate cineva să-mi explice? Sunt trist, mi-e drag omul acesta, sunt trist, mi-e drag, și așa la infinit. Și toată această așteptare a lui în culoarele rumorilor (Știți ce i-am spus lui' Paleologu, lui' Pleșu, lui' Liiceanu, lui' părintele Antonie fără martori, lui' Dan cu care a studiat *Phaidon* cu mine pe grecește, în juxta ipotetică a unui secol 19?).

Îi ofer o sistolă și o diastolă, pentru glumețul lui antițigănist, pentru faptul că a spus că p. Steinhart a venit la religia noastră a hurduzeilor galopanti, că a distrus aparent o carte a lui Alexandru Dragomir, pentru că vinde cărți prin ecran și pentru e primul scriitor român influențat de televiziune, prin anacoluturi.

De ce să distrugi cu propriul tău succes propria ta ființă?

Sunt sceptic în fața acestui eșec fericit.

L-aș invita și l-aș duce la Bellu să mai ascultăm câțiva guguștiuci ca altădată, când el nu era nimeni și nici eu nu mă simțeam foarte bine.

Ce simonie, ce prietenie, ce felonie. Îl citesc nu mai mult decât poemul lui Gilgamesh, ceva mai puțin decât pe Homer, care e proaspăt în dimineața asta când ziarul de la șapte e vechi.

Dan C. Mihăilescu publică mai repede decât scrie și scrie mai repede decât pot eu să citesc.

Cum vine luni în această pădure eu pândesc textul lui Pleșu online din *Dilema Veche*, ceea ce înseamnă un răs cu un ochi și o lacrimă cu celălalt și o privire transcendentă cu al treilea (nu vreau

să-mi pierd limba română în varianta ei spiraloidă), apoi o rapidă răsfoire a saitului România Culturală care trebuia prin ctitorie să fie nou și nu e, apoi printre frunzele străbătute de unde trebuie să o caut pe Tania Radu în 22, moment de inteligență, sărbătoare și atenție, apoi stau și înmagazinez emailul lui Luca Pițu, un geniu, în fiecare mesaj.

Am pădure cu internet, să mă ierte Dumnezeu.

– *Sunteți membru fondator al Grupului de Dialog Social, inclusiv al Revistei 22. Brusc, ați plecat din România. De ce, ce ați făcut afară, ce faceți? Dar de ce au rămas ceilalți? Dați/nu dați exemple!*

– Sunt membru fondator al celor două entități pentru că am suferit.

– *La toate criticile, mai voalate sau mai radicale, inclusiv din partea colaboratorilor săi, Nicolae Manolescu răspunde că, dincolo de tot scandalul, până una-alta va rămâne canonul său. Măcar până la apariția unei noi istorii a literaturii române. Întrebarea are două ramuri, ba chiar trei: va mai apărea o istorie a literaturii române? Afară mai apar istorii literare? Dar ce e canonul, în fond?*

– Nu apar. Ideea de canon mi-e străină. N-am cuvinte. Cred că e o problemă internă românească sau afgană.

– *În sfârșit, domnule Dan Arsenie, am înțeles că aveți o teorie despre ideea că nu va apărea o generație 2010. Ar fi prima oară când nu va apărea o generație decenală. De ce?*

– Atâta ar mai trebui. Mai bine să apară bunătatea ca stil, ca *figuratio dei*, să se roage unul pentru ceilalți sau nu, să privească icoanele lui Sorin Dumitrescu înrudite cu muzica lui Arvo

Părt sau să nu privească, să nu asculte, lasă, să pască iarbă, cu cât vom crede mai puțin cu atât ne vom organiza mai bine, cu cât ne vom organiza mai bine, cu atât rușii se vor apropia mai lent, și cum lentoarea va fi foarte mare atunci contesa va ieși la ora 5 după amiaza, dar nu ca să se plimbe, ci ca să se arunce sub roțile primului automobil.

Nimeni nu știe că eu am un secret. Știu de ce România o duce ca dracu'. Am cunoscut în adolescență un poet, un mare poet, l-am văzut cum ajunge până la floare. A plecat. S-a întors, și-au bătut joc de el și a plecat din nou. Pentru totdeauna, a renunțat la limbă. Dacă o țară își permite acest lux.

„Sunt suma împăcată a erorilor și a izbânzilor mele”

– *Dragă Gabriel Chifu, deși am convenit că vom vorbi despre generația '80, nu pot începe acest interviu decât cu... începutul. Așadar, îți amintești cu exactitate când ai început să scrii? Erai copil la Calafat, pe malul Dunării? Ajunsesesi la Craiova ?*

– Sigur că îmi amintesc. Au fost mai multe începuturi. Primul, în clasa întâi, la Calafat. Vorbesc în *Fragmente din năstrușnica istorie a lumii de gabriel chifu trăită și tot de el povestită* despre acest moment numindu-l „clipa de diamant”. Atunci învățătoarea ne-a pus pe fiecare să spunem câte o propoziție. Ploua cu „Mama are pere”, „Ana are mere”, iar eu am zis cu inima strânsă fiindcă nu eram sigur dacă alcătuirea mea verbală cu prea multe cuvinte este tocmai ce trebuie, adică o propoziție: „Noaptea și-a lăsat mantia înstelată peste orașul adormit”. Uimită de răspuns, doamna învățătoare mi-a trecut un zece curat în catalog. A fost cel mai sigur „triumf literar” al meu. Pe urmă, peste vreo doi ani, am făcut o compunere intitulată *Mama*, care, la fel, m-a umplut de glorie. Apoi, într-a șaptea, am participat la un concurs literar școlar (am scris o nuvelă polițistă despre o expediție în deșertul

Gobi), am fost selecționat la faza pe oraș, pe regiune și, în fine, pe țară, unde am primit o mențiune și am mers în tabără la Homorod. În clasa a opta, când ajunsesem să locuiesc împreună cu părinții mei într-un alt târg amărât, Băilești, deja eram aureolat, toată lumea știa că „scriu”, eram privit ca „scriitorul școlii”, eu însumi eram convins că scrisul îmi va ocupa tot restul zilelor mele. La liceu (era cea mai bună școală din Craiova, pe atunci se numea Colegiul *Nicolae Bălcescu*, astăzi a revenit la denumirea inițială, Colegiul *Carol I*), am debutat în revista școlii imediat, într-a noua, cu niște versuri, eram membru de nădejde al Cenaclului literar *Tradem* și deja scrisul, poezia deveniseră pentru mine vitale, ca aerul de respirat. Aceasta este preistoria mea, până la debutul oficial, petrecut la optsprezece ani în *România literară*, la *Atelierul literar*, o rubrică de „poșta redacției” susținută de Geo Dumitrescu.

– *Ce înțelegeai că e poezia când ai început să scrii, apoi la momentul debutului în revistă? Ce ai aflat despre poezie în plus ulterior?*

– Nu mai țin minte cum înțelegeam poezia la început. Oricum, nu cred că îmi puneam pe atunci chestiuni fundamentale cum e aceasta, a definirii poeziei. Cred că funcționez intuitiv și foarte simplu: citeam poezii frumoase (poezii care-mi plăceau) și încercam să scriu și eu unele la fel. Imitația ar fi, așadar, unul din primii pași pe care e obligat să-i facă orice ins care e pe cale să devină creator: imitator întâi, apoi creator; noutatea, inovația, contribuția originală vin abia mai târziu. Vin sau nu vin... Acum, dacă e să ne întrebăm ce e poezia, la o primă aproximare, extrem de rapidă, s-ar zice că poezia este rostire expresivă. Și cum se obține strict această expresivitate în versuri? Prin muzicalitate, prin ritm și rimă, care de fapt traduc

și afirmă o armonie a unei lumi suprem „ordonate după număr”. Și când poezia renunță la muzicalitatea aflată la vedere, ce ne facem? Rămânem cu muzicalitatea ascunsă, interioară, mentală, adică rămânem cu metafora, care înseamnă expresivitate și ritm ale gândului, rămânem cu gândirea analogică (*a* este față de *b* ceea ce este *c* față de *d*...), reprezentând și ea tot un fel de ordonare numerică, armonioasă a lucrurilor în lume. În măsura în care prin metaforă transferăm sens, căutăm și deslușim asemănările între lucrurile neasemănătoare, ei bine, ce realizăm în fapt? S-ar putea răspunde: aflăm cu surpriză o anumită unitate și coerență a lumii, afirmăm tot un fel de supremație a celui unu în care sunt toate. Această mică teorie, cu influențe orfice și pitagoreice, prea abrupt rezumată aici, ne duce la concluzia că, într-adevăr, poezia, cu atributele sale (ritmul și rimele ori numai metafora), e rostire esențială, ea „e diferită față de vorbirea obișnuită, precum mersul față de dans” (e ideea lui Valéry). Chiar și atunci când ea nu se vrea astfel, când e deliberat „degradată”, desolemnizată, directă și banală, poezia tot asta rămâne, rostire esențială. În fond, ce diferenția propoziția mea din clasa întâi de cele ale colegilor mei? Exact metaforele conținute: cerul era o mantie, noaptea era însuflețită ca un om, iar orașul avea și el ființă, căci adormise. Dar această teoretizare despre poezie datează de mult, de când consideram, naiv și orgolios, că poți face gaură în cer, astăzi ea nu mă mai reprezintă.

Între timp am constatat, ceea ce nu e deloc confortabil, că înțelegerea aceasta a poeziei era datată, vădit limitativă, constrângătoare și frustrantă: a fi dependent de metaforă mă închidea într-un modernism care de la un moment dat nu avea cum să mai fie fecund, preschimbându-se în clișeu, cu toate ponoasele sale (scriere repetitivă, ne-creativă...). Drept care

m-am gândit că ar trebui să nu mă împiedic în propriile mele zăbrele teoretice, să mă lepăd de tirania metaforei, să-mi închipui poezia ca vorbire întoarsă spre ea însăși, ca vorbire deturnată (ca să folosesc cuvintele unui tânăr prieten...) de la funcția sa primă, cea utilitară și să fiu conștient că această „deturnare” se poate produce și altfel, nu numai pe calea modernistă a metaforei. Astăzi însă și această fază (această lărgire a cadrului poeziei când ea e înțeleasă, nu ca metaforă, ci ca „vorbire deturnată”...) e depășită și ascult de un alt adevăr: astăzi am uitat totul, iar scrisul, „singura mea știință nesigură” (așa cum notam undeva...), o știință-neștiință, cumva intrată în sânge, o știință a orbului care-și găsește totuși, în felul său, drumul, așadar astăzi scrisul are un rol terapeutic, mă ajută, strict, punctual, să supraviețuiesc marginal într-un univers ce mi se pare din ce în ce mai complicat, aproape incomprehensibil și în dezacord cu persoana mea, să supraviețuiesc marginal, fără trufia și necuviința că am inventat scara care duce la cer ori că lumea începe și sfârșește cu mine.

– *Probabil că în copilărie, în prima tinerețe ai visat să fii poet. Și ești mai mult decât atât: și prozator, și eseist, și editor, președinte de filială, secretar al breslei, într-un cuvânt: scriitor. Dacă n-ai fi avut... acces în această patrie a literaturii, ce-ai fi vrut să fii?*

– Spui că sunt mai mult decât atât, decât poet? N-aș zice, fiindcă nu cred că în acest domeniu se poate cântări stabilindu-se ce e *mai mult* sau *mai puțin*... Oricum, observ că toată înșiruirea de ocupații dată de tine (o precizare: „președinte de filială” nu mai sunt, am renunțat la aceasta, ar fi fost o incompatibilitate...) formează niște variațiuni pe tema dată a scrisului. Mi-am verificat, iată, micile profetii, proiecțiile

din copilărie, că n-am să pot trăi în afara scrisului. S-a adevărit, ceea ce nu știu dacă e bine sau rău, că așa funcționez. Când nu scriu am sentimentul puternic că nu trăiesc. Există tot soiul de dependențe. La mine e vorba de această dependență primordială, scrisul. Pe lângă ea, mai există și altele, destule. De pildă, călătoria. Dar nu expediția doctă. Ci hoinăreala profană. Îmi place până la viciu această formă de călătorie: să descopăr țări, orașe, oameni, feluri de-a fi; dacă aș putea să-mi petrec timpul (dar nu de unul singur...) pe drumuri, din loc în loc, aș fi încântat și m-aș simți împlinit, mi s-ar părea că duc mai multe vieți deodată.

– Deși ești de vârsta majorității optzeciștilor, ai debutat și în revistă, și editorial cu cinci-șase ani înaintea lor. A debuta editorial la 22 de ani, pe vremea aceea, era prematur. A avut vreun rol și șansa?

– Dacă apreciezi că a debuta cu o carte la 22 de ani este prematur, apreciere cu care eu unul sunt de acord, atunci nu avem cum să vorbim de șansă, ci de neșansă. Nu e corect raționamentul meu?... Așadar, putem considera că a fost o neșansă să debutez atât de devreme. Prea devreme. Cu câțiva ani înaintea colegilor mei de generație. În această logică, talentul prea repede ivit și manifestat n-a jucat în favoarea, ci în defavoarea mea, căci m-a făcut să pătrund în arenă când încă nu eram cu totul format, când, auctorial, încă eram fragil și ușor de doborât (ca o plantă, răsărită primăvara prea devreme, când iarna se poate întoarce, fatal...). Prima mea plachetă e doldora de vulnerabilități, de stângăcii și influențe. Cei care au avut un start mai greu au avut și răgazul unei mai solide constituiri interioare, au intrat în literatură pe un alt palier, cu un alt program literar, cu un alt fundament teoretic. Dar eu îmi

asum biografia literară așa cum e, nu vreau s-o retușez și să scot din ea episoadele eventual inconvenabile. Sunt suma împăcată a erorilor și a izbânzilor mele.

– *Dar cum a apărut Sălaș în inimă? Cred că pentru tinerii de astăzi, care debutează editorial la 12 ani cu toată nonșalanța, ar fi instructiv să afle cum se publica prima carte în anii '70-'80.*

– Cum a apărut primul meu volum?... Să încerc o vagă reconstituire a perioadei: câștigam concursuri literare studentești, luam premiile de poezie ale revistelor literare, *Amfiteatru*, *Luceafărul*, mai mulți scriitori importanți, Geo Dumitrescu, Ștefan Aug. Doinaș, Gabriel Dimisianu, Constanța Buzea, între alții, mizau pe înzestrarea mea. Toată această serie de confirmări îmi dădea încredere în mine (nu devenisem un înfumurat, dar aveam o prea mare încredere în „puterile” mele verbale, nu sunt foarte mândru de mine cel de atunci...) și nu m-am mai mirat când, anunțându-se laureații concursului de volume în manuscris organizat de Editura *Eminescu*, mi-am descoperit numele printre câștigători. Au fost alese cinci volume din circa cinci sute, expediasem manuscrisul cu vreo trei ani înainte (cuprindea versuri adolescente scrise, în majoritatea lor, în timpul liceului...), iar cartea a fost tipărită în 1976, primind mai apoi și Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor.

– *Când ai conștientizat că apărea generația optzecistă? Când ți-ai dat seama că îi aparții? Trăind la Craiova, aveai complexul că generația în curs de coagulare era doar cea de la Cenaclul lui Manolescu de la București? Mai ales că poezia ta nu cultiva cotidianul parodic, mergând mai curând spre esențe, se spunea că ești un doinașian.*

– Nu mai țin minte, exact, cronologic, cum mi-am dat seama. Caut să descriu cu fidelitate cum s-au petrecut lucrurile, chiar dacă eu nu apar neapărat într-o lumină bună. După uralele cu care mă obișnuisem la debut, a venit liniștea, o liniște care adeseori era totuna cu o receptare politicos-indiferentă a versurilor mele. Mă întrebam ce se întâmplă, cum de a dispărut entuziasmul acela pe care-l provocam înainte. Am pregătit un al doilea volum, dar nu l-am publicat. Simțeam că se petrecuse ceva cu poezia mea, ca într-o cursă, alergarea de la început într-un ritm prea susținut mă făcuse să-mi pierd suflul: deodată îmi crescuse un fel de privire cu care îmi vedeam altfel poezia și nu mă mai mulțumea deloc ce vedeam. De unul singur, am început o complicată operație de redefinire a mea ca poet: lecturi, reflecție, versuri scrise și aruncate la coș, multă îndoială. Nu mi-a fost deloc ușor să traversez acel mic deșert personal. În acest timp, apăreau nume noi în poezie care se bucurau de o primire critică entuziastă din partea lui Nicolae Manolescu, cel care în epocă era incontestabil instituția numărul unu de validare în literatura română (probabil că astăzi nu mai e posibil să joace cineva un asemenea rol...) și, după el, din partea altor critici reputați. Apăreau primii poeți din generația '80, o apariție ca o furtună, o generație literară extraordinară, care a trezit literatura română contemporană, amenințată de maladii ca somnolența, provincialismul și cedarea în fața ideologiei oficiale.

Prima mea reacție față de noii sosiți a fost reacția pe care o ai față de un rival, dacă nu chiar un adversar, reacție cumva explicabilă, ei veneau și revendicau teritoriul pe care mă așezasem eu. Dar a fost o reacție pe care mi-am reprimat-o rapid. I-am citit pe poeții noi și le-am recunoscut cu onestitate meritele. De la început mi-am fixat câteva principii de la care caut să nu mă abat. De pildă: consider că e

obligăția mea elementară să recunosc meritele oricui, chiar și ale celor care pășesc pe o cale total diferită de a mea, chiar și ale inamicilor (sigur, nu era cazul aici...). Mă diferențiam parțial de noii poeți, dincolo de poetica diferită de a mea, ei îmi lăsau impresia că au o anumită intoleranță, un anume radicalism (altfel, de înțeles, se defineau prin refuz...), care nu erau și ale mele. Atunci, așa cum observi, poezia mea „mergea mai curând spre esențe”, eram „doinașian”, aveam afinități și cu generațiile dinainte, marii poeți interbelici ori, mai aproape de noi, poeții șaizeciști și poeții echinoxști, așadar eram cu fața întoarsă în mai multe părți deodată. (De fapt, depinde de felul cum privim lucrurile: a avea câte un capăt de pod în diverse *poietici*, încercând să le însumezi și să le reînsuflețești poate să fie foarte bine însăși definiția atitudinii postmoderne...) Dacă eram un optzecist, eram unul atipic. Însă literatura este un maraton, îți trebuie o rezistență specială și o înzestrare specială ca să rămâi în picioare până la capătul alergării, iar într-un maraton multe nu sunt cum par, multe se schimbă, devin altceva. Chiar și eu, uite, în viziunea ta și nu numai a ta, devin ceea ce puțini înclinau cândva să mă considere: un scriitor optzecist. Dar, pentru precizia istoriilor literare, încă de atunci Ion-Bogdan Lefter, care era un constructor și un promotor al grupării optzeciste ce vedea întregul în configurația sa viitoare, a făcut un drum la Craiova cu țelul declarat să ne aducă la matcă/să ne recupereze/să ne integreze în grupare pe cei câțiva tineri scriitori trăitori acolo.

– *Era o mișcare – conștientă sau nu – la Craiova ca o contrapondere la cea de mai sus de la București?*

– Da, cred că exista o asemenea mișcare, conștientă, ca o contrapondere la ceea ce se

întâmpla la București. Așa cum tocmai mărturiseam, ivirea generației '80 a produs o furtună sau, dacă vrei, a produs mișcări tectonice care i-au tulburat nu numai pe scriitorii tineri din afara Cenaclului de Luni, ci au atins chiar generațiile literare așezate, clasicizate. Îmi amintesc, de pildă, cât de afectat era Marin Sorescu, marele scriitor, așa îl percepeam atunci și așa se adeverește astăzi, în postumitate, când o carte nouă de-a sa era întâmpinată rezervat, cu apăsate reproșuri de către Nicolae Manolescu, în vreme ce despre volumele lui Traian T. Coșovei, Mircea Cărtărescu și ale celorlalți optzeciști criticul scria la superlativ. În câteva rânduri, Marin Sorescu mi-a cerut volumele poezilor tineri ca să-i demoleze în cronica sa literară din *Ramuri* (era iute la mânie și polemic...) și de fiecare dată am întârziat să i le aduc, așteptând să-i treacă enervarea și să renunțe la intențiile belicoase, convins fiind că un război purtat cu tinerii care vin în literatură va fi totdeauna un război pierdut.

Ca să mă întorc la întrebare, mișcarea aceasta de contrapondere, cum spui sau, pur și simplu, de rezistență literară era constituită în jurul lui Marin Sorescu, al revistei și al Cenaclului *Ramuri*. Eram încredințați că într-o asemenea cursă e nevoie de o locomotivă puternică, iar la Craiova aveam norocul să se afle Marin Sorescu, așa cum la București era Nicolae Manolescu.

– *Erați acolo mai mulți tineri, prieteni, cu afinități comune precum celelalte grupuri din țară? Dar, are vreun rol prietenia în coagularea unei generații poetice?*

– Grupul de la Craiova cuprindea inițial patru nume: Patrel Berceanu, Constantin Barbu, Marius Ghica și eu. Acest patruleter a fost, să spunem așa, nucleul dur. Apoi, cercuri-cercuri, ni s-au adăugat

alte și alte nume: Marian Drăghici, Paul Aretzu, Bucur Demetrian, Ioana Dinulescu, Florea Miu, Ioan Lascu, Ion Pecie, Ion Dur, George Popescu, Nicolae Diaconu, Aurel Antonie, Ileana Roman, Felix Sima, C. M. Popa, Ion Militaru, Marian Victor Buciu, Jean Băileșteanu, Romeo Magherescu, Florin Logreșteanu, Doina Pologea, Constantin Urucu, Ionel Bușe, Constantin Oprică, Nicolae Firuleasa, Gheorghe Truță și lista poate continua. Ceea ce ne unea nu era neapărat programul literar, ci doar pasiunea pentru literatură, tradusă în diferite formule și atitudini. Unii dintre tinerii scriitori de acum aproape treizeci de ani s-au stins din viață, unii, foarte puțini, par să fi abandonat literatura, dar cei mai mulți sunt nume care au confirmat înzestrarea literară. De unii, între timp, m-am îndepărtat, ceea ce regret enorm, însă pe cei mai mulți continuu să-i prețuiesc literar, iar cu o parte dintre ei am rămas în relații apropiate, de prietenie.

Când ești tânăr e firesc să te miști după regula grupului, e mai ușor astfel să-ți faci loc pe scena literară: adeseori, la începutul carierei literare, se confundă afinitatea sufletească reală cu o solidaritate conjuncturală, manifestată doar pentru a te afirma, după cum se confundă și puii de găscă banali cu cei aleși, de lebedă. Dacă e să-mi spun părerea cu sinceritate, atunci eu susțin că în literatură ceea ce contează este individualitatea puternică, este drumul săpat în piatră, de unul singur, prin puterile tale.

– *Proză ai început să publici la un deceniu de la debutul în poezie. Foarte mulți poeți optzeciști scriu și proză. Cum s-a întâmplat? Era prea strâmt cadrul genului liric?*

– Totdeauna când mi s-a pus această întrebare am răspuns cam la fel: de la un moment dat, poezia mi s-a părut un teritoriu neîncăpător. Am o

mică teorie a mea cu ființa multiplă, cu sporirea existenței prin ducerea, simultan, a mai multor vieți, teorie în care se încadrează și trecerea mea la roman, aici fiind vorba, evident, de mai multe vieți textuale. Turnându-mă și în altă formă expresivă în afară de poezie, mi-am descoperit zone rămase în umbră până atunci, pe care nu le bănuiam, m-am îmbogățit, am ajuns la un soi de completivitate. Și mereu am rezumat situația prin aceeași imagine: scriind poezie eram aidoma unui ins care se deplasează sărind într-un picior, de abia când am scris și roman am început să pășesc și eu normal, cu două picioare. În clipa de față însă și această teorie a mea cu dublarea și multiplicarea de sine ca soluție existențială e oarecum depășită, ceea ce mă interesează în momentul de față este exact invers, o adunare de sine, o focalizare, o regăsire într-un punct de adâncime în care toate se întâlnesc. Literar, aceasta se traduce prin încercarea de a scrie texte în care diferența dintre cuvântul poeziei și cuvântul prozei să dispară, să se topească în ceva, unul și același, care e mai mult ca poezie și mai mult ca proză.

– *Ai primit mai multe premii, încă de la debut. Când a fost mai important premiul literar, înainte de revoluție sau după? Ce însemnătate mai are instituția premiului literar?*

– Fiecare premiu e important, nu fac parte din categoria celor care disprețuiesc premiile literare sau doar se prefac neconvingător că le disprețuiesc. Deși vor fi contestate totdeauna, premiile reprezintă o modalitate imposibil de ignorat, de recunoaștere, de consolidare publică a unei opere, a unui autor. Dintre premiile literare de la noi, în ultimii anii, s-au impus cele acordate de unele reviste prestigioase, cum ar fi *România literară* sau *Observator cultural*. Bănește, sunt importante și Premiile *Prometeus* sau Premiile Naționale

inițiate de Ministerul Culturii (la secțiunea *Literatură* a acestor Premii Naționale, anul trecut, la ediția întâi, câștigător a fost Mircea Cărtărescu; anul acesta decernarea lor întârzie, iar veștile nu sunt încurajatoare, suma este drastic, ridicol diminuată; în aceste condiții, decât să se dea sărăcăcios, mai degrabă s-ar cuveni să se renunțe la ele...). Însă, atât prin tradiție cât și prin lista impresionantă de laureați, cele mai însemnate distincții literare românești sunt, în opinia mea, premiile acordate anual de Uniunea Scriitorilor. În cei patru ani de mandat ai actualei echipe aflate la conducerea U.S.R., instituția premiilor U.S.R. a funcționat mulțumitor: am rezolvat chestiunea finanțării lor permanente de către un sponsor unic, iar formula de juriu fix ales pe patru ani și format din cinci critici literari s-a dovedit una care a propus titluri și autori de valoare. De anul acesta, s-a schimbat însă regulamentul (intenția fiind, evident, de îmbunătățire a premiilor...): jurii duble, pentru nominalizări și pentru premiere, alese în fiecare an și formate nu numai din critici. Să vedem ce va fi.

– *Istoria critică...* a lui Manolescu consemnează, în capitolul Generația '80, 18 poeți (dintre care 11 afirmați la Cenaclul de Luni) și șase prozatori. Crezi că aceasta este generația '80?

– Nu, nu cred. Dar n-are importanță cum văd eu configurația acestei generații. Nicolae Manolescu este autorul *Istoriei critice...* și opțiunile sunt numai și numai ale sale. El preia toate riscurile acestor opțiuni. Eventualele erori critice ori intuițiile, verdictele, situările corecte se trec doar în contul său. În repetate rânduri, Nicolae Manolescu și-a afirmat răs-picat profesiunea de credință: a dorit să scrie această carte fiind cinstit cu sine însuși, nefăcând compromisuri de ordin estetic, și-a propus să

descrie exact ce simte/ce gândește, chiar dacă astfel își pune în cap atâta lume ori își pierde prietenii, el admite că e posibil să se fi înșelat, dar în mod cert nu a mințit, a încercat să scrie cu plăcere, să scrie o carte a unei marcate libertăți interioare. Ceea ce, să recunoaștem, reprezintă o poziționare auctorială cu care nu putem să nu fim de acord. Tot Nicolae Manolescu a mai făcut o observație de bun-simț, în sprijinul său: aceasta este „lista” lui, cine nu o acceptă nu are decât să vină cu alta, personală, într-o altă lucrare de aceeași statură. Uneori mi se pare că acest război al scriitorilor contemporani cu *Istoria critică*... este un război unilateral: adică Manolescu nu duce un război cu nimeni, doar noi purtăm acest război cu viziunea lui despre noi. S-ar putea să fie un reflex al unei gândiri prizoniere într-un model de tip totalitar: avem nevoie de un tătuc, de o instanță absolută care să ne valideze în propriii noștri ochi și ne-am construit un orizont de așteptare cu un personaj mitologic care să joace pentru noi acest rol copleșitor-imposibil, iar în momentul când acest personaj apare și nu confirmă așteptările noastre suntem cumva în aer, fără soluție. E, poate, și povestea veche cu „Oglindă, oglinjoară, cine e cea mai frumoasă din țară?”. Când oglinda nu ne răspunde că noi înșine, așa cum am vrea, reacția noastră e să spargem oglinda.

– *Te numeri printre acești 18 optzeciști reținuți în... lista lui Manolescu. Te recunoști în secțiunea pe care ți-a rezervat-o? Un mozaic de cronici literare despre diferite cărți ale tale reprezintă mai multe fațete ale creației tale din felurite momente ale ei. Dar un articol de istorie literară, în fond, trebuie să fie o oglindă cât mai fidelă a întregii creații. Cum te oglindești în analiza lui Manolescu?*

– Iarăși sunt silit să încep răspunsul printr-o negație: nu, nu mă recunosc, nu, nu sunt mulțumit

de portretul critic pe care mi-l face. Și cu toate acestea consider *Istoria critică...* drept una dintre construcțiile impunătoare ale literaturii noastre și cu toate acestea mi-am păstrat bunele sentimente, de admirație și de prietenie, pe care le aveam față de Nicolae Manolescu. Dar cum e posibil să vorbești în acești termeni elogioși despre cineva care îți „șifonează” (eufemistic vorbind...) imaginea literară? Ei bine, e posibil. Caut aici să explic cât de cât atitudinea mea...

Cum spuneam, de la început mi-am fixat, ca autor de literatură, câteva principii de care caut să țin seama. Unul dintre ele sună cam așa: din clipa când am ales *să fac publice* încercările mele literare mi-am indus ideea că orice fel de receptare, orice fel de reacție critică sunt posibile și sunt îndreptățite, trebuie să mă împac cu ele, fără ca opiniile negative să-mi modifice comportamentul față de persoana care le-a enunțat. Ei bine, de data aceasta, ca și în alte câteva situații, am avut prilejul să verific că, într-adevăr, sunt capabil să respect ceea ce declar că respect (desigur, n-a fost ușor...). În al doilea rând, eu plec de la prezumția de nevinovăție, de la bunacredință a receptorului: dacă nu i-a plăcut cartea mea e firesc să-mi spună adevărul, iar acest lucru nu are de ce să mă supere. Iar dacă nu i-a plăcut de vină este el că n-a fost în stare să recepteze mesajul meu sau de vină sunt eu că n-am fost în stare să transmit convingător acest mesaj. (Oricum, tendința mea inițială e să dau vina pe mine, ceea ce reprezintă poate o sursă de vulnerabilitate, dar acesta sunt...) Există și a treia cale în raporturile cu un receptor ipotetic: pur și simplu să nu fim pe aceeași lungime de undă, să existe o definitivă stare de nepotrivire și atunci nu e nimic de făcut. Uneori, mărturisesc, apelez mental la această rezolvare pentru a trece peste unele lovituri critice foarte aspre și pentru a putea să merg mai departe...

- *Aș vrea să discutăm și despre Uniunea Scriitorilor.
Este o instituție pe care o cunoști foarte bine...*
- *Într-adevăr.*

- *Așadar, cum se vede ea privită dinăuntru?*

- Am convingerea că Uniunea Scriitorilor este o structură instituțională necesară și importantă pentru cei care am ales scrisul ca meserie în România de astăzi. Telegrafic, să amintim că ea derulează extrem de multe programe profesionale și sociale, de la acordarea unor premii naționale și zonele până la organizarea de colocvii, festivaluri de poezie, lecturi publice, de la sprijinirea membrilor săi aflați în suferință ori a categoriilor fragilizate (pensionari, pe de o parte, tineri scriitori, pe de altă parte) până la editarea și subvenționarea unui număr considerabil de publicații literare de valoare, de la sprijinirea financiară a membrilor săi care călătoresc în străinătate și acordarea unor burse de creație până la organizarea concursurilor semestriale prin care se stabilesc finanțări pentru proiecte culturale și altele și altele. Și, să nu uităm, U.S.R. nu e bugetară, nu primește subvenții de la stat, pentru întreaga sa activitate își găsește singură sursele de finanțare, ceea ce nu e simplu. În puține cuvinte, U.S.R. e în bună stare, funcționează. Iar asta, în ce condiții? Vremurile nu se arată deloc blânde cu artiștii și cu arta lor, iar locul/țara nu pare să aibă foarte multe instituții viabile, care să funcționeze decent... De aceea, atitudinea rațională a membrilor Uniunii față de Uniune ar fi să se solidarizeze în jurul Uniunii, să încerce s-o consolideze, iar nu s-o submineze prin tot soiul de atacuri orbești și, în fond, autodestructive. Sigur, e perioadă electorală și la scriitori, unii țin să-și facă neapărat campanie electorală, fără să-i intereseze mijloacele, indiferenți la consecințele gestului lor. Dar ceilalți membri ai Uniunii, cei de bună-

credință, n-ar trebui să se lase atât de ușor manipulați, prostiți, luând de bune toate profețiile sinistre, toate elucubrațiile diversilor napoleoni de jucărie. Un exemplu – recentele dezbateri pe marginea noului statut: s-au adus atâtea acuze acestui statut, s-a strigat ca din gură de șarpe (dar s-a strigat necunoscând cum stau lucrurile în realitate, ci s-a strigat așa, din auzite, după ureche, din bârfă...) că el conține atâtea și atâtea „bombe” care vor arunca în aer U.S.R., că se încearcă adoptarea lui pe ascuns, nedemocratic etc., când, de fapt, de un an de zile acest statut a fost pus în dezbaterile filialelor, a fost postat pe site, membrii filialelor au făcut propuneri de modificări, o comisie aleasă de Consiliul U.S.R. le-a luat în discuție și a rescris statutul în funcție de ele, s-au consultat juriști, iar modificările au fost acceptate până în ultima zi, la Conferința Națională din iunie anul acesta, conferință convocată statutar și care a votat statutar noul statut. Nu știu ce să zic... Sper să nu comitem greșeala elementară de a căuta dușmanul acolo unde nu este și de a rămâne descoperiți tocmai acolo de unde vine pericolul. Sper să ne canalizăm energia corect și să ne fixăm corect interesele comune și prioritățile. Vorbesc de noi, cei care alcătuim această Uniune. Nu cred în persoana providențială, dar acum, după patru ani de experiență în conducerea Uniunii Scriitorilor, sunt absolut convins că foarte puțini sunt cei capabili să ne reprezinte cu adevărat, și cu prestigiul lor, și cu devotamentul lor, și cu inteligența lor, și cu efortul lor încăpățânat, zilnic în favoarea acestei comunități scriitoricești, care, repet, nu este tocmai favorizată în timpurile de astăzi..

– *Recent, ai publicat* Fragmente din năstrușnica istorie a lumii de către gabriel chifu trăită și tot de el povestită. *E un roman din fragmente? Cele 55 de secțiuni înseamnă*

cei 55 de ani tăi? Din fragmentele citite în reviste, înțeleg că e o carte autobiografică. De fapt, în ce proporție e autobiografie și cât e ficțiune-ficțiune?

– Două au fost premisele (dar și mizele!) principale ale cărții pe care tocmai am publicat-o, intitulată *Fragmente din năstrușnica istorie a lumii de gabriel chifu trăită și tot de el povestită*. Întâi, am voit să găsesc în propria existență ceea ce este expresiv literar, să transform trăitul în literatură. Acesta reprezintă un țel primordial al actului de a scrie, să descoperim ce anume din viața noastră e pregnant, e memorabil sub aspectul emoției, al expresivității literare; astfel, literatura își afirmă funcția puternic terapeutică, ne poate rezolva cumva existența. Estetic, demersul (tocmai fiindcă autorul renunță la plasa de protecție a ficțiunii și pariază pe sinceritate, cu precizarea că nu există sinceritate sută la sută, ci totdeauna introducem un factor de deformare...) presupune o anumită simplitate-puritate greu de atins și de aceea riscantă (simplitatea-puritatea aceasta poate fi ușor luată drept naivitate sau chiar diletantism...). Încercări în literatură de acest timp sunt destule, unele dintre ele izbânzi formidabile, ca *Amintiri din copilărie* sau *Cântec despre mine însumi*. În cronicile de până acum la carte unii comentatori au privit textele mele (da, sunt 55, cât vârsta mea...), într-adevăr, ca pe „un roman din fragmente”, alții ca pe o selecție de proze scurte sau chiar ca pe un roman cu o compoziție minuțioasă, alții însă le-au analizat ca pe o carte de poezie sau ca pe un eseu în care tema autorului e tema dominantă etc. Diversitatea aceasta de percepții m-a bucurat. Fiindcă dorința mea a fost, și aceasta constituie a doua premisă/miză a cărții, să scriu ceva care să fie, în același timp, mai-mult-ca-proză, mai-mult-ca-eseu și mai-mult-ca-poezie, să șterg adică granițele dintre genuri, să găsesc un text deplin în care să mă proiectez fără

reguli limitative. Acestea, la nivelul intențiilor, ce a ieșit, habar n-am... De fapt, dacă stau și cumpănesc, încep să descopăr o seamă de defecte ale acestei cărți și deja mă bate gândul s-o rescriu. Oricum, nădăjduiesc să urmeze și alte volume sub același titlu.

**„Cenaclul Junimea
nu a avut nici un rol
în formarea mea.
M-am format bătând
în lung și în lat Iașii,
disecând
firul în patru”**

– *Dragă Nichita Danilov, primele senzații, spaime, obsesii din copilărie marchează în vreun fel creația de mai târziu a unui poet? Regăsești asemenea reminiscențe în propria operă?*

– Da, cred că da. Sigur că da. De fapt, niciodată nu reușim să scăpăm de ele. Cu ele ne naștem, și ele ne însoțesc și ne marchează existența. Sunt linii directoare, linii de forță, nu reminiscențe. Un întreg câmp magnetic gravitează în jurul lor. Cuvintele se nasc tocmai din aceste spaime, se înalță în aer și cad înapoi, cu aceleași dubii, în suflet. Marcus Aurelius spune undeva că o piatră nu se încarcă cu o fericire mai mare atunci când se înalță în aer și nici nu e cuprinsă de o mai mare disperare, atunci când se prăbușește înapoi. Evident, filosoful nu se referea la piatra ca atare, ci avea în vedere conștiința umană și efemeritatea

trăirilor noastre Fără spaimele și întrebările noastre din copilărie toată existența noastră ar fi și mai anostă decât e.

– *Dar, spațiul în care trăiește poetul îi influențează poezia? Dacă ai fi trăit în altă parte decât la Iași, creația ta (mă refer aici nu doar la poezie, dar și la eseistică, la publicistică, la proză) ar fi arătat la fel?*

– Creația mea e impregnată de atmosfera locului în care viețuiesc. Există aici o anumită lentoare, o anumită nostalgie, care s-au transferat în poezia, dar și în proza pe care am scris-o. Nu e vorba numai de decor, ci de ceva mult mai profund. De ceva smuls ce ține de lungimea de undă în care rezonază sufletul cu lucrurile care-l înconjoară.

– *Faptul că gândești, vorbești, citești în două limbi, încă din copilărie, îl percepi ca pe o scindare a personalității sau ca pe un avantaj?*

– Depinde ce înțelegi tu prin această sintagmă... Limbile pe care le vorbești nu-ți scindează personalitatea, ci ți-o fortifică. Unii vorbesc din copilărie mai multe limbi. Patru, cinci, șase. Antioh Cantemir, de pildă, știa vreo 18. Scria în 11. Nu cred ca avea o personalitate scindată. Ci dimpotrivă, cred că limbile pe care le cunoștea i-au consolidat caracterul. Au făcut din el un om universal.

– *Perioada debutului – în revistă, dar mai ales editorial – a fost una dificilă, a fost ușoară? Îți amintești de ea cu nostalgie, cu amărăciune, cu revoltă?*

– A fost una foarte dificilă. Dar mă gândesc la ea cu bucurie, chiar dacă am primit de la CNSAS următoarea notă, datată 1 octombrie 1979, pe care o reproduce mai jos: „Sursa (LUCIAN, n.n.) vă

informează unele aspecte legate de numitul Nichita Danilov: la masa festivă prilejuită de comunicarea rezultatelor la concursul de poezie al Ed. *Junimea*, în urma căruia unul dintre câștigători este numitul NICHITA DANILOV, acesta a afirmat: *am reușit sa-i păcălesc dacă mi-au premiat și acceptat poeziile, unele bisericose. Să mai zică cineva că nu ne întoarcem la epoca religiei în poezie...* Erau prezenți Ștefan Mitroi (red.-șef al revistei *Opinia studentească*, n.n.) și sursa. Ștefan Mitroi n-a manifestat nici aprobare, nici dezaprobare fata de spusele concurentului și câștigătorului Nichita Danilov. LUCIAN". După această „nevinovată” delatare a necunoscutei surse Lucian, volumul meu de debut ar fi trebuit să fie dat la topit. Nu s-a întâmplat totuși așa. Mâna destinului a vrut să fie altfel. Într-adevăr, a avut loc o agapă. Care s-a prelungit destul de mult. E posibil ca tu însuși, Augustin, să fi participat la ea. Cuvintele pe care le-am spus atunci la masă au fost reproduse cu fidelitate de SURSA LUCIAN. Există, desigur, și niște accente peiorative, care-l deconspiră. Eu nu am folosit cuvântul „bisericos”. Ci, probabil, am spus „mistice”. Sursa însă a dorit să îngroașe tonul. Tocmai pentru a mă prezenta în fața organelor într-o lumină anacronică. Nu sună prea bine acest cuvânt când îl legăm de poezie. Delatarea izvorăște dintr-o frustrare literară. Ea are ca sursă invidia umană... Am căutat să reconstitui scena și să aflu cine se ascunde în spatele cuvântului Lucian. Perimetrul în care s-a consumat dialogul e legat de Casa Tineretului, Biblioteca Eminescu și fostul restaurant Expres. Cineva a dorit să-l arate cu degetul și pe Mitroi. Iată, Ștefan Mitroi n-a reacționat. Prin urmare e și el subversiv. Stați cu ochii pe el! Nu era cazul: poetul Ștefan Mitroi era uns cu toate alifiile. Denigrarea nu avea cum să-l afecteze. În ce mă privește, el a avut față de mine o atitudine mai mult decât onestă. El a fost acela

care, în '78, cred, mi-a publicat un grupaj consistent de poezii în cadrul Bibliotecii revistei *Opinia*. Eram, până atunci, un anonim. Grupajul din *Opinia* a fost foarte bine primit în lumea literară și mi-a deschis multe porți închise până atunci. Am reușit să public în *Convorbiri literare* și în *Cronica*. A urmat, apoi, debutul editorial. Președintele juriului care a girat concursul de debut al Ed. *Junimea* a fost profesorul Constantin Ciopraga. Nu mă cunoștea defel. Mi-a citit volumul și i-a plăcut. Au existat presiuni venite din partea diferitelor cercuri, literare și extraliterare. Se dorea un alt câștigător. Profesorul nu a cedat. A rămas ferm pe pozițiile sale. De la câștigarea concursului și până la apariția volumului s-au scurs câteva luni bune (un an). Deja aveam dosar. Și deja tovarășii acționau. Delațiunile nu m-au putut însă opri din drumul meu. Profesorul Ciopraga a fost pentru mine un om providențial. Îi sunt recunoscător și azi. Cât despre Sursă, Dumnezeu s-o aibă în pază...

– *Când ai conștientizat momentul că s-a născut o generație nouă de poeți – cea optzecistă? Poate fi marcat de gestul lui Laurențiu Ulici de la Colocviul Național de Poezie de la Iași din 1978, la care ai participat/asistat, când a cedat spațiul lui de discurs unor tineri poeți să-și citească poemele?*

– Din păcate nici nu am participat, nici nu am asistat la acest colocviu. Nu mă impusesem încă pe scena literară ieșeană. Dar i-am văzut atunci, mai bine zis, întrezărit, pe treptele Stud Bar-ului, pe Traian T. Coșovei, alături de alți tineri optzeciști... Arătau ca niște zei tineri în blugi. Intrau în bar, dar păreau că s-au născut și au trăit în bibliotecă. Spre deosebire de ei, eram hârșâit prin viață.

– *Aveai vreun complex de poet provincial la începutul anilor '80, când se vorbea/scria că optzeciști sunt doar cei de la Cenaclul de Luni de la București?*

– Nu. Știi bine că nu. M-ai cunoscut în acei ani. Aveam o încredere nemărginită în propriile-mi forțe. Eram sigur că sunt cel mai bun... De, păcatele tinereții. Eram un mare orgolios. Rolul Cenaclului de Luni a fost foarte important pentru impunerea generației noastre. Atunci porțile literaturii s-au deschis nu numai pentru capitală, ci și pentru provincie.

– *Noua Junime de la Casa Pogor, reînființată în 1976 și unde combăteai tot din două în două săptămâni, nu ți se pare că a contribuit și ea la consolidarea generației de care vorbim? Mă gândesc că acolo citeai tu, citeau Lucian Vasiliu, Liviu Ioan Stoiciu, Cassian Maria Spiridon, Mariana Codruț...*

– *Noua Junime* a avut, după opinia mea, un rol modest în acest sens. Fără București nu ne-am fi impus. În ce mă privește, nu prea mă înghesuim să merg pe la Pogor, cum nu mă înghesui nici acum. Cenaclul *Junimea* nu a avut nici un rol în formarea mea. M-am format bătând în lung și în lat Iașii, disecând firul în patru. M-am format citind enorm de multă literatură între patru pereți ai camerei unde locuim, și m-am format discutând cu tine și cu alți doi-trei tineri, în contradictoriu, diverse subiecte literare. M-am format mai degrabă la Rarău și Corso sau chiar la BJATM, unde am lucrat, înconjurat de maldăre de fiare, ca economist. Liviu Ioan Stoiciu nu datorează nici el nimic *Noii Junimi*, și nici Cassian Maria Spiridon, care a fost privit acolo ca un paria. Despre restul n-aș putea spune mare lucru. Și Lucian, și Mariana Codruț, și Dan Movileanu, e posibil să se fi format la *Noua Junime*. Ei erau stâlpii cenaclului. De altfel, criticul literar Daniel Dimitru, mentorul Junimii, m-a primit cu multă rezervă.

– *Ce importanță crezi că a avut prietenia literară în coagularea generației?*

– A avut până la un anumit punct. Prietenii literare pot coagula o mișcare, până la un anumit punct. E ca la o formație. Se încheagă un grup. După care fiecare caută să-și găsească propria sa voce. În momentul când vocile devin distincte, prietenii încep să cadă. Apoi, prietenii nu pot ține de valoare. Și atunci grupul atrage și alte voci. Cam asta-i.

– *Revista noastră a dezvăluit prin Luca Pițu că erai urmărit de Securitate. Am aflat acest lucru și din dosarul meu de la CNSAS. Cum ai traversat acei ani? Erai stresat, disperat, încrâncenat?*

– Cred că destul de încrâncenat. Simțeam că nu mai pot suporta. Dacă aș mai fi rămas la *Convorbiri*, unde era o atmosferă îngrozitoare, probabil că aș fi recurs la un gest de protest suprem. Mi-e și groază să mă gândesc la ce aș fi putut face... Aș fi uitat de acei ani, dacă nu mi-ar fi adus de ei aminte cineva... Un fost disident, un minunat tovarăș de drum și suferință din anii '80, poetul Liviu Antonesei... Întâmplarea a făcut ca la finele anului 2004, în cadrul unei manifestațiuni literare, ce avea drept temă implicarea scriitorului în viața cetății, Liviu să-mi „înmâneze” oarecum oficial (a se citi „în public”) un document emis de fosta Securitate, mai exact de tovarășul colonel Ciurlău Constantin, și înaintat, spre rezolvare, tovarășei Maria Ghițulică, prim-secretar de partid al județului în anii 80. Documentul se referă la cazul poetilor BRUMARU EMIL și DANILOV NICHITA, angajați cu câte o 1/2 normă de corector la revista *Convorbiri literare*. Pentru că în presă s-au vehiculat fel de fel de aberații privind statutul meu politic din anii premergători evenimentelor din Decembrie 1989, voi reproduce câteva pasaje

edificatoare din această *Notă informativă*, în scopul de a lămuri lucrurile: unele pasaje privesc persoana poetului Emil Brumar, altele se referă direct la persoana mea. Menționez că, într-adevăr, în perioada 1983-1989 am lucrat la revista *Convorbiri literare* cu 1/2 normă de corector, cealaltă doime fiind atribuită poetului Emil Brumar. Din cauza situației limită în care ne aflam, devenisem ceea ce se numește „un caz”. Documentul semnat de către colonelul **Ciurlău Constantin** prezintă interes din mai multe puncte de vedere. El ne atrage atenția, în primul rând, asupra faptului că lumea literară era în vizorul organelor de securitate. Ne dezvăluie apoi, în subtext, și modul cum acționau acestea. În cazul de față s-a făcut apel la „persoanele de influență”, după cum rezultă din Nota informativă: „*În decursul timpului s-a acționat pentru influențarea pozitivă a celor doi prin persoane cu ascendență asupra lor.*” Cine erau aceste persoane de influență de care uza la nevoie securitatea se înțelege de la sine. Mulți dintre aceștia erau chiar prieteni apropiați. Accesul la dosare ar constitui un pas spre identificarea acestora. M-am gândit de multe ori să înaintez CNSAS-ului o cerere, în vederea consultării dosarului confectionat de Securitate (dacă mai există, desigur), dar m-am oprit, de fiecare dată, la jumătatea drumului. Dezvăluirile „spectaculoase” cu privire la angajamentul poetului Ștefan Augustin Doinaș, un simbol al rezistenței anticomuniste, mi-au lăsat un gust amar în suflet. Delatorii și persoanele „de influență” (probabil erau două categorii de grade diferite) făceau parte din breasla noastră, unii dintre ei având, poate, un trecut destul de glorios. Asta pe de o parte, pe de altă parte, nu-i putem judeca în necunoștință de cauză pe oamenii integri cum au fost regretatul Alexandru Paleologu sau Ștefan Augustin Doinaș, care, cu sau fără voia lor, au devenit oamenii de sprijin ai securității. Dacă în privința lui Paleologu din

propriile-i confesiuni cunoaștem împrejurările care l-au făcut să semneze pactul de colaborare cu diavolul, în privința autorului *Mistrețului cu colți de argint* nu avem aceste date. Alexandru Paleologu a avut puterea de se spovedi public, Ștefan Augustin Doinaș a luat secretul său în mormânt. Primul și-a recunoscut în timpul vieții, chiar la începutul anilor 90, vina. Cel de-al doilea nu s-a spovedit nici pe patul de moarte. Am vorbit însă de împrejurări. Nu știm care au fost presiunile care s-au făcut asupra sa, oricum cred că ele au existat, nu cred că poetul Ștefan Augustin Doinaș s-a înregimentat cu de le sine putere. Vina lui e ca nu a mărturisit la timp și prin aceasta a fost șantajabil pe tot parcursul activității sale parlamentare. În privința pactului cu diavolul, interesantă mi se pare a fi opinia istoricului Alexandru Zub, unul din oamenii care au înfundat pușcăriile comunismului, privind colaborarea unui alt scriitor, Alexandru Ivasiuc. Din discuțiile pe care le-am purtat pe această temă cu distinsul istoric, acesta mi-a spus, în mare, următoarele: nu putem judeca omul printr-un simplu act, dacă nu cunoaștem și circumstanțele care l-au determinat să facă acest pas. În privința lui Ivasiuc, conform mărturiei unui fost tovarăș de detenție al lui Alexandru Zub, scriitorul ar fi fost supus la o tortură cumplită din partea anchetatorilor. Ofițerul de securitate care îl interoga i-a arătat, cel puțin așa am reținut eu, un document prin care scriitorul făcuse mărturisiri, asumându-și vina.... Pe o laviță, zăcea un om zdrobit, cu fața transformată într-o masă de carne sângerândă. I s-a spus că acesta era Ivasiuc. Putea să fie el, sau oricine altul, omul întins pe laviță cu fața în sus își pierduse identitatea. Dar să revenim la subiect. Faptul acesta s-a petrecut în anii șaiszeci, în timpul regimului lui Gheorghiu Dej. Între timp, metodele de constrângere ale regimului comunist se perfecționaseră. Anchetatorii deveniseră mult mai rafinați. Metodele de tortură erau altele. Noua

securitate profita de pe urma ravagiilor pe care le făcuse vechea securitate. Era suficient acum să-i rostești numele, ca părul ți se făcea măciucă. După cruntele represiiuni din anii 50, a intervenit o perioadă de destindere. Regimul avea nevoie de credibilitate externă. Pentru aceasta a făcut unele concesii. Șurubul fusese slăbit pentru o perioadă de timp. După care a intervenit din nou înghețul, pentru ca în ultimii ani ai ceaușismului România să intre într-un blocaj total. În anii 80, regimul era într-o criză profundă. În acest context, organele lucrau cu prudență. Pe de o parte căutau să mențină societatea sub control. Pe de alta, pregăteau, din umbră, răsturnarea regimului. Se lucra, cum se spune, la două capete. Atât pe plan extern, cât și pe plan intern. În acest context, probabil disidența a fost întreținută, tolerată, poate chiar stimulată. Scriind aceste rânduri, îmi reîmprospătez la nivel afectiv amintirile acelor sumbri ani. Totuși, comparativ cu metodele aplicate în anii 50, ce s-a întâmplat în anii 70-80 pare o copilărie... Documentul pe care îl reproduc mai jos merită o analiză mai atentă. El a fost emis de către Constantin Ciurlău, ultimul șef al securității ceaușiste ieșene, fiind adresat primului secretar al județului, tovarășa Maria Ghițulică.

Tovarășa Prim-Secretar

Vă înaintez o Notă referitoare la poezii BRUMARU EMIL și DANILOV NICHITA, cu rugămintea de a dispune rezolvarea problemelor acestora.

Colonel,

Ciurlău Constantin

NOTĂ

BRUMARU EMIL

*- poet, membru în consiliul de conducere al
Uniunii Scriitorilor din R.S. România, în vârsta*

de 49 ani, neîncadrat politic, de profesie medic, în prezent corector cu 1/2 normă la Revista „Convorbiri Literare”. A profesat medicina în localitatea Dolhasca, județul Suceava, până în 1977, când a demisionat și s-a stabilit în Iași. Preocupările imorale din acea perioadă au condus la excluderea din rândul membrilor P.C.R. Din 1977 până în 1983, când s-a încadrat la actualul loc de muncă, a fost fără ocupație.

Din 1980, pe fondul unor manifestări de nemulțumire cărora le dădea o tentă politică, a intrat în atenția grupului de la Paris condus de Monica Lovinescu, care, pentru a-l atrage în acțiuni așa-zis protestatere și disidente, l-a propus pentru o bursă de documentare în Franța, prin „Fundația pentru întrajutorare intelectuală europeană”, iar postul de radio „Europa liberă” a făcut de atunci mai multe referiri și comentarii cu privire la situația lui. Deoarece BRUMARU EMIL nu a primit aprobare de a pleca în Franța, oferta de bursă a fost repetată în quantum crescând – de la 1.000 la 5.000 franci – câțiva ani la rând, concomitent cu intensificarea publicității în jurul numelui său, la posturile de radio străine, îndeosebi la „Europa liberă”, pentru a-l incita la acțiuni revendicative.

În acest context, a avut în diverse ocazii manifestări ori atitudini tendențioase la adresa conducerii superioare de partid și de stat și a unor măsuri privind politica în domeniul cultural, eschivându-se de a scrie lucrări cu caracter angajant. Pe de altă parte, una din cauzele acestor manifestări a constituit-o nemulțumirea că, fiind un poet apreciat, cu lucrări premiate și cu funcție în Uniunea Scriitorilor etc., nu i se creează condiții de a obține un post cu normă întregă.

De mai mulți ani este în relații, printre alții, cu PETRESCU, actualmente așa-zis scriitor disident.

NICHITA DANILOV

- poet, membru stagiar al Asociației Scriitorilor Iași, în vârsta de 36 ani, neîncadrat politic, profesie economist, în prezent corector cu 1/2 norma la Revista „Convorbiri literare”, coleg cu BRUMARU EMIL.

Până în 1983, când s-a angajat la actualul loc de muncă, a lucrat la B.J.A.T.M. ca economist.

Consideră că face parte din așa-zisa „generație „80”, formată din tineri cu veleități scriitoricești care nu ar dispune de condiții corespunzătoare pentru afirmare, acuzând de acest fapt politica partidului și statului nostru în domeniul cultural și atitudinea „obstrucționistă” a scriitorilor consacrați. Pe acest fond este cunoscut cu manifestări și poziție tendențioasă, exteriorizând concepții politice necorespunzătoare, iar nemulțumirilor personale încearcă să le imprime o tentă politică. S-a bucurat de aprecierea presei cu privire la creația sa, deși aceasta are un caracter abstract, fără conținut patriotic, fapt ce i-a dat un mai mare imbold în a se considera scriitor nedreptățit.

Nemulțumirile au la bază, pe de o parte, situația de corector cu 1/2 normă, iar pe de altă parte nevalidarea de către Uniunea Scriitorilor, în 1987, a premiului Asociației Scriitorilor Iași pe 1985, ce-i fusese acordat inițial, pe motiv că la data publicării cărții ce trebuia premiată nu era membru al Asociației.

În decursul timpului s-a acționat pentru influențarea pozitivă a celor doi, prin persoane cu ascendență asupra lor. Ca urmare, au renunțat un timp la anumite manifestări, fiind determinați, totodată, să folosească posibilitățile legale în vederea rezolvării problemelor personale. De asemenea, mai ales BRUMARU EMIL și-a îmbunătățit calitatea actului profesional, dovedind mai multă conștiinciozitate și solicitudine. La rândul său, DANILOV

NICHITA a uzat de căile legale – memorii, audiențe etc. la diferite niveluri și organe, îndeosebi pentru obținerea unui loc de muncă adecvat preocupărilor lui literare.

În ultima perioadă de timp se constată o accentuare a influențelor negative și incitatoare exercitate asupra lui BRUMARU EMIL și DANILOV NICHITA, direct sau indirect, de către DAN PETRESCU și elementele din anturajul lui, precum și o recrudescență a interesului cercurilor ostile din exterior în scopul de a exploata nemulțumirile lor pentru a-i angrena la acțiuni disidente de răsunet. În context, se dezvoltă publicitatea în jurul numelor acestora, acreditându-se ideea că ar fi scriitori „persecutați”, cărora li s-ar refuza posibilitatea ocupării unor locuri de muncă pe măsura valorii lor.

Se remarcă, atât la BRUMARU EMIL, cât și la DANILOV NICHITA, tendința de a se lăsa antrenați la asemenea acțiuni, pentru a atrage atenția asupra situației lor, concomitent cu recrudescența manifestărilor tendențioase și ostile. Astfel, BRUMARU EMIL afirmă că nu mai poate suporta „umilința și nedreptatea”, amenință că va apela la organisme din exterior pentru a-și pleda cauza, întrucât a constatat că „aici nu se găsește nici un fel de înțelegere”. În același timp, DANILOV NICHITA face pregătiri pentru a declara greva foamei, cu asigurarea publicității de rigoare în străinătate.

Problema principală pe care aceștia o revendică este asigurarea unor locuri de muncă cu normă întregă și adecvate preocupărilor literare. De menționat că rezolvarea transferului pentru DANILOV NICHITA ar permite întregirea normei și în ce-l privește pe BRUMARU EMIL.

Câteva concluzii... În primul rând trebuie să ținem cont că avem de-a face cu un raport oficial adresat primului secretar al județului. După toate

probabilitățile el nu a fost făcut din propria inițiativă a fostului colonel Constantin Ciurlău, ci la cererea conducerii partidului, care, din diverse surse cunoștea în amănunt situația de la *Convorbiri literare*. Raportul, după cum s-a văzut, e făcut profesionist, cuprinzând toate elementele unei informări corecte. El atrage atenția asupra pericolului pe care-l reprezenta Europa liberă și cercul lui Dan Petrescu. Am impresia însă că raportul e doar fața vizibilă a modului cum lucra securitatea. Mai există însă, în mod cert, și o față invizibilă. Securitatea avea toate, după cum am mai spus, datele că zilele regimului sunt numărate. De aceea se pregătea pentru o schimbare de gardă. Cu certitudine, nimeni nu bănuia întorsătura pe care aveau s-o ia evenimentele. Deocamdată, trebuia să ne aliniem la schimbările ce apăruseră în Est. Regimul Ceaușescu devenise anacronic. Era greu de suportat chiar și pentru cei din sistem. Se lucra din umbră. Pe de o parte, Securitatea își făcea datoria, menținând ordinea și informând organele de partid, pe de alta contribuia la compromiterea și destabilizarea lui. În acest sens, tind să cred că disidența a fost tolerată sau stimulată de organe. Dacă n-ar fi fost așa, cum ar fi fost posibil să se stabilească dintr-un apartament din Iași o convorbire telefonică în direct cu postul de radio cel mai indezirabil pentru regim, Europa Liberă? După cum s-a văzut mai târziu că unii dintre oamenii care lucrau acolo nu erau altceva decât agenți ai securității infiltrați în redacție. Probabil că în ultimii ani ai regimului acești agenți fuseseră racolați și de alte forțe. Prin intermediul lor (e doar o presupunere) s-au făcut contacte cu „reformiștii” din cadrul securității ce activau în țară.

Au existat, probabil, două curele de transmitere a informațiilor, una din România spre Vest, alta spre Est. Până în momentul revoluției, punctele de vedere și scopurile urmărite de Est și de Vest

coincideau în mare parte. Oricum, securitatea lucra destul de fin, încercând să manipuleze nemulțumirea populației în folosul său... Disidenții erau pregătiți să devină un fel de carne de tun. În caz că mișcarea eșua, s-ar fi dat vina pe ei. Manipularea lor era previzibilă până la un anumit punct. Securitatea, în cazul preluării puterii, era dispusă să le facă unele concesii. Nu multe, desigur, după cum s-a văzut. Într-un fel, ei îi considerau oamenii lor. De aceea le-au și făcut dosare ca în momentul ieșirii din front să-i poată compromite.

...În fine, să revenim la raport. Având în vedere situația tensionată de la revista *Convorbiri literare*, organele specializate, după cum s-a văzut, au adoptat următoarea tactică: „În decursul timpului, s-a acționat pentru influențarea pozitivă a celor doi, prin persoane cu ascendență asupra lor. Prin urmare, au renunțat un timp la anumite manifestări, fiind determinați, totodată, să folosească posibilitățile legale în vederea rezolvării problemelor personale.”

Influența „pozitivă” a persoanelor binevoitoare a avut un caracter vremelnic. Influențe nocive ale unor grupări opozante din interior, precum și „recrudescența interesului unor cercuri ostile din exterior” au avut darul de a pune gaz pe foc, cei doi poeți pregătind acțiuni „disidente de răsunet”, cum caracteriza colonelul Ciurlău. Cităm din document: „Se remarcă atât la BRUMARU EMIL, cât și la DANILOV NICHITA tendința de a se lăsa antrenați la asemenea acțiuni, pentru a atrage atenția asupra situației lor, concomitent cu recrudescența manifestărilor tendențioase și ostile. Astfel, BRUMARU EMIL afirmă că nu mai poate suporta «umilința și nedreptatea», amenință că va apela la organisme din exterior pentru a-și pleda cauza, întrucât a constatat că «aici nu se găsește nici un fel de înțelegere». În același timp, DANILOV

NICHITA face pregătiri pentru greva foamei, cu asigurarea publicității de rigoare în străinătate...” Am impresia că intrasem în malaxor și numai derularea rapidă a evenimentelor ne-a ținut într-un fel în neutralitate. De fapt, în urma acestor intervenții, eu fusesem mutat de la *Convorbiri literare*, unde aveam o jumătate de normă (situația era mai mult decât umiltoare, eu și cu Emil Brumaru eram priviți ca niște simpli salahori, nu aveam nici un cuvânt de spus în redacție, iar salariul pe care-l aveam se ridica la circa 1200 de lei), ca muzeograf la Casa memorială G. Topârceanu de pe Ralet. Pentru o perioadă de timp, atmosfera a fost detensionată. La începutul lui octombrie 1989, deși nu mai aveam nici un motiv de nemulțumire, am simțit că nu mai puteam suporta toată mascarada la care se deda regimul Ceaușescu și am semnat, cu câteva săptămâni înainte de izbucnirea revoltei de la Timișoara, scrisoarea protestatarilor inițiată de Mircea Dinescu. Acum stau și mă întreb: oare nemulțumirea mea fusese stimulată? Oricum, nu aveam altă alegere. Nu mai rezistam să stau de-o parte.

Care ar fi concluziile ce ar putea fi trase în urma parcurgerii documentului? Una ar fi că securitatea urmărea aplanarea situației și soluționarea solicitărilor celor doi scriitori, referitoare la completarea jumătăților de normă. Încă un focar de disidență nu era, desigur, de dorit la mod oficial de către organele de securitate. Neoficial, după cum am spus, probabil se dorea menținerea unei anumite tensiuni. Dacă nu chiar, în funcție de anumite împrejurări, transformarea noastră într-un alt focar al disidenței. Securitatea era obișnuită cu astfel de manipulări: a scoate din foc castanele cu mâinile altuia ținea aproape de rutină.

Referitor la „greva foamei” pe care o pregătea poetul Danilov Nichita sau Nichita Danilov... aici

există și o notă ușor umoristică. Într-adevăr, în acea perioadă, pentru a mă fortifica psihic, obișnuiam să țin câte două-trei zile de post negru. Foarte puține persoane din anturajul meu cunoșteau acest amănunt. Și totuși, în ciuda cercului foarte restrâns de prieteni, chestiunea aceasta a ajuns la urechile Securității care a tras concluziile de rigoare. Intuiesc chiar cine ar fi putut colabora cu organele. Vorba aceea, până la Dumnezeu te mănâncă sfinții. Aveam, într-adevăr, atunci câțiva „sfinți” în jurul nostru... Personal, nu am nimic de reproșat tovarășului colonel Constantin Ciurlău, autorul notei informative, în fond, el și-a respectat meseria. Dar nu-mi iese din minte faptul că niște prieteni buni, niște oameni din preajmă, niște colegi de breaslă au fost capabili, în acele timpuri, când totul era pe muchie de cuțit, de DELAȚIUNE! Am discutat de nenumărate ori cu Emil Brumarul despre acest pasaj. Vroiam să identificăm persoana, sursa. Bănuiala a căzut asupra unui poet... Apoi însuși Emil Brumarul a fost suspectat că ar fi colaborat cu Securitatea. Acuzațiile au venit din partea lui Liviu Antonesei, Dan Petrescu și Luca Pițu. Nu mai știam ce să cred. Păi dacă Brumarul a fost turnător, îmi ziceam, atunci înseamnă că dosarul meu trebuie să fie imens. Cred că totul a fost apă de ploaie.

Ce anume ai aflat din dosarul tău? Eu pe al meu nu l-am avut în mână. Paragraful pe care l-am reproduș e desprins din dosarul lui Luca sau al lui Liviu Antonesei. Mai am și alte paragrafe provenite din diverse dosare.

– Dar, pentru mai tinerii noștri cititori/scriitori, n-ai vrea să spui cum (nu) intra un poet optzecist în Uniunea Scriitorilor, pornind, desigur, de la cazul propriu?

– Nici aici lucrurile nu au stat foarte simplu. În 1980 am debutat. În 1982 aveam două cărți și

premiul de debut al URSS. Prin urmare aveam dreptul să intru în URSS. Am fost validat de Comitetul Asociației Scriitorilor din Iași, de Consiliul Uniunii. Îmi mai trebuia avizul PCR. Nu l-am primit pentru că aveam dosar. Am reușit să intru în Uniune în 1986. Au fost ultimele primiri...

– *A avut de învățat generația ta de la Mihai Ursachi, Emil Brumaru, Virgil Mazilescu, cu care ai fost prieten?*

– Mai legat am fost de Ursachi și de Mazilescu. Cu Emil, în ciuda faptului că am împărțit pe din două o pâine, nu prea am rezonat.

– *Vrei să evoci pe scurt perioada în care împărțeai cu Emil Brumaru norma de corector la Convorbiri literare?*

– Am evocat faptul acesta într-o scurtă povestire. O reproduc mai jos: «Ajungând la cuvântul „cizmă” și dând apoi cu nasul și de „tămâie”, Corectorul principal sări ars de pe scaunul lui metalic, se repezi nervos spre ușă și scoase un urlat atât de cumplit, încât se zguduie toată redacția din temelii, iar redactorii care la acea oră obișnuiau să joace șah, stând aplecați deasupra birourilor și din când în când pufăind din țigară, își îndoiră spinarea, cocârjându-se peste tabla de joc și făcându-se din ce în ce mai mici, își astupară cu degetele urechile, zicând în sinea lor: „Iar l-a apucat”. Liniștindu-se aproape pe loc, Corectorul principal spuse cu o voce ascuțită: „Iar”. După care, suflându-și tacticos nasul în batista sa de catifea, intră în cămăruța corectorilor și se așează la locul său de la fereastră, comentând nemulțumit în timp ce își îndrepta ochelarii pe nas: „Ăștia nu mai pot de bine. Râd toată ziua și se distrează jucând șah. De grași ce sunt, nu-și mai încap în propria lor piele.

Ar trebui să dau un pic iama în ei. Băga-le-aș sârmă-n nas...” După ce mai corectă câteva rânduri, Corectorul principal se enervă din nou, de data aceasta îl scoase din papuci cuvântul „aghiazmă” ce rima cu „mireasmă”, drept care, năvălind pe ușă, răcnii din toți bojogii: „Măi beliiilor, vă bag în șahu’ măsii!” Apoi se întoarse în birou și mai corectă o pagină de revistă.... Corectorul secundar nu spuse nimic, dar băgă totul la cap și, atunci când principalul se duse să bea apă, își exersă și el timid glasul, răcnind pe un ton scăzut: „Șapca nebunului, în gura tutunului. Ghici ghicitoarea mea”. „Cine răcnește în halul ăsta? întrebă redactorul-șef, scoțându-și nasul vânăt pe ușa întredeschisă. Ce se întâmplă aici? Vă rog să încetați, am nevoie de liniște. Unde vă treziți?” „Ia mai dă-l dracului, spuse Corectorul principal, intrând cu o cană de apă în chichineața destinată corectorilor și amenințând, în același timp, cu pumnul ușa redactorului-șef, ce tocmai se închidea cu zgomot. Noi bem și corectăm hârțoage, înghițind nu prostie umană turnată în formă de litere, ci și plumb, în timp ce redactorii-șefi se delectează cu colaboratoare, cu versuri, sâni, picioare lungi și votcă. Și aceasta se cheamă distribuția echitabilă a muncii în socialism.” Punând cana pe șpalturile risipite pe biroul său pătat de cafea și pix, Corectorul principal bodogăni: „Ce, n-am dreptul să urlu? Scrie cumva în Constituție că în Republica Socialistă România urletul în redacții e strict interzis? Nu-i interzis. Atunci am să urlu până când o să zboare pe fereastră toate piesele de șah. Calmându-se, Corectorul principal luă o pastilă pentru dureri de cap. Sorbi trei picături de apă din cană, mai luă o altă tabletă pentru greață la stomac și una pentru „durerile care-l supărau undeva jos, într-un loc cuprins între genunchi și talpă, unde apăruse un fel de bubă, pe care el o poreclise „buba metafizică” și aceasta tocmai pentru că nu putea suferi nici bubele, nici

metafizica, după cum nu putea suferi cuvintele „ursachi”, „stănescu”, „ioanid”, „blandiana”, ci doar „tamara”, „giosu” și „dimov”. Față de aceste toate denumiri, Corectorul principal avea din când în când alergii. Și dacă le auzea rostite în preajmă, simțea cum „buba metafizică” de la picior redevine activă, aruncând lavă, amestecată cu puroi, peste ciorapii săi vișinii. Aducându-și aminte de toți acești termeni, ce fără voia sa vuiiau acum în cap, Corectorul principal spuse: „Hai să terminăm odată, că ne apucă noaptea aici”. Corectorul secundar, punându-și pixul pe masă, spuse și el: „Hai!”... În trei secunde, corectorii își strânseră lucrurile de pe masă, le băgară în genți și închizând încet ușa, dispărură, fie intrând, ca de obicei, în primul bar, unde se cinstiră comandând pe rând votci mici și cafele mari, înjurând pe redactorul-șef și făcându-l albie de porci pe secretarul general de redacție care-i exploata la sânge. Stătura în bar și pe terasă până afară se întunecă de-a binelea; atunci își mai comandară câte un rând de votci și, dându-le imediat pe gât, se grăbiră să ajungă acasă. Pe drum, Corectorul secundar îi recita Corectorului principal *Cântecul buldozerului Ioanid Romanescu*: „Nimic de înger nu are, deci nu se cântă/nu căutați frumusețea acolo unde e nevoie de forță/prin toate gropile, prin toate mizeriile/nepăsător trece scrâșnind buldozerul/peste conducte vechi și resturi de cazemate/peste bucăți de sticlă, sârme și oase/în urma lui puteți merge oricând/un patinoar se face drumul sub șenilele buldozerului/prin bălării și duhori de canale/prin fumul galben al dărâmăturilor/pe unde orice memorie devine schematică/locuri pentru statui pregătește buldozerul/și chiar dacă nu poate fi ceea ce este/nu-l uită careva la marginea orașului/nu-l găsește abandonat cu pietre și iarbă în gură/pentru că prea mult metal în el are buldozerul/nimeni nu confundă buldozerul/nimeni nu dă piept cu

buldozerul/pe nimeni nu-l izbește nu-l calcă buldozerul/toți spun acesta e buldozerul”. Corectorul secundar îl sfătuia pe celălalt corector să învețe lecția buldozerului și s-o aplice atât acasă, cât și în redacție. Corectorul principal însă dădea deznădăjduit din mâini, zicând: „Mi-e silă!” Ajungând acasă, Corectorul principal îi rugă pe ai lui să nu facă zgomot, să nu se certe decât în bucătăria care se afla tocmai în fund și de unde zgomotul ajungea cu greu până în cămăruța lui. În această cămăruță, ardea de obicei un becuț roșu, pâlپând ca o candelă, la lumina căruia Corectorul principal, stând întins pe divan, își corecta propriile sale creații pline de tot felul de melci, cești de cafea, motani, detectivi și femei cu patru sâni de catifea... În vis, îi apăreau lanuri întregi de litere și cifre deasupra cărora zburau buldozere și cai. Tresărind prin somn, el recita plin de spaimă poezia *Nuntă în cer* a magistrului Mihai Ursachi: „Un cer nebun de lumină tresare din noaptea definitivei tăceri ca o salvă de tun.../ Osana, osana, la sfera a șaptea/gloria gloriei, cer de lumină nebun!/Adio, tăcuta mea piatră care sunt eu,/fir dulce de iarbă ce sunt, lucrător/care sunt la miresme, bondar... Am fost cicisbeu/ci iată acum cu lumină mă-nsor./ O, goarnele nunții mă cheamă degrabă,/trăsura e jos, mai încet, mai încet.../„De când te aștept, mult iubite, acum sunt o babă,/iar tu, bag de seamă, aduci a schelet...”.”Nu cumva?” - își zice scăldat în sudori Corectorul. „Nu cumva?” Și văzu în față un schelet acoperit de șpalturi.»

Dincolo de această anecdotă, munca de corector nu-ți oferă prea multe satisfacții. Nu aveam nici un cuvânt de spus în redacție, iar când ieșeam pe stradă aveam parte doar de reproșuri. Stresați fiind să corectăm cât mai bine textilele ideologice, lăsam greșeli cu nemiluita în articolele literare. Când ne vedeau,

autorii mai-mai că erau gata să ne linșeze... N-a fost prea plăcut...

– *În sfârșit, după 1990, ți-ai publicat liber cărțile de poezie, de proză, de eseu. Ai fost comentat, premiat, ți s-au vândut cărțile. Recent, Istoria critică... a lui Manolescu îți dedică o pagină. Cum te regăsești în ea?*

– În fond, *Istoria...* este o afacere personală a criticului Nicolae Manolescu; cel puțin partea care se ocupă de literatura contemporană. Ce-aș putea să spun, în esență, e că va veni curând timpul când Nicolae Manolescu îmi va lustrui bocancii mei de mujic de la Climăuții Sucevei, iar Mircea Cărtărescu, pe care Domnia Sa l-a ridicat atâta în slăvi, se va apleca să-mi lege șireturile. Atunci, o parte din nedreptățile pe care criticul le-a făcut scriitorilor contemporani vor fi răzbunate. Chiar îl văd pe distinsul critic aplecat peste bocancii mei. Îi aud șoapta graseiată: „E bine așa, Nichita?”. Iar eu îi voi răspunde: „Vedeți, domnule Manolescu, acolo, la bombeu, mai e o mică pată!”. Cu toată simpatia.

„Optzeciștii nu trebuie percepuți decât pentru început ca o grupare. Ei sunt individualități bine conturate”

– *Dragă Gellu Dorian, trăiești și scrii într-un colț de țară, acolo unde dacă pui harta în cui se dezechilibrează, dar nu foarte mult. De acolo, de lângă Botoșani, Eminescu a plecat la Cernăuți, la Iași, la București, la Berlin, la Viena... Tu stai acolo și nu plângi, scrii. Nu te simți deloc marginal(izat)? La propriu, la figurat...*

– Este adevărat, harta se dezechilibrează aici, la punctul de frontieră Horodiștea, cel mai nordic, dar nu din cauza cuiului și purei întâmplări că județul Botoșani se află aici, ci din cauza greutateii marilor valori ale culturii române născute pe aceste meleaguri. Nu este cazul să le mai enumăr, că ar fi redundant pentru cei care le știu deja, chiar dacă unii, mai sudiști la chip și înfățișare și dornici să fie ei primii în top și din acest punct de vedere, le-au contestat vehement și le-au urzit, chiar și post-mortem, un destin chinuit. Dacă tu ai amintit de Eminescu, un călător continuu, care a plecat din fragedă copilărie de acasă, nu că n-ar fi

avut cu ce trăi aici, așa cum nu au acum foarte mulți tineri români care au împânzit lumea pentru a-și vinde pielea destul de ieftin, ci pentru a cunoaște lumea și pentru a scoate din ea tot ce s-a dovedit a fi de valoare peste timp, tocmai despre el este vorba, paradoxal, atunci când afirm că i s-a brodit și post-mortem un destin aproape la fel de crâncen precum a fost cel din timpul vieții. Și nu mă refer în mod special la celebrul număr din *Dilema* în care s-a încercat o minimalizare a valorii eterne a lui Eminescu, ci chiar la ceea ce se petrece în continuare cu editarea integrală a operei lui, așa cum au marii clasici ai literaturilor lumii, cât și cu valorificarea moștenirii lăsate de numele lui, de la manuscrise la reperi istorico-muzeistice. Și aici vreau să spun că, deși se face mare tapaj pe ceea ce s-a făcut la Ipotești pentru memoria lui Eminescu, în acel Memorial, în spatele căruia se petrec alte lucruri decât cele menite să pună în valoare națională și internațională numele lui Eminescu, în fond nu s-a făcut mai nimic pe măsura respectului pe care-l merită memoria lui Eminescu, dacă este să ne gândim că pentru un astfel de reper național guvernul României ar fi trebuit să aloce sume care să facă din acel loc cu adevărat Weimer-ul României. Or, lăsat la grija unui Consiliu Județean, locul devine un cuibușor de nebunii ale unui administrator care se comportă acolo ca pe propria-i moșie, tinzând ca ceea ce este acolo să se transforme într-o banală casă de cultură. Ba mai mult, botoșănenii sunt datori să facă la Botoșani un Muzeu Național Mihai Eminescu, Botoșanii fiind locul nașterii lui Eminescu, muzeu care să fie în directa administrare a Guvernului României așa cum este la Stradford Muzeul Shakespeare în administrarea directă a Casei Regale. Dar am deviat de la ceea ce trebuia să răspund... Eu stau aici, este adevărat, ieșind din când în când în lume, să văd cum mai merg lucrurile și care este

diferența între o margine de țară și un buric al lumii. Este, desigur, una foarte mare, dacă este să ne gândim la tot felul de avantaje, dar nu neapărat la acestea, ci la prejudecățile care fac din margine un loc uitat și din cei care locuiesc departe fii ai ploii, cum se spune. Nu aș vrea să mă simt un marginalizat, deși, privind reacțiile cele mai multe, modul cum se face ordinea într-o societate în care a fi valoare înseamnă a fi în top, aș putea să spun că, mai ales în ultima vreme, simt un aer al nepăsării și uitării venind dinspre capitală spre provincie. Încerc să-l las să treacă sau să se întoarcă spre acolo și-mi văd de treabă. Mai fug până la New York, mai ies prin Europa, cu prietenii, în câte o vacanță care-mi mănâncă economiile pe un an, apoi mă cufund în proiectele mele care mi-au adus satisfacții dar și suficienți inamici. Fiecare cu ce poate ieși în evidență. Nu fac asta în mod special pentru a ieși eu în evidență, ci pentru a pune, cât pot de aici, într-o vitrină corectă valorile unei poezii cu adevărat puternice și de lungă rezistență. Și mă refer aici doar la Premiul Național de Poezie *Mihai Eminescu*, de la care mi s-au tras suficient de multe. Dar nu asta are importanță, ci faptul că el poate continua și scoate într-o adevărată reevaluare nume grele ale poeziei românești. Se poate numi asta margine, marginalizare, cum spui? Nu cred.

– *Dar, s-o luăm cu începutul. Unde ai copilărit? Fiind băiat, ce cutreierai? Ai avut o copilărie fericită?*

– M-am născut la Botoșani. Am copilărit la Coșula, la optsprezece kilometri de oraș, un loc minunat, cu păduri de stejari, ulmi, fagi, carpeni, tei, lunci pline de flori și tot felul de jivine și păsări... Un loc în care istoria a lăsat o mănăstire ce datează din 1535, ctitorie a lui Petru Rareș, intrată în memoria timpului prin acel *Irodote de la Coșula* descoperit de Iorga în 1909 în firida bisericii, o transcriere din 1796 a traducerii

Istoriilor lui Herodot, atribuită lui Nicolae Milescu Spătarul, încă neconfirmată pe deplin, transcriere realizată de grămăticul Ion Tudurii Copistul la cerea lui Stavarache Tăutul, un moșier din Huși, iubitor de carte și care pusese mâna pe originalul traducerii ce se afla la acea vreme în biblioteca Curții Domnești din Iași; motive suficiente pentru mine de-a scrie romanul *Cartea fabuloasă*, apărut în 2003. Am mai copilărit pe la Câmpulung Moldovenesc, ca apoi să mă retrag la Botoșani de unde nu am mai plecat decât episodic pe ici și colo. Copilăria, privită cu ochii de acum, nu poate fi decât fericită, pentru că neajunsurile de atunci, supărările de atunci s-au uitat și au lăsat loc acelei nostalgii benefice și utile celor care fac deseori referințe spre acolo. M-am născut în anul când murea Stalin. Ioan Groșan, la fel și el un născut al aceluși an, a spus că suntem produsul iscat din fericirea orgasmului morții lui Stalin. Și, prin urmare, am prins clipele grele ale întovărășirilor, când tata, fost prizonier în Rusia, cinci ani de zile, era obligat, la nu mulți ani după ce s-a întors din chinul sovietic, încropindu-și o mică gospodărie, să o risipească în avut obștesc, naționalizat. Ce copilărie era aceea când trebuia să asisti la durerea despărțirii tatei de boii și caii lui, de pământul lăsat moștenire de tatăl lui, mort în război, când trebuia să stai la pândă și să anunți când veneau preceptorii și activiștii de partid, colhoznicii să ne ia totul contra unei semnături prin care spuneau că ești de acord cu hoția lor națională. Pe cei care spuneau că nu sunt de acord și se opuneau îi vedeam cu cătușe la mâini și duși de acasă la munci silnice. Eram mici, patru frați, și nu înțelegeam mare lucru, crescând apoi în frica aceasta, care ne-a torturat sufletele și ne-a schimbat buna noastră tradiție în viață nouă și luminoasă de iz bolșevic... Ca să vezi...

– *Ce elev ai fost? Străluceai? Erai interesat de note mari?*

– Un elev bun, să zic, atâta timp cât nu am rămas repotent, nu am avut corigențe, dar nici premiile nu m-au căutat prea mult. Învățam cât îmi trebuia să știu. Nu am uitat mai nimic din ceea ce am învățat. Nu-mi proiectasem prea mari vise în primii ani. Mă vedeam un coșulean cu casă pe deal, la pădure... Abia mai târziu am fost tentat de armată. Am renunțat la timp, din fașă. Apoi am vrut să mă fac actor. Am vrut să studiez pictura. A făcut-o mai târziu fiica mea, cu succes. Am început să scriu, conștient de actul creației, din 1968. Prima încercare a fost o epopee dedicată lui Gheorghe Doja, din care am scris peste o mie de versuri. Am abandonat-o, când, un pic mai târziu, l-am descoperit pe Rilke și apoi poezia modernă.

– *N-am vrut să te întreb când ai început să scrii, dar ai spus-o și e bine. Te rog, în schimb, să faci un efort de memorie și să spui când ai avut convingerea intimă că vei fi/că ești scriitor?*

– Mult mai târziu. Poate când Geo Dumitrescu m-a debutat în *România literară*. Dar nici atunci, deși visam să ajung un scriitor bun, apreciat. În copilărie, am mai spus de câteva ori asta și chiar așa simțeam atunci, credeam că scriitorii nu sunt ființe naturale, omenești, ci divine, venite din cer, așa cum mi s-a spus că *Biblia* a venit direct din cer. Și credeam că tot ce este scris în cărți vine de acolo. Dar când am intrat în contact cu adevărații scriitori, mi-am zis că asta va fi calea mea și am făcut din rebela mea conștiință de om liber o conștiință de scriitor căruia nu-i mai trecea nicio zi fără să scrie ceva, fără să citească o carte, fără să se intereseze de confrății lui, de soarta literaturii române, de viața ei curentă. Și atunci mi-am dat seama că nu am altă șansă de a mă salva, decât prin scris. Dar, desigur,

cine nu are tot timpul îndoieli înseamnă că nu știe nimic adevărat despre el. Și am și eu, în privința mea, suficiente îndoieli, nemulțumiri, ca tot omul conștient că nimic nu este perfect în lume...

– *De asemenea, nu te întreb când ai avut debutul absolut în revistă, că se știe. Dar te întreb când socotești – privind în urmă – că ai debutat cu adevărat?*

– Un debut nu poate fi decât unic. Deci nu se poate întâmpla de mai multe ori. Dar, desigur, după cum știi, pe vremea anilor '70-'80 se debuta greu, o apariție în presa literară însemna o adevărată sărbătoare, iar numele tău devenea o atracție din toate punctele de vedere, fie de invidie, fie de remarcă, fie de țintă a celor de la ochiul și timpanul. Până a debuta cu adevărat într-o carte a trebuit să trec prin două furci caudine, în grămezi, cum erau antologiile iscate în urma concursurilor organizate de edituri. Astfel prima ieșire a fost în 1974, la Editura *Eminescu*, în prima antologie de acest fel. A doua în 1982, la *Albatros*, după premiul obținut în 1981. Ca abia, în 1986, după o așteptare de cinci ani, să debutez, la 33 de ani, cu o carte întregă, dar și ea jumulită de regulile comisiei de sinteze, cum se numea cenzura, la *Junimea* ieșeană. Alege și tu momentul. Adevăratul debut este cel din *România literară*, din 1972, când am primit girul lui Geo Dumitrescu, chiar dacă până atunci mai ieșisem într-o pagină literar-artistică bine realizată din ziarul *Clopotul*, officina de partid, dar bine dezghețată pe atunci. Cunoscusem, deci, emoțiile cuvântului tipărit și a numelui scris cu litere de tipar la final. Emoții adevărate, pe care acum nu le mai pot avea chiar dacă aș ieși în ediții definitive la Academie sau chiar în alte limbi la edituri celebre din lume. Ceva a murit, poate și din cauza celor care împart mii de prejudecăți în literatura română.

– *Să facem un salt! Scrii – în afară de poezie – roman, teatru, cronică literară, publicistică literară și social-politică. Ți-ai impus să scrii în toate aceste genuri sau totul a venit de la sine? Ești adeptul scriitorului care se manifestă în toate genurile literare?*

– Am scris, de exemplu teatru de foarte timpuriu. Mai am și acum acea piesă terminată în 1972. Aș putea-o relua oricând. La fel, am făcut gazetărie de prin 1971, fiind corespondent la ziarul local. Proză am început, la modul serios, mult mai târziu, scriind povestiri, am încercat și nuvele, iar o încercare de prim roman am avut prin anul 1970, abandonat total, iar din 1987 am început să scriu *Cartea fabuloasă* pe care am terminat-o în 1991. N-am scris cronică literară, în modul în care se cere într-o astfel de încercare, ci mai curând recenzii, de ordinul sutelor, în special la cărți de poezie semnate de la Geo Bogza, Nichita Stănescu și până la, cea mai recentă, Svetlana Cîrsteian. De doisprezece ani țin în *Convorbiri literare* o rubrică dedicată cărților de poezie. Mai întâi a fost o rubrică în care mă ocupam de câte două cărți, una de plus și alta de minus, *În același raft*, între 1996 și 2001, iar din 2002 scriu în exclusivitate despre cărțile debutanților. În curând îmi va apărea la Editura *Convorbiri literare* cartea *Cititorul de poezie*, care adună în mare parte aceste recenzii. Prin urmare sunt adeptul scriitorului care se exercită în toate genurile, chiar dacă nu pentru toate are chemare. În fond chemarea pentru scris nu vine de la sine, ci ți-o formezi pe parcurs, când încerci să te perfecționezi în arta cuvântului, nu numai prin poezie, ci și prin proză, teatru, jurnalism. În privința jurnalismului, un scriitor adevărat trebuie să știe să se oprească la timp, pentru că aici tentația este mare, cronofagă, și din cauza profitului și succesului imediat, a

puterii de influență pe care le procură o astfel de meserie. Un scriitor poate fi și jurnalist. Un jurnalist poate fi scriitor mai greu sau deloc.

– *Dar dincolo de scris, ești și un activist cultural (n-o lua în sens peiorativ!). Ești sufletul festivalului Porni Luceafărul... din fiecare 15 iunie, festival care a lansat zeci de poeți. Ai inițiat colecția de poezie La Steaua – poeți optzeciști la Editura Axa, ca și cel mai important trofeu – Premiul Național de Poezie Mihai Eminescu, acordat în fiecare 15 ianuarie... Aceste activități care te scot din singurătatea actului de creație, ca să folosească o expresie lemnosă, îți dau senzația de împlinire sau de corvoadă funcționarească?*

– Ți-am răspuns mai sus, în privința Premiului Național de Poezie *Mihai Eminescu*, proiect dificil și în derulare, poate cel mai longeviv proiect de acest fel din România, atât prin importanța lui cât și prin ceea ce a devenit el în conștiința poetului român și mai ales a cititorului și iubitorului de poezie. Sigur că astfel de proiecte îți ocupă foarte mult timp, dar ele aduc, pe lângă tot soiul de necazuri și tinichele puse în cârcă, adevărate satisfacții. Este adevărat că la Botoșani, un oraș dintr-o zonă săracă a țării, se organizează foarte multe manifestări dedicate poeziei, teatrului, literaturii în general. Aici, de douăzeci și patru de ani, sunt organizate *Zilele Eminescu*, în două ediții, de iarnă și de primăvară; de douăzeci și opt de ani Concursul Național de Poezie *Porni Luceafărul...*, prin care au debutat zeci și zeci de poeți, unii dintre ei confirmând și ajungând nume de ecou ale poeziei românești; aici de optsprezece ani se acordă Premiul Național de Poezie *Mihai Eminescu* pentru Opera Omnia și de zece ani pentru Opera Prima. Aici se organizează Congresul Național de

Poezie, ajuns la a treia ediție; aici au loc anual Recitalurile revistei *Hyperion*; aici se organizează un Concurs Național de teatru într-un act *Mihai Sorbul*; aici se organizează o manifestare unică în țară *Scriitori pe meleaguri natale*; aici luna februarie este dedicată întâlnirilor scriitorilor cu publicul cititor din județ, iar de anul acesta la Săveni se acordă Premiul Național de Literatură *Ion Pillat*. Primul laureat a fost Matei Vișniec. Ca să nu mai vorbim de tot felul de lansări de carte. Nu este deloc un loc mort, uitat, ci activ și viu, care te solicită dacă lucrezi în domeniu. Și eu lucrez în acest domeniu, activând, chiar dacă acesta este cuvântul compromis, cultural (cuvântul să fie compromis, nu actul în sine). Pe lângă astea mai editez și o revistă, deocamdată cu apariție trimestrială, ajunsă la numărul 180. Am inițiat la Editura Axa seria de poezie de care ai amintit, în care am publicat peste optzeci de poeți ai generației optzeci. Și vorba pe care o știm deja celebră, *sunt modest, dar vreau să se știe!*

– *Generozitatea cu care i-ai publicat pe colegii tăi optzeciști mă îndeamnă să te întreb de care dintre ei te simți mai apropiat? Dar, dacă întrebarea ți se pare ingrată, poate vrei să ne spui câteva cuvinte de prietenia literară. Nu uit că te-am cunoscut ca protector al minunatului și nefericitului poet și grafician Constantin Dracsin. De asemenea, nu uit nici antologia poezilor morți tineri. Ce înseamnă prietenia literară în viața ta?*

– Despre generozitate și prietenie nu trebuie să vorbești, ci trebuie să le împlinești. Nu am avut de la început buni prieteni. Poate nici eu nu am fost un bun prieten al lor. Depinde din ce ochi se privește. Din al meu, pot spune că, văzând mai târziu ce s-a întâmplat, nu am avut aici, la Botoșani, prea buni prieteni. Cu unul sau doi dacă pot spune că am

rămas la aceeași rezonanță sufletească. Nu erau prietenii literare, în sensul acceptat de această noțiune, ci mai curând empatii pe ceea ce doream să facem – poezie. Constat că am rămas, chiar dacă a mai știopătat, prieten cu Lucian Alecsa. Cu Dumitru Necșanu, în revenire acum la literatură, de asemenea. Vorbesc din cei vechi, cu care am tras greul acelor ani. Cu Constantin Dracsin, de care ai amintit, am avut o relație specială, datorită condiției lui speciale. Trăiam atunci într-o lume care ne oferea puțin și acel puțin credeam că era totul. Și ne mulțumeam cu acel puțin. Când am revenit în Botoșani, în 1971, era aici un cenaclu literar foarte bun, *Mihai Eminescu*, pe care-l conducea Lucian Valea. Am intrat la rând la lectură abia prin 1975. Pentru că și acolo existau vanități care au umplut acum limburile uitării totale. Și acolo l-am cunoscut pe Constantin Dracsin, un scriitor din păcate uitat acum, de poezia căruia m-am îngrijit, scoțând din creațiile lui un album de poezii și desene, o antologie cu antume și alta cu postume. Dar și un prim volum din jurnalul lui. Era în spatele acestei prietenii un interes al lui pe care îl acceptam și el venea din dorința lui de a fi ajutat și din a mea de a ajuta. Ani buni, până în apropierea morții, am fost aproape, până când dihononia și-a băgat coada și-n naivitatea lui. Dar și așa am rămas prieteni. Abia mai târziu, Grupul de la Durău a consolidat prietenii necondiționate și durabile. Prietenia rămâne, așa cum am spus, o faptă despre care nu se vorbește, ci una care se împlinește.

Cât privește „generozitatea” cu care i-am editat pe unii dintre optzeciști, la fel, nu vreau să vorbesc. Sunt alături de toți cei care au confirmat și nu s-au dezis de o mișcare care a schimbat calimera în poezia românească. Unii, în ton ironic, au demisionat, dar sunt, firește tot în acest capitol de istorie literară. Unii fac diferența, alții o susțin. Așa cum se întâmplă într-o

literatură în care luptele intestinale sunt mai urmărite decât ceea ce, în realitate, se face, adică literatură. Există asupra acestei promoții literare tot felul de prejudecăți și sentințe dure, mai toate iscate din ignoranță și neputință de a cuprinde în ansamblu tot fenomenul. Dar asta este altă discuție.

– *Tu, care faci atâtea pentru posteritatea lui Eminescu, deci din postura de implicat, cum vezi pe Eminescu receptat astăzi?*

– Vina proastei receptări a lui Eminescu astăzi vine, din păcate, din sânul școlii și a celor care stabilesc cât și cum trebuie citit. O altă vină vine din partea celor puși să-i păstreze memoria, cei mai mulți vorbind despre Eminescu dintr-un fals patriotism sau dintr-o dragoste fără fond, știind doar că Eminescu este marele nostru înaintaș și mai nimic din ceea ce el a scris, rezumându-se la cele câteva poezii citite în școală. Alții îl slujesc pe Eminescu ca pe un Dumnezeu, fără să-l atingă, fără să-l cunoască, știindu-l acolo, bine pus la păstrare și ocrotit. Or astfel de percepții nu fac bine unei culturii ce se vrea bune, ci dimpotrivă, o osifică, o predispune la uitare, la necunoaștere adevărată. Dar nu numai cu Eminescu se petrece așa, ci cu mai toate valorile culturii noastre. Există ceva diabolic în gena noastră care ne aruncă mereu spre margine, care ne face de necăutat, care ne respinge și cei care știu acest lucru se fac că nu pricep și merg mai departe pe calea greșită a risipei noastre.

– *Privind retrospectiv, după 30 de ani, care-i imaginea ta despre generația 80? E cea prefigurată la Colocviul Național de Poezie de la Iași din 1978, la care știu că ai participat? E cea prezentată în România literară din anii '80? E doar cea de la Cenaclul de luni?*

– Nici pe departe nu este cea de la *Cenaclul de Luni*. Acolo a fost doar vârful de lance, cum se spune. Ea însă începuse cu ani buni înainte, la Cluj, prin Petru Romoșan și Ileana Zubașcu, sau la Iași prin cei de la gruparea *Dialog*. Colocviul Național de Poezie de la Iași, din 1978, a adus în față, prin curajul lui Laurențiu Ulici, doar zece poeți la care oficinile s-au uitat ca la adevărații dușmani de clasă. Erau, așa cum i-a invitat regretatul Laurențiu Ulici, reprezentanți ai tinerei generații din toată țara, de la Cluj, de la Timișoara, de la București, din Iași. *Cenaclul de Luni* s-a stins imediat, oprit fiind fie din proprie voință – pentru că acolo au continuat celelalte cenacluri: *Junimea* lui Crohmălniceanu și *Universitas* condus de Mircea Martin –, fie de Securitatea strecurată printre cei care-l compuneau. Că altfel nu se explică. Mișcarea s-a extins în toată țara. Neamțul devenise din 1984 locul în care opzeciștii se adunau an de an sub Cetate și-și discutau liber temele, își citeau poemele scrise fără prejudecăți și teamă, până când, prin 1988, s-a strecurat aceeași dihonie și colocviile de acolo au fost interzise. De asta optzecismul este atât de important, pentru că nu a cuprins doar un cenaclu sau altul, ci toată țara, emulând, dând naștere unui fenomen fără precedent, din care, cum era și firesc, au ieșit și subproduse, cum de altfel fiecare promoție literară a dat. Caracuda a existat de când lumea. Un bun istoric literar ar trebui să se ocupe în mod serios de acest fenomen, acum, cât încă lucrurile fac parte dintr-o istorie literară recentă, vie. Dar se pare că deocamdată așa ceva nu există, planând, așa cum am spus, încă prejudecăți iscate din ignoranța și neputința de a cuprinde un astfel de val poetic. Un astfel de val nu este format

numai dintr-un singur nume, chiar dacă, după o regulă dâmbovițeană, trebuie de fiecare dată să existe un lider, din litera căruia criticul și istoricul literar nu trebuie să iasă, ca regula dintr-o

paradigmă bine conturată, totul raportându-se la acel lider. O astfel de concepție arată că avem o literatură extrem de săracă. Or, nu este deloc așa.

– *Crezi că optzeciștii se cunosc bine între ei? Dar vor ei să se cunoască?*

– Până la un punct, se cunosc. De la un alt punct încolo nu mai vor să se cunoască. Optzeciștii nu trebuie percepuți, decât pentru început, ca o grupare. Ei sunt, în cea mai mare parte, individualități bine conturate. Reprezintă drumuri ce se pierd, fiecare în felul lui, în destine literare ce merită de umblat, de parcurs, pentru cei care vor să cunoască în profunzime poezia acestora, proza, critica. Cei mai mulți dintre optzeciști o fac într-un fel încă ocult. Poate că optzeciștii reprezintă generația care a vrut să cunoască în detaliu tot ce s-a scris până la ei și vor să cunoască tot ce se scrie după ei, oferind premii tuturor, din toate generațiile, fiind, la rândul lor, refuzați, uitați, ignorați. Ei au încheiat o epocă istorică și au deschis o alta. Dar asta încă nu se poate accepta de către cei care au făcut evaluările lor și acum nu știu cum să repare tot ce-au stricat ani în șir.

– *Era să uit, un fel de a spune!, că ești și redactorul-șef al revistei Hyperion – Caiete botoșănene. Pe scurt, care este povestea acesteia?*

– Revista vine din epoca în care în România nu se putea naște o revistă de sine-stătătoare. Și astfel, în 1982, a apărut în sânul revistei *Ateneu* din Bacău revista *Caiete botoșănene*, ca supliment al acesteia. Apărea lunar în patru pagini. Au ieșit pe piață, până în decembrie 1989, 84 de numere. De atunci au mai apărut, sub titlul de *Hyperion – caiete botoșănene* încă 96 de numere, trimestrial în 64 pagini.

Încercăm să o menținem în viață, fără nici un sprijin, deocamdată, fiind editată de Fundația Culturală *Hyperion*.

– *Zilele acestea (îți zic deja La mulți ani!) împlinești o vârstă rotundă – 55 de ani. E vârsta – cu o toleranță de câțiva ani în plus sau în minus – a optzeciștilor. Reprezintă aceștia generația matură, cea mai activă din literatura română de astăzi?*

– Multumesc pentru urare. Da, este o generație la maturitate, care, uitându-mă în jur, cu unele nume deja plecate dintre noi, nu vrea să îmbătrânească. Încă mai zburdă, încă mai caută, încă mai deranjează, așa cum fac nonconformiștii, cum sigur se consideră cei mai mulți dintre opzeciști.

– *Dragă Gellu Dorian, generația ta se bucură de policentrism? Care va fi viitorul ei?*

– Nu excentrismul, ci mai curând independența și așezarea pe locul pe care-l merită în istoria literaturii române.

„Aparții unei generații literare dacă ai și cultivi conștiința apartenenței la acea generație”

– *Dragă Marian Drăghici, ne-am cunoscut – tineri aspiranți la infidela glorie literară – la Colocviul de poezie de la Iași, în octombrie 1978. A avut acest eveniment – colocviul, vreau să spun – vreo importanță în economia generației 80? Putem să-l luăm ca un punct de reper?*

– Într-adevăr, ne-am împrietenit atunci, dragă Augustin, iar străvechimea prieteniei noastre, uite, mă obligă, vreau-nu vreau, să dau curs provocării tale, să răspund adică la această anchetă atât de pretențioasă. Altminteri, după „duelul” cu tandemul Mincu-Soviany din *Vatra*, din urmă cu patru ani, am decis să nu mai dau în viața mea interviuri. Atâtea laude mi-a adus acel text polemic, atât de savurat a fost în cruzimea lui, că la Muzeu amicii, întărâtați, își smulgeau revista din mână... E cazul să le cer scuze celor doi pentru replica mea necruțătoare. Că domniile lor au fost complet inacceptabili în acel atac vetrist nu mai contează. Dacă tăceam, poet rămâneam.

Totodată vreau să mă justific într-un fel și față de Petruț Pârvescu, Iolanda Malamen, Marian Ilea, ale căror chestionare așteaptă de ani niște răspunsuri. Specia asta a mărturisirii nu e de mine. Trage la mistificare și aport egolatru, ca musca la arat (ca să nu spun ca porcul la c...). Vorbești și te gonflezi, n-ai să vezi preopinent să se smerească subit în public, să se autominimizeze măcar un pic (eu tocmai am făcut-o, mai sus). Rar interviu să-ți inducă, citindu-l, senzația deplinei onestități a interlocutorului (excepție fac, firește, cele din *Arges*).

În ce mă privește, am spus-o și o spun: toată biografia mi-este pusă în scrisul meu, atâta cât e. Poetii la care țin, adevărații-mi congeneri, de la Homer și Kavafis la Bacovia sau Mazilescu, nu sunt deloc pozeori, nu se exhibă, taman d'aia, că detestă explicitul, anecdoticul, superfluul.

Dar, ca între prieteni hârșiți, fie, hai să ne gonflăm puțin. Rostul meu în Iași secolului trecut, în octombrie 1978, nu avea legătură cu gloria literară. Altceva îmi apărea ca irezistibil în acea toamnă luminoasă, anume farmecul iubitei mele, cernavodeancă studentă la Litere (Filologie, pe atunci). E pură coincidență descinderea mea „peste” adunarea poetilor. De fapt, eram deja acolo, tras la Lucian Vasiliu, când poeziile a descălecat, de peste tot, la Colocviu. Pur și simplu am fost ajuns din urmă, surprins de alaiul deliricilor de orice vârstă. Și s-a întâmplat ca și cum toată poezia aceea, de la Nichita și Geo Bogza la Traian T. Coșovei și Mariana Marin, ar fi venit în dulcele târg anume să consolideze prezența mea în urbe, să-i aducă iubitei mele un omagiu densificat, multiplicat, din solidaritate cu amărâțul, necunoscutul ce eram pe atunci. În acele zile cu soare de octombrie la Iași, a fi poet consuna cu a fi socialmente cineva, a avea un statut privilegiat, de elită, într-o lume gri-plană, fără sare și piper, precum cea

statuată de egalitarismul comunist. Regimul și-a înțeles, îngrozit, eroarea de ghidaj și nu a plusat cu a doua ediție a Colocviului. Dar istoria e scrisă, și chiar dacă nu s-a lansat un manifest, o poietică de grup explicit alternativă la cea oficială, efectul de conștientizare se produsese în rândul celor mai tineri, s-au legat niște prietenii, unele, iată, pe viață.

– *Ai vrut să rămâi în Iași?*

– Am vrut, cum să nu, am nutrit în pieptu-mi de aramă, o lună-două, himera asta, încurajat de Geo Bogza. Bătrânul obținuse cu mine de față promisiunea lui Ion Țăranu, șeful pecerist al culturii locale, să-mi dea o slujbă la Casa Cărții, atunci în curs de finisare, dar tovul s-a dovedit, puțin spus, nesperios. După terminarea colocviului și plecarea lui GB, nici că m-a recunoscut. Danilov, drăguțul de el, scrie că am plecat, când am plecat, înjurând Iașii. Fals, Nichitușa. Am plecat din Iași fiindcă Vio terminase facultatea și hotărâsem, de nebuni, să rămânem împreună, să ne facem familie, copii. Ceea ce, în inconștienta noastră de poeți (și ea scria), am și făcut. Tot ce contează în poveste e că, respirând aerul Iașilor, ca navetist de week-end de la Țibana, satul Alexeni, unde suplineam ca învățător, am început să scriu altfel, întâlnirile, „ciocnirile” cu tine, cu Danilov, Ursachi, Vasiliu, Ghedeon Mihalache etc., au făcut ca versul meu să scapere altfel, să evolueze, mi s-a părut, temeinic și rapid. E ceva în aerul Iașilor ce te intensifică poet.

– *În ce măsură ți-a schimbat viața regimul comunist, cu poliția lui politică, dar și cu constrângerile de tot felul? Când i-ai simțit prima oară mâna de fier?*

– Asta e întrebare de foileton, ca să răspund mi-ar trebui timpul și spațiul și memoria lui Aurel

Sibiceanu. Memoria mi-e, din instinct de conservare probabil, selectivă, nu țin minte toate porcăriile din meciul meu cu molohul, cum ar zice Pantea. La drept vorbind, pentru un fiu de țărani, regimul comunist a fost, până la un punct, benefic. Când văd ce se întâmplă azi cu mersul la școală al copiilor de la țară, aș mânia pe Dumnezeu să nu recunosc că am avut parte de o adevărată favoare a destinului născându-mă în acel loc, în acel timp. Locul este de un relief ce-mi apare ca fabulos, cu deal-vale, câmpie puțină, pădurea Bercica prin care mă plimb desculț, singur sau cu Mitzuca, luncile Oltului și Oltețului îngemănate la doi pași, grădini, heleșteu cu izvoare sub curtea casei părintești, stupi, pomi la ferestre, boltă de viță etc. Cam așa s-ar descrie Osicata, cum alint eu Osica mea, după Adâncata lui Macedonski. Școala am prins-o în perioada anilor 60-70, cea mai fastă. Cu multfrumosul meu văr Marin Sulger, proaspăt absolvent al IP Cluj, am învățat o română la sânge, biblioteca liceului duduia de noi și noi achiziții, iar Ion Cănașvoiu, profesor și diriginte, nu prididea să mă îndese-n lecturi. Poet el însuși, a fost coleg cu Ioan Alexandru și Blandiana. Dar ce destine diferite, stai să vezi mai la vale.

O experiență apocaliptică/revelatorie am trăit la 17 ani. Profa de franceză, cum spun puștii acum, doamna Angela Dina, îmi pusese pe pupitru, în ultima zi de școală a anului 1970, *Faust* de Goethe, în două volume, tradus de Blaga, și Proust, primele trei volume din monumentalul său roman, proaspete apariții în BPT, proiect editorial, aveam să aflu peste ani, datorat dlui Mihai Șora. Ei bine, din dragostea pentru juna profesoară sau/și de dragul literaturii, n-am ieșit toată vacanța din casă, am citit zi și noapte, doar cu pauze de masă și somn – după care iar citeam și citeam. Ai mei au tras spaime („se scrântește băiatu’”), aveam iubită, care firește mi-a fost suflată. Bref, am intrat în vacanța de

iarnă *enfant sauvage* și am ieșit profund schimbat: altcineva. Nu spun matur, nu spun cult: altcineva. Ca ironie a sortii parcă, profa, care se transferase la București chiar în cursul acelei vacanțe, n-a aflat nici azi ce mutație radicală a indus elevului său. De-atunci, n-am fost în stare să concep și să realizez niciodată ceva cât de cât acătări, în scris sau în viață, decât printr-o femeie, ca dedicație unei femei, fie și nemărturisită, sau mai ales nemărturisită. E cazul celor mai multe dintre poeme, bineînțele.

– *Cu Ion Cănașoiu ce spuneai că s-a întâmplat?*

– În octombrie 1971, vasăzică după nefastele Teze din iulie, l-au înfundat pe bravul meu mentor, printr-o lucrătură securistică. Omul, un iconoclast să zic așa, era un adevărat spirit liber: bășcălios, cult, superior. Genul intratabil – de netolerat, tovarăși! L-au înscenat că se culcase cu o elevă. Arestare, cătușe, proces, iarnă, zeghe, tunsoare zero, hei-rup cu deținuții la săpat canale în oraș. Ce era să facă învățăcelul, a scris un memoriu și l-a depus la Procuratura județeană, cum că profesorul său e, dacă nu un sfânt, un dascăl eminent (cum și era). A doua zi, iată-mă anchetat de 5 (cinci) to'arăși, două ceasuri, în cabinetul directorului. Îi interesa dacă inițiativa și textul aparțineau exclusiv semnatarului sau erau inspirate, insuflăte de altcineva.

– *Era, adică, vorba de o coaliție împotriva sistemului, sau un elev-poet se smiorcăie, își dă importanță?*

– Textul mi l-am justificat fără reproș, convorbind la un biscuit fățarnic, cuvânt cu cuvânt. Inițiativa, și ea, îmi aparținuse. Dar acel cineva pe care îl vâneau ei exista, era profesorul Ovidiu Dina, coleg cu Cănașoiu. Avea deci nume, numai că nu l-au scos de la mine, oricât au stăruit. Domnul Dina îmi spusese *en*

passent, într-o noapte în care i-am citit versuri și

am discutat îndelung, că există această formă de protest contra unei arestări abuzive, memoriul scris și depus la Procuratură. Atât. Ei bine, fie și numai pentru atât, aveam să aflu după, l-ar fi aruncat din învățământ pe „instigatorul” meu, l-ar fi distrus, complet inocent. Nu, în ancheta aceea nu am fost bruscat, intimidat, rău tratat. Dar presiunea acelei prezențe masive, insistente, în fond opresive, a Autorității încarnate în 5 (cinci) „tovarăși”, asupra unui june încă nescos în lume, m-a marcat puternic, m-a deusolat. Nu mai știam ce să fac cu mine. Pierdere incalculabilă pentru viitorul meu, Cănașoiu nu s-a mai întors niciodată la catedră. În vară, ghici cine pica cu brio admiterea la Filologia clujeană? Toamna, ca să scap de armată, intram pentru doi ani la biblioteconomie, la București. Aici am cunoscut acea fată după care aveam să vin la Iași, în octombrie 1978. Ea mi-a vorbit de Mazilescu („Ăsta, da, poet!”), în 1972, în plin *boom* Nichita. Nu mă întreba cât a contat (enorm) zisa ei în decizia de-a o cere mai târziu de nevastă.

– *Și după, ce-a mai fost?*

– După biblioteconomie, și cu armata făcută, un timp am suplinit în învățământ. Am lucrat salahor la Arta Textilă din Timișoara, ca dispecer la UPA Slatina, învățător la Alexeni-Țibana-Iași... Tot buchiseam să intru la filosofie. Două manuale amărâte, insipide, le memorasem din scoarță-n scoarță. Dam și picam. În vara lui 1977, după cutremur, m-am trezit în grădina casei alor mei cu un tovarăș de la Biblioteca județeană Slatina, în costum gri, cu geantă diplomat, neanunțat, întrebându-mă fără nicio introducere dacă vreau să fiu bibliotecar la

Biblioteca din Scornicești, nou pusă într-un local modern, cu dotări la ultim răcnet. Am răspuns, fără nicio ezitare, nu. De ce nu? Fiindcă dau la Filosofie. Și crezi că ai să intri? Învăț și intru... A

făcut stânga-mprejur, fără salut. Scenă de *Maestrul și Margareta*... Și n-am intrat. Pe lista cu admișii, se trăgea linie deasupra numelui meu, picam pentru câteva sutimi. O dată, de două, de cinci ori, nu mai știu exact numărul. La București, la Iași. Aici, la Iași, când să-mi retrag dosarul – picasem a cincea oară ? –, secretara îmi suflă, cu ochii-n podele, ferit: „Dați la Politehnică...” Ei, da, avusesem tot timpul o bănuială, că „problema” mea era dosarul, dar nu-mi venea să cred: în ieșirea de aur admiterea la o facultate depinde de dosar ? Depindea. Sub Ceaușescu, pentru cine nu știe, la așa-zisele științe sociale, istorie, filosofie, drept, înscrierea se făcea cu o lună înaintea datei examenului, răstimp în care candidații erau purecați la biografie, triați și, după niște criterii stupid-oculte, criminale – funcție de niște referințe primite de la „organe” teritoriale –, condamnați la nereușită, la ratare. Dacă nu-i plăcea de mutra ta, sau a părinților tăi, tovului de la partid care făcea „recomandarea”, ăla erai. Atât mai spus, după indicația secretarei, am ieșit în fața Universității și am jurat: „Fac ceva pe diploma voastră, sunt poet, am să răzbat în viață cu poezia”. Sună penibil, îmi dau seama, dar eram disperat, revoltat (puțin spus) pe ipocrizia nenorociților: măcar să fi avut dumnealor *cojones* să te respingă fătăș, de la înscriere. Dar nu, nemernicii te furau „oficial”, să-ți bagi în boală mama, iubita, familia, neamurile, să te discrediteze intelectual în ochii tuturor – chiar în proprii ochi – ca după aia, vrei-nu vrei, să te „orienteze” tovărășește – asta era „competența” lor, dirijismul – la șaibă, la șantier, *via* Politehnică. Firește, nu m-am conformat. A urmat o bătălie surdă cu „ei”, pe care am încheiat-o simbolic în 2004, când m-au chemat la Cotroceni să primesc Meritul Cultural în grad de Cavaler pentru poezia mea, din mâna lui Ion Iliescu, și nu m-am dus. Iliescu fiind ștabul Iașilor

în perioada când dam din colț în colț prin târg, pentru o pâine, fraierit de tov Țăranu. La stăruințele fiicelor mele, mi-am ridicat decorația de la secretariatul Uniunii Scriitorilor, unde fusese trimisă – fără nicio strângere de mână mânjită de sânge.

– *În condițiile de atunci ce însemna poezia? Cum ai întâlnit-o? Te-a dus cineva de mână spre ea sau v-ați întâlnit întâmplător într-o zi plicticoasă de toamnă?*

– Eram în primele clase, a doua sau a treia, „aprofundam” manualul de citire singur-cuc în casă, și nu știu cum, din ce imbold, am scris o poezie, firește calchiată după mostrele lirico-realist-socialiste din carte. N-am să uit reacția alor mei tineri părinți care săpau grădinița cu flori din fața casei – era așadar primăvară – când am apărut cu caietul în mâini să le citesc producțiunea. Asta a fost consacrarea familială: spontană, instantanee. Consacrarea locală, și ea subită, a venit în a patra, când frate-meu Ion (Oane), mai june cu un an, rămăsese fără poezia la serbarea de sfârșit de an. Bietul școler, era musai să comită poezia la serbare, cele din manual fuseseră distribuite, iar el se trezise fără. Din nu știu ce imbold atavic, responsabilitate de nene, cum îmi spunea odoru-mamii bălăior, m-am pus și am versificat ad-hoc o schiță lăcrimoasă, de Emil Gârleanu parcă, cu o căprioară, un lup și un pui de căprioară ce se salva „fugind spre țancuri voinicește”, în timp ce mămica lui, ca să-l scape, se lăsa, ea, devorată de „lupul lacom cum se știe”. A fost un succes de stimă în ochii dascălilor și ai „marelui public” care, recunosc, prin frate-meu m-a aplaudat și pe mine. Cred că atunci, în aplauzele alea surprinzătoare de la sfârșitul clasei a patra, am decis că asta voi face toată viața, voi fi poet și voi trăi ca poet. La Iași, când m-au dirijat spre Politehnică, n-am făcut decât să rememorez și să întăresc mai vechiul

fatal legământ. Fugisem de poezie? Fugisem de umbra mea.

– *Ai debutat la 19 ani în Steaua, semnând – de ce? – cu pseudonim. Cum a fost?*

– Până la debutul din *Steaua*, am mai avut încă două „debuturi”, unul în ziarul județean *Oltul* când eram în a zecea, și altul în Suplimentul literar al *Scânteii tineretului*, în iunie 1972, când terminam liceul și m-am pomenit expediat într-o tabără de elevi-poeti la Păușa, pe Valea Oltului, unde am dat de niște băieți aconțați și ei muzei lirice, între care Ion Mureșan, Lucian Vasiliu, Dinu Adam, Viorel Mureșan, Cornel Paroșanu etc. *Steaua* era revista mea literară de suflet, prima pe care o deschiseseam uluit de frumusețea ei grafică, marca Octavian Bour, așa că am trimis mintenaș poeme la rubrica *Tinere condeie*, ținută de Teohar Mihadaș. „Dacă vrei să publici la noi, trebuie să-ți muți masa de lucru pe culmile Negoiului”, mă consilia meșterul Teohar. Ceea ce, se pare, am și făcut, devreme ce m-a publicat repede, în decembrie 1972. În același decembrie, Virgil Teodorescu mi-a pus două poeme în *Luceafărul*, după ce-l vizitasem o dată, seara, la redacția din ilustrul imobil de pe Ana Ipătescu. Pseudonim vremelnic mi-am tras probabil dintr-o fantezie de începător dedulcit la exotisme.

– *Între aceste „debuturi” și cel editorial au trecut 16 ani. Ce a însemnat pregătirea aceasta atât de îndelungată? Cât s-a datorat vocației tale de veșnic perfecționist și cât condițiilor social-politice?*

– În accepția mea cartea de poezie e *summum* din producția unei etape, nu însumare de pagini scrise. Îmi lucram mult poemele în minte, mai ales în mers, ziua, noaptea, nonstop. Le scriam și le rescriam în variante fără număr, ca posedat de

nu știu ce demon nesatisfăcut, insașiabil, al perfecțiunii. Adică, al surprinderii în cuvinte a ceva intuit a exista. Dar cu toată existența sa probabilă, acest ceva nu se predă, nu se lasă exprimat. Decât ehei „când vrea mușchii lui”. Despre inefabil vorbesc. În nebunia mea, visam poeme superbe, dumnezeiești, și la deșteptare nu mai aveam în memorie niciun cuvânt. Ce frustrare, ce luptă, ce chin, să refaci starea aia indescriptibilă, să rescii, pe hârtie, negru pe alb, un poem visat. Reprezentările onirice – nicio legătură cu mișcarea sau curentul Dimov-Țepeneag – erau reale, concrete, așa-zicând, vedeam poemele în vis în forma lor grafică, de varii dimensiuni, uneori faraonice, epifanii înspăimântătoare în rularea lor dinspre cer spre pământ, ca pe ecran, pe un prompter uriaș, în fața ochiului – care ochi? – adormit. Scriam și aruncam, ca în transă, topeam poemele unele în altele, mereu frustrat, chiar și azi, că nu pot scrie cum visez. În jurul meu, fârtății publicaseră deja volume după volume, și mie nu-mi ieșea pe plac, din chinurile facerii, niciunul. Când în fine mi-a ieșit, a început lupta cu editurile. La început l-am căutat pe Florin Mugur. Ne-am plimbat prin Cișmigiu, convorbind de idealuri. Îmi cerea poeme „mai luminoase”. Doinaș, după ce mi-a scris o prefață fulminantă, care n-avea să fie publicată niciodată, m-a trimis cu volumul „la editorul meu” Mircea Ciobanu. Era în 1983. Ciobanu a citit volumul în 1985, la el acasă, încolțit de disperarea mea. Iarnă geroasă, stam în bucătărie cu cojoace și căciuli, cu oalele doamnei Rodica puse cu gura-n jos pe ochiurile de aragaz, iar Ciobanu citea din manuscris și exulta. Cu toată exultanța lui sinceră, bărbătească, cartea a ieșit abia în octombrie 1988.

Trenul generației trecuse fluierând, am sărit în el din mers, în ultimul vagon, pe ultima scară din coadă...

– Descrierea după altă natură devenise, *ca titlu de volum subversiv-evazionist*, Despre arta poetică.

– Da. Am auzit destui denigrându-l pe Mircea Ciobanu. Chiar dacă debutul meu a întârziat cinci ani, îi păstrez acestui mare scriitor și editor amintirea unui domn și prieten. A crezut în mine și-mi aplica adesea, spre încurajare, imbolduri de genul „Auzi? Ești un mare poet”, la gratuitate, în momente când credința mea nu atât în poezie, cât în destinul meu, se clătina, drastic pusă la încercare. În 1985 superba mea soție se îmbolnăvise, căzuse la pat, un an după a doua naștere, de scleroză în plăci. În 1993, la 40 de ani s-a stins. E prima oară când scriu asta. Nu intru în detaliile aceluia calvar, ar lua foc pagina. Securitatea, mereu pe fir, a tatonat insistent – dacă termenii nu se contrazic – racolarea, cu promisiunea aducerii unor medicamente miraculoase din Japonia, dar n-a ținut. Știam, cu resemnarea aceea de peste limita disperării, că boala e fără leac în lume, cum încă e. Dacă ar fi existat o rază de speranță, aș fi devenit sicofant. Dumnezeu a decis altfel. Din experiență, am mari rețineri în a condamna *grosso modo* turnătoria. Drame umane teribile se ascund în spatele unui petic de hârtie semnat în pușcărie, sau – cu mama invadată de cancer galopant – pentru o doză de morfină.

În ce privește „veșnicul perfecționist”, m-am referit în altă parte la ororile luptei cu cenzura ideologică, al cărei spectru, și el, m-a constrâns la forjarea unui limbaj de eschive, așa-zis esopic. După '89, ca să scriu poemele ample, mi-au trebuit ani să uit acel „limbaj” sau mai degrabă să-l integrez într-un discurs nu atât liric, cât și epic, și dramatic, în care nimic, niciun firicel de viață trăită să nu rămână neasumat, neexprimat. Parțial, am făcut-o. Domnul Grigurcu vede în poetica asta „emisii unei centralități satanice”. E o părere care mă trimite glonț-la-mânăstire și bine face.

– Dar, în fond, ce este aceea o generație literară? Dacă ne gândim la generația 27 a secolului trecut, înțelegem că e o elită. Putem vorbi de generația 80 ca de o elită?

– Putem, de ce să nu putem... Aparții unei generații literare dacă ai și cultivi (exploatezi, profiți de) conștiința apartenenței la acea generație; dacă nu, ești legat de congeneri printr-un sentiment uneori destul de turbure, o senzație difuză de empatie, să zicem, și cam atât. Liniile de forță ale unui eu poetic în lucru intră în reverberație, în aerul aceleași epoci, cu alte câmpuri de energie creatoare, mai mult sau mai puțin afine. Care vagamente seamănă, dar nu răsar. Cărtărescu, poetul, cu T. Coșovei, Danilov cu Ion Mureșan, Vasiliu cu Alui Gheorghe, Pantea cu Pantea, Bârsilă cu Bârsilă, Madi Marin cu Madi Marin, L.I. Stoiciu cu L.I. Stoiciu... Ș.a.m.d., jocul acesta de insularități înșirate se poate întinde cu încă 10-15 nume de același nivel, laolaltă formând arhipelagul generației 80, nucleul ei tare, elita, din euri poetice care de care mai puternic personalizate. Flora. Chifu. Romoșan. Paul Aretzu. Aurel Dumitrașcu. Chichere. Ion Monoran. Ioan Moldovan. Aurelian Titu Dumitrescu. Vasile Gogea. Romulus Bucur. Petru Ilieșu. Soviany. Magda Cârnci. Viorel Mureșan. Viorel Padina. Nicolae Sava. Teodor George Calcan, despre care se pare că nu știe niciun critic. Vulturescu, iluminatul din nord. Iaru, indimenticabilul ateu. Mușina, reavăn clasicist. Mariana Codruț, discret esențială. Denisa Comănescu, subtil tensionată. Cornelia Maria Savu, totemică, de neuitat. „Cazul” Suciu, absolutist, radical. Vlasie, incredibil, ordonatorul celorlalți. Ioana Crăciunescu, uluitoare în *Supa de ceapă* și nu numai. Ioana Dinulescu, tot mai puternică în ultimele volume. Augustin Frățilă, exprimat încă din *Gramatica morții*. Cassian, Gellu Dorian – inconvertibili. Calmul Petean. Subtilul rafinat

Chioaru. Mesianicul Zubașcu. Fierbintele prob Văcărescu. Neprețuitul atic Bucur Demetrian. Abstrasul Sibiceanu. Furtunatica Angela (Furtună). Vasile Gârneț. Radu Florescu. Doru Mareș. Daniel Pișcu. Marcel Tolcea. Nino Stratan, „lăsat” la urmă ca să fie cel dintâi. Înșirarea nu exprimă o ierarhie, cât un inventar personal incomplet.

– *Unde te-a surprins ideea de generație, de unde te revendici? Care ți-au fost prietenii de alături?*

– Mă revendic, dacă pui problema așa, din tica (bunicul) Mihalache, magic povestaș, din Biblie și Platon, din „școala ardeleană”, din expresionismul echinoxist armat temeinic, ani buni, cu *Panorama...* lui Baconsky. Adaugă *Secolul 20*, traduceri de la *Univers, Meridiane*, cronica lui Nicolae Manolescu din *România literară*, poezia de la *Cartea Românească*. Toate lecturile de bază, capitale, ale (generației) anilor 80 le-au înșirat ante-intervievații mei. Am citit mai mult sau mai puțin aceleași cărți, și asta, cred, ne leagă și dezleagă.

Sentimentul apartenenței la un grup l-am avut, fugitiv, la Craiova, la începutul sumbrului deceniu nouă, în jurul revistei *Ramuri*, condusă de Marin Sorescu. Patrel Berceanu, fie-i sufletul lin, m-a prezentat lui Sorescu, acesta m-a pus să citesc în cenaclu, am avut un succes surprinzător, iar lupii tineri de atunci m-au adoptat pe loc. Ei sunt: Gabriel Chifu, Marius Ghica, Constantin Barbu și firește Berceanu. Poetul *Lilieciilor*, ca să ne susțină, celor fără cărți, debutul editorial, a instituit *Premiul revistei Ramuri pentru volum în manuscris*. L-a instituit cu cea mai bună credință, dar în van. Editura *Scrisul Românesc* nu s-a lăsat înduplecată întru debutul premiatului ramurifer. Decât într-un volum colectiv. „Cu cârdul la păscut”, ricana Patrel Berceanu. 7 poeme pe un tăpșan de voci delirice, este acesta debut editorial?

– *De ce a fost nevoie de o schimbare de paradigmă? Obosise poezia șaizecistă? Obosise – Doamne iartă-mă! – poezia lui Nichita Stănescu, a lui Daniel Turcea, a lui Virgil Mazilescu?*

– Nu obosise nimeni (vorba vine) și nimic. Poetul merge și el cu lumea, cu istoria, se ține de ea „ca un copil de poala mumii”, cum scrie Al. Philippide. Alte lecturi decât cele de mai sus, altă experiență de viață, a individului și a lumii, nasc, ca de la sine, pe aceeași scenă, dar schimbată, redecorată, alte măști, alte sensibilități poetice, alte exigențe estetice. E mișto că se întâmplă așa, e firesc. Americanismele s-au impus la un moment dat în gustul optzeciștilor, a celor mai mulți dintre ei, în dauna poezilor europeni. Acum se vede limpede că mult hulitul curent european, considerat stors, epuizat, a dat autori mai viguroși, mai rezistenți în timp, decât briza transatlantică. Nu sunt deloc original cu astfel de fraze, analiza nuanțată e a lui Al. Cistelean. Și stă în picioare.

– *Dar ce optzecist ești tu? Ești ludic, ești discursiv, livresc, prozaic, te dedai la intertext, la metatext? Sau ești un solitar și un excentric, cum spune Andrei Bodiș?*

– Sunt de toate, adică mistic. Nu postmodernist, ci neo-antic. Toate atributele din întrebarea ta, mi le-au aplicat critici de diverse calibre, mai mult sau mai puțin nimerit, de-a lungul timpului. Cistelean zice, în 2001: „romanticul în postmodernism”. Mi se pare o șampilă pusă exact.

– *Ce fac Carl Gustav, motanul negru Garabet, bătlanul purpuriu, păhăruțul, armonica roșie, lunetistul, negresa?*

122 – Fain, umblă prin lume prin traduceri. La Viena le-a fost cel mai bine, cu volumul bilingv

Licht, langsam/Lumină, încet, publicat de Wieser Verlag în 2004. Am avut atunci trei lecturi în capitala Austriei, electrizante, prima chiar în deschiderea *Toamnei culturale românești*, cu toată pompa oficialilor. Felul în care se citește poezia la ei, amestecată cu muzică, este unic și inimitabil. Am încercat rețeta și aici, dar ți-ai găsit! La noi totul e moale, apatic. Recent am avut bucuria unui grupaj apărut în antologia *Confluence poetique*. Urmează participarea la o antologie în spaniolă și alta în arabă, tustrele prin grija poetei și traducătoarei Linda Maria Baros. Negresa, mai norocoasă, de fapt îmbătându-se cu apă chioară, a intrat într-un manual, lunetistul s-a lăsat citit prin ochelarii lui Zubașcu săptămâna trecută la Sighetu Marmăției, Carl Gustav și ceilalți bănuie în dorulelii pe coclauri indefinite, în raza dementei, așteptând iluzoriu o carte nouă, definitivă, să intre în ea și să rămână pe veci acolo, descoperiți când și când de noul ipocrit lector. Dar de unde atâția bani pentru editare? Și de unde un nou lector, fie și ipocrit?

– *Mai are viitor generația poetică 80? Dar poezia în general ce viitor mai are?*

– Generația are viitor, numai atâta timp cât se va găsi un redactor ca tine, care să facă o poveste-anchetă pe seama ei, cu supraviețuitorii ei tot mai împruținați prin ani. Altminteri, fiecare optzecist e menit să piară eroic, pe limba lui. Ca poezia lumii, ca și lumea, într-o zi.

– *Cum e viața la Viața Românească?*

– Nu e tocmai pe roze, dar nimeni nu se plânge. S-au scurs fix trei ani de când lucrez cu Prelipceanu aici și tot omul de bună-credință zice că am schimbat revista de la binișor la bine și foarte bine. Asta contează mai mult decât banii, deși niște salarii mai de Doamne-ajută n-ar strica, acestea fiind, la

o publicație centenară oricât de glorioasă ca peste tot în presa literară, mici, aproape simbolice. Dar, asta e, am pornit să facem o revistă la prestigiul ei de altădată, și asta facem, cât mai suntem pe-aici și depinde de noi să lucrăm bine, ca să parafrazez un clasic în viață. Cum știi, de anul trecut am instituit premiile revistei, se apropie decembrie și deja suntem în căutare de fonduri. Așa că ține pumnii...

„Pentru mine Echinouxul a însemnat mai mult decât facultatea de filologie”

– *Satulung – frumos toponim! Acolo te-ai născut. Tot acolo ai copilărit? Erai un copil fericit? Ai fost un școlar cuminte și silitor? Paranteză: te întreb toate acestea nu dintr-o acribie cronologică, dar mi se par importante originile optzeciștilor.*

– Cu adevărat am fost un copil fericit. Satul meu natal, aflat la 15 km de Baia-Mare pe șoseaua spre Cluj, îmi oferea cam tot ceea ce-și dorește un puști: o vale pe care primăvara năvăleau din Someș în amonte, precum în Alaska somonii, „poduții” (adică scobarii), iar noi, copiii, eram la vaduri pe post de urși grizzly, dealuri pentru derdeluș și mici lacuri pentru patinaj, un parc mare cu platani și teren de fotbal și mai ales cu un castel imens, fost reședință de vară a grofului Teleki Laszlo. Nu era un castel kafkian, oricine putea să-l cutreiere, iar eu și alții de seama mea îl știam ca pe propriile buzunare. Câte n-am descoperit acolo, în camerele de diverse culori și-n podul nesfârșit! În rest, cum spui, am fost un școlar cuminte și silitor; mă rog, cam premiant de felul meu.

– *Se cam știe cum încep poezii să scrie: în copilărie, ca-ntr-o joacă! Dar cum încep prozatorii? Cum și când ai început tu să scrii povestiri?*

– Pentru că mama era bibliotecară, unul din terenurile mele predilecte de joacă era biblioteca, unde intram direct din sufrageria noastră: așa era spațiul locativ, în clădirea Sfatului Popular al comunei. Și într-o zi am dat peste *Toate pânzele sus*, cartea lui Radu Tudoran, pentru adolescenți (și nu numai!) excepțională, după părerea mea. (Ar trebui tradusă). Am rămas așa încântat citind-o, încât am... „rescris-o”. Asta a fost prima mea „operă” literară.

– *Ai debutat publicistic, presupun, nu tocmai greu (poți să mă contrazici), făcând parte din gruparea Echinox. Povestește, însă, cum ai debutat editorial cu excepționala Caravană cinematografică!*

– Am debutat relativ târziu față de alți colegi de generație, în 1985. Primii care au spart gheața editorială au fost poezii: Petru Romoșan, Traian T. Coșovei, Ion Mureșan, Eugen Suciu, Florin Iaru, Emil Hurezeanu, Alexandru Mușina, Mircea Cărtărescu, Ion Stratan, Mariana Marin etc. Prozatorii au venit mai târziu, pe această ușă întredeschisă de poezie. N-am avut mari probleme cu cenzura care, chipurile, tocmai se „desființase”, fiind de fapt înlocuită cu alte comitete și comiții, care de care mai absconse. Meritul apariției aproape neschimbate a volumului *Caravana cinematografică* îi aparține în mare măsură regretatului Florin Mugur, om și redactor editorial de mare gust literar, un adevărat degustător al esteticii. Ore întregi, la el acasă, am pritocit fiecare frază a povestirilor, el cu prudența-i caracteristică, eu cu nonșalanța și tupeul debutantului. N-a căzut mare lucru din această operațiune pe text deschis, o propoziție

sau două. Îi datorez enorm lui Florin Mugur. Dumnezeu să-l odihnească în Biblioteca Lui!

– *O întrebare ipotetică (deci tâmpită): dacă ai fi rămas la Cluj, în zona Clujului sau dacă te-ai fi întors profesor în Maramureșul natal, care crezi că ar fi fost destinul tău?*

– Cu siguranță altul. Am convingerea că, scriitoricește, m-aș fi ratat.

– *Ce grupări sau cenacluri frecventai? Ce rol au avut ele în devenirea prozatorului Ioan Groșan?*

– Am frecventat *Echinoxul*, care nu mai era un cenaclu propriu-zis, ca pe vremea întemeietorilor, ci era mai degrabă un cenaclu ambulant, cu dese opriri la cafeneaua *Arizona*, după ședințele serios-ludice din cămăruța redacției. Pentru mine *Echinoxul* a însemnat mai mult decât facultatea de filologie. De la „triumviratul” Ion Pop – Marian Papahagi – Ion Vartic, deseori însoțiți de profesorul Zaciu și de Augustin Buzura, am învățat ce-nseamnă respectul valorilor estetice, cum putem ocoli ideologia sufocantă a acelor timpuri, cum să nu facem compromisuri ș.a.m.d. – adică exact lucrurile de care are nevoie un june aspirant într-ale literaturii.

De la *Cenaclul de luni*, după ce-am fost repartizat în București, în 1978, am învățat alt lucru esențial: analiza poeziei, precedată neapărat de iubirea față de ea. Îmi aduc aminte și acum cu plăcere de disecțiile „pe viu”, neiertătoare, pe care le făceau pe poemele nu-importă-cui Ion Stratan, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Doru Mareș, Mușina, Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter. Școală adevărată, ce mai! Într-un fel, *Cenaclul de luni* era inversul *Săptămânii*, în sensul că, pentru a te consacra, trebuia fie să fii înjurat în *Săptămâna*, fie lăudat de luneiști. Din fericire, eu am avut parte de amândouă tratamentele...

– Când ai devenit conștient că a apărut o nouă generație literară, cea optzecistă, și că îi aparții?

– La începutul anilor '80, după ce debutaseră în trombă poeții pomeniți înainte, plus grupul *Cinci*, la Editura *Litera*, plus *Desantul* în proză girat de Crohmălniceanu. Atunci mi-am dat seama că se scrie dacă nu „altceva”, atunci cu siguranță „altfel”.

– Dar prietenia literară a avut vreun rol în sudarea diferitelor grupuri/grupări în cadrul generației?

– Prietenia e esențială, mai ales între debutanți. Noi am avut șansa să ne cunoaștem încă din armată, fiind prima promoție care a fost luată în cătănie imediat după reușita la facultate. Apoi am profitat din răspuțeri de toate taberele acelea de „instruire” de la Izvorul-Mureșului sau de la mama dracului, de simpozioane, colocvii studentești etc. Așa s-a făcut că ne știam între noi, eram, noi, clujenii, prieteni la cataramă și cu ieșenii și cu bucureștenii și cu timișorenii și cu craiovenii și cu brașovenii și cu sighișorenii ș.a.m.d. Aveam ceea ce se cheamă în armata franceză „l'esprit du corp” sau, mai pe românește, un spirit de haită (nu degeaba un poem al lui Romoșan se numește *Lupii tineri*). Ei, între timp lucrurile s-au mai schimbat, dar multe prietenii au rămas.

– Dragă Ioan Groșan, crezi că optzecismul a apărut ca o necesitate? Obosise generația '60?

– Nu cred că generația '60 obosise. Ea a profitat (și bine a făcut!) de relativa deschidere a lui Ceaușescu dintre 1966-1971, până la Tezele din iulie, dar și-n prelungirea acestei perioade, în „siajul” ei ulterior. Atunci au putut să apară cărțile lui Breban, Buzura, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Țoiu, *Cel mai iubit dintre pământeni* șcl. Însă presiunea ideologică de după

1980 a fost cu adevărat cumplită, parcă dăduse strechea în toți activiștii culturali din Ministerul Culturii (ei fiind adevărații cenזורi), nu mai puteai să debutezi decât în grupuri amorfe, cu compromisurile de rigoare. Or, tocmai de aceea noi am preferat să abordăm teme mai puțin suspecte, mai „banale”, „aventuri într-o curte interioară” (vorba lui Mircea Nedelciu) sau radiografia „omului de lângă noi”. De aici și preferința pentru genul scurt sau pentru poemul „realist” (evident, în cheie parodică, ludică, „post-modernistă”, „textualistă”). În plus, noi aveam și alte lecturi decât șizecești, eram mai „la zi” cu ce se scria în Occidentul european, în America. Dar, fără întoarcerea la estetic pe care au obținut-o ei după seceta proletcultistă, ne-ar fi fost înfinit mai greu. O spun cu mâna pe inimă.

– *Cei de la Săptămâna, în anii '80, te înfierau cu mânie proletară pentru că parodiai istoria iubitei noastre țărișoare. Aveai probleme în urma acestor denunțuri publice?*

– Atacurile din *Săptămâna* nu mi-au făcut niciun rău; dimpotrivă. Nici n-aveau ce să-mi facă: nu eram membru de partid, eram profesor de română la o școală generală din cartierul Militari, aveam elevi buni, olimpici, nu eram angajat în nicio redacție. Ce să-mi facă Eugen Barbu, Vadim sau dispărutul din peisaj Constantin Sorescu? Să-mi ia boii de la *Caravana cinematografică*? Ba chiar am ajuns o mică celebritate în școală: mă înjurase *Săptămâna*! Și erau acolo, ușor bovarice, 57 de învățătoare, toate absolvente în acel an de liceu pedagogic...

– *Dar stilul parodic și ludic reprezintă un registru minor pentru gen? E ceea ce-ți cam reproșează Nicolae Manolescu în Istoria sa*

critică. Cum te găsești oglindit în general în această istorie?

– Dl. Nicolae Manolescu a intuit perfect natura ludică a scrisului meu din *Caravana cinematografică*. Din păcate, n-a mai avut timp să citească și *Trenul de noapte*, apărut, totuși, înainte de 1990 și superior valoric – părerea mea... – volumului de debut. Dar, mă rog, scăpări are și G. Călinescu, așa că...

– Publicistica reprezintă un avantaj pentru un prozator sau dimpotrivă? Scrierea unei tablete zilnice te ține în priză și ca scriitor sau te îndepărtează de proză?

– Publicistica e, din punctul meu de vedere, un clar dezavantaj pentru un scriitor de ficțiune. Scrisul (aproape) zilnic la ziar îți omoară încet, încet mâna, neuronii. Singurul avantaj pentru un scriitor ca mine, care publică volume din an în Paște, e că-ți menține numele în circulație, nu te uită lumea (mai ales tinerii) de tot, și-ți câștigi pâinea zilnică. Dar o s-o mai răresc cu articolele astea cât de curând.

– Am citit fragmente savuroase din romanul Un om din Est, s-au bucurat de ecouri elogioase. Dar pui la încercare răbdarea cititorilor. Când va apărea? Ia-ți aici un angajament muncitoresc!

– Dragă Gusti, parc-ai fi mama... Ei bine, uite, (vă) promit că, la începutul lui iunie a.c., *Un om din Est* va fi pe piață.

„Am înțeles că a apărut o nouă generație din disputele de la cenaclu și din presă și din discuțiile de cafenea”

– Dragă Gheorghe Mocuța, îți aduci aminte când ai auzit prima dată cuvântul poezie? Învățaseși să **scrii** (nu poezii, desigur, ci literele) sau doar să **spui** poezioare? Cu ce asocia mintea ta fragedă de copil cuvântul poezie?

– Mi-e imposibil să-mi amintesc de prima rostire. Fără îndoială, s-a întâmplat la școală, dar la biserică i-am simțit gustul. Poezia a avut întotdeauna pentru mine gustul amar al agheasmei cu care mama încerca să-mi lecuiască slăbiciunile și himerele copilăriei. „Poezia” copilăriei e combinația fascinantă de spațiu captivant și de orori necontrolate, de accidente imprevizibile care te marchează toată viața, așa cum pe mine m-a marcat moartea prietenului de 16 ani. Sau întâmplările inventariate în poemul *Semne particulare*. O moarte care avea să mă înspăimânte și apoi să mă elibereze. Poezia de la școală nu-mi prea plăcea, poate poezia colindelor, cu lumina lor, poate prohodul morții și învierii,

însoțit de postul obligatoriu, la Paști. La vârsta primelor silabisiri mi-am ales meseria de preot; mama m-a surprins cum m-am descălțat și cum cădelnițam cu pantoful, ținându-l de șireturi în timp ce cântam „Doamne miluește”, repetând cu ardoare: „Fiu popă, fiu popă!” La școală eram un copil plăpând și rușinos, acasă eram un drăcușor pe care o mătușă care n-avea copii a avut grijă să mă învețe să spun celorlalți că sunt cuminte „ca piparca-n ochi” și „ca focu-n vârvu’ cășii”; tot ea îmi provoca crize de personalitate cu distihuri persiflante ca „Gheorghe, cu mătăle-n holde!”, la care eu îi răspundeam tot în versuri „Maică, părădaică!” (adică paradaisă, roșie, tomată). A fost un joc satiric sau o provocare conștientă a orgoliului? Primele versuri serioase pe care le țin minte au fost provocate de reacția celor din jur în timpul unei furtuni de vară cu tunete și trăsnete: „Furtuna-i apasă pe oamenii mici/Furnici// Casele lor trist se-ncovoaie/Mușuroaie.”

– *Visai să ajungi poet după cum toți copiii visează să ajungă... artiști? Când și în ce împrejurări ai început să scrii?*

– Mi-am ratat meseria de popă sau cântăreț, poate din cauza propagandei, fiind atras spre revistele școlare, frumos ilustrate. Îmi amintesc de *Luminița*, cu copiii aceia curați și ascultători și cu fetițele de la oraș care mă complexau teribil. Din poezia manualelor care aveau pe prima pagină portretele tovarășilor Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica, am reținut poezia cu sirena lui Roaită, prilej de îndoctrinare în masă. Mama mă ducea mai pe ascuns la biserică și aici s-a format un fel de automatism, o cale secretă spre lumea de „dincolo”. Poezia adevărată am descoperit-o prin clasa a șaptea, când s-au ridicat primele bariere ale proletcultismului și o tânără profesoară a reușit să ne țină în priză și să ne vorbească despre Eminescu și Blaga, altfel decât

o făcuseră dascălii de până atunci. Doamna Vancu a descoperit sensibilitatea mea pentru literatură și m-a îndreptat spre secția umană. Apoi, într-o vacanță de vară am descoperit în podul casei unor vecini un volum de Villon, în traducerea lui Romulus Vulpescu. O poezie care a avut un impact deosebit asupra mea. N-am visat să devin poet decât sub impulsul poeziei oraculare a sfinților care mi-au împlânzit pornirile atavice pe care orice băiat le are în preadolescență când se lovește de restricții și dorește să își „ucidă” părinții. După cum vezi, poezia e o relație de putere, o relație profund afectivă și mistică a micului suflet cu lumea și ceilalți. O relație care cere victime, cum au fost rătuștele pe care am încercat să le învăț să înoate pe sub apă. Poezia copilăriei m-a ajutat să experimentez moartea și ororile, războiul, la modul eroic și idilic; vezi Coșbuc, Alecsandri, Goga.

Am început să scriu „jurnal” dintr-un reflex de apărare; notam într-un carnetel ce prostii fac pe stradă colegii și colegele mele de clasă (cred că uram fetițele rele!) ca să le pot aduce în fața tribunalului clasei instituit de doamna învățătoare Urzică, Dumnezeu să o ierte.

– *Cum și când ai debutat în revistă? Dar cum ai debutat editorial în volum colectiv? Pentru mai tinerii noștri cititori care aspiră la „meseria” de poet, e bine să povestești.*

– Nu m-am grăbit să debutez pentru că în liceu (care a fost teribil de greu pentru mine, băiatul de la țară) și facultate mi se părea necinstit să mă apuc de scris până nu citesc totul. (Făcusem totuși câteva exerciții de traducere a unor sonete din Verlaine). Era un soi de paranoia din care am ieșit frecventând cenaclul universității timișorene, într-o perioadă în care începuse moda poetului cu chitara. N-am reușit să scriu poezie, dimpotrivă, am fost îndrumat spre critică. Așa am debutat, în 1975, în *Orizont* cu o recenzie la un

roman contemporan, iar cu poezie, abia în 1979, când am trimis câteva sonete, reținute la poșta redacției. Și acelea, sub pseudonim. Apoi, la revista *Flacăra*, Geo Dumitrescu mi-a reținut și el un poem, cu remarca: „Brânză bună, în burduf de câine”. Dl. Cornel Ungureanu îmi pasa laconic câte o carte primită la redacție, pentru recenzat. Citeam din greu înainte de a scrie ceva. Scrisul meu s-a născut dintr-o saturație de lectură și din visătorie, o experiență, mallarmeeană: „Helas, ma chair est triste et j'ai lu tous les livres.”

Editorial am debutat, în confort Procust, adică debut colectiv în volumul *Argonauții* (șapte autori dintr-o lovitură!) Alături de doi poeți care au confirmat ulterior, Ion Chichere și Marcel Tolcea, în 1986, la editura Facla.

– *Când ai înțeles că a apărut generația 80? Când ai fost conștient că tu și colegii tăi scrieți altfel decât cei dinaintea voastră?*

– Generația 80 am descoperit-o tot prin revista *Orizont* unde avea rubrică specială Mircea Mihăieș, *Turneul candidaților*. Apoi la cenaclu se dicuta de o nouă sensibilitate. S-a sudat o solidaritate în jurul lui Vighi, Alexiu, Mircea Bârsilă, Butnaru, Tolcea, Andrei Ujică, Brândușa Armanca și în jurul unor dascăli care veneau la cenaclu: Cornel Ungureanu, Livius Ciocârlie, Șerban Foartă. Discuțiile continuau în cafenele, la Casa Universitarilor sau, a doua zi, între cursuri, la barul universității. Nu trebuie să uităm de rolul formației *Phoenix*, de rockul românesc și de mișcarea șvabilor de la *Banater Aktionsgruppe*, de care luam act prin colegul meu de cameră Willi Totok, urmărit de securitate. Cred că publicarea antologiei *Vânt potrivit până la tare* a avut un puternic impact asupra optzeciștilor bănățeni.

După episodul Bârlad, unde am fost repartizat ca profesor, am făcut cunoștință cu mișcarea arădeană, i-am cunoscut și m-am împrietenit cu Vasile Dan, Dorel Sibii, Romulus Bucur, Florin Bănescu, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu, Francisc Vinganu. Ideile care circulau, dezbaterile de cenaclu mi-au confirmat că merită să continui să scriu poezie, chiar dacă ei, colegii mă împingeau spre critică. Era o atmosferă de solidaritate, proprie culturii paralele cu cea a documentelor de partid. Poetii de curte și versificatorii erau ridiculizați, lumea literară se împărțise între sincroniști și protocroniști.

– *La Timișoara, contrapuneați un cenaclu similar Cenaclului de luni de la București? Ce optzeciști de marcă a lansat Timișoara? Erați prieteni optzeciștii în formare de la facultățile din Timișoara? A contat prietenia, în general, în cimentarea generației?*

– Am înțeles cu toții că a apărut o nouă generație din disputele de la cenaclu și din presă și din discuțiile de cafeenea. Doar că noi eram departe de centru și marșam pe o stilistică proprie a marginalilor, a subteranei, a frontierei. Existau poeții subversivi de la Cenaclul *Pavel Dan*, Petru Ilieșu, Adrian Derlea, Ion Monoran, Gh. Pruncuț, care aveau o notă distinctă și se opuneau influențelor de la centru. Bănățenii hașurau în geografia literară a locului alte spații și alte mentalități. Dezbaterile de după revoluție când am început să fiu invitat la întâlnirile literare și la festivaluri datorită faptului că eram redactor la revista *Arca*, au cimentat o solidaritate, apoi, odată cu intrarea în ecuație a generației 90, am început să ne destrămăm. Unii chiar au demisionat din generație. La rândul meu eram considerat nouăzecist de către D.S. Boerescu, par exemple. Am scris destul de detașat, o carte despre generația 80 în care consideram că planurile generației au înghețat în

proiect. Cu această ocazie i-am susținut pe timișoreni și i-am introdus fără complexe, alături de bucureșteni, ieșeni, ardeleni.

– *Generația 80 chiar se confundă cu postmodernismul? Tu însuși ai fost analizat (de Grațiela Benga, printre alții) ca poet postmodern.*

– Ca poet mă simt onorat să fiu socotit postmodern (nu numai de Grațiela Benga ci și de Iulian Boldea), ca spirit critic știu că postmodernismul românesc a intrat într-o fundătură. Nu e cazul să nuanțez aici.

– *Este reflectată fidel generația 80 în ultima istorie a literaturii, cea a lui Nicolae Manolescu? Dar s-ar putea impune o generație poetică ignorată de istoriile literaturii?*

– S-au scris prea multe cărți despre această generație ca să mai poată fi ignorată de istoria literară: Andrei Bodiș, Nicolae Leahu, Daniel Corbu, Dumitru Chioaru, Romulus Bucur, Ion Bogdan Lefter ș.a. Iară noi, noi epigonii, simțiri reci, harfe zdrobite, în virtutea aceleiași inerții, n-avem decât să așteptăm, la rândul nostru, rescrierea continuă și liniștită a literaturii pentru a ne afla locul. Spun asta pentru că la sfârșitul lunii octombrie 2008 am participat la un colocviu dedicat istoriei literare, la Oradea, unde câțiva scriitori și critici au încercat să răspundă chestiunii cu pricina. Au moderat discuțiile Al. Cistelean și Ion Bogdan Lefter și au participat cu intervenții memorabile Octavian Soviany, Aurel Pantea, Ion Mureșan, Vasile Dan, Simona Grația Dima, Romulus Bucur, Al. Mușina, Adrian Lăcătuș și alții. A fost o atmosferă ușor crispată, după părerea mea, datorită tracului pe care îl aveam cu toții, în urma apariției voluminosului tom al lui Marin Mincu, *O panoramă critică a poeziei române în secolul XX și în fața anunțatei Istorii critice* a lui Nicolae

Manolescu. Într-un act de falsă disperare, unul din participanți – autor important, da' pișicher – clama că raportul său cu literatura se reduce la interesul imediat de a figura în Istoria ce urma să apară. Nu-l interesa, vezi bine, ce va fi peste 50 de ani! Cred că nerăbdarea noastră de a intra în istoria literaturii e legitimă până la un punct și rizibilă dintr-un alt punct (de vedere), căci uităm repede de criterii și principii imperative pentru o astfel de întreprindere. Nu mai vorbim de nerăbdarea tinerilor autori, de protestul celor frustrați, de idiosincraziile colegiale.

– *Călătorind la Paris, cu griji, am înțeles, nu ca boemii de odinioară, ai scris volumul Călătorie, Exil, dar și altele, în care cotidianul e mai curând sordid decât luminos-cultural. S-a încheiat epoca poeziei luminoase?*

– Nu știu dacă s-a încheiat epoca poeziei luminoase, dar mie mi se potrivește mai mult supraviețuirea cu semnele și viziunile ei. În primul rând pentru că sunt un tip fragil, ipohondru, iritat, mereu pe ducă. Supraviețuirea a început să mă amuze. „Semnele particulare” din poezie sunt o manifestare a unui suflet silit mereu să se replieze. În învelișul nesigur al unui trup precar. *Istoria emoțiilor mele*, cartea publicată recent, e o antologie ce se întinde pe 25-30 de ani, punând accentul pe prima perioadă, a căutărilor.

De când m-am impus în circuitul literar și am fost receptat cu tot cu rădăcinile mele curticene (cum scria D.S. Boerescu), de când am aflat de la Ion B. Lefter că se poate scrie poezie și la Curtici la fel de bine ca oriunde, de când m-am liniștit după șocul bolii, mi-am dat seama că tocmai asta mă face mai diferit de ceilalți și îmi îmbogățește orizontul de creație. În Fundiciul natal, cum îmi place să-i spun

fundăturii mele, exista deja o mișcare literară, inițiată de dascăli și intelectuali în deceniul șapte, printr-o revistă, *Izvoare din câmpie*, apărută într-un moment al dezghețului ideologic, în 1969. Figura tutelară a acestui spațiu a fost învățătorul Francisc Vinganu care a murit în 2004, scriind un poem pe peretele unui bar de lângă gară. Fiul meu, Andrei, a debutat și el cu o povestire, *Francisc*, unde se vede originalitatea personajului boem și impactul asupra sufletului de copil.

Călătorie. Exil, volumul din 2008, e un jurnal liric al aventurii pariziene în care s-au lăsat angrenați tatăl și fiul, e „Parisul sufletelor împovărate” de perspectiva bolii, cum a scris Tudorel Urian, dar și de lecția pe care au învățat-o amândoi într-o lume normală: „vivre avec le cancer.”

– *Critică de ce scrii? Te simți încorsetat de genul liric al propriei creații și vrei să-ți extinzi teritoriile?*

– Probabil că tot dintr-un reflex al puterii/ neputinței. Și pentru a fi mai vizibil în peisaj. Dar și din solidaritate, mai ales din empatie. Apoi încep să cred că literatura se poate vedea la fel de bine și de la Timișoara și de la Curtea de Argeș și de la Arad, cu atât mai mult de la Fundici! Dintr-un sentiment de frontieră, na! Public constant recenzii și cronici și la *Arca* (de douăzeci de ani!) și la *Poesis* (de peste zece ani). Din obișnuință.

– *Trăiești la Curtici, localitate de graniță, marginea de vest a României. Te simți marginalizat? Sau te simți ca o bornă a limitei de vest a generației, după cum George Vulturescu este borna de nord-vest, Gellu Dorian borna de nord-est, Viorel Padina borna de sud sau Leo Butnaru borna de est, să zicem?*

138 – Nu mai știu ce sunt, poate o bornă, cum zici. După modelul celui care a fost Petre Stoica,

retras, înainte de moarte, la Jimbolia, pe care l-am admirat atât ca poet cât și ca fondator. Dar pe de altă parte, „orașul mic te fură-ncet...”

– În percepția comună, poetul nu e neapărat personajul din turnul de fildeș, dar nici omul cetății. Trebuie să se implice poetul în viața publică, indiferent la ce nivel?

– Poate că multora li se va părea ciudat, dar aici unde trăiesc și muncesc mi se pare normal să fac și politică. Am fost și am rămas liberal. Un reflex condiționat al primarului de după revoluție. Și dacă nu prea am succes la mase, nu-mi rămâne decât să mă consider câinele de pază al democrației, al normalității. Ceea ce-i deranjează cumplit pe unii...

*– Cum în această lună ai împlinit 56 de ani, îți doresc
La mulți ani!*

**„Pe măsură ce ești tot
mai tu însuți,
te îndepărtezi,
cu sau fără melancolie,
de «cuib», de «clan»,
de «grup»,
de «generație»”...**

– *Dragă Ioan Moldovan, te-ai născut într-un sat, dar te-ai școlit într-un oraș mare, în Cluj, centru cultural. Primele amintiri sunt doar din Cluj sau și din sat?*

– Doar nașterea a fost în sat, n-aveam un an când ne-am mutat la oraș (dar cu frecvente reveniri și șederi la bunici), așadar amintirile prime își trag clipurile deopotrivă și din unul și din altul, sunt la fel de fumegoase și de misterioase, dar nu mai știu ce să fac cu ele; probabil, dincolo va fi fiind un imens și magic depozit al amintirilor tuturor inșilor, din care cândva, cine știe când și cum, se va putea reinventa istoria omenirii și a fiecărui individ, într-o cu totul altă alcătuire și semnificație.

– *Când ai început să citești, cum ai început să scrii? Ai avut profesori care te-au încurajat?*

– Cititului-scrisului le-am dat târcoale înainte de clasa întâi, însoțind-o pe sora mea mai mare la școala din sat unde cu un singur învățător învățau toate cele patru clase primare; mi-amintesc mirosul hârtiei de caiet și de carte, al gumei de șters și al cernelii, mi-amintesc osârdia cu care încercam să-i imit pe cei mai mari, dar multe pe acest palier nu-mi amintesc. Sigur, în primele patru clase am fost lăudat pentru bună purtare și învățătură, am fost unul din acei copii cumini, timizi, frunțași, cu urechi cam clăpăuge, găseam în citit, mai apoi în scris, un teritoriu unde puteam fi și eu viteaz, unde înfricoșările lumii reale nu pătrundeau, în schimb erau altele, minunate și benigne. Încurajările au venit în clasele a VII-a, a VIII-a, de la profesorul de română Petru Șaitiș, despre care numai târziu am aflat că era el însuși un poet și un traducător de poezie.

– *Ai citit probabil la început poeți clasici și moderni de la noi și de aiurea. Dar îți amintești când ți-ai dat seama că un coleg de-al tău scrie cu totul altfel decât s-a scris până atunci?*

– Întâi, citind *Arici-Pogonici*, *Luminița*, *Cutezătorii*, am văzut că de pretutindeni sunt unii care scriu altfel, sunt publicați, am încercat și eu, am trimis poezii (mă rog, încercări), n-am reușit. Apoi, la liceu, pentru că, în secret, continuam să umplu caiete, am reușit să public în revista liceului *Barițiu*, ba am început să frecventez și cenaclul *Lucian Blaga* al elevilor din liceele clujene, unde „creațiile” mele au fost comentate încurajator de criticul Constantin Cubleşan, pentru ca apoi să debutez în suplimentul literar *Preludiu* al (ce să-i faci!) *Scânteii tineretului* condus de profesorul Tudor Opreș. Am mai debutat la poșta redacției în *Contemporanul*, unde Ana Blandiana a scris că sunt un talent sensibil, chiar „excedat de propria sensibilitate”,

și la *Tribuna*, unde Adrian Păunescu mi-a publicat o poezie însoțind-o doar de succintul comentariu: „foarte interesant”, semnam cu pseudonimul Imbuz (numele satului natal, cel folosit de oamenii locului, cel oficial fiind Mureșenii de Câmpie). Abia apoi am debutat în *Echinox*. Așa că am tot debutat și am impresia că debutez în continuare.

– *La cene ai participat înainte de cel de la Echinox? Influența cenei pe un tânăr poet?*

– Cum spuneam mai sus, la liceu și la UTC-ul clujean. Sigur, într-un cene ai șansa să fii influențat, mai ales prin prezența colegilor mai vârstnici, deja publicați, deja cunoscuți, sau prin observațiile vreunui critic generos (dar nu excesiv).

– *Cum ai debutat în revistă?*

– Adevăratul debut în revistă e cel din *Echinox* și el a venit firesc, după lecturi în cenaclul revistei sau la ceaiurile (erau și beri) cu colegii de an Gheorghe Perian, Augustin Pop (regretatul), Virgil Podoabă, Mircea Petean, Aurel Pantea, Ștefan Borbély, Ion Cristofor, Vasile Crișan, sau cu mai marii Al. Cistelecan, Al. Th. Ionescu (regretatul), Nicolae Oprea.

– *Dar cum a fost cu Viața fără nume, debutul editorial? Pentru tinerii noștri cititori și aspiranți la poezie cred că e instructiv să se știe cum se debuta în perioada cea mai cruntă a ceaușismului. A fost dificilă trecerea de cenzură?*

– În 1980, după ce încercasem să debutez la *Albatros* și la *Junimea*, fără succes, am trimis manuscrisul la *Dacia*.

Am avut șansa să fie în juriu directorul nostru de *Echinox*, poetul și criticul Ion Pop, care seriei noastre nu ne-a fost dascăl, fiind atunci plecat la Paris, dar care ne cunoștea din paginile revistei; și

șansa ca redactor să fie poetul Vasile Igna. Astfel am avut grozava bucurie de a debuta cu volum, ba chiar cu o generoasă prefață a lui Ion Pop. Atunci n-am avut treabă cu cenzura, poezia mea nu prea pune probleme de ideologie și orientare politică, abia cu a doua și a treia carte, apărute la *Cartea Românească*, cu Florin Mugur redactor, a trebuit să renunț la unele texte sau exprimări, la a treia trebuind chiar a renunța la titlul *Avantajele insomniei*, pentru neutrul *Insomnii lângă munți*.

– *Sunt congeneri de-ai tăi care știi exact luna și anul când și-au dat seama că s-a născut generația. Tu îți amintești când ai conștientizat apariția acesteia? Ai înțeles de la început că faci parte din generația 80 sau ai scris pur și simplu și te-ai integrat firesc, de la sine?*

– Ferice de aceia. Nu prea m-a interesat, nici atunci, nici mai târziu, chestiunea apartenenței mele la generație. Era treaba criticilor și a unor confrăți mai atenți la relația imediată cu „trend”-ul, cum s-ar zice. M-am integrat și am fost integrat firesc, pe cale de consecință a faptului că, vrând-nevrând, nu poți scrie total altfel decât cei cu care ești solidar prin vârstă, cultură, aspirații, determinări sociale și istorice etc.

– *Nu te întreb de deosebirile dintre poezia șaizecistă și cea optzecistă. Ele sunt certe. Te întreb, însă, dacă voi ați scris altfel manifest sau... v-a dus valul?*

– Și-și. Pe de o parte, doream, voiam, încercam să scriem altfel, urmăream să fim și noi cineva, altcineva decât modelele, pe de altă parte eram duși și de val, dorind să fim pe el. Firește, după firea fiecăruia, unii erau mai vehement separatiști, alții mai pe tăcute, mai pe dedesubt. Cred că echinoxistii aveau o conștiință mai apăsată a continuității și un orgoliu ce decurgea din aceasta.

- *A avut optzecismul un centru? A avut mai multe? Echinoux, de pildă, era pe aceeași frecvență cu Cenaclul de Luni?*
- Tocmai, optzecismul, dacă e să fim corecți și lucizi, n-a avut un singur centru – cel bucureștean, cum des se crede/scrie – ci multicentrat: la Cluj, la Iași, la Timișoara etc. Sunt și elemente identitare comune, cum sunt și elemente de coloratură și diferențiere.

- *Crezi în prietenia literară? Cât a însemnat prietenia în cimentarea generației 80 în general? La Cluj cum a fost? Ce a contat mai mult: influența măștrilor (profesorilor), cea a colegilor (prietenilor)?*
- Cred în prietenia care se naște în tinerețe și care are destule resurse să continue apoi, iar dacă între resurse se numără preocuparea pentru scris șansele durabilității cresc, cu condiția să acționeze o conștiință comună a sensului acestei îndeletniciri-vocații, o anume morală a sa. La *Echinoux* am avut modelul dascălilor și solidaritatea prietenoasă a colegilor.

- *Care erau colegii/prietenii tăi din perioada în care erai secretar de redacție la Echinoux și care au devenit membri marcanți ai generației?*
- Pe unii i-am amintit deja, dar îmi face o mare plăcere să-i numesc mereu, adăugând și alte nume: Al. Cistelean, Nicolae Oprea, Al. Th. Ionescu, Werner Sölner, Virgil Mihaiu, Virgil Podoabă, Augustin Pop, Aurel Pantea, Mircea Petean, Egyed Peter, Georg Aest.

- *Marta Petreu găsește că insistăm prea mult pe ideea de generație și că „ea a fost o realitate mai importantă atunci, la intrarea în literatură, decât azi”. Crezi că, o dată puternic conturată personalitatea fiecărui optzecist, el se*

îndepărtează de „cuibul” generației?

– E un proces firesc. Pe măsură ce ești tot mai tu însuși, te îndepărtezi, cu sau fără melancolie, de „cuib”, de „clan”, de „grup”, de „generație” iar apartenența ta la aceste entități „globalizante” devine o temă de istorie literară, culturală, stilistică etc.

– *Redacția revistei Familia este formată preponderent din optzeciști. Dacă ne amintim că în 1990 a mai avut și pe Virgil Podoabă și Gheorghe Perian, s-ar putea trage concluzia că e o revistă a generației iar, generalizând, am putea spune că optzeciștii sunt... la putere, ei conduc revistele și editurile din țară, ba chiar și facultățile de litere. Așa e?*

– Vom fi noi optzeciștii preponderenți la *Familia*, dar ea nu e și nu vrea să fie o revistă a generației. *Familia* își deschide, ca să citez vorbe celebre, coloanele cu bucurie deopotrivă scriitorilor de orice generație, orientare, stil școală etc., cu condiția să fie cu adevărat scriitori. Sigur, e mai îngăduitoare cu tinerii, pentru că așa e normal. Pe de altă parte, nu faptul că sunt optzeciști e pricina că „sunt la putere” (culturală, sper), ci faptul că unul sau altul din cei ce dețin această putere sunt... valoroși.

– *Crezi că generația este bine reprezentată în Istoria critică... a lui Nicolae Manolescu? Cum comentezi că mișcarea Echinox nu beneficiază nici măcar de un subcapitol?*

– E o mare tristețe și o nefericire. Dar acestea sunt ale lui Manolescu. *Istoria...* sa e a sa și ea e elocventă pentru critic, pentru amploarea și profunzimea viziunii sale, or, pentru absența lor, lacunele, scăpările, superficialitățile din această *Istorie* dau seama despre biata măsură umană și nu trebuie să ne supărăm foarte. Mă gândesc că autorul însuși trăiește drama unei ratări a capodoperei.

– *La o primă privire, în poezia ta cam care este raportul liric-epic? Dar câtă importanță mai are acest lucru în poezia de astăzi?*

– Dragul meu Augustin, crede-mă, niciodată, nicio clipă nu mi-am pus această problemă și nici nu cred că ea se pune decât în vreo improbabilă lucrare de seminar la vreun vag posibil capitolăș despre poezia unuia Ioan Moldovan, optzecist și el, vezi bine; ori, în cazul cel mai măgulitor, în vreo cronică mai atentă a uneia din cărțile mele. Altfel, când scriu, scriu, liricul și epicul fiind numele mai târziu venite ca să numească oarecum misterul poeziei.

– *Știu că ți s-au tradus poeme în mai multe limbi. Poezia ta chiar mi se pare... traductibilă. Ai ecouri că a fost înțeleasă în franceză, engleză sau maghiară?*

– Am unele, puține, de curând, în slovenă; traducerea câtorva poeme pe care eu le-am citit în românește la întâlniri cu publicul (puțin, firește, dar interesat) în Ljubljana, Cjelie, Maribor, a iscat un interes neprefăcut; în ungurește, mi s-a spus de către confrăți maghiari, poemele mele ar suna, de asemenea, bine; faptul că Rareș, fiul meu, excelent cunoscător al limbii și literaturii engleze și americane, lector la Litere în Cluj, traducător, poet el însuși, mi-a tradus câteva poeme și spune că sună foarte bine, cred că nu se cuvine a se pune. Nu știu, de fapt.

– *O etichetă a unui important critic de ieri și de astăzi, Gheorghe Grigurcu: „Marcat de o intensitate aparent dezabuzată și de un cinism suav, Ioan Moldovan e neîndoios unul din cei mai importanți poeți ai bogatei serii lirice optzeciste”. Te regăsești în prima parte a frazei? Te ametește finalul e ei?*

– Nu încetez să mă mir cât timp, atenție, inteligență și mărinimie au consumat comentând în scris poemele mele atâtea nume mari, importante, creditabile ale scrisului critic (desigur, nu și Manolescu), din varii generații. Cât despre comentariile lui Gheorghe Grigurcu, maestru critic și poet admirabil, le țin ca pe adevărate avuții ale inimii și cugetului modestei mele persoane.

„Trăiesc înconjurat de cărți, numeroase cărți care îmi întrețin admirația pentru literatura română”

– *Dragă Nicolae Oprea, cum am putea începe acest dialog despre generația ‘80, tu fiind primul critic pe care-l interviewez în cadrul acestei anchete? Cu ipoteza că scriitorul român începe ca poet și sfârșește ca istoric și critic literar. Ai început cu poezie?*

– Dincolo de enunțul călinescian cu ratarea în alte genuri, majoritatea criticilor literari a scris poezie la începuturi. De la Titu Maiorescu până la optzecistul Ion Bogdan Lefter, lista criticilor-poeti este impresionantă: G. Ibrăileanu, Ilarie Chendi, Mihail Dragomirescu, Nicolae Iorga, Perpessicius, G. Călinescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Al. Piru, Dumitru Micu, I. Negoitescu, Ovidiu Cotruș, Matei Călinescu, Victor Felea, Gheorghe Grigurcu, Marin Mincu, Ion Pop, Mircea Muthu etc. N-am făcut excepție, am început într-adevăr cu poezie, dar am încetat să scriu/transcriu versuri printr-o decizie bruscă. În 1972, Ion Pop, pe când forma noua echipă redacțională de la *Echinox*, ne-a cerut manuscrisele din sertare. Discutând, apoi, pe

marginea caietului meu de texte lirice, am realizat că scriu sub influența poeziei citite și, convins că nu aduc nimic nou în fenomenul poetic, am ieșit (cu oarecare durere lăuntrică) din condiția epigonă, distrugând caietul. Mai mult decât atât, într-o rubrică de „Vestiar”(semnată cu pseudonimul Florin Nicolescu) din revista la care lucram deja, în 1973, mă dedublam, răspunzându-mi acid la „poșta redacției” pe numele „amicul Zet”. Nimeni nu a bănuțit atunci că versurile citate cu (auto)ironie îmi aparțin. Dacă n-am păstrat nimic din versurile manuscrise, descopăr, în schimb, prin sertare „jurnalele intime” din anii formării, care reprezintă, în fapt, primele mele proze (de folosit într-un roman de mai târziu). Scurtând povestea, n-aș spune că e o regulă, dar exercițiul beletristic este necesar pentru delimitarea stilului și modelarea simțului estetic fără de care criticul literar nu există.

– Erai foarte tânăr când ai ajuns în cenaclul și în redacția revistei Echinoc de la începutul anilor '70. Te rog să detaliezi acea perioadă.

– Intrasem deja în anul al III-lea de Română-Italiană, când Ion Pop ne-a invitat la o cafea la „Continental”, pe cei câțiva studenți îndrăgostiți iremediabil de literatură, recomandați, probabil, de asistenții noștri de la seminariile anilor precedenți, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, Ion Vartic sau Mircea Muthu. Conduceam atunci Cercul studențesc de istoria și teoria literaturii, sub îndrumarea asistentului Sergiu Pavel Dan, cunoscut acum ca incontestabil specialist în literatura fantastică. Așa am ajuns într-o formulă redacțională dominată de critici literari în formare precum Constantin Hârlav, Călin Manilici, Al. Cistelean, regretatul Al. Th. Ionescu ș.a. Poetul dintre noi era Dan Damaschin, secondat de Virgil Mihai (grafician la început),

istoricul Ovidiu Mureșan, cochetând cu poezia, și Werner Sollner, poetul de la pagina germană care se traducea singur în românește. Am debutat cu un eseu despre proza lui Ștefan Bănuțescu, *Modalități epice* (în nr. 5 / 1972) și, peste aproape un an, am fost promovată la „Cronica literară”, în locul lăsat liber de Petru Poantă și, apoi, Ion Marcoș-Livian. (În paranteză fie-zis, Jean Pop nu era adeptul „arderii etapelor” și schimba titularii de rubrică care absolviseră facultatea numai atunci când găsea înlocuitori pe măsură). Au fost ani de lecturi intensive, de perfecționare a scrisului întru formarea timbrului personal și, mai cu seamă, de discuții patetice pe marginea literaturii contemporane în cenaclul de la Filologie sau în mansarda redacțională. Discuțiile erau continuate la „Arizona”, unde tânărul nostru redactor-șef Ion Pop (numit director după plecarea la Sorbona) ne invita la un „coniac redacțional” (ceea ce însemna o cafea prelungită).

Am trăit două momente catalizatoare – ca semn al solidarității de creație – din viața redacției de la începutul deceniului tenebros, marcat de vestitele „Teze din iulie”, care cred că au influențat destinul echinoxistilor activi. Unul benefic, din aprilie 1973, când membrii Cercului Literar de la Sibiu au ales să sărbătorească aniversarea a 30 de ani de la înființare împreună cu *Echinoux* și nu cu redactorii celor două reviste profesioniste din Cluj, *Tribuna* sau *Steaua*. Întâlnirea cu „maestrii” literari (Negoîtescu, Doinaș, Regman, Balotă ș.a.), aureolați de calvarul închisorilor comuniste prin care trecuseră, a avut un efect stimulator pentru noi, ucenicii echinoxști. Nu-mi rețin plăcerea de a cita aprecierea lui I. Negoîtescu dintr-o comparație generoasă: „Asemănarea dintre cei de la *Echinoux* și cei de la *Cercul literar* vine și din faptul că, ajutați de a se grupa prin însăși natura vieții culturale mai unitare într-un centru provincial, și unii și alții au izbutit totuși să

depășească orice formă de provincialism”. Al doilea moment, cu încărcătură malefică, se referă la o directivă a propagandei de partid care impunea schimbarea denumirilor „cosmopolite” ale revistelor studentești. Țin minte că ore și zile în șir am lucrat, împreună cu Marian Papahagi – redactorul-șef abia întors de la Roma, cu Ion Vartic și C. Hârlav, la un Memoriu de vreo 40 de pagini în care argumentam de ce trebuie păstrată denumirea *Echinox*. Se pare că nimeni n-a păstrat textul original, în care anunțam și posibila întrerupere a activității redacționale. Cert este că memoriul a avut efect, încât autoritățile nu ne-au obligat să renunțăm la titulatura consacrată, cum s-a întâmplat cu alte reviste din țară: *Alma mater* de la Iași devine *Dialog*, *Universitas* de la București e botezată *Universitatea comunistă* (horribile dictu!) etc.

– *Ce a însemnat, în fond, Echinox pentru afirmarea ta ulterioară?*

– A fost *Școala de literatură* pe care am absolvit-o în timp, o școală fără catedră și cataloage, cu profesorii postați în culise. În acest spațiu competitiv mi-am conturat deplin orizontul spiritual și am învățat să-mi exprim opinia critică, indiferent de îngrădiri conjuncturale și directive propagandistice. Am făcut parte dintr-o echipă redacțională sudată, sub semnul unificator al înzestrării literare și al erudiției progresive, asimilând de la Ion Pop sobrietatea și detașarea discret-protectoare, de la Ion Vartic – exigența colegială și spiritul ludic, de la Marian Papahagi – jovialitatea și camaraderia intransigentă. Revista născută prin concentrarea valorilor originale din cenaclu este comparabilă – spuneam și altădată – cu *Sburătorul*, al cărei program rezultă, cum remarcă mentorul E. Lovinescu, din *talentul colaboratorilor* (recte, *redactorilor*).

Cum menționam în *Literatura „Echinoxului”*, revista *Echinox* intră în istoria literaturii române, în chip paradoxal, fără un program explicit; se poate spune cu certitudine doar că programul ei derivă din încurajarea talentelor promițătoare și promovarea valorilor autentice. Măsura estetică a *Echinoxului* e dată de suma valorilor reunite în pagini tipărite de-a lungul anilor. Spațiul redacțional a fost propice inițiativelor creatoare, constituind un climat intelectual stimulator, fără excese egotiste sau manifeste programatice provocatoare. Nu există o direcție unică în perimetrul creației echinoxistilor, fiind mai frapante diferențele stilistico-tematice. Scriitorii în devenire din timpul studenției au parcurs, e drept, niște experiențe livrești comune, înainte de a se afirma ca destine individuale. Chiar dacă alianța spirituală s-a sedimentat în redacție și în cenaclu, evoluția lor a fost determinată de forța și credința creatoare a fiecăruia, în medii culturale minimale din anii de restriște ai epocii totalitariste. Echinoxismul înseamnă, de fapt, o stare de spirit care eludează universul totalitar și constă – ca și „euphorionismul” Cercului literar de la Sibiu, cum sugera I. Negoitescu – în conjugarea valorii estetice cu valoarea morală.

– *Care au fost primii optzeciști de la Echinox, poeți, prozatori, esești? Te întreb ca pe un monograf al curentului.*

– Fiind cea mai longevivă dintre revistele formatoare din istoria literaturii române (exceptând *Convorbirile literare* junimiste), *Echinoxul* se caracterizează prin schimbul permanent de generații și promoții literare.

Ștafeta generațiilor începe cu șaptezecistii din grupul întemeietorilor: Adrian Popescu, Dinu Flămând, Ion Mircea, Eugen Uricaru, M.C. Runcanu, Petru Poantă ș.c.l. Urmează grupările

redacționale, să le spunem, de tranziție, care înclină balanța spre generația optzecistă printr-o atitudine mai apăsătoare non-conformistă și insurgentă. Primii poeți aderenți la poetica postmodernistă, ca marcă a optzecismului, sunt Aurel Pantea, Augustin Pop, Ioan Moldovan, urmași de Marta Petreu, Ion Mureșan, Dumitru Chioaru, Andrei Zanca ș.a. În sfera prozei, printre primii se plasează Alexandru Vlad și Ioan Groșan. De altfel, grupul ludic „Ars amatoria”, din al cărui nucleu făceau parte Ioan Groșan, Ioan Buduca, Radu G. Țeposu și George Țăra, se manifestă exploziv în studenție pe coordonatele optzecismului. Din breasla numeroasă a criticilor și eseștilor aș numi doar pe Radu G. Țeposu, autorul primei istorii literare despre propria generație, scrisă înainte, dar publicată după 1989, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu nouă*.

– *Critic fiind, chiar dacă în formare, ca să zic așa, când ai sesizat schimbarea de paradigmă, când ai înțeles că apărea o nouă generație?*

– În anii aceia neo-medievali, afirmarea unei generații tinere era privită ca o subversiune. Așa se face că optzeciștii, împrăștiți după absolvirea facultății prin colțuri de țară și posturi obscure, nu s-au putut manifesta ca o generație compactă, omogenă. În atari împrejurări, schimbarea de paradigmă a fost vizibilă cu oarecare întârziere, la începutul deceniului al nouălea, chiar dacă semnele schimbării apăruseră pe la mijlocul deceniului al optilea (în poezie, mai ales). Și mai înainte, grupul oniric din jurul lui Dimov-Țepeneag sau Școala de proză de la Târgoviște anunțau modificări radicale de forme și teme literare. Textul demi-teoretic *Punctul de plecare* (datând din 1982), selectat de Gheorghe Crăciun în *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* cred că este primul scris de mine pe

această temă. De altfel, amploarea fenomenului de revitalizare a literaturii române prin aportul optzeciștilor transpare fără dubii din această antologie care include texte manifeste, datate (ca apariție în reviste) majoritar în anii 1980-1983, când nașterea „generației în blugi” nu mai putea fi eludată de vigilenta cenzură.

– *Deși ai publicat permanent în Echinox în timpul studenției, apoi făceai critică de întâmpinare în Luceafărul sau în Viața Românească și, desigur, în Argeș, unde erai redactor în ultimii ani ai dictaturii, ai debutat editorial abia în 1993; este adevărat, cu un proiect absolut original: Provinciile imaginare. Care a fost odiseea apariției primei tale cărți? A existat o primă tentativă de a debuta cu o exegeză despre proza lui Marin Preda? Altfel întreb: criticii trebuie să debuteze neapărat la maturitate?*

– E locul să reamintesc *predebutul* meu editorial din 1978, în colecția „Restituiri” a Editurii Dacia coordonată de Mircea Zăciu, cu ediția îngrijită, prefață, note și glosar: *Amintiri* de Iraclie Porumbescu (tatăl compozitorului Ciprian Porumbescu). Și trebuie marcată în context grija profesorului Zăciu de a da de lucru echinoxistilor împrăștiați prin provincii, după absolvirea facultății, în cadrul acestei colecții istorico-literare utile și, mai apoi, în colectivul *Dicționarului scriitorilor români*, proiect blocat, cum se știe, de cenzură în anii '80. Tot sub imboldul profesorului, am alcătuit o culegere de studii și cronici literare, nu prea omogenă, pe care am propus-o aceleiași edituri din Clujul formației spirituale. Proiectul a fost respins, în 1981, pe criterii... geografice; pe atunci locuiam în Drobeta-Turnu Severin. Am păstrat adresa editurii, semnată de șeful de secție, poetul Vasile Igna (care, altfel, i-a susținut pe primii echinoxști) și nu mă abțin s-o transcriu aici

pentru „parfumul” de epocă: „Stimate tov. Oprea, / Vă comunicăm că oferta dvs. privind publicarea volumului intitulat *Opțiuni literare* a fost analizată în consiliul editorial. În ciuda sumarului extrem de interesant și a garanției pe care o reprezintă merituosă dvs. activitate de până acum, cu regret trebuie să vă comunicăm că nu ne putem angaja, deocamdată, la realizarea ei, din cauza unei dispoziții a C.C.E.S. care limitează activitatea editurii la zona geografică a Transilvaniei”. Mi-a prins bine refuzul mascat, fiindcă eram deja convins că pentru a ieși din plutonul cronicarilor literari ai vremii trebuia să debutez cu o carte omogenă. Dând curs pasiunii mai vechi pentru proza lui Marin Preda (despre care publicasem mai multe articole prin reviste), am scris într-un timp relativ scurt (fragmentat prin condiția de profesor navetist) un studiu cvasi-monografic de vreo 300 de pagini intitulat *Spațiul moromețian*. Pe vremea aceea aveam convingerea, nutrită din orgoliu, că numai debutul la editura etalon a Uniunii Scriitorilor este important, deși „Cartea Românească” nu prea se sinchisea de debutanți, și l-am depus acolo. Cum istoriseam și în alt interviu, manuscrisul a intrat sub incidența directivei absurde a Consiliului Culturii de a publica volume colective, în cazul debutanților. Prin urmare, Proiectul de plan pe 1986 al „Cărții Românești” aduna sub titlul *Studii despre Marin Preda* doi debutanți (A. C. Vlădescu, Nicolae Oprea) și doi critici „consacrați” (Voicu Bugariu, Grigore Smeu). Bineînțeles că proiectul a căzut, din pricini explicabile. Între timp, lucram la altă carte (virtuală) omogenă pe ideea spațiului literar (nu în accepțiune strict bachelardiană) care trebuia să apară tot la Editura *Cartea Românească*, dar murind redactorul de carte (poetul pe nedrept uitat Florin Mugur), m-am hotărât să deblochez situația și am publicat-o la nou-înființata Editură *Calende* (într-un tiraj de 2200 de exemplare, epuizat, tiraj care acum pare

utopic). Nu este obligatoriu debutul criticului la maturitate, dar viața a demonstrat că forțarea debutului cu sinteze conjuncturale nu poate fi benefică. Nu cred că Nicolae Manolescu sau Eugen Simion își mai amintesc cu plăcere de *Literatura română de azi (1944-1964)* sau *Orientări în literatura contemporană*, volume marcate de dogma proletcultisă.

– *Ca un critic căruia nu-i e nimic străin din literatura română interbelică/modernă și contemporană, publicând cărți monografice despre Alexandru Macedonski, Vasile Voiculescu (chiar două), Ion D. Sârbu, urmate de alte volume de cronici ample despre cei mai mulți autori contemporani de la Dumitru Țepeneag, Mircea Horia Simionescu și până la Iustin Panța și George Vulturescu, te întreb dacă nu ai în proiect o istorie a literaturii române contemporane. Am în vedere și faptul că ai scris câteva zeci de articole din celebrul dicționar coordonat de Zaciu, Papahagi, Sasu.*

– Trebuie să recunosc că ținta finală a cărților mele, de la *Provinciile imaginare* din 1993, trecând prin *Sinteze critice* din 2009, și până la cele două-trei care vor urma (*Literatura diasporei, Poeți postmoderni* sau altele) este o istorie a literaturii române postbelice. Dar, cum se vede, nu mă grăbesc. Articolele din *Dicționarul scriitorilor români și Dicționarul esențial...* (mai potrivit a se numi *Dicționarul Zaciu*), din *Istoria literaturii române din perspectivă didactică, Poezia românească, 100 cei mai mari scriitori români, Dicționar de personaje* și alte volume colective reprezintă exercițiul pregătitor.

– *În întrebarea precedentă am pornit de la afirmațiile tale din prefața la Noaptea de insomnie: „...cronicarul, cu umila-i trudă, se*

aseamănă cu un constructor care etajează meticolos blocuri masive, de pe terasa cărora urmează să evalueze judicios ponderea materialelor folosite. Important este ca el, proiectantul și constructorul, să-și respecte principiile, imun la presiunile exterioare. De ordin social, ideologic, generaționist etc. Și să-și susțină cu rigoare analitică opțiunea estetică, nealterată de conjunctură sau de sferele de influență cu presiune crescândă la un moment dat. Numai astfel este posibil drumul către Istoria literaturii”. E un adevărat crez artistic. Finalitatea muncii unui critic este o istorie literară, fie ea și incompletă?

– Văzând puzderia de istorii (fie și „condensate”) ale literaturii române apărute în ultimul timp – de la I. Rotaru până la H. Zalis –, nu mai sunt așa de convins că la capătul exercițiului critic de durată se află o istorie literară. Comoda adunare de articole și recenzii sau învâlmășeala de nume scriitoricești nu dau Istoria literaturii. Fără osatură teoretică și o grilă valorică aplicată echitabil, aceasta, să zic așa, rămâne încremenită în proiect. *Istoria critică* manolesciană reprezintă o excepție. Sunt convins că exercițiul curent, foiletonistic, din sfera criticii literare, conduce, practic, către sinteză. Dar sunt inacceptabile tomurile alcătuite din fragmente critice care sunt livrate de autori drept opere de sinteză. Este cazul unor antologii de texte exegetice cu alură unitară prin tematică, mizând numai pe înserierea câtorva scriitori sub aceeași etichetă. Se întâmplă, însă, ca numai premisele să fie reale, fiindcă, în fapt, se realizează doar „portretele” critice ale scriitorilor subordonați temei. Or, explorarea unei arii tematice presupune epuizarea coordonatelor definitorii și validarea estetică a operelor în discuție. Altfel, ideea directoare devine o simplă obsesie sau, cel mult, reprezintă un subterfugiu speculativ care să înlesnească

demersul analitic. Cu alte cuvinte, tema îndeplinește doar un rol figurativ, devine o simplă funcție ordonatoare dintr-un complex de operații eterogene.

– *Mulți dintre criticii optzeciști sunt ca tine: universitari, decani, șefi de catedră, conducători de doctorat. Criticii generației sunt de două feluri: universitari și ne-universitari? Care ar fi diferența dintre unii și alții?*

– Înainte de '89 exista o delimitare evidentă între critica universitară, de factură academică, înclinată spre studiul monografic ori sinteza istorico-literară, și critica de întâmpinare, reprezentată de cronicarii literari ai actualității (care-și adunau imediat cronicile în volum). În anii noștri, despărțirea categorială a dispărut cu totul și datorită modificării statutului social al celor implicați în exercițiul critic. Să nu uităm că redacțiile principalelor reviste culturale ante-revoluționare („România literară”, „Luceafărul”, „Viața românească”, „Tribuna”, „Steaua”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Orizont” etc.) erau bine (dacă nu supra-)dimensionate și asigurau un trai, fie și modest, scriitorilor redactori (mulți dintre ei, critici literari). Astăzi, se știe, funcționează cenzura economică, provocând diminuarea drastică a redacțiilor, până la granița voluntariatului. De aceea, criticii generației optzeciste au ajuns, vrând sau nevrând, cadre didactice universitare sau în învățământul preuniversitar. Poți să numeri pe degete criticii literari care au mai rămas prin redacții. Prin urmare, nu se mai poate opera distincția între critica universitară și cea foiletonistică. Eu și confrății mei suntem deopotrivă predispuși spre studiul sintetic și monografic sau spre cronică literară.

șefii de catedre la majoritatea facultăților de Litere sunt colegii tăi de generație, peste trei sferturi dintre redactorii-șefi de reviste literare, ca și președinții de filiale ale U.S.R. sunt tot optzeciști. Când vorbim, nu se știe încă cine e noul președinte al U.S.R., dar oricum sunt doi optzeciști candidați...

– Generația '80 se află la vârsta maturității, nu la conducerea literaturii actuale. Să luăm seama că majoritatea optzeciștilor se apropie de 60 de ani, încât „tinerii furioși” de odinioară au ajuns la apogeul creației, într-un moment de echilibru valoric. E firesc ca experiența acumulată în viața literaturii, complinită de valoarea certificată prin cărți bine gândite, să-i propulseze în funcții de răspundere din sfera Literelor. Dacă nu acum, când, în eternitate? Uitați-vă cum moartea seceră cu necruțare în perimetrul generației. Au dispărut, rând pe rând, Mircea Nedelciu, Aurel Dumitrașcu, Augustin Pop, Ion Monoran, Radu G. Țeposu, Mariana Marin, Ioan Flora, Ion Stratan, Ion Chichere, Gheorghe Crăciun, Al.Th. Ionescu, nouăzeciștii Cristian Popescu și Iustin Panța ș.a.

– Are generația '80, precum avea generația '60, criticii ei care s-o impună? Ești un critic (și) al generației tale? Ai scris, vei scrie o carte despre scriitorii optzeciști?

– Situația este radical diferită. Generația lui Nichita Stănescu își făcea intrarea în literatură pe fondul pustiirii acesteia în deceniul stalinist-proletcultist și, în consecință, a fost primită cu entuziasm de criticii literari din toate generațiile. Să ne amintim, de pildă, că G. Călinescu saluta apariția lui Marin Sorescu (în „Contemporanul”, 1964), remarcând „rara sa inteligență critică” și „o capacitate excepțională de a surprinde fantasticul lucrurilor umile”. Cu atât mai mult au reacționat pozitiv congenerii angajați în critica de

întâmpinare. La sfârșitul anilor '60 s-au publicat și culegerile acestora de cronici literare sau profiluri cvasi-monografice, dintre care se disting *Generație și creație* de Mircea Martin și *Poezia unei generații* de Ion Pop. Impactul a fost resimțit ca atare de critici tineri care se vor afirma în anii următori scriind îndeobște despre exponenții generației șaizeciste-șaptezeciste.

Pe când generația lui Nedelciu și Cărtărescu (a noastră, în fapt) s-a afirmat cu întârziere, fiind obligată să apeleze la scriitura esopică, la textualism și parodia inocentă pentru a evita cenzura. Abia din 1990, generația optzecistă începe cu adevărat ofensiva de impunere valorică, pe fondul redobândirii libertății de creație și de opinie. Înainte de '89 se remarcă, în primul rând, susținerea criticilor din generația șaizecistă care tutelau cenaclurile studentești: Nicolae Manolescu la *Cenaclul de luni*, Ion Pop la *Echinox*. Începutul ofensivei este marcat în anul 1993 de apariția *Antologiei poeziei generației '80* alcătuită de Alexandru Mușina și a *Istoriei tragice și grotești a întunecatului deceniu nouă* de Radu G. Țeposu. Ceva mai târziu, eu însumi am publicat, împreună cu Călin Vlasie, o carte-dezbatere, *Literatura română postbelică între impostură și adevăr*, unde colaborează mare parte dintre exponenții generației. Dar cel care inițiază un program editorial coerent și durabil este, paradoxal, un prozator, Gheorghe Crăciun, care demonstrează, însă, și calități exegetice. La sfârșitul secolului al XX-lea apare și seria de exegeze așteptate despre optzecism în relație cu postmodernismul, semnate de Ion Bogdan Lefter, Mircea Cărtărescu, Alexandru Mușina, Mihaela Ursa, Andrei Bodiș, Mircea A.

Diaconu, Ruxandra Ivănescu, Adrian Oțoiu, Romulus Bucur, George Vulturescu, Daniel Corbu ș.a. Cum se vede, mulți dintre ei sunt poeți/prozatori la origine, ceea ce nu înseamnă că

sunt lipsiți de simț estetic. Dar majoritatea criticilor optzeciști a renunțat la cronică curentă (cu rare excepții, ca să dau doar exemplul lui Al. Cistelean și Dan C. Mihăilescu). Unii s-au refugiat în domeniul comod al istoriei literare, iar alții au îngroșat rândurile diasporei. Eu încerc să împac, cât se poate, condiția criticului angajat în actualitatea literară cu a istoricului literar. E adevărat, am un proiect despre poezia optzecistă, plasată însă sub incidența tematică a *provinciilor imaginare* (teză propusă din 1993). E un proiect amânat din diverse pricini, înaintând în pași mărunți către finalizare.

– *Există o așa-zisă „listă a lui Manolescu”. Ai și tu o listă? Criticul trebuie să-și asume un pariu, o ierarhie a momentului sau nu doar a momentului?*

– *Lista lui Manolescu* este subtitlul stabilit, probabil, de un editor inspirat (Al. Mușina; cu acordul autorului, desigur) pentru trilogia *Literatura română postbelică*. Erau însumate acolo câteva zeci de cronici literare scrise de Nicolae Manolescu de-a lungul câtorva decenii din secolul deja trecut. Că nu aceasta este lista definitivă a celui mai longeviv cronicar literar postbelic e un fapt demonstrat de absența mai multor autori comentați în trecut din *Istoria critică*. Nu mă sfiesc să adaug că „Lista lui Oprea” nu coincide întocmai cu „Lista lui Manolescu”; ceea ce ar constitui o dovadă în plus pentru numeroșii scriitori care acuză subiectivismul actului critic. Cazul elocvent de diferențiere este al lui Ion D. Sârbu, expedit ca prozator în istoria manolesciană, dar care se află în fruntea listei mele, alături de Macedonski și V. Voiculescu. (Tot l-am convins cu ceva pe N.M.: să ortografieze numele cu *â*, nu cu *î*, cum se încapățânează să-l scrie majoritatea criticilor, deși am demonstrat în lucrarea mea că în toate actele oficiale și articolele de la începuturi apare *Sârbu*). Criticul literar care nu își revendică o ierarhie

stabilă, *nu a momentului*, este robul conjuncturii, impersonal, și devine, cu timpul, un notar zelos al literaturii sau un compilator al opiniilor consacrate. Există o tablă de valori, să-i spunem, canonică de la care trebuie să pornească acțiunea exegetică a oricărui critic/ istoric literar, dar care va fi completată de fiecare în funcție de „canonul” propriu, decurgând din sensibilitatea artistică, simțul estetic și spiritul critic.

– *Dar, că a venit vorba de Nicolae Manolescu, deși a trecut un an de la lansarea Istoriei sale critice, ecourile încă nu s-au stins, iar eu nu pot ocoli o întrebare: cât de bine e reflectată generația '80 în această istorie? Dar fenomenul Echinoux?*

– Văd că obsesia istoriei manolesciene funcționează și în cazul tău, Augustin Doman, așa că nu pot ocoli răspunsul, dar va fi unul succint. *Istoria* lui Nicolae Manolescu, publicată la 67 de ani după cea a lui G. Călinescu, este una *critică* și prin urmare selectivă, mizând pe operele considerate esențiale. Selecția valorilor aparține exclusiv istoricului literar care recunoaște, cu orgoliu auctorial, „nota de relativitate” implicată în act. Generația optzecistă este încadrată în tabloul sinoptic în funcție de criteriile selecției argumentate în prefață și așa spune că este reprezentată în *Istorie* prin vârfurile care provin îndeobște din *Cenaclul de luni*. De la *Echinoux* nu încap aici decât șapte poeți-prozatori-critici (plus cei trei ex-asistenți diriguitori).

– *Spune-mi, cu sau fără argumente, că literatura română viitor de aur are. Minte-mă frumos!*

– Trăiesc înconjurat de cărți, numeroase cărți care îmi întrețin admirația pentru literatura română. Rafturile cu scriitori contemporani cresc în volum de la o zi la alta și mă bucur de această

realitate, temându-mă în aceeași măsură că nu voi putea citi toate aceste cărți într-o viață de om. Trăim într-o epocă, nu numai de recuperare/ restituiri istorico-literare, după 1989, ci și de un dinamism nemaîntâlnit în literatura română, comparabil în parte cu momentul interbelic. Apar într-un ritm aiuritor noi „generații”: nouăzecistă, fracturistă, douămiistă, a mileniului III. Dar sunt mulți tineri scriitori cu personalitate care ne certifică prin creația lor că viitorul literaturii este asigurat.

„Prejudecățile ce stau în calea afirmării acestei generații îi aparțin în majoritate”

– *Domnule Viorel Padina, însuși Nicolae Manolescu, acest... Titu Maiorescu al Cenaclului de Luni, recunoaște că există asemănări între poezia dvs. și cea a lui Mircea Cărtărescu (subliniind, că nu epigonic), prin „intertext, ludic, comic și toată acea savoare retro a clișeelelor de limbă”. Și totuși, Poemul de oțel a apărut târziu (în 1991, la mulți ani după ce a primit premiul de debut al Editurii Cartea Românească), când gloria lui Cărtărescu îi dăduse pe dinafară. Doar cenzura și cerbicia dvs. să vă fi privat de gloria pe care o meritați?*

– Să-ți fie clar, prietene: aici e vorba de *soartă*, aloo... Și cenzura, și cerbicia, și comunismul, și gloria lui Cărtă vs antigloria mea, și „revoluția”, și cronica lui N. Manolescu – la care te referi – fac parte din *soarta* acestei cărțului, riguros împletită cu destinul meu, așa cum (cât de cât) văd că-l știi... Chiar cronica aia a lui N. Manolescu se intitulează așa: *Soarta unei cărți*. Când Florin Mugur și Mircea Ciobanu au vrut să vadă cine va lua

Poemul de oțel la redactat – imediat după publicarea rezultatelor concursului de debut din 1982 – și fiindcă amândoi ar fi vrut să fie redactor al cărții, ei au dat pur și simplu cu banu’, în fața mea, pe covorul holului editurii CR, spre a vedea ce zic *sortii*. A ieșit, atunci, Mugur, și cu toate astea n-a fost să fie el până la urmă, fiindcă, după ce m-a tot amânat ani de zile pe motiv că *nu e momentu’*, că încă n-a reușit să păcălească vigilența odioasei Cenzuri et alea, alea, l-am recuzat, pur și simplu, ca să folosesc un termen procesual-civil, cerându-i lui G. Bălăiță să-mi schimbe dreakului fricosu’ de redactor, pe care l-am immortalizat *ad-hoc* prin vitriolante epistole (o parte din ele se pot citi pe blogu’ meu *Epistolar iepocal*). Și așa, Mircea Ciobanu a avut ocazia s-ajungă redactorul cărții pe care o râvnise de la bun început, însă *soarta* nu l-a vrut nici pe el, vai, astfel că după un an l-am recuzat și pe-al doilea redactor, care văzând că io nu conced să fac „toaleta” cărții subt niciun chip a ștanțat scrâșnit pe referatul final: „*Această carte nu va apărea niciodată!*” (lucru pe care l-am aflat din *întâmpinarea* pe care Consiliul Culturii și Educației Socialiste a depus-o în procesul ce l-am intentat mai târziu *Cărții Românești*). Dar uite că *Poemul de oțel* a apărut odată și odată, chiar dacă pentru asta a trebuit să cadă însuși Comunizmu’, să piară *împărăția de o mie de ani*, URSS-ul, să se prăpădească *Societatea Socialistă Multilateral Dezvoltată* și ditamai *Lagăru Socialist*, să moară Tyranu și să plece chiar și Bălăiță baștanu’, iar editura CR să-și modifice *planu’*, în care, la finalu’ finalurilor, a apărut *scris* întocmai așa cum fusese stabilit atunci când *Atomu’ Primar* a dat – la-nceputa începuturilor, evident – cu Big-Banu’: *Poemul de oțel*, autor Viorel Padina... Da, mey, cârticica asta a mea e singura din toată literatura română – cel puțin din aia pe care o cunosc io – care nu are redactor, ci doar auctor, aloo... Dar uite o chestie

și mai și: deși la apariția *Poemului de oțel*, în 92, N. Manolescu – care între timp abandonase cronică literară, absorbit de maelstromu’ politic – a revenit intempestiv la timona criticii aborigene și a scris faimoasa cronicetă *Soarta unei cărți*, în care mărturisea negru pe alb că *Poemul* i se pare una dintre rarissimile opuri „în care se întrevește geniul poetic”, care dacă ar fi apărut în 1982 m-ar fi propulsat neîndoielnic pe postu’ de șef al generației 80 (post ocupat între timp de băftosu Cărtă, după cum știi) și, deși NM mă gratula pe-atunci cu autografe totale, ca de pildă acesta: „*Lui Viorel Padina, în speranța că i-a trecut supărarea pe mine, cu aceeași prețuire și iubire pentru uriașul lui talent*”, ei bine, cu toate astea, zic, peste mode și timp N. Manolescu nu va insera – *voila!* – nici măcar un rânduleț (în Istoria sa a literaturii Ro) despre mine, ca și cum *Poemul de oțel* nici n-ar fi existat, aloo, și nici io...!! Mai vrei vreo dovadă că aici este mâna *sortii*, *mey*...? Astfel, *Poemul de oțel* își va continua linia de destin ce i-a fost scrisă de Tatăl tuturilor scrierilor, *biensur*, acolo, în hyperspatziu-i dur, durându-l negreșit în tur de bâzdâkurile contingentului fofăcăitor de primprejur, iar după ce se va-ntâlni cu „Planeta-Ou”, cu „Povestea lui Ave”, cu „Epistolaru iepocal”, cu „Publicistica de hartie”, cu „Ființele” câte vor fi, cu „Ipoteza kosmosului germinativ”, cu my Shir hashirim, cu *inspecțiile blogosferice* ale lui Hop, cu *ierbaru* și cu alte hypertexte avepiste cu sirop de mură-n gură și dulceață de cianură vor da împreună un show, la care fostu meu mentor nu va mai asista now, și probabil nici eu... Până acuma, conform counterului de pe blogu ce i-am construit (<http://avp-steelpoem.blogspot.com/>), s-au holbat la „Poemu” din hyperspatz fix 4037 contimporani, nici unuia nevenindu-i să creadă că entitatea a fost creată în urmă cu 30-40 de ani, iar nu ieri (cum ar fi tentați să-și închipuie), ceea ce-nseamnă că obiectu meu

hyperspatzial n-a prins nici piculeț de rugină, cum ar veni... *Habent sua fata libelli!*

– *Vreți să povestiți cum ați fost singurul scriitor din anii '80 care a dat în judecată o editură comunistă?*

– După ce m-am lămurit că nu voi face nicio brânză cu fricoșii mei redactori de carte și nici cu conformistu Bălăiță – despre care N. Manolescu îmi șoptise c-a fost cel mai aprig susținător al meu în fața juriului concursului, totuși – și supărat fiind pe *băieții* care se vede treaba că îmi cam puneau bețe-n roate (deși îmi promiseseră, n-așa? că nu se vor băga, cu condiția să mă potolesc dreaquului și să nu mă mai joc cu bombe ideologice de gen *Apelului către Europa*, dar asta e deja altă poveste, n-așa...?), m-am gândit să intentez proces public editurii *Cartea Românească*, pe care am acuzat-o de imixtiune în actul de creație originală și pentru vina de a nu-și ține promisiunea juridică de publicare a unui manuscris premiat, sperând că *Europa liberă* sau alte tribune ale libertății din lumea largă vor prelua cazul din zbor și-i vor face publicitatea binemeritată (și zic asta, având în vedere raritatea, chiar unicitatea, putem spune acum, a unor astfel de gesturi, la ai noștri...), însă, așa cum despre *Apelul către Europa*, din 1980, *Europa liberă* nu suflase nicio vorbuliță, nu s-a auzit nemic nici despre procesul meu din 1987, în schimb *Tezele și antitezele* de la Paris și *Actualitatea românească* de la Munchen duduiau de faptele vitejești ale *rezistenților prin cultură*, recte ale celor care reușeau să mai bage din joi în paști, prin operele lor altfel minuțios *periate* și de regulă iepocal-premiat, câte o șopârlită nevinovată contra secreteilor de raion sau – nivel maxim – de județ, contra vreunui gestionar-șef sau mic satrap loco etc., și nicidecum pe motive ideologice radicale, recte anticomuniste, doamne ferește!, ci pe

chestiuțe de hermeneutică birocratică ori quasi-scolastice, de mici drepturi ale omului sau (în cazul vieții literare) de *canon* – cum i se zice azi – estetic... Nici dreg nu se gândea, prin „salioanele” noastre literar-artistice, și nici măcar în intimitatea blocurilor de „beton și sticlă” în care tremuram cu toții de frică, că comunizmu va cădea și că nu va egzista cât lumea, păi cum naiba, iar noi – fripturiștii, conformiștii, colaboraționiștii și artiștii Lagărului – odată cu ea, târâș-grăpiș, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca, și dă-i și luptă pentru *supraviețuirea* aia de rahat, așa cum era, căci cine să ne dea altă egzistență națională, a...? Eu știam, desigur, că procesu meu e pur simbolic și că nu voi câștiga nikagda, procesu ista fiind pentru *mai târziu*, așa cum i-am spus chiar lui N. Manolescu într-o scrisoare care sună strict așa: „*Corabia, 03.04.1985 // Iubite Maestre, // În curând voi porni proces împotriva **Cărții Românești**, proces simbolic, vezi bine, căci nu-mi fac iluzia că voi obține de la justiția orei ceea ce n-am obținut de la confrății clipei... Procesul ăsta-i pentru **mai târziu** (știu eu cât de târziu): când se va dezvălui cum, în chip firesc, poetu' **ăla** a fost incompatibil, absolut de neatins cu talpa iadului (și nu pentru că ar fi fost asta prea rea, odioasă, ci pen' că e aiuritor de proastă, de urâtă), și nu pentru că el ar fi vrut așa, dar pentru că totul îl chema la așa ceva: norocul, fapta, soarta... // Cineva – poate chiar dumneavoastră – , constrâns de **rațiunile** actualității (profund întemeiate, în felul lor) ar putea să zică: cine mama dracului mai e și ăsta, de se crede **ăla**, ce scofală a dat, ce-a fătat, cine a auzit de el, ce dărâmă și ce zidește „opera” ăstuia, **azi** ?// Dar, bre, curând de tot multe dintre **rațiunile** clipei vor fi spulberate, asta e! Chiar și – mai ales – inexistentul de azi va avea atunci drept de cetate, dar puțin, aproape nimic din ceea ce pare a fi. Repet: **pare a fi** (are rațiuni părelnice,*

mincinoase, monstruoase, e un cancer); căci nimeni, de când lumea, n-a pomenit real fără libertate și artă fără adevăr.//Nu-i așa?//Și atunci de ce, pentru cine și pentru ce? Mai scrieți?//Al dumneavoastră, //avp”

Ei bine, revăzând aiastă scrisoare după 20 de ani, iată, și știind deja că N. Manolescu a continuat să-și scrie *Istoria literaturii*, în care i-a inclus cam pe toți scriitorii ce și-au compus operele în condițiile perfect anaerobice, ca să zic așa, ale lipsei iepocale de libertate și din care istorie, chiar și după ce toate profețiile mele s-au împlinit punctual, io – profetu libertății de creație – am fost totuși scos chiar cu mânuța istoricului literar/auctor, căruia i-am căzut în dizgrație cu onoare și horror, mă-ntreb, *ab hoc et ab hac*, cât de târziu va fi fiind – dacă va mai fi vreodată – acel târziu de care îi vorbeam mentorului meu de altădată și dacă cineva, în țeara asta a mușchiițelor de oțet, de pe glia asta pe cât de minunată, pe-atât de deboșată, va putea pricepe ceva, cu adevărat, măcar din seculi în seculi, câteodată...

– Când ați fost conștient pentru întâiași dată că s-a născut o generație numită optzecistă?

– Îți pot răspunde chiar cu precizie: în martie 1978. Atunci am publicat în *Amfiteatru* un „interviu” cu Nichita Stănescu, al cărui final suna așa: – Întrebare mea: Crezi că viitoru’ ăsta de care am vorbit până acum va veni ? Crezi – iată – că va veni o nouă generație literară ? – Răspunsul lui Nichita: A și venit !

Dar hai să-ți spun ce de am pus „interviu” între ghilimele... LOL În martie 78, i-am luat amicului meu Nichita – îl cunoscusem în 76 și de atunci devenisem pretini la cataramă, deși el avea fix vârsta tatălui meu – un interviu ad-hoc, ca să mai

fac și io un bănuț de bere și de tabaciok, dacă tot îmi pierdeam toată ziua prin apartamentu-i din Piața Amzei nr. 7-9, însă ducându-mă io cu mumosu interviu la *Amfiteatru* (redactor-șef Stelian Motiu, adjunct I. Cristoiu, secretar de redacție M. Tatulici, simpli redactori: SR Stănescu, C. Nistorescu, Dinu Flămând, C. Buzea, M.N. Rusu), rarissimu op mi-a fost respins (!!!), ce-i drept cu salamalekuri preventivoare, motivul fiind că tânăra generație n-ar fi priceput nimic din înaltele abstracții ale răspunsurilor pur nichitiene (interviul fusese luat *live*, poetul dictându-și apoftegmele direct „secretarei” sale, Loretta). Șocat de faptul că ăia îmi respinseseră nemaipomenitu’ document și neavând curaj să-i spun Maestrului că interviul nostru a fost refuzat de niște simpli apartcici, mi-am pierdut o noapte-ntregă și-am fabricat, în debaraua căminului studentesc unde locuiam, un alt „interviu”, în care io centram și tot io dădeam cu capu’, apărând totodată și-n poartă, normal, păstrând doar vagi reminiscențe din interviul original, de sămânță...! LOL Năvălind cu „interviul” a doua zi în redacția *VS* și *Amfiteatru* din Schitu Măgureanu, alde Motiu et comp au rămas *bouche bee*, sorbind literalmente replicile scăpărătoare ale Maestrului, dar și întrebările mele fistichii, n-așa?, și decidând că interviul va intra urgentissim – sub forma unui „*dialog cu Nichita Stănescu*” – în *Amfiteatru*, ce urma să apară doar peste câteva zile, Motiu hotărând să-l scoată în acest scop din pagină – direct din tipografie, unde se afla în șpalturi – pe Dinu Flămând, care avea un interviu cu *Mopete* (de atunci și din aiastă pricină, DF nu mă mai înghite deloc... LOL). Cum mă voi fi descurcat apoi cu Nichita, o să-ți povestesc altădată. Important e că acolo, în „interviul” ăla, a apărut profetia mea – dar cică a lui Nichita – despre *noua generație* ce tocmai urma să vie, cum îți spusei...

– *A avut prietenia literară vreun rol în coagularea membrilor Cenaclului de Luni într-o grupare? Dar, acum, după treizeci de ani, credeți că optzecismul s-a născut cu adevărat la Cenaclul lui Manolescu?*

– Da, acolo s-a născut, fără îndoială, iar prietenia literară a optzeciștilor – așa cum a fost ea, pe grupulețe, pe simpatii – a avut un anumit rol în imaculata concepție. Însă esențial a fost altceva, iar despre chestia asta am dat lămuriri încă din 1983, în cadrul unei anchete publicate de SLAST-ul lui Cristoiu... :oops: La întrebarea generică: „*Există o tânără generație literară risipită în întreaga țară. Ce prejudecăți stau în calea afirmării ei?*”, am răspuns textual: „Prejudecățile ce stau în calea afirmării acestei generații îi aparțin în majoritate. În primul rând, tinerii scriitori „din toată țara” au, se vede, un veritabil complex de inferioritate față cu omologii lor din București, pe care ei îi cred, pe nedrept, privilegiați, favorizați într-un fel oarecum ocult. Cum subsemnatul am fost – încă din 1977 – participant la Cenaclul de luni (care e mai totdeauna vizat atunci când sunt hulite „grupările privilegiate”) pot depune o mărturie în acest sens: Cenaclul de luni e (și el) o reuniune de poeți din toată țara (din păcate, pentru că am promis să nu dau nume, nu-mi pot exemplifica afirmația), al căror singur privilegiu a fost norocul (componentă a flerului și talentului lor) de a se fi strâns în jurul criticului de azi cu cea mai mare influență: N. Manolescu”.

– *În Viața Românească, nr. 10/2008, Ion Zubășcu scrie un articol în care vă laudă curajul nebun cu care ați înfruntat regimul lui Ceaușescu, dar și deplânge faptul că sunteți lăsat într-un con de umbră. Vă simțiți marginal(izat) la Corabia, în România în general?*

– Ioan Zubașcu e un caracter de bărbat drept și curat la suflet, un adevărat moroșan, care are noblețea de a-și aminti cu onestitate cam cum era *Marea Majoritate* pe atunci, cu câtă spaimă subzista în țărișoara kktă pe ea și cu iapa nepișată, mai ales de spaima *Securității*, pe care 99% dintre rumâni (deci chiar și rumânii aparatcici sau nomenklaturişti) și-o imaginau ca pe o entitate de coșmar, cu care nici în vis nu e bine să te-ntâlnești... De aceea, el a înțeles cu precizie valoarea omenească, în primul rând, a gestului meu de atunci, dincolo de valoarea lui politică sau ideologică, pe care mulți n-o percep nici azi... Om drept fiind, Zubașcu – pe care nu l-am cunoscut decât în vara acestui an, la Corabia, cu ocazia „Zilelor Mazilescu”, când am avut plăcerea de a-l întâlni pentru prima dată și pe unicul nostru Gh. Grigurcu – e stupefiat de faptul că *Apelul* meu, „singurul text vădit anticomunist produs de vreun intelectual român în anii '80” (cum o spune Sorin Cuceraî în interviul pe care l-a publicat în *Orizont*), a rămas quasi-necunoscut mult prea multă vreme, în timp ce gestulețe de mignonă *rezistență prin cultură* sau alte strigături mai mult sindicaliste decât anticomuniste au căpătat o rezonanță națională și o turnură de-a dreptul epepeică, hăt demult... Bine, Ioan înțelege că n-a fost posibil să se vorbească despre *Apelul* meu înainte de „revoluție”, dar nici după potop, mey...? Plus de asta, el se miră că un poet despre care multă lume, cel puțin până acuma, vorbește de bine, totuși, nu se regăsește în aproape nicio listă, în niciun dicționar, în nicio istorie, iată, nici măcar în storia criticului care a scris odată ca niciodată, negru pe alb, că Padina era cât pe-aci să devină un fel de șef-ghinărar preste colegii de generație, dacă ar fi apucat să se aburce și el în al generației care și dacă – deci – ar fi avut și el un caracter de rumân obișnuit sau, cum ar veni, ordinar, și n-ar mai fi

fost hero într-o vreme în care 99,99% din compatrioți se prosternau în fața unui simplu mărar, halal...

Mă-ntrebi dacă mă simt izolat la Corabia... Mey, poate că așa m-oi fi simțit până în 2003, da, dar după aia, deci după ce am descoperit Internetu și când V. Padina s-a transformat în nickname „AVP”, putând să participe practic la toate forumurile din *hyperspatz*, unde – dacă te interesează, sau în caz că nu știi... – AVP ista a devenit chiar *Rege*, aloo... LOL, s-a terminat cu izolarea, priatelo... După cum vezi, *soarta* a avut încă o dată grijă de robu său AVP, he-he... Când a trebuit ca *soarta* asta să facă s-apară în lumea de hârtie *Poemul de oțel* (o carte despre care profeții iepocali spusese că „nu va apărea niciodată”), a spulberat chiar și Cenzura Comunistă, despre care nimeni nu credea că va cădea lată, n-așa?, iar când a trebuit să se ștească din virtualul hău „Planeta Ou”, a transformat chiar și locu unde de obicei se publică ce se scrie, astfel că dacă io vreau să v-arăt astăzi o poesie oricât de fistichie ori să-mi expun în public a mea genuină filosofie nu tre’ să mai merg cu căciula în mâini la Bălăiță, la CCEs, la Cristoiu, la Dan Fruntelată sau la alt mahăr din Băieție or din Academie/Primărie, ca să mă rog de ierarhiile culturale sau de fondurile literare ca să-mi dea și mie, fiindcă am fântâna Hyperspatziului chiar l-al dormitorului perete, mey băiete, și nu mai mor – ca gherganu din poveste – de sete... Pricepi mata...? S-a terminat istoria literaturii de hârtie, iar dl Manolescu nici măcar chestia asta nașparlie – pentru dânsul – n-o știe, olelie lie...

– Știu că l-ați cunoscut pe Nichita Stănescu, știu că v-a cunoscut și v-a elogiât poezia; în cercuri... strâmte, e adevărat. La rându-vă, îi apreciați poezia?

– Pot spune ca l-am cunoscut pe Nichita Stănescu chiar în ziua și locul în care m-am „născut” ca poet: 21 oct. 1976, seara, cenaclul *Amfiteatru*. Nu-l mai văzusem până atunci pe celebrul autor și nu-i citisem decât antologia *Starea Poeziei* (despre care scrisesem chiar o cronicetă, apărută în *Viața Studențească*), însă aveam o a percepție aproape magică despre el, îl intuiam intens, de parcă l-aș fi cunoscut, vorba lui, „dinainte de a ne naște”. Cu un cuvânt: Nichita Stănescu a fost – în copilăria-mi poetică – idolu’ meu...

Din 76 și până în 79, când am terminat – în fine – facultatea, cel puțin două zile pe săptămână le petreceam în apartamentul poetului, împreună cu gașca... Io i-am introdus în casă la Nichita pe Călin Vlăsie, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Matei Vișniec, Romulus Brâncoveanu, Elena Ștefoi, Mariana Marin, Bogdan Ghiu, Daniel Pișcu etc. Nichita mi-a dedicat o poezie apărută mai întâi în *Flacăra* din septembrie 1978, în preziua primului Colocviu Național de Poezie, care a avut loc la Iași și pe care unii îl consideră punctul de naștere al Generației 80; eu n-am vrut să merg atunci la Colocviu, deși N. Manolescu m-a invitat, iar my friend Nichita a ținut neapărat ca poezia pe care mi-o dedicase (și care se încheia cu distihul: „*De tine eu mă rog/ca să visezi și pentru mine*”) să apară atunci... Textul respectiv a fost preluat în *Operele imperfecte*, sub titlul *Deșert*, însă Mr. Google îmi spune că tot în *Operele imperfecte* mai am o poezie cu dedicație nichitiană, care se numește *Vedere*, însă io habar n-am de ea, fiindcă nu posed volumul cu pricina (pur și simplu nu i l-am cerut lui Nichita). Singura dedicație de la Nichita, pe *Belgradul în 5 prieteni* („*Lui Viorel Padina, al șaselea dinspre cei 5, inima lui Nichita Stănescu*”), i-am vândut-o lui M.N. Rusu, pe două beri, chiar în ziua în care am

primit-o, după cum tot la acest șoarece de bibliotecă a ajuns – contra unui cost modic, desigur – un portret în creion pe care mi l-a făcut Nichita, în restaurantul *Capitol*, în prezența aceluiași MNR și a criticului Costin Tuchilă. Cât privește ciorna interviului meu original cu Nichita (despre care ți-am povestit mai sus), a ajuns și ea – contra una sută lei, bani buni pe vremea aia... – la viitoru critic Ion Bogdan Lefter...

Aprecierea mea finală pentru poesia lu Nichita am scris-o deja, într-un text publicat în 1993, în *Calende...* Iat-o: „Și dacă chiar vreți să știți, o posibilă traiectorie a Angelului fu literalmente omu’ *Nichita*... La Martie trecut, într-un alt univers, diafana carne nichitiană ar fi complinitară 60 ani, sigma sigmelor... Numita carne a putrezit între timp inexorabil, da’ mă întreb: ordinea cuvintelor sale mai egzistă? Mi-e și frică, zău, să-l recitesc, cu mintea-mi de acuma, pe dulcele amic, fiind aproape sigur că *necuvintele* sale mi-ar defula printre gene, ca Ene... Timpu’, vai, nu lucrează pentru opus-ul nichitian, pe care entropia pare să-l devore ceas cu ceas, așa încât spre zece ani – după socoteala mea – chipu’ Angeloiului ot Ploiești va dispărea în noru’ sfârșitului de veac, în choru’ bigbangului ce-și caută omega... Însă cât vor mai fi în viața cei ce își frecară icrele de cetățeanu’ Nichita Hristea Stănescu – posesor al unei charisme imbatabile la vremea sa – amintirea șăgalnicului rusnak din Piața Amzei nr. 7-9 va persista, incredibil de vie...”

– *A avut el o influență asupra poeziilor optzeciști? Care sunt deosebirile esențiale între poezia lui Nichita Stănescu, incontestabil cap de serie al șaizeciștilor, creator de limbaj poetic, pe de o parte și poezia generației dvs., pe de alta?*

– Personal, aș zice că Nichita n-a avut nicio

influență asupra optzeciștilor. Aceștia emerg mai degrabă din *beat generation* – țin minte că Traian T. Coșovei, care a fost buzduganul generației optzeciste, cel puțin publicistic – venea la cenaclu cu *Antologia de poezie americană*, traducerea lui Ion Caraion, sub braț, iar pentru o altă parte a optzeciștilor sămânța germinativă pare să fi fost quasi-necunoscutul Virgil Mazilescu, și nicidecum Nichita... Aproape nici unul dintre itemii poeziei postmoderne, așa cum îi decelează N. Manolescu în *Istoria* sa, de pildă: nonidentificarea emoțională, discursivitatea, luciditatea, ludicul, livrescul, prozaicul, înclinația retro și intertextualitatea nu se regăsește în poezia lui Nichita... Fascinația pe care Nichita a exercitat-o asupra tinerei generații care se naștea pe vremea când el era în plină glorie era mai degrabă fascinația pe care *brandul* o exercită asupra mărginimilor sale și-n primul rând asupra consumatorilor din domeniul de referință; iar această fascinație ține mai mult de resorturi inconșiente, în orice caz subliminale, nimeni neputând, de aceea, să se ferească de magnetizmul exercitat de un brand puternic, inclusiv – ca să venim *a nos moutons* – acei critici literari care pretind că expectează cu detașare și răceală analitică fotosfera brandului și care, în realitate, sunt deja căzuți subt vraja indicibilă a acestuia... Un brand malefic a fost *Ceașescu*, de-o pildă, altul a fost *Securitatea*, altul este „salvatorul” *Iliescu* (pe care serviciile de marketing politic ale Securității au avut grijă să-l înghesuie în subliminalul electoratului postdecembrist odată cu „revoluția în direct” și cu „lupta contra teroriștilor”), un brand simpatic a fost fotbalistul *Dobrin*, altul gimnasta minune *Nadia Comăneci* etc. În literatură, nici azi – iată – nu ne putem desprinde de fascinația brândoiului *Eminescu*, deși, la drept vorbind, Eminescu n-a fost deloc un poet atât de original,

ci un romantic întârziat, de certă influență germanică, chiar până la pastişă; or, abia originalitatea extremă – unicitatea creatoare – îl face cu adevărat epocal pe un creator (iar Eminescu știa el însuși că așa este, aloo, dovadă aceste cuvinte pe care i le reproduce Vlahuță: „*Degeaba, ne trebuie un poet nou, care s-o ia peste câmpi, nebunește...; ne trebuie ceva nou, cu totul nou...; un nebun, dar un nebun de geniu, care să-și croiască o formă numai a lui și-un drum neîncercat de nimeni*”). Azi, toată lumea e căzută-n fund în fața brandului *Cărtărescu* sau a brandului *Patapievici*, auctori încărcăți cu-o aură legendară de enormul cocon publicitar ce s-a tot înfășurat în jurul lor în acești ani (și nu discut acum cât de îndreptățit, aloo...). Abia după ce *fascinația brandului* încetează de a-și mai produce efectele asupra crăițelor subliminale ale contimporanilor (sau abia când cineva are suficientă sforță ca să se desprindă din atracția blackholică a brandului), abia atunci se poate angaja o judecată corectă asupra proprietăților intrinseci ale individului brânduit, chestie ce poartă de altfel un nume banal: demitizare... Brandu' nu e altceva decât Mitul – al *Salvatorului*, al *Eroului*, al *Poetului Genial*, al *Mântuitorului* –, așa cum am aflat cu toții după ce structura brandului a fost studiată minuțios de industria marketingului politic sau comercial și de postmoderna știință a advertisingului. Dacă 5 centre de influență sau 5 mari agenții de publicitate din 7, să zicem, se-apucă să-l laude pe un oarecare, sistematic, timp de un an, se obține un brand în fața căruia poate să-ți plesnească și fierea de emoție, dacă nu ești avertizat sau pregătit cumva să-l întâmpini, știai că...? Însă din păcate scriitorii noștri nu citesc decât beletristică și de aceea, de regulă, nu prea știu pe ce lume trăiesc și cum e cu *topurile* astea pe care le tot produc și-n care, ca

niște copchilași cam tembeli, cică se oglindesc, în timp ce efluviile brandurilor de resort literalmente îi orbesc... :)

– *Dar, ca să trecem de la una la alta, vorbiți-ne de Apelul către Europa, ca și cum n-am ști nimic.*

– Aș fi putut scrie o-ntreagă carte – „Povestea lui Ave” – despre *Apelul către Europa*, carte pe care însă ori de câte ori am vrut s-o duc până la capăt, ceva sau cineva a intervenit la un moment dat și a zis: „Stop!”. Am început să public cartea asta (scriind-o pe măsură ce se publica, fiindcă altfel n-aș fi găsit destule resorturi ca s-o scriu, eu nefiind scriitor *pro* ori măcar încurajat prin burse, premii sau alte stipendii, care să mă dispenseze cât de cât de grijile vieții de zi cu zi și să pot astfel să scriu continuu) mai întâi într-un ziar local, *Glasul Adevărului*, imediat după „revoluție”, însă după 13-15 iunie 1990 redacția mi-a spus că nu mai pot continua, evident. Apoi am reluat ceea ce publicasem în ziarul loco într-o broșură apărută la editura *Romanați* din Caracal, vrând să continuu acolo cu alte foiletoane, așa cum mă înțelesesem cu patronul micii edituri, însă acesta a murit subit, curând după aceea.. Am mai reluat povestea încă o dată, scriind în plus și alte episoade, în *Zig-Zag*, la rubrica *Mașina de scris* a lui Alex. Ștefănescu, însă după ce Alex. a plecat de la *Zig-Zag*, a căzut și acest proiect. Tot cu intervenția lui Alex. Ștefănescu și cu aprobarea inițială a lui N. Manolescu, am vrut să fac un serial „Povestea lui Ave și a Securității” în *România literară*, prin 93-94, parcă, însă după trei episoade m-a chemat N.M. și mi-a spus că nu mai poate continua povestea în detaliu, dar că îmi oferă câte două pagini în trei-patru numere consecutive pentru un rezumat extins, însă chestia asta nu mi-a convenit mie, așa că am lăsat-o baltă. În fine, după ce am descoperit Internetul, în 2003, am vrut să scriu întreaga povestea pe un forum al meu – *Forumul lu Avp* –,

găzduit pe un host free, unde am avut chiar câțiva abonați (vreo opt), însă după ce forumul mi-a căzut într-o zi, ocazie cu care am pierdut toate documentele de acolo, m-am lăsat păgubaș... Acuma, când deja sunt în posesia d.u.i.-urilor „Cronicarul” și „Poetu” de la CNSAS și când aș putea continua până la capăt povestea lui Ave, cu toate amănunțele și documentele așa cum au fost, nu mai am însă destulă energie ca să o scriu doar așa, de amoru artei, ci numai dacă voi găsi un sponsor care să mă stimuleze pentru treaba asta, altfel am mult prea multe griji pe cap, crede-mă...

Dar hai să povestesc și pentru cititorii tăi, cât se poate de concis, cum a fost... Un *plan* de revoltă contra regimului comunist îmi încolțise în minte încă din timpul facultății, mai precis prin 77-78, dar l-am abandonat temporar, neștiind nici precis ce-ar trebui să fac, nici cu cine aș putea să fac ceva. Însă după ce-am terminat facultatea, în 1979, și-am părăsit Bucureștiul *amicțiilor literare* în care mă aflasem prins timp de mai mulți ani, ducând o viață felițată în felul ei, viață compusă din faptele și vorbele unor inși superinteligenti, ce pot crea iluzia libertății chiar și într-o pușcărie, și m-am izbit nemijlocit de crunta și mai ales hâda realitate a *societății socialiste multilateral dezvoltate*, unde lipsa de libertate – în primul rând – o resimțeam acut, revolta mea față de această specie infernală – repet, *lagărul SSMD* – a reizbucnit mai întâi destul de benign, totuși, sub forma unor scrisori pipărate ca aluzie pe care le expediam din Izbiceni – locul meu de muncă, de la *Consiliul Unic Agroindustrial de Stat și Cooperatist* zonal – lui *N. Manolescu*, la București și altor prieteni literari.

Apoi, după ce-am aflat că securiștii îmi interceptaseră deja scrisorile, știrea asta, departe

de a mă speria, n-a făcut decât să mă îndârjească și mai tare. Descopeream, jicnit în idealismu' meu funciar, o nouă mârșăvie a *infamului*: violarea secretului corespondenței. Disprețul oarecum copilăros pe care-l avusesem până atunci față de *Regim* năpârli în oroare. Pătrundea în mine (crescând gradat) ideea că agresiunilor de tot felul pe care *Regimul* le înfăptuia contra noastră nu li se putea răspunde, în mod serios, decât prin *contralovituri*. Noul stadiu al opoziției mele s-a reflectat prompt în conținutul epistolelor către N. Manolescu, din ce în ce mai dure. De fapt, știind de-acum că aceste scrisori sunt interceptate, eu mă adresam direct securiștilor, sub pretextul că vorbesc cu-ai mei corespondenți. Ca să-l feresc pe dl Manolescu de neplăceri, am mers la el la *Filologie* și l-am avertizat că scrisorile ce i le adresam sunt citite și-n altă parte, și dacă în aceste condiții mai pot totuși să-i scriu. NM a râs și a exclamat: „*Ei, și? Lasă-i să vină să mă întrebe despre ele, căci atunci o să-i întreb și eu: De unde știți?!*”.

Cu timpul revolta mea tindea să debordeze însă marginile fatal limitate ale unui simplu *plic*, iar prin iunie-iulie 1980 redebuta în mine ideea unei *acțiuni forte* contra Molohului, deși încă nu știam precis ce voi face. Am început să tatonez pe ici-colo, printre prieteni și cunoscuți de încredere, dacă la o adică ar *merge* alături de mine într-o anumită *chestie*. „*Ce chestie?!*” eram întrebat, iar faptul că răspunsul meu nu era clar în detaliu i-a îndepărtat pe unii *ab initio*. Dar psyche al meu, otrăvit la culme de hâda realitate, și liber de femeie, casă, masă sau situație (pe vremea aia becheream), nu mai era dispus la niciun fel de diplomatice. În consecință, am pornit să compun un material hiperdur, în care atacam totu': Occidentu', pentru faptul de a ne fi abandonat, cinismu' iresponsabil al „destinderii” (promovate

de politicieni gen Willy Brandt, de ex.), Ortodoxismu', cu perversul său precept „orice Împărăție este de la Dzeu” (chiar dacă vine prin dracu'!), inumanul Lagăr Socialist, utopia criminală a Colectivismului, monstruosul „om nou” precum și, bineînțeles, Comitetul Politic Executiv.

Am găsit, cu chiu, cu vai, 3 comilitoni: Angela Marinescu, Eugen Suciș și Sergiu Filip (Paul Daian), împreună cu care am semnat *Apelul*, în seara zilei de 7 oct. 1980, la restaurantul „Casa Scriitorilor”. Apoi m-am dus la Vlasie la Pitești și i-am predat manuscrisul semnat, rugându-l să-l trimită la *Conferința pt. Securitate și Cooperare în Europa* de la Madrid (Vlasie spunându-mi odată că el ar avea un om care să facă o treabă ca asta). Pe urmă, la două zile, am fost acroșat de Securitatea județului Olt, față de care eu am susținut – vrând să-i dau timp lui Vlasie ca să trimită *Apelul* afară, așa cum ne înțelesesem – că nimeni nu mai știe de Apel (securiștii mă surprinseseră c-un exemplar al acestuia – nesemnat – în geantă) și că *Apelul* nu e de fapt decât un fel de „jucărie” de-a mea, cu care am vrut doar să-i sperii, în scopul de a-i determina să m-ajute să public cartea de poezii, pe care nu vroia să mi-o publice nimeni... Evident că securiștii nu m-au crezut (fiindcă în realitate ei știau toată povestea semnării *Apelului*, de-a fir a păr, așa cum aveam să aflu hăt mai târziu, în 2004, când mi-am văzut dosarul la CNSAS), însă s-au prefăcut a mă crede și mi-au dat drumul (la intervenția se pare și a d-lui Manolescu, prin G. Macovescu, președintele de atunci al Uniunii Scriitorilor), punându-mă desigur sub o strictă supraveghere. Supravegherea asta cică severă a avut însă un cui slab și anume pe unul dintre informatorii lor esențiali, care-n realitate era cel mai bun prieten al meu – inclusiv până azi -, juristul P.D., acesta deconspirându-se imediat față de mine și,

mai mult decât atât, devenind cosemnatar al celui de-al doilea *Apel*, cu care i-am *lovit* din nou pe „băieți”, în august 1981, al treilea cosemnatar fiind același Sergiu Filip, care – așa cum aveam să aflu abia în 2004 – a fost de fapt *Iuda*, cel care m-a vândut băieților, așa cum o făcuse și data trecută fără ca io să am habar, astfel că și acest al doilea *Apel* a fost înăbușit în fașă... Povestea lui Ave și a Securității a continuat însă până pe data de 12 decembrie 1989, când s-a prezentat la mine la Corabia un emisar al colonelului Rațiu de la București (col. Rațiu, pe care îl cunoscusem în 1980-81, pe vremea când era șef al Securității Olt, era în 1989 șeful Direcției I, informații interne, din DSS și omul care urma să fie ofițer de serviciu pe întregul Minister de Interne, în zilele de 21 și 22 decembrie, atenție...), care-n biroul șefului securității locale a vrut să testeze, mai mult ca sigur, eventuala mea disponibilitate și capacitate de a adera la „revoluția” ce se pregătea, însă eu i-am dat de înțeles perifrastic – așa cum și *ei* îmi vorbeau, vezi bine – că nu mă interesează așa-ceva... Cam asta e...

– *După aproape trei decenii, ați aflat care au fost trădătorii dvs. după ce le-ați dat apelul la semnat?*

– Am aflat abia în martie 2004, când mi-am văzut cele două dosare de urmărire informativă, „Cronicarul” și „Poetu”, de la CNSAS. Principalul *Iudă* a fost Sergiu Filip, actualul poet cică zurliu Paul Daian, animatoru Târgurilor de carte și bufonu snobilimii dâmbovițene, despre care am aflat că de fapt era – și probabil mai demult – *sursa* „Sorin” a *băieților*... Însă în loc să-mi ceară scuze pentru inomabila măgărie ce mi-a făcut-o – și desigur că io l-aș ierta, căci știu că bietu hom s-a aflat, ca noi toți de altfel, *subt vremi*, n-așa? –, ticălosu continuă să mă prostească, așa cum a făcut-o într-un interviu acordat anul trecut

Prăvăliei Culturale, când a ricanat că el e perfect nevinovat, n-așa? și că io nu știu ce vorbesc... Un rol în această brambureală, în care nu se știe cine ce-a fost, astfel încât se poate crede despre orice despre oricine, îl are și dl Manolescu, în calitatea-i de președinte al Uniunii Scriitorilor, care întârzie, iată, să scoată *lista* aia a *turnătorilor* obștii, spre a se vedea că unul din 5 scriitori, poate, a fost ciripitor, înainte de a fi nemuritor, aloo...

În plus, nu pricep – e vremea s-o spun – ce rol a avut pretinu meu, Vlasie, în toată povestea asta, până la urmă... Ce mă miră e că la dosar nu se regăsește și declarația lui, ca martor esențial la nașterea *Apelurilor* (amândouă), așa cum se găesc, e.g., declarațiile lui Eugen Suciu și Romulus Brâncoveanu, martori la fel de importanți, dar care sunt acolo, la dosarul meu, cu căței și purcei... De altfel, la dosar nu se regăsesc nici declarațiile Angelei Marinescu – primul meu semnatar –, dar nici cele ale lui Petru Romoșan și Dan Arsenie, care de asemenea au fost martori oculari la semnarea *Apelului* (deși nu l-au semnat). Și cum nu cred că *băieții* au fost atât de incompetenți încât să rateze audierea unor martori cheie ai speței, nu-mi rămâne decât să presupun că declarațiile amicilor sus-numiți au fost *clasificate*, te pomenești, din te miri ce motive... De-un pargzemplu, unul dintre motive îl putem afla, în cazul de față, prin deducție, așa cum Le Verrier a prezis existența planetei Neptun prin observarea fluctuațiilor orbitei Mercur: și anume, știind de-acuma că poeta Angela Marinescu a fost purtătoarea de cuvânt a „celor 18 tineri scriitori”, ajunsă la Paris, la Monica Lovinescu, chiar „în preajma Revoluției”, în decembrie 89, și unde, ca ieroul de la Maraton, a apucat să șoptească „am învins!”, deși la București încă nici nu-ncepuse bine „revoluția” Secu-lui, putem deduce cam ce *planetă*

reprezintă, la urma urmei – însă de când...?, aceasta-i întrebarea... – și ea... Întreb și io, nu dau cu parul'...

– *Domnule Padina, în ce vă privește sunteți și un poet postmodern, dar și un opozant al regimului de tristă amintire. Cum erau Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Mircea Cărtărescu, Călin Vlasie, ceilalți membri ai Cenaclului de Luni? Erau ei revoluționari?*

– Prietene, eu sunt și nu sunt *poet postmodern*, aloo, căci după cum vezi dl Manolescu o dată a zis că sunt – și *ce poet!*, vorba dânsului... –, iar altă dată că nu mai sunt... :) Asta ca să fie clar... În ce-i privește pe *revoluționarii* mei de la Cenaclul de Luni, hai să fim serioși, drek... Pe vremea aia numai de *revoluție* nu le ardea lor, colegii fiind convinși, ca de altfel și tăticii, bunicii și străbunicii dumnealor în viață, că *Lagăru Socialist* va dăinui veșnic, la fel de nemuritor ca și ei... Prima lor grijă nu era *patria* sau *viitoru luminos* al acesteia (așa cum mă phootea pe mine grija, lucru ce rezultă chiar dintr-o notă informativă a sursei „Sorin”, iar pentru asta chiar că merită să-l iert pe măgăruș...), ci cum să facă și să dreagă ca să-și oprească dreakului clănțănitul dințișorilor... LOL Acuma, ca să fim drepți, ei – amicii pe care-i numiși – erau totuși mai tineri decât mine, aproape copii, la cei 24-25-26 de anișori pe care-i aveau (față de cei 30 ai mei), și deci ce să le ceri unor copii, bre...? Pe bune te-ntreb...

– *Era scindată generația 80? În sensul că unii făceau deopotrivă rezistență prin literatură dar și prin gesturi civico-politice, iar alții practicau așa-zisa rezistență prin estetic?*

– Știi ceva? Rezistența mea prin gestu' civico-politic pe care l-am făcut (singur io, aloo...) a pornit în fond de la *rezistența prin estetic*. Mie, înainte de toate, mi s-a părut că *Lagăru* în care

trăiam era *foarte urât*, iar nu *foarte rău*. Or, noutatea poeziei mele – pe care unii n-o sesizează nici azi – se opunea din toate puterile lumii ăleia *vechi și urâte*, și vițăvercea, de bună seamă... Așa că pot să-ți zic: câtă *noutate estetică* a fost, atâta *rezistență*, mey...!

– *La 2008, credeți că generația 80 este cea care... face legea în literele române, că se află la vârsta deplinei maturități, când dă operele ei de valoare, eventual capodoperele, când deține funcții administrative și culturale? Cum se vede acum generația 80 de la Corabia?*

– Sunt absolut străin de frământările politico-administrative ale generației mele. În ce mă privește, sunt la fel de sărac, de nepublicat, de nepremiat și de ignorat – în *lumea de hârtie* – azi, ca și acum 30 de ani. Scriitorimea nu m-a ajutat cu niciun leu, nici măcar c-un oușor, ca să îndulcesc grijile vieții dure pe care o duc și să pot să-mi clădesc op-ul ce se va sedimenta cândva în Hypernor, sau ba... Ei, și...? În cel mai rău caz, la sfârșita sfârșiturilor, o să pot spune și io ca Nichita: am trăit pe globu pământesc...

„Solidaritatea mea de generație se manifestă acum printr-o atenție preferențială spontană sau printr-o prioritate pe care-o dau scriitorilor ei..”

– *Stimată doamnă Marta Petreu, oricât aș încerca să evit clișeele, nu pot începe decât cu o întrebare-clișeu: când ați început să scrieți și sub ce impulsuri?*

– Am avut o învățătoare minunată, doamna Maria Runcu, o femeie blândă și bună. Ne citea povești și povestiri în clasă. Pe mine mă chema la ea acasă și-mi dădea cărți de citit. Așa că am scris cam din clasa a treia, imitând cărțile frumoase pe care mi le dădea doamna învățătoare. Impulsul a fost, cum se vede, cel de imitație...

– *Ce v-a marcat copilăria? Dacă ar trebui să faceți o „tablă de materii” dintr-o zi de primăvară de pe când aveți 10-12 ani la Jucu, ce v-ar veni prima oară în memorie?*

– Zăpada topindu-se, țurțurii picurând la streășina casei... Covata de lemn pusă lângă casă, să adune apa moale de zăpadă... bună pentru

spălat pe față și pe păr... Noroiul. Lumina crudă de primăvară. Îmi plăcea să caut baraboi, adică bulbi de cucută, să-i mănânc. Mama ne certa foarte tare, pe mine și pe fratele meu, când ne prindea scurmând prin garduri după baraboi. Pe cimitirul de lângă grădină creșteau adevărate culturi de cucută, așa că eram greu de supravegheat... până nu le dădea frunza, cum scăpam la joacă, cum scurmam după baraboi... Cu adevărat frumos era din mai, când începeau florile de câmp: întâi bujorii de mlaștină, o specie locală de orhidee, pe care îi culegeam de pe un loc al bunicului meu, „La patru rude”... Sigur, nu mai era al bunicului, era colectivizat, dar mergeam să-l vizităm... să-l inspectăm, mai bine zis, ca și cum ar fi fost încă al nostru. Bunicul îl cumpăraseră pe cocoșei și locul făcuse parte din zestrea mamei. Apoi veneau stânjeneii galbeni de baltă, coada mielului, sunătoarea, grozama, nalbele, margaretele, fuiorul, tremuriciul, laptele cucului, bumbușcuțele, albăstrelele, ciocănașii, macii, balțul miresei, sânziencele, clopoței, scânteiuțele, mărul lupului, coada șoricelului, ceapa ciorii, urda vacii, romanița, bobocul găștei, trifoiul roșu, luhărul, capul popii, chimionul, levănțica... Un paradis binemirositor, flori pe care le culegeam euforică și le căram acasă în snopi. Toamna mai găseam numai mentă și panseluțe sălbatice, prin miriștile nearate. Și violete târzii, pitite în iarba din grădină sau în grădinița de flori...

Aveam o grădiniță de flori, cadoul pe care tata i-l făcuse mamei la însurătoare: casa terminată și grădinița de flori, cu stânjenei, lalele, iasomie, melin, crizanteme albe... A fost locul meu de joacă. Stăteam cu ceasurile să aștept să se deschidă o floare sau să chinuiesc o cupă de gura leului, tot deschizându-i și închizându-l botul. Numai de papucul doamnei nu mă atingeam, deși rozul ei însângerat îmi aducea pe limbă gustul de miez de lubeniță – dar era sub

protecția mamei. Panseluțe, safchiu, rezedă, crini înalți, mai înalți decât mine, stânjenei portocalii și zvelți, tufe de măturici albe și vișinii ori straturi de petunii lipicioase... și regina nopții, care inunda serile vineții cu oceane de nelămurită nostalgie... apoi gustul acrișor al ciocănașilor... bujorii albi și roz, ca înghețata, de care nu mă atingeam, pentru că erau florile din care mama îmi făcea, în fiecare iunie, la sfârșitul anului școlar, buchetul pentru festivitatea de premiere... Cred că într-o viață anterioară am fost herbonist, și că în viitoarea întrupare voi fi pur și simplu o plantă: iarbă, de pildă; sau troscotel, pe care să-l pască voios vitele... Cu puțin noroc, aș putea fi o tufă de mentă.

– *Vă amintiți debutul absolut? Pentru tinerii aspiranți la poezie (și care nu mai debutează, născându-se consacrați!), vă rog să evocați și starea de spirit din acel moment.*

– Cum să nu! eram elevă la Mediaș, mergeam la cenaclul liceului meu, liceul Axente Sever, condus de profesoara de română, de doamna Georgeta Bârlădeanu. Ea m-a debutat, în revista liceului, când eram pe clasa a IX-a. Era o femeie foarte bine pregătită, făcea ore minunate. Călinescu, Vianu, Cioculescu, Steinu, Ornea erau citați permanent, așa că i-am citit atunci, ca elevă. Doamna profesoară era în mod firesc colosală. Și-n școala generală, la Jucu, și în liceu, la Mediaș, am avut extraordinari profesori. Cum vedeți, sunt produsul profesorilor mei, al celor de română mai ales. Profesorii sunt o tagmă nobilă, care acum se bucură de prea puțin respect, sunt prost plătiți și, pe deasupra, calomniate sistematic în toată media... Mare nedreptate.

că era îngrozitor de dificil să-ți apară o carte. La dvs. cum a fost?

– Cu prima carte a fost destul de complicat. Am tot încercat să public în Cluj, la *Dacia*, fără succes. Apoi am predat volumul la concursul Cărții Românești. Caraion era în juriu și cineva i-a atras atenția asupra volumului meu. Am câștigat. Am fost mulți câștigători atunci, vreo 12. Volumele au apărut în doi ani, al meu printre ultimele, și mutat de la Mircea Ciobanu, care le-a redactat pe celelalte, la Florin Mugur. În februarie 1981 am făcut corectura volumului – prost, sunt un foarte prost corector al textelor mele, citesc ce e în capul meu, nu ceea ce e pe pagină. În 16 aprilie, când, într-o după-amiază de joi, am citit *România literară*, tocmai sosită, răsfoind-o de la coadă spre cap, cum fac cu orice revistă și astăzi, am dat de cronică lui Manolescu la cartea mea... Prima cronică din viața mea. Aproape că am leșinat.

– Când ați fost conștientă că a apărut o nouă generație literară, cea optzecistă? Se leagă această conștientizare de un moment anume? Îmi amintesc, de pildă, că v-am văzut la Colocviul de poezie de la Iași din 1978. Nu-mi amintesc însă dacă v-ați urcat la tribună să citiți o poezie alături de Traian T. Coșovei, Matei Vișniec și ceilalți tineri invitați de Laurențiu Ulici în spațiul cuvântului lui. Gestul criticului poate coincide cu momentul apariției generației?

– Ulici a avut cu siguranță un rol în lansarea generației, la fel Manolescu, la fel *Echinox*-ul... Un singur om nu ar fi putut, atunci, să lanseze o generație întreagă. A fost o muncă, o țesătură migălos și abil făcută de scriitorii maturi pentru a lansa tineri, contra partidului și a cenzurii de partid... Au lucrat la asta și revistele studentești, și scriitorii de la revistele

centrale, unde era cel mai greu de pătruns. Nu cunosc detalii, eram în afara acestor lucruri, nu cunoșteam pe mai nimeni în lumea literară. Nu am știut că suntem o generație, știam doar că suntem mulți tineri, cam toți studenți, care scriem... Pe mulți dintre ei îi cunoșteam, distanța dintre București și Cluj era, pe vremea aceea, mai mică decât azi, repede ne suiam într-un tren de noapte și ajungeam la București la un cenaclu sau în vizită la *Amfiteatru*... Eu aveam, atunci, o foame enormă să public. Și nu prea reușeam. Asta îmi aduc aminte cu durere. Mai am imagini: de pildă, mi-o amintesc pe Magda Cârneci, superbă. Sau mi-l amintesc pe Cărtărescu, citind la întâlnirile de primăvară de la Sighișoara, și pe Mugur în public, râzând încântat. Dar noi, la Cluj, ne agitam de pe vremea liceului, de pildă mi-i amintesc pe Romoșan, Mureșan și Dohi, elevi, la un cenaclu pe care-l frecventam cu toții, citindu-și poemele lor frumoase. Sau pe Alexandru Vlad, la cenaclul *Tribunei*, citind o proză scurtă, foarte frumoasă.

– *Sau poate momentul în care ați fost invitată să citiți la Cenaclul de Luni?*

– La Cenaclul de Luni a fost impresionant, era multă lume. Venise Doinaș. Eu am citit *Teze despre creier*, iar Doinaș a comentat că am citit „prost, ca toți poeții”, dar că poemele mele ar semăna cu ale lui Celan. Nu știu dacă a avut dreptate, dar eu m-am repezit să-l caut pe Celan, să-l citesc...

– *Dar a avut generația 80 un centru de unde a izbucnit?*

– Tocmai am spus că nu, n-a existat un centru, ci a fost un fenomen național. Bucureștiul, Iașiul, Clujul, Timișoara, toate centrele universitare mari, unele cu publicații studentești, și-au produs spontan, adică organic, scriitorii tineri.

– *Dvs. vă simțeați marginalizată la Cluj?*

– Cred că mi-ar fi plăcut să cunosc mai mulți scriitori. Dar marginalizată, câtă vreme exista *Echinox*-ul, câtă vreme exista Arizona, unde-i întâlneam mereu pe Hurezeanu, pe Romoșan, pe Ion Mureșan, pe toți echinoxistii, nu, firește că nu mă simțeam. Dimpotrivă, mă simțeam centrul lumii – și aveam forța sălbatică și pură a unui centru. Eram ca ochiul unui uragan.

– *Exista o comunicare între cenaclurile bucureștene și gruparea Echinox?*

– Păi da. De pildă, Ion Pop îi publica în *Echinox*, cu mare fast, pe scriitorii tineri din București. Magda Cârneci, Mariana Marin, Elena Ștefoi veneau la Cluj. Noi mergeam destul de des la București sau la diverse întâlniri literare, la Pitești, la Sighișoara...

– *Apropo, care sunt optzeciștii reprezentativi ieșiți din mantaua Echinoxului?*

– Emil Hurezeanu, Virgil Mihaiu, Ion Mureșan, Augustin Pop, Mircea Petean, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, Viorel Mureșan, Octavian Soviany, Andrei Zanca, Dumitru Chioaru, Ion Cristofor, Ion Urcan, Traian Ștef, Virgil Leon, Vasile Gogea... Radu G. Țeposu, Ion Simuț, Ștefan Borbély, Al. Cistelecan, Nicolae Oprea în critică. Ioan Groșan, Ovidiu Pecican în proză. Dar e o listă evident lacunară. *Echinoxul* a fost o mișcare largă și durabilă, a doua mare „rodire” a Universității clujene, după Cercul Literar de la Sibiu...

– *A avut prietenia vreun rol în coagularea generației?*

– După știința mea, pe lumea asta numai prietenia poate coagula ceva. Mi-e foarte dor de Mariana Marin.

– *Spuneți într-un text: „Un poem despre moarte/e mai real decât moartea”. E o artă poetică din perioada dvs. de început. Cum s-o interpretăm? Că oglindirea realității este mai importantă decât realitatea, în spiritul zisei lui Jules Renard că luna reflectată în lac e mai reală decât cea de pe cer?*

– Cuvântul face lumea – măcar în sensul că o face perceptibilă pentru ceilalți. Ceea ce există, există numai dacă este și receptat, la limită înregistrat în scris. Ce, n-ați văzut oameni care plâng citind o carte sau uitându-se la un film, dar altfel, în viața lor de zi cu zi, trec insensibili pe lângă orice nenorocire? Arta are forța asta magnetică, de-a ne face să vedem, să percepem realul... e un ochi care, vorba scriitorului meu mult iubit, nu numai că simte și vede „monstruos”, dar reușește să facă invizibilul vizibil și pentru ceilalți, pentru că are expresivitate. Iar expresivi, cum spune același scriitor pe care îl iubesc, sunt numai unii.

– *Judecând la rece, cât credeți că datorează poezia dvs. nativității, cât trăirilor și cât culturii, mai ales celei filosofice?*

– Poezia e un miracol, nu un act de voință, nici măcar actul unei voințe cultivate. La originea culturii europene, Platon a descris cel mai precis – definitiv, îmi vine să spun – cum se naște un poem. Cum este dictat poemul în urechea instrumentului, a poetului. Restul este trufie. Firește, mă refer la poezia care mizează pe sens, la poezia „ontologică”, îmi vine să spun. Sigur, același lucru poate fi descris și în limbajul psihanalizei. Sau prin alte scheme explicative.

– *Generația 80 este ea una omogenă, unită? Ce-a sudat-o la început, ce-o mai ține astăzi legată?*

– Nu știu.

– *Este generația dvs. la maturitatea deplină? Nu doar creatoare, dar și în sensul că reprezentanții ei conduc URȘ, instituții de cultură, edituri, reviste, doctorate etc.*

– Se poate spune și asta. Dar cred că insistați excesiv asupra generației. Ea a fost o realitate mai importantă atunci, la intrarea în literatură, decât azi. În timp, fiecare autor și-a descoperit vocea sau individualitatea proprie, pulverizând în felul acesta, printr-un fenomen natural de individualitate, cochilia colectivă. În ce mă privește, solidaritatea mea de generație se manifestă acum printr-o atenție preferențială spontană sau printr-o prioritate pe care-o dau scriitorilor ei... Aceștia sunt profesioniști de rang înalt. Cine știe ce daruri o să ne mai facă, nu?

– *Mulți poeți optzeciști au cultivat de la un moment și proza: Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Liviu Ioan Stoiciu, Gellu Dorian... E o navetă organică între liric și epic, o mișcare menită parcă a-l împlini pe scriitor. Activitatea dvs. științifică vă influențează în vreun fel poezia? Sau altfel, dedicându-vă activității didactice, nu vi se pare uneori că trădați poezia?*

– Sunt două tipuri de gândire creatoare, firește. Numai Blaga le-a știut armoniza perfect, în literatura și filosofia noastră. El a avut o „gravitate creatoare”, dacă îmi permiteți expresia, ieșită din comun. Și Eliade, deși el cu mai multe sfâșieri interioare.

– *Cărțile dvs. – deopotrivă cele de poezie, de studii științifice și de eseistică – generează adesea controverse, în articole critice, dar și în viața literară. O căutați cu lumânarea,*

cum se zice, sau vă transmiteți doar mesajul fără să vă intereseze consecințele?

– Serious? Nu mi s-a părut că ar fi chiar așa de controversate, dar dumneavoastră veți fi știind mai bine ca mine. Ca să vă răspund: eu nu caut nimic. Eu scriu. Treaba mea se încheie în momentul când pun punct și trimit cartea editorului. Ce se întâmplă pe urmă nu mă mai privește, de fapt, pentru că sunt cufundată în cartea următoare...

– *Nicolae Manolescu vă include în rândul autorilor care „aveau o cotă prea mică și meritau mai multă considerație”, etichetându-vă drept „una dintre cele mai bune poete din România postbelică” (am citat dintr-un interviu cu profesorul într-un ziar de la Cluj). Vă găsiți poezia bine reflectată în Istoria critică...?*

– În literatura română, un scriitor mort este, prin tradiție culturală, mai valoros decât unul viu. De aceea, sunt uimită de norocul, nesperat, de a fi fost recită de Nicolae Manolescu cât timp sunt vie. A fost tulburător pentru mine ca anume Nicolae Manolescu să îmi recunoască faptul că, scriind, n-am tras pur și simplu cu gloanțe „în slava cerului”, cum spune una din eroinele mele favorite.

**«Proza șaizecistă
își epuizase valențele
creatoare.
Se oficializase. Mima
libertatea și curajul...»**

– *Dragă Constantin Stan, cum am putea începe acest interviu despre generația '80 căreia îi aparții? Așa cum veșnicia s-a născut la sat, generația '80 s-a născut la București! Când, unde anume, cum? E bine așa?*

– Se poate începe și așa, dar și cu povestea etichetei ăsteia, că altfel nu o pot numi, „generația '80”. Știu că în fond nu are prea mare importanță pălăria sub care te pune cineva, clasificările sunt bune pentru uzul didactic, ca etichetele pe sertărașe, să știi cât de cât ce e înăuntru, dar în acest caz povestea ascunde și o mică/mare diversiune. Sintagma a fost pusă în circulație cred de Gheorghe Crăciun și a fost lărgită devenind atât de încăpătoare încât nu mai spune nimic. M-am găsit în *Antologia de la Paralela 45: Generația '80 în proză scurtă* alături de autori care înjuraseră vârtos *Desantul* și textualismul. Sintagma „generația '80” a apărut mult după ce noi aproape ne despărțisem ca grup, adică după apariția *Desantului*, în 1983, În fapt, nu cred că aparțin acestei generații decât în datele biografice,

și alea aproximative. În 1970, când am intrat în facultate, am avut șansa de a fi rapid integrat unui grup, cu un andoi mai mare decât mine. Nu știu cu ce le-am captat eu o așa mare încredere și onoare, dar știu că m-am așezat confortabil lângă ei, fizic și spiritual. Fizic pentru că la ședințele de cenaclu la *Junimea* se păstra oarecum în jurul profesorului Crohmălniceanu un fel de ierarhie. Nu fitecine se așeza în preajma profesorului! Spiritual, pentru că am aderat cu mult entuziasm la ceea ce se propunea. Atenție, Augustin: singurul text teoretic, după știința mea, a fost cel înaintat/ofert ca bază de discuție de către cei trei Gheorghe (Iova, Ene, Crăciun) lui Matei Călinescu, text cu circuit restrâns și, desigur, nepublicat în acele vremuri sau publicat cu destule contorsionări după aceea. În rest, sunt încercări de a teoretiza, uneori ca prefață – Mircea Nedelciu, în paginile unei cărți – Gheorghe Crăciun, eu, în poeme – Ene. Nici prefața lui Crohmălniceanu nu dă pe dinafară în a expune teoretic ce a însemnat „grupul de la *Junimea*”. Prefer această titulatură. În detrimentul „textualiști” sau „generație '80”. Acel grup, în primul rând de prieteni, se opunea ideii de literatură, voia „deliteraturizarea” și înțelegea lumea ca o masă de texte, de texte active, care acționează, modelează, schimbă lumea. „Literatura” era doar o parte a acestei mase textuale. Gata cu poetul inspirat, gata cu forța divină incontrollabilă sub care se așază scriitorul. Textul este un construct din cuvinte, iar tu ești conștientul textului tău. Ne aflam în perioada în care literatura „inspirată”, „rostirea” făceau moda. Metafora avântată, spusa frumoasă, imnicul dăduseră doi poeți tineri la care se uitau toți ca la noile icoane ale literaturii române; Mircea Dinescu și Dan Verona. În cenaclu, mimetic, se citea o groază de prostii „inspirate”, metaforite care mai de care mai forțate și mai literate, și proze parabolice. Noi am decretat sfârșitul, moartea unei astfel de literaturi. Am decretat

drumul înfundat al acestui mod de a gândi rostul cuvântului. Acțiunea era pentru noi o acțiune textuală. S-a vorbit mult de neimplicarea noastră socială sau politică. De îndată ce noi proclamam că textul oficial este acaparator și castrator și că are tendințe expansioniste, ocupând rapid golurile, sau luând forme multiple prin înlocuitori, că textul tipărit se transformă în marfă și își pierde libertatea, nu cred că eram chiar pe placul autorităților comuniste. Cei ce publicau erau aspru muștruluiți în grup, să știi! În fine, se propunea renunțarea la genuri și asumarea „textului” ca principiu de „ecritură”. Ele, genurile, în viziunea noastră, erau clasate, perimate și oportuniste. Ușor de controlat de către Putere. Cel mai detestat era romanul. De aici, teoretizarea și îmbrățișarea prozei scurte. De aici, regretul lui Crohmălniceanu că eu am debutat cu roman, „dar tinerii sunt obligați azi să publice ce li se cere”. Nu toți din grup am aderat necondiționat, acceptând pur textualitatea. Cei mai fideli, și până în ziua de azi, au rămas Gheorghe Iova și Gheorghe Ene. În rest, ceilalți, am beneficiat, în stil și nume propriu, de toate aceste înnoiri conceptuale. Ne leagă încă și acum modul de a gândi rosturile literaturii, „textului”, dacă vrei, conștientizând de ce și cum îl construim. Și, fără îndoială, o mare prietenie literară. Din păcate, grupul nostru a suferit pierderi uriașe: Mircea Nedelciu, Ioan Flora, Gheorghe Crăciun, Ioan Lăcustă au dispărut repede, mult prea repede. Am mai rămas câțiva: Iova, Ene, Paraschivoiu, Sorin Preda, George Cușnarencu, Nic. Iliescu, Cristian Teodorescu, Ion Bogdan Lefter, la care eu aș adăuga doi poeți care s-au așezat decisiv alături de acest grup: Cornelia Maria Savu și Andrei Roman.

– Există o generație '80 în poezie și alta în proză/eseu/critică? Așa să se fi format/dezvoltat, dihotomic?

– Ceea ce acoperă cel mai bine sintagma „generația '80” este poezia. Și în principal poezia de la *Cenacul de luni*. De-aia și ține foarte mult domnul Manolescu la această sintagmă generală și generaționistă. Ceea ce nu se specifică este că mulți dintre ei au debutat în *Junimea*. Dar *Junimea* își trasese o linie fermă, optase pentru proză în special și ei nu se simțeau prea bine în această linie și nici în siajul nostru. Au căutat alt spațiu și alt mentor. L-au aflat pe Manolescu care refuzase *Junimea* în anii '70 pe motiv că-i sătul de certurile de la Uniune, ce să mai vadă certuri pentru glorie de o duminică? Priveam cu destul scepticism ceea ce propuneau ei atunci. Dăduseră cu nasul de poezia americană (erau primii anglofoni ai facultății – până atunci specializările erau franceza, spaniola, latina) și o tratau ca pe o jucărea de care se bucurau foarte tare. Spiritul ăsta ludic de care se tot vorbește a fost semnul lor de deșteptăciune: păi, cum era să preiei serios temele lumii sufocate de industrializare, consum, o lume a betoanelor, asfaltului, robinetelor, când noi duceam dorul minimei civilizații? Ne săturasem de pungii de plastic, de robotizări, de expansiunea publicitarului, duceam noi dorul firului de iarbă? Atunci au găsit formula luării în răspăr a acestor teme pentru că ar fi fost penibil să le ia în serios. Mesajul social și politic de care se face caz era și el importat din muzica americană. Păi, dragă Augustin, mulți români erau la prima generație încălțată și la prima lor locuință cu veceul în casă, nu în fundul curții, și brusc ne și apucase amocul de civilizație, de societatea postindustrializată? A fost o linie pe placul domnului Manolescu care își proclama depolitizarea și strâmba din nas la temele sociale și politice. A fost o linie ca să zic așa de un oportunism perfect: a plăcut și atunci și place și acum și probabil o să placă și dacă vine, Doamne ferește, și un regim de extremă dreaptă la putere.

La polul opus: Gheorghe Iova a avut probleme cu publicarea și în regimul comunist, are și în regimurile de după '90 și va avea cu orice regim pentru că textele lui se opun Puterii, iar puterea se exercită la fel în orice regim. De altfel, nu-i o mare performanță, în România, să-i fi plăcut lui Ceaușescu și să-i plăci și lui Iliescu, dar și lui Băsescu!

– *La întâlnirile de la Cenaclul Junimea (bucureșteană, pentru a o deosebi de cea ieșeană) se discuta despre faptul că scriați cu totul altfel decât prozatorii șaizecești? Dar ce s-a întâmplat? Obosise proza șaizeceastă? Schimbarea aceasta de paradigmă s-a făcut ostentativ? Mă gândesc că și tu, și Mircea Nedelciu, și Gheorghe Crăciun erați și teoreticieni.*

– Problemele noastre erau de natură teoretică. Vedeam în conceptul de literatură, așa cum era înțeles și practicat, un drum înfundat. Așadar, și proza șaizeceastă își epuizase valențele creatoare. Se oficializase. Mima libertatea și curajul. Și era pe placul cenzurii care putea controla astfel de texte. Construcția de tip anecdotic, construcția mecanicistă (cauză-efect-cauză) sunt ușor de controlat de către un regim. Disoluția, fragmentarismul, oglinzile multiple, prezența autorului ca personaj creau o altă semnificație structurii textului. Și cu așa ceva nu se mai întâlneră: structura ca semnificant! Atenția nu se mai putea exercita pe poveste ci pe cum se spune acea poveste. Textele „clasice” treceau de cenzură prin negocieri, „șopârlele” erau și ele acceptate tacit (nu multe, ca să nu bată la ochi!), câmpurile tematice erau bine delimitate, se dăduse voie la marele curaj de a spune „că un comunist poate greși”, da, dar cu amendamentul „partidul – niciodată!” textele noastre erau refuzate în bloc. Mă întrebi dacă refuzam ostentativ? Unde să ne exprimăm noi

ostentativ? În revistele literare controlate la acea vreme de șaizeciști? În studii teoretice publicate de edituri controlate tot de generația șaizecistă? Te invit să observi că noi nu ne-am exprimat decât sporadic teoretic în public. Și nu s-a teoretizat deloc despre ce ne propuneam să facem. În schimb, am avut parte de atacuri concertate și de contestări prin tăcere. Situație rămasă în bună parte neschimbată și în ziua de azi!

– *Cenaclul lui Crohmălniceanu era o școală sau doar locul de întâlnire unde veneați cu marfa de acasă? Cât de important a fost faptul că erai bucureștean? Ai fi ajuns același prozator fiind profesor la Roșiori de Vede sau la Strehaia?*

– Crohmălniceanu era un pedagog desăvârșit în sedintele de cenaclu. Ca profesor, nu mi-a plăcut, era greoi și apatic, citindu-și cursul. Când discuțiile se urneau greu, ne îndemna să pornim de la prima impresie: a plăcut, n-a plăcut, ce-a plăcut, ce n-a plăcut? Apoi, pas cu pas, analizam împreună textele, domnia sa făcea incursiuni istorico-literare. Deseori, se punea această întrebare: s-ar fi putut scrie și altfel acest text, ce-ar fi câștigat, ce-ar fi pierdut? Nimic nu se respingea în numele ideologiei noastre literare. Indiferent cum era scris textul – și la *Junimea* s-au citit de la proze clasice, în cel mai dulce stil clasic, până la texte „avangardiste” – prima valoarea sa, ce aducea nou, interesant în ansamblul de texte scrise în același registru, cu aceeași temă etc. Mi-aduc aminte că febleța profesorului era Mihai Andrei, care scria niște proze cu țărani, perfecte în tradiționalismul lor. Îi plăceau de asemenea prozele lui Sorin Preda, cu umorul lor sictirit, dar gusta, ca să zic așa, și textele experimentale ale lui Ene sau Iova. Noi nu am fost exclusiviști. Nu am clamat niciodată viabilitatea absolută a ideologiei noastre în detrimentul sau anularea altora. Nu am fost tratați

cu aceeași disponibilitate față de valoare așa cum noi o aveam și pe care o învățasem de la Crohmălniceanu. Ca bucureștean, am avut șansa de a decide asupra timpului alocat grupului. Șansă și neșansă. Mă puteam rupe oricând, în timp ce ei continuau adesea zile și nopți de-a rândul discuțiile, lecturile, dar și pierderea de vreme. Viața de cămin o fi fost ea frumoasă, a legat altfel prietenii, dar era și cronofagă. Am făcut patru ani naveta, undeva în Câmpia Română, m-am chinuit zi de zi de teama de a nu mă înfunda în existența mizeră, lipsită de orice orizont și ambiție, a unui locșor. Sigur, se poate spune și așa: am avut șansa de a fi bucureștean, dar pentru mine Bucureștiul este locul nașterii mele, nu am venit, nu m-am agățat de București să fac carieră. Nu am nici complexe de superioritate, dar nici complexe de inferioritate în fața altor locuri de naștere. Nu știu ce s-ar fi întâmplat dacă m-aș fi născut în altă parte. Nu știu nici dacă aș mai fi scris după facultate, ajungând eu acasă, unde am văzut de la colegii mei, care au forțat mâna destinului la repartiții să prindă localitatea de baștină, trebuie să fie cald și bine de îndată ce au renunțat la scris. Și la București, ca la un „acasă”, putea fi cald și bine și să nu mai scriu.

– *Recapitulând, care sunt prozatorii afirmați și apoi consacrați din cenaclu? S-au mai pierdut alții pe drum?*

– Au citit pentru prima oară, au primit confirmarea și au fost susținuți de cenaclu ca prozatori Mircea Nedelciu, Ioan Lăcustă, Sorin Preda, Cristian Teodorescu, Nic. Iliescu, Mircea Cărtărescu (prezent în *Desant* '83 „în ipostaza nedeceptionantă nicio clipă de prozator colorat-realist” – l-am citat pe Ov. S. Crohmălniceanu). Au devenit vizibili, sau mult mai vizibili prin proză, Gheorghe Crăciun,

Gheorghe Iova deși primul a citit multă vreme poezie în cenaclu, iar al doilea – texte. Proză scrie acum și Gheorghe Ene și nu o face deloc departe de spiritul „junimist”, după cum alături de teatru și Emil Paraschivoiu scrie proză. Nu mai știu ce s-a întâmplat cu Valentin Petculescu, Marius Bădițescu, Maria Holmeia, Mihai Andrei sau Hanibal Stănciulescu.

– *Pentru tinerii care aspiră la gloria de prozator, mi se pare potrivit să povestești cum ai debutat în revistă.*

– E dificil pentru un tânăr din ziua de azi să poată cuprinde ce însemna acum 37 de ani (am debutat la 8 iulie 1972 în *Luceafărul*) tipărirea într-o revistă! E și mai dificil să înțeleagă farmecul ce-l aveau redacțiile revistelor literare, pe holurile cărora vedeai consacrații, autorii din manuale, idoli tăi la care uceniseși și pe care îi vedeai acum vii și atât de aproape de tine încât ți se păreau, abia acum, imateriali, dar și nou-veniții sau cei care așteptau confirmarea prin publicarea unui fragment de proză sau a unui grupaj de poezii! Profesorul Crohmălniceanu mă trimisese la S. Damian, la *Luceafărul*, spre a-mi face debutul. Redacția era pe Ana Ipătescu, într-un imobil extrem de somptuos, dar revista era undeva la mansardă, etajele fiind ale greilor – *România literară, Secolul XX* etc. Am urcat fiecare treaptă cu zece gânduri de a mă întoarce din drum și cu unul să merg mai departe. L-am aflat pe S. Damian, i-am spus, i-am înmănat textele, dânsul mi-a spus „vino pe data de” (adică peste trei săptămâni), m-am prezentat cu inima cât un purice. S. Damian s-a uitat pe ceva și mi-a zis „pe 6 iulie, seara să vii la corectură”. Până la a-mi vedea prima povestire tipărită în *Luceafărul* nu visam decât cum pagina de revistă devine albă acolo unde eu știam că trebuie să fie textul meu.

– *Dar cum ai debutat editorial cu romanul Carapacea? Ai avut multe piedici de ordin ideologic, faptul că veneai de la Croh te ajuta sau era bun prilej pentru cenzură să te urgisească?*

– Eram navetist și chiulisem de la școală, bântuiam prin București când m-am întâlnit cu Nicolae Manolescu pe undeva prin centru. M-a întrebat ce fac, cum o duc și dacă am vreo carte gata. Aveam. „Vino mâine la *Cartea Românească* să te prezint doamnei Magdalena Popescu.” Am chiulit din nou de la școală, m-am prezentat la întâlnire. Doamna Magdalena Popescu știa de mine de la Crohmălniceanu. Mi-a promis că îmi va citi cartea cât poate de repede. Mă așteptam la luni bune de chin, dar după câteva săptămâni dânsa m-a sunat și m-a invitat la editură. Am intrat în planul editorial pe 1978, dar aveam să debutez în 1979 pentru că am renunțat, de bună voie și nesilit de nimeni, la prima formă a romanului (alcătuit din patru povestiri ce se legau între ele) spre a-l rescrie așa cum a apărut. Nu am avut probleme la prima carte. Ele au apărut de la a doua, de la *Nopti de trecere*.

– *La formarea generației, prietenia literară a avut vreo importanță?*

– Pentru mine, fundamentală a fost relația de prietenie. Am rămas în cele mai bune relații cu toți colegii cu care atunci în anii '70 am pornit la drum. Încă o dată spun, din păcate, marii prieteni Mircea, Ionică, Meșterul, George au plecat prea din vreme. Am resimțit în primul rând un gol sufletesc uman, dincolo și mai profund decât literatura.

– *Dar ați avut de la început conștiința apartenenței la generație? Ce mai înseamnă acum generația '80 în proză? Ce vă mai leagă? Mă gândesc că în afară de tine și de Ioan Groșan nimeni nu mai lucrează la un roman cu deceniile. Pe*

urmă, s-a zis că optzeciștii cultivă proza scurtă, dar tu scrii deopotrivă povestire și roman. Ești un disident al generației?

– Nu am vrut să fim o generație literară. Nu am proclamat și nu ne-am manifestat ca generație literară. Noi am fost niște prieteni foarte convinși că vom face altceva decât ceea ce se face sau se va face în materie de literatură. Și ne leagă această conștiință că am înnoit mijloacele de expresie ale prozei în special, preluate azi de toată lumea ca pe bunuri comune. Proza scurtă a fost teoretizată și susținută în grupul nostru. Am scris proză scurtă, dar am simțit de la bun început că spațiul meu plenar de manifestare este romanul. În privința asta, am fost un disident al grupului. Am fost „judecat” o noapte întreagă de către amicii mei după apariția romanului *Carapacea*. Abia odată cu tipărirea celui de-al treilea meu roman, au trecut și ei la roman: Mircea Nedelciu, George Crăciun, Ioan Lăcustă, Mircea Cărtărescu și chiar și intransigentul și vehementul acuzator al romanului Gheorghe Iova, cu admirabilul său *De câți oameni e nevoie pentru sfârșitul lumii*.

– Antologia Desant '83 ce miză a avut în crearea unui nucleu al generației de prozatori? Îmi aduc aminte de receptarea elogioasă, pe de o parte, dar și de atacurile bezmetice din Săptămâna.

– Noi am fi putut crea un șoc real, profund în anii '70, dacă am fi tipărit adevăratele texte pe care le citeam în cenaclu. La apariția *Desantului* mulți dintre noi tipărisem mult prin reviste, debutasem, eram relativ cunoscuți. Gestul de gătită emoție sau profundă indignare a fost unul fals. Prin noi, se plăteau diverse polițe adversarilor literari.

*că pe poeți – se știe – i-au întâmpinat critici
din toate generațiile,*

– Nu. Nu avem criticii noștri și astfel, iată, suntem striviți ca receptare între șazeciștii cu criticii lor și „milenariștii”, „doimiștii” (sau cum se mai cheamă) cu cohorta lor de critici. Știi ce mi-a zis un tânăr critic care se făcea că nu observă ucenicia făcută de Sorin Stoica la proza lui Nedelciu – „ce mai interesează azi ce-a fost înainte de '89?” Instructiv mod de a înțelege literatura, nu?

*– Ai scris reportaj și înainte de 1989, dar scrii cu
aceeași prospețime și acum (și aici ești un lup
singuratic). Prozatorul Stan este ajutat de
publicistică? În sensul că experiența ziaristului, sau
a profesorului de jurnalism, îți folosește în proză?*

– Jurnalismul, mai ales în latura sa teoretică, m-a învățat să gândesc la cititorul de mâine și la cel din afara spațiului meu. Noi, scriitorii români, avem deseori tendința de a contextualiza până la a-i face cu ochiul cititorului: „știi tu la ce mă refer!” Un ziar este al zilei de azi dar și al colecției de peste ani. Și acel cititor trebuie să înțeleagă ce s-a petrecut. Mă gândeam, fiind la o lectură de poezie, ce rezonanță vor avea versurile „De la Sibiu, Mircea Ivănescu îmi trimite o pungă...” etc. pentru cititorul care nu știe ce vrea să însemne Sibiu, Mircea Ivănescu etc. Asumându-mi riscul chiar al unui mic pedanterism, am învățat că trebuie să fii clar adăugând un determinant clarificator pentru orice cititor!

*– Din generația '80, Nicolae Manolescu a reținut în
Istoria lui critică șase prozatori. La atât se
rezumă proza optzecistă? Dar aș putea să
întreb și altfel: Gheorghe Crăciun și Viorel
Marineasa au introdus în antologia*

Generația '80 în proza scurtă *nu mai puțin de 43 de autori. Atât de vastă să fie proza optzecistă?*

– La atât se rezumă înțelegerea domnului Manolescu, aș putea zice. *Istoria* domnului Manolescu este a cincea, a șasea istorie a literaturii române din ultimii ani. E o invazie de istorii d-astea în România în condițiile în care în Europa sunt zeci de ani de când nu se mai scriu istorii ale literaturii. În privința *Antologiei...* înțeleg rezonurile de a cuprinde cât mai mulți spre a da senzația că a existat o generație, dar cu mulți de-acolo eu nu am nimic a face, literaricește vorbind!

– *Dragă Constantin Stan, există voci care spun că generația abia acum, după revoluție, se conturează definitiv, recuperând nume și cărți. Alții susțin că, dimpotrivă, generația nu mai înseamnă nimic după ce membrii ei s-au individualizat. În opinia ta, care e adevărul?*

– Eu sunt bucuros că nu ne-am pierdut pe drum, că, după vârsta de 50 de ani, noi am putut scrie cărți care să conteze – și sunt sigur că vor conta – în literatura română: *Luminare* a lui Ioan Lăcustă, *Pupa russa* a lui Gheorghe Crăciun, *De câți oameni e nevoie pentru sfârșitul lumii* a lui Gheorghe Iova și, cu voia ta și a cititorilor (care îmi veți ierta lipsa de modestie), *Gerda* subsemnatului. Individualitățile puternice potentează forța unei grupări pentru că arată valențele creatoare (nu gregare) ale unei idei literare.

„Mă consider doar un poet ignorat, nu un geniu ratat”

– Dragă George Stanca, formatul rubricii de față ne obligă să vorbim de generația literară '80 din care faci parte, că vrei sau nu. Dar cum tu ești un temperament vulcanic, nu putem să ne rezumăm la atâta, așa că mă văd nevoit să fac o excepție, măcar în ceea ce privește începutul dialogului nostru, și să te întreb cum erai copil. La fel de neliniștit?

– Mă cert cu tine din primul foc: eu nu aparțin generației optzeci. Și nici nu am cum și de ce. Unu: sunt născut în 1947; doi: am debutat, este drept, cam târziu, în *Caietul debutanților 1978*, cel redactat de Domnica Filimon, anterior ei, cu Iaru și Stoiciu; trei, în cartea de debut, îngrijită cu multă duioșie de regretata Gabriela Negreanu, *Tandrețe maximă*, s-a văzut clar programul meu: eram, dacă vrei, un pre-optzecist. Dar eu nu înțeleg de ce trebuie să fim clasificați, grupați, numărați fie și pe generații. Eu cred că nu aparțin nici optzeciștilor, nici șaptezeciștilor, sau poate ambilor, dar sunt singular. Fac parte din generația „George Stanca” a celor ce au purtat blugi de cauciuc, cei care stăteau singuri în picioare! Sper să nu fiu acuzat de paranoia care ne bântuie veacul. Dar, ca să mă revendic de undeva, căci nimic nu se naște din nimic, eu cred că ideologic,

nicidecum cronologic, mai degrabă tematic, aparțin de „beat generation” din SUA. Aceea cu Bourroghs, Ginsberg, Kerouac, cu boemii hedoniști care proclamau libertatea totală, eu unul fiind prins în două chingi: una creștină provenită din educația de acasă și alta marxistă, din educația oficială. În această zeamă, atmosferă creată de muzica beat-rock, am plutit ani de zile, grație pasiunii mele devastatoare pentru fenomenul muzicii rock, pe care am și practicat-o o vreme, și al cărei comentator am devenit, ulterior, făcând pionierat în domeniu.

De copil eram talentat la multe, muzică, recitări, dans popular, mai puțin la desen și fotbal. Nu cred că am fost un copil neliniștit, ci mai degrabă tarat de familie. Căci, deși aveam cinci ani, unele detalii mă dor și azi. Pot relata în amănunt plecarea definitivă a lui Nicolae Stanca, tatăl biologic din casa bunicilor (și părintească), din Giulești-Sârbi; hohotele de plâns ale mamei, implicit ale mele ținând-o de pulpana fustei, și ironiile usturătoare ale bunicului; și apoi, peste un timp, bucuria cu care l-am primit pe „tatăl meu vitreg” – nu suport termenul – Marin „Chejneanul”, cel care până la plecarea dintre noi, și după, este icoana mea. L-am iubit mai mult decât pe mama. Care mi-a povestit că sigurele mele neliniști de copil erau strangularea puilor de găină din curtea bunicilor paterni, din Spineni-Olt. Dar, am uitat să spun, copilăria mea s-a petrecut în curtea bunicilor materni din Giulești-Sârbi, singurul, chiar și până azi, sat din București. Eu, unul, mă consider un țăran cu buletin de București. Revenind asupra lui Nicolae Stanca, este asemănător cu tatăl lui Vargas Llosa.. cvasiodios. Pe 22 decembrie 89, când l-a sunat soția mea să-i spună că sunt arestat la Jilava, a început să urle că-i fac neamul de răs. Pe 27 decembrie, m-a vizitat, marțial, să-mi prezinte un proiect de refacere a partidului socialist și să prefățez o carte a unui amic despre Pătrășcanu,

criminalul comunist Pătrășcanu. Toată viața am fost un socialist, zicea. El care terminase școala de partid „Jdanov” la Moscova. Un oportunism pe care îl detest și mă bucur că semnăn cu neamul mamei, al lui Ghiță Crăciun, bunicul ei, fost muncitor la Podul Cernavodă, sub marele inginer Saligny. „Deadu” Ghiță a trăit 105 ani și l-am apucat și eu.

– *Dar ce elev erai? Unul silitor, strălucind la toate disciplinele? Aveai pasiuni extrașcolare? Când ai început să citești?*

– Nu eram deloc tocilar, îmi plăceau toate materiile pe care le asimilam cu drag, inclusiv limba rusă pe care o folosesc și acum binișor. Eram tipul de școlar corect, mereu premiant fără a face vreun efort, dominat de o curiozitate fără margini; poate că în asta ar consta neliniștile mele infantile. Ca pasiuni aveam pescuitul, căci casa noastră se afla la un lat de drum de balta Dâmboviței, transformată ulterior de comuniști în groapa Giulești-Sârbi, chestie care a deteriorat, chiar țigănit, comunitatea amestecată româno-bulgară care domina locul. Apoi, cântam la mandolină, fiind evident printre cei mai buni. Nefiind talentat la fotbal m-am apucat de lupte unde am fost vicecampion național de juniori la categoria 49 de kg. În sala de lupte de la Rapid eram poreclit „Sârmă”. Cu cititul și scrisul, e o poveste. Mamaie Vasila era analfabetă și la ea venea ades o învățătoare, conform programului de alfabetizare. Eu nu lipseam de la lecții. Finalmente ea a rămas la fel, iar eu la cinci ani știam să scriu și să citesc.

– *Când ai descoperit poezia? Ai fost de la început ludic și romantic (ce combinație!) și ai avut gustul invențiilor lingvistice atât de surprinzătoare?*

– E o poveste lungă și ciudată pentru mine, iar întrebarea ta e prea abruptă. Poezia a fost un coșmar la școala primară, căci trebuia să învăț pe de rost toate rahaturile comuniste, de la „Dă-mi tăticule și mie o lopată și-o mistrie să mă duc pe șantier să mă fac brigadier ...iar steluța cea de sus oare ce-o avea de spus//socialismul spune ea construiește țara mea”, la aberațiile prostituante ale unor Cassiana, Mariabanuș și Danbeșliu „disidentul” care s-a supărat pe Ceaușescu că nu l-a tratat ca Dej, fiindcă era gata folosit, fanat. Și bogat. Asta mi-a născut un mecanism de inhibiție care îmi dă un handicap uriaș: eu nu știu nicio poezie întreagă, de nimeni, nici scrisă de mine însumi. Nu pot memora. Dacă nu vin cu cartea în mână, nu pot să recit. Prima carte adevărată, extrașcolară, a fost nu la liceu, ci la facultate (am studiat „construcțiile”), când unchiul meu, Ionel Crăciun – care s-a stins recent, pe 29 septembrie 2009, chiar de ziua regretatului meu tată Marin – fiind inginer-șef la tipografia „13 Decembrie”, mi-a adus un volum de Blaga, primul după dezgheț; apoi, imediat, *Moartea ceasului* a lui Sorescu, poezie modernă; după care am început să citesc *Luceafărul* lui Barbu Eugen, deci să-i aflu cam pe toți poeții șaptezeciști; apoi, l-am desoperit pe Ion Barbu care m-a fermecat, și cred că este primul care mă va fi influențat cu „uvedenrodele” lui, cu libertatea de a-și alege cuvântul sunetul, rima sau ritmul. Tot atunci, am început să comentez muzică rock la revista *Săptămâna*, unde i-am cunoscut pe Barbu, Lotreanu, Mutașcu, Jeana Gheorghiu și pe mai bătrânii Ben Corlaci, nea Nicu Carandino, o dulceată de om, etc., plus neconvenționalul Vali Oișteanu (poetul american de azi Valery Oisteanu, o explozie de insolență juvenilă, fermecător, plin de energii pozitive, care galvaniza redacția încă de la sosire. Inșii mă tratau cam de sus, mai puțin Vali, căci eu eram „puștiul cu muzica rock”. Mediul

rock m-a făcut să-l cunosc încă din 1971 pe Florian Pittiș, care decoperise la Paris filmul festivalului Woodstock și venise fascinat de puterea rockului. Nu avea habar de nimic. Era atunci prieten cu Dan Tufaru și Anda Călugăreanu și începuse să adune muzică bună. Avea avantajul că pleca adesea în Occident, de unde lua și reviste de specialitate. Ulterior, nucleul s-a mărit, i-am apropiat pe cei de la Sfinx de el și din asta s-a născut un spectacol minunat de muzică și poezie, la sala „Icoanei” de la Bulandra, apoi M&P II, etc.: Sfinx, Gil Dobrică, Suzana Georgescu, recitări superbe de Pittiș și Caramitru care se jucau pe scenă, a trecut puțin și Mimi Caragiu, efectiv, iluzia libertății, succes uriaș. Nu am scăpat nicio reprezentare, am făcut baie de poezie recitată expresiv, cu mult talent. Cred că de aici, și apoi de la mutarea mea la *Flacăra*, unde am organizat din umbră primele 70-80 de cenacluri – altă baie de poezie scenică! – mi se trag scrisul, stilul, propensiunea spre spectaculos, declamație din poezia mea. Simțul limbii și al jocului cu ea cred că îl am de la mamaie Vasila, analfabeta din Giulești, care inventa într-una cuvinte, stări, metafore, era fabuloasă. Apoi, am aflat că și un frate de-al lui Nicu Stanca, Ștefan, scria pe ascuns poezie. Romantismul, cred că-mi vine însă de la zodia Taurului, și de la conștiința neputinței de a iubi toate femeile superbe. Ai uitat, Gusti, auto-ironia și ironia care vin clar de la tataie Gheorghe din Giulești, un sarcastic care mi-a otrăvit adolescența cu ironiile lui, și pe care l-am adulat finalmente, căci și-a schimbat total atitudinea când mi-a văzut semnătura în „revista lui Păunescu”, *Flacăra*.

Bref, să știi că nu mă consider un geniu ratat ci doar un poet ignorat.

– *Când și unde ai publicat primele versuri?
Frecventai cenacluri? Mă refer la cenacluri*

de începători, nu la Flacăra sau Numele Poetului al lui Cezar Ivănescu din anii '80 unde te-am ascultat citind.

– Nu prea ieșeam în public, eram emotiv, târșelos. Apoi, la *Flacăra*, prin 1974-75 îmi făcusem un nume de ziarist și îmi era rușine să apar ca debutant.

Am comis-o însă la *Amfiteatru* invitat de distinsa Doamnă Constanța Buzea. Am și un martor, poetul George Canache. Am dat un grupaj de poeme și lui Păunescu, el l-a dat lui Mihai Ungheanu cu apostila „Mihai, ce părere ai de acest poet?”, dar nu am fost publicat. Ungheanu a ținut să-mi explice că sunt nepublicabil și că scriu ca poeții cehoslovaci ai anilor 68. „Păi, am trăit la Praga câțva timp, chiar și-n august 68, înainte de invazia rușilor, dar nu i-am cunoscut, nu i-am citit”. Dar am respirat atmosfera. La fel, m-a plimbat Mihai Pelin care lucra pentru *Ramuri*, și la fel Stelian Vasilescu de la *Familia*. M-am răzbunat ca un bun creștin, căci după revoluție i-am dat bani buni lui Pelin, publicându-l într-o revistă condusă de mine, iar lui dom Vasilescu i-am recenzat la Tele 7 abc o carte despre „unguri”. Cu Ungheanu am rămas prieten până ce s-a prăpădit; mi s-a părut un om de mare valoare, fie contestat, dar cred că unele dintre ideile lui vor tara literatura română, când ea va deveni cu adevărat „română”. Revenind, nu eram disperat, știam că am talent. Mă confirma Geo Dumitrescu căruia i-am trimis un grupaj la celebra lui „Poștă” de la *Luceafărul*, sub pseudonimul G.G. Crăciun: ”Sunteți un poet adevărat, luați-vă în serios”. 1979. Și fără ca eu să îi cer, l-a publicat pe Crăciun, sub numele adevărat. M-am „supărat” atât de tare, că m-a deconspirat, încât i-am mai trimis... Și iar m-a publicat, până am ajuns „vedetă de poșta redacției”, cum îmi zicea un coleg, fost oniric, care acum, la 70 de ani, are o singură carte. Și aia

proastă. Așa m-a acceptat Domnica Filimon la *Caietul debutanților 1978*, în ultima secundă.

– *Când ai fost conștient de apariția generației? A pornit ea dintr-un nucleu, dintr-un centru?*

– Tradus pe limba giuleșteană, generație înseamnă gașcă. Am mai spus, nu sunt cu niciunii chiar dacă unii mă bagă cu ei la oală. Am avut doar prietenii etilico-literare cu Cezar și Meri Ivănescu, vecinii din Militari, Lucian Vasiliu, Ion Zubașcu, Dan David, Radu Călin Cristea, Nae Iliescu, Traian T. Coșovei. Și Aurel Dumitrașcu, un fariseu care beneficia de cazare, masă gratuite, muzică bună, ba, se și drăgostea cu diverse poetese, la mine-n casă, și-n Militari și apoi la Cișmigiu, iar în jurnalul lui mă înjura și zicea că-l instrumentez politic, eu care nu am scris niciun text cu „trăiască”. L-am adulat pe Cezar Ivănescu, îi iubesc, îi respect pe Coșovei și Iaru, pe Doru Mareș al anilor 80; mă înclin în fața „neburniei” lui Stoiciu și întreb ce au ei comun cu o anume generație și ce nevoie ar avea ei de ea?

Centrul și nucleul unei astfel de „generații” e Nicolae Manolescu, cel care a inventat-o și o susține sectar, făcând un imens rău celorlalți (din, i-aș zice, „Generația hemivizibilă”); rău mortal literaturii române, pe care a deturnat-o de sens, la poezie. Priviți cât de exactă e „istoria” domniei sale, cu ai săi și cât de neglijent-disprețuitoare cu tot restul, cu poezii ieșeni de pildă. Un exclusivism ucigaș de spirit, prin care „măreția” unui Cărtărescu, lustragiu de convexități prezidențiale, nu mai are loc de Eminescu.

– *Generației '80 i s-au pus niște etichete: pierdută, sacrificată, generația în blugi (a zis-o regretatul Alexandru Condeescu). Care crezi că i se potrivește mai bine ?*

– Ultima, dar e o sintagmă mult prea uzată și generală. De aia am specificat în cazul meu „blugi cauciucați” care e anterioară generației în blugi pur și simplu. Apoi, și inginerii și arhitecții au „generația (lor) în blugi” etc.

– *Crezi că prietenia joacă un rol important în coagularea unei generații?*

– Când nu e sectară, exclusivistă, gășcară. Și când vorbești despre asta mă cuprinde dorul de demultplecatul meu frate Dan David. Și de Vasile Morar, care trăiește, și de George Voica, idem, și de Cristoiu cel literar-artistic.

– *Ești poet, dar și cronicar sportiv (plus microbist), și comentator muzical, editor, jurnalist de opinie, ca să nu zic pamfletar, om de televiziune, universitar, mai ești și inginer constructor, ai fost și arhitect-șef?... Cum îți organizezi timpul să le faci pe toate?*

– La un recent interviu susținut la o prestigioasă universitate, o doamnă mult mai în vârstă decât mine m-a întrebat, cum am putut să fac atâtea lucruri diferite. I-am răspuns: „mă pictisesc repede și des, doamnă!” Nu știu, cred că pe cât par de dezordonat, am un subconștient nemțesc, care evident mă conduce. Oricum, fac NUMAI ce îmi place, de aceea timpul ține mereu cu mine.

– *Deși ești în fond un bonom, titlul unui volum de-al tău e în răspăr: Eu vă sfidez pe toți! E o parafrază la un volum de-al lui Dan David?*

– *Eu vă iubesc pe toți*, Dan voia să scrie un poem pentru fiecare locuitor al României. Mi-e dor de Dan aproape zilnic. Când scriu un poem, lui i-l citesc primul, aștept să-și bâlâbie părerea, căci se bâlâbia genial.

Prietenia mea cu el era zbucium existențial continuu, poezie, beție, nebunie, iubiri umede, lunecoase și iuți ca ardeiul bulgăresc. Dar ardea repede ca o lumânare, nu avea cum să trăiască

mult; se sinucidea cu o voluptate pe care era să o împrumut și eu dacă nu apărea în viața mea Lena Femeia Îndărătnică – e Rac – care să mă domolească; de fapt să-mi impună o existență banală, clasică, burgheză, dar să-mi lungească zilele.

– *Când scrii poezie – când ești revoltat sau când ești liniștit și bonom?*

– Numai când îmi vine. Probabil că stările extreme invocate de tine, pe care le exercit din plin în jurnalismul meu cotidian la *Adevărul*, sublimează, se mineralizează, se gazifică, apoi după legi pe care nu le stăpânesc, nu le cunosc simptomele prevestitoare, explodează. Eu scriu numai prin dicteu automat, de aia nu am decât cinci volume. „Nasc” greu.

– *Vinul dăunează grav poeziei?*

– Am început să detest alcoolul care mi-a răpit atâția prieteni nu numai literari; criminala „votcuță”, cum o numea tandru Nichita. Cu vinul este altceva, cu vinul bun. Nu spun că e aliment, ar fi banal, l-aș jigni pe Dânsul. Vinul Bun face parte din viața mea, ca familia, poezia și Rapidul. Îmi plac vinurile seci de Drăgășani, îmi place Crâmpoșia care mă leagă indestructibil de unul dintre părinții ei, producătorul, viticultorul, nu guvenatorul!, Mugur Isărescu, un boier al vinurilor și al poeziei. Eu ador vinurile seci-seci. Mor după secul de Chile sau California. Dar, cum le găsesc mai rar, mă mulțumesc cu ale noastre cu Crâmpoșia de Teleorman produsă de Ion Nicolae, cu vinul casei Știrbey, vecin cu domeniile Isărescu. Practic, pentru mine vinul trebuie să aibă gustul între oțet și borș, dar să miroasă a strugure nobil. Și mai am un principiu: nu-mi da primul pahar, că-l vreau și pe-al șaptelea. Tocmai de aceea mă mir cum de cei care falsifică vinul nu sunt băgați

la „crimă de omor”. Sigur, tot un poet, Francois Villon, l-a demonizat pe „crâșmarul care toarnă apă-n vin”. Slăbuț, omenire!

– *Dacă pe George Vulturescu sau Gellu Dorian sau Gheorghe Mocuța îi întreb de nu se simt marginalizați în colțurile lor de țară, pe tine te întreb dacă n-ai avut mereu un complex de superioritate ca unul care e mereu în miezul trebii la București.*

– Am suferit și sufăr de acest complex. Dar în sens invers. Acela că locuiesc în București și lumea mă urăște pentru asta. Am spus-o adesea, Capitala țării e Provincia, iar provincia sa e Bucureștiul. Aici se adună mai toate zdrențele țării, toți parveniții. Bucureștenii autentici sunt pe cale de dispariție. Poate cei mai mulți bucureșteni reali sunt locuitorii vechilor mahalale. Bucureșteanul care e impertinent și insolent fiindcă e bucureștean nu e bucureștean! E, în realitate, un fiu de venetic adus din Curu Moldovii prima generație încălțată. Ăla își injectează ideea „bucureșteanului superior”. Acum Bucureștiul este mai mult o metropolă asiatică, mirosind a cort. Nu e nicidecum orașul meu. E un „polis” poliglot și vizigot, ca o metropolă colonială; nu mai are istorie, nici poezie, e un Babel al delincvenței, fie ea politică sau de drumul mare. Dacă ai ști, Gusti, cât urăsc orașul ăsta, la care mârlandii și mârlandezele lor aspiră! De aia am dorit să mă refugiez la o mânăstire din Argeș, căreia să-i las biblioteca mea – din care parte a aparținut marelui maestru, istoric, cărturar și mason Dan Amedeo Lăzărescu – dar IPS Calinic, cândva un apropiat, m-a dus cu vorba de un deceniu.

– *Îmi poți da niște nume de scriitori optzeciști supraevaluați? Dar de nedreptățiți?*

– Supraevaluați sunt destui. Vezi Cărtărescu.

Cred în talentul lui TT Coșovei, Iaru, Lucian Vasiliu, în înrâncenarea lui Stoiciu, vioiciunea culturală a neobositului Cassian Maria Spiridon. Sau în adâncul spirit al lui Paul Aretzu; chiar, și el o fi optzecist? Iubesc cetatea culturală ieșeană, grupul de la Iași, al celor apropiați de vârsta mea, Nichita Danilov, Daniel Corbu sau ...Brumaru. Ceilalți au un „Manolexus” al lor, au criticii lor, aplaudacii de cerc închis. Nu mă bag între ei. Cândva mă mai vedeam//vizitam cu TT Coșovei, Radu Călin Cristea. E trecut. Sunt organizați bine, acum au ajuns să ocupe și posturi universitare, unde se autopredau, este trist dacă nu tragic pentru noi, restul, cei de „afară”. Ei învață tineretul că Poezia română a început cu ei. Care Văcărești, Conachi, Eminescu, Macedonski? Nu vedeți ce atacuri nedemne s-au dat la Eminescu și cu câtă ură viscerală? Fiindcă n-au loc Ei de EL. A uzurpat locul vreunui lustruitor de dosuri prezidențiale?

– *Dar tu în ce relații ești cu criticii literari ?*

– Nu mai cunosc pe nimeni, eu am numai colegi de poezie și atât. Apoi, critici avem cât degetele a două mâini. Odată, acum 25-30 de ani, m-am vizitat cu Dl Grigurcu, dar ne-am uitat. Făceam reportaje literare prin țară cu Alex Ștefănescu, eram un cuplu de ironiști fantastic. Am dispărut din viața lui, nici acum nu știu de ce! Eram prieten și vecin cândva cu Mircea Scarlat, dar s-a dus nepermis de iute. Acum un an, la Alexandria, tatăl lui octogenar, ce blestem!, mi-a dăruit toate cărțile bietului Mircea. Nu am apucat să leg o prietenie lungă cu dl Ion Rotaru, dar și el îmi iubea poezia și mă îndemna să scriu și proză. Apoi, îl admir, afară din context, pe tânărul Daniel-Cristea Enache. Pare a nu fi gășcar. Are un viitor credibil. Nu uit a remarca ajutorul pe care Eugen Simion mi l-a acordat la prima și la ultima carte. Păcat că nu a vrut să fie un ”alt Manolescu”

pentru partea neglijată în chip tezist și sectar de către Manolescu. Un emul al ultimului ar fi Al Dobrescu care m-a acuzat că am furat poeme dintr-o carte a lui Cărtărescu. Noroc că le-a nominalizat. I-am trimis un gupaj publicat în SLAST cu doi ani înaintea cărții - scrise cu alți doi ani înainte - cu poemele „furate” întrebându-l cine pe cine a furat dacă el așa pune problema. Am lăsat-o baltă. Sunt mulți și puternici. Noroc că talent nu prea au!

– *Într-o zi mohorâtă de toamnă și în singurătate, ce carte de poezie iei din raft din prima?*

– Un Saint John Perse, la el când plouă, plouă grav, poate nu diluvian și apocaliptic ca-n Macondo-ul lui Marquez. Ascultă-l: ”O, ploii!/Voi duce-n fața voastră cauza mea: la vârful lăncilor voastre, cel mai sigur avut al meu!//Spuma la buzele poemului ca un lapte de corali (...) //și ploaia călduță pe-acoperișurile noastre făcu bine/stingând lămpile din mâini”.

– *Crezi că va dispărea cartea pe hârtie? Ne vom citi doar pe monitorul computerului? Te-ai acomodat ușor cu acest fel de scris/citit?*

– La scris da, fiindcă trăiesc din asta ca jurnalist. La citit nu prea. Iubesc prea mult cartea ca să o trădez, acum la bătrînețe. A citi o carte pe hârtie, cum spui tu, e ca un act de amor fizic: o alegi din raft, o privești, îi pipăi copertile, o admiri, apoi o dezvelești filă cu filă, o pătrunzi. Te trec fiori ... cartea virtuală e ca video-telefoanele alea „calde” în care tu, tânărul și timidul onanist, dezbraci virtual o femeie, fără să o atingi. Să fie la generația asta, eu rămân cu baba mea, cartea pe hârtie.

„Generația '80 contează prin individualitățile ei, nu «la grămadă»”

– *Dragă LIS, îmi place să cred că nu întâmplător Nicolae Manolescu te-a așezat primul în capitolul despre Generația 80 al Istoriei... sale, indiferent de modul cum te analizează mai apoi. Îmi amintesc că te-am văzut pentru prima oară la Cenaclul Junimea de la Iași în 1976 unde ai citit poeme de-o manieră pe care noi, cei care frecventam Casa Pogor tot la două săptămâni, n-o mai întâlnisem, motiv pentru care chiar te-am criticat. Păcatele tinerețelor, de! Ne-a adus la ordine criticul Daniel Dimitriu – noul Maiorescu al noii Junimi - care a înțeles că e vorba de o schimbare de paradigmă. O făceai ostentativ, programatic sau așa simțeau că trebuie să scrii?*

– Îmi amintești de situația mea „ostentativă” de azi, de a fi perceput „bucureștean”, nu moldovean. Imediat ce m-am mutat la București (am aici domiciliul definitiv din 1990), am fost tăiat de pe lista scriitorilor moldoveni, inclusiv vrânceni, deși părinții mei sunt din vatra Adjudului (casa părintească e și azi „pe picioare”, părăsită, murind și tata și mama mea naturală și

mama vitregă, pe strada 1 Decembrie/Revoluției, numărul 11) și aici am copilărit și am fost educat (Adjud se afla, după vechea împărțire administrativă teritorială, în regiunea Bacău; din 1967, când am terminat liceul, Adjudul a trecut la județul Vrancea). Nu contează nici faptul că sunt născut lângă Piatra Neamț – am devenit din 1990 „bucureștean”. Pe atunci, trebuie să subliniez asta din start, în toată perioada gloriei trecătoare optzeciste (până la Revoluție), eu locuiam la Focșani și eram considerat „poet vrâncean, care aduce cutremurul”, deși prezența mea la Focșani era exclusiv legată de căsătoria din 1975 cu prozatoarea Doina Popa (cunoscută de mine la București, la cenaclul „Luceafărul”, în 1974). De altfel, scriitorii focșăneni (vrânceni în general, care locuiesc și scriu în județ, la Adjud, Panciu, Mărășești și Odobești) nu mă mai consideră de-al lor de când am plecat la București. Dacă tot veni vorba, să observ că Adjudul copilăriei și al primei mele tinereți, de care fac eu caz în toate cărțile, nu mă pomeneste în monografiile sale, deoarece sunt născut în comuna Dumbrava Roșie, județul Neamț!

Cum spun, când am venit la Iași la Cenaclul Junimea (să fi fost prin anul 1978-1979; Constantin Parascan a editat o carte dedicată acestui cenaclu, dovedit în epocă a fi mai mult decât semnificativ; n-o am acum la îndemână să dau data exactă) locuiam la Focșani, familist (în 1975 mi se născuse un fiu), izolat, ignorat. „Debutasem” prin concurs cu patru poeme în „Caietul debutanților – 1977” la Editura Albatros, extrem de rar apăream cu versuri în reviste literare. Eram totalmente rupt de cenaclurile studentești (în care s-au cizelat „optzeciștii” în majoritate) și de orice gen de cenaclu local sau central. Eu ratasem promoția poetilor șaptezeciști (de care ar fi fost normal să aparțin; sunt de vârsta lui Mircea Dinescu; mă aflu la aceeași distanță de ani: mai mic decât șaptezeciștii și mai mare decât

optzeciștii), scriam altfel, „așa simțeam scrisul” (scriu versuri de când mă știu intuitiv, spontan, „natural”; de câte ori forțez, de când am devenit „profesionist”, pierd timpul). Acest gen de a scrie, în contra curentului, m-a exasperat, n-aveam nici o speranță că va fi „omologat” vreodată, se purtau subtilitățile calofile și metafora multilateral dezvoltată, nu aveam nici o încredere în mine. Nici azi, la 60 de ani (îți poți imagina, tinerii optzeciști „în blugi” din literatura română au ajuns și la 60 de ani!), nu am încredere în ceea ce scriu, nu sunt convins că sunt înțeles cu adevărat. Sigur, criticii literari care nu mă agreează vor triumfa iar și vor susține, auzind declarația aceasta a mea reiterată, că „Stoiciu se crede și azi un neînțeles, fiind incapabil să-și imagineze că e un poet neperformant, de fapt”. Sunt totalmente sincer la masa de scris, am oroare să-mi fur singur căciula. După o viață de om mi-am demonstrat doar capacitatea de a detecta la alții „valoarea”. S-ar putea în cazul meu să mă înșel, să cred în cai verzi pe pereți. M-aș fi lăsat demult de scris poezie dacă n-aș fi avut parte de cronici de susținere la cărțile mele. Generozitatea criticilor mi-a adus „clipe de fericire”. Dar tot criticii, cei de rea-credință, m-au otrăvit. Mai nou am parte și de o critică a plătirii polițelor adunate în timp (știindu-se că spun lucrurilor pe nume inclusiv la adresa criticilor care se cred providențiali, ei dând de gustul puterii, și în fața cărora e obligatoriu „să faci frumos”, deși lasă de dorit „ca oameni”) – această critică a demisiei morale mă deprimă. Totuși: fără critica literară de la noi eu n-aș fi existat ca scriitor, atât cât sunt. E curios că tocmai criticii nu-și dau seama cât se expun, arătându-și limitele, atunci când scriu despre poezia mea (să rămân la poezie numai). Mi se rupe inima, îmi vine greu să cred că marile promisiuni critice de poezie ieșene, de la Daniel Dimitriu la Mircea Doru Lesovici, s-au oprit. Dar am avut parte

atunci de cronici generoase scrise și de cei ce aveau să fie recunoscuți ca poeți, de la Liviu Antonesei la Lucian Vasiliu și Nichita Danilov, să rămân la ieșeni. După cum eram mai mult decât onorat de faptul că Mihai Ursachi mă aplauda (am citit pe atunci și la Clubul literar al celeilalte grupări ieșene, în care dominau „poetii de la CUG”). În schimb Ioanid Romanescu m-a mâhnit, tăindu-mi orice avânt de debutant la „poșta redacției” (extraordinar, Daniel Dimitriu mi-a luat atunci apărarea). Toată viața m-am lovit de prieteni și de dușmani ai versurilor mele, m-am resemnat: primesc și mângâierile și loviturile cu seninătate. Mă bucur că, în definitiv, mai supraviețuiesc în literatura română.

– *Cantonul 248 ca spațiu nu doar prozaic, mort într-un anonim atotcuprinzător, dar unul cu întâmplări cotidiene și mitologice amestecate, unde „cantonereasa, soția lui Zeus, coboară din cer, în car de argint tras de boi, iar Briareu joacă zaruri cu Cronos după ce familia vine de la biserică din Adjudu Vechi” („sinteză” de Tudor Cristea)... Aceasta era copilăria singuraticului LIS, profitând de libertatea deplină de a citi și de visa?*

– Există o explicație... Trebuie să demitizez și receptarea critică, să-i identific „spațiul și timpul”: în copilăria mea, Cantonul 248 (248 de kilometri pe linia ferată de la București spre Bacău-Suceava) era halta CFR a comunei Adjudu Vechi, cu barieră la drumul care lega Podu Turcului-Tecuci-Bârlad de șoseaua națională București-Bacău (azi Cantonul 248 e ras de pe fața pământului, furat cărămidă cu cărămidă). Cantonul 248 era locuința de serviciu a tatălui meu (locuia aici, în altă clădire, și familia cantonierului, cel care deschidea bariera; tatăl meu era șef de echipă la întreținere de cale ferată la districtul Bacău).

Cantonul era la 4 kilometri de Adjud și 2 kilometri de Adjudu Vechi, aici am copilărit până la 15 ani, când părinții s-au mutat în casa lor, la Adjud. Complet izolat în plină câmpie, cantonul era înconjurat de „grădini” („bucăți” de teren agricol, cultivate cu viță de vie și pomi fructiferi, dar și cu legume sau cereale) ale țăranilor din Adjudu Vechi și era loc de întâlnire al navetiștilor. Rămas de la un an și patru luni fără mama mea naturală (a fost trăsniță în bucătăria de vară la Cantonul 248, unde mama abia se mutase de la alt canton-locuință de serviciu de lângă Piatra Neamț, unde mă născuse, după ce, cu un an în urmă îmi murise o soră mai mare, Livia), am fost crescut de o mamă vitregă, prin recăsătoria tatălui, și de familia cantonierului. O fiică a cantonierului era îndrăgostită de tata – și ea avea să mă dădăcească, ea m-a învățat să citesc și să socotesc (înainte cu mult de a fi dat la școală; de altfel, am fost dat la școală la șase ani), ea mi-a pus primele cărți în mâini, ea m-a făcut să visez și să confund realitatea cu mitologia și mi-a deschis ochii asupra unei lumi paralele. Numai că ea a plecat definitiv la oraș la un moment dat (după ce tata s-a recăsătorit). Singurătatea, gustul lăsat pentru lectură (întârziam la biblioteca din comuna Adjudu Vechi până la căderea întunericului și-i speriam pe ai mei) și imaginația debordantă m-au apropiat inevitabil de masa de scris. Totul a decurs firesc, la 11 ani scriam versuri de dragoste unei domnișoare care păzea via părinților ei din prepeleacul de lângă Cantonul 248, mai mare cu zece ani decât mine (ea avea să mă dezvirgineze, „să avem pardon”, de altfel), iar la 14 ani scriam de mână reviste ale mele (mai multe titluri; descoperisem orașul, chioșcurile de presă și librăriile, din clasa a VII-a, în 1963 fiind mutat la Adjud), pe file A 3 îndoite – o parte din ele le păstrez și azi. „Revistele” mele m-au obligat să scriu „regulat” (să am ce „publica” în

ele) la nivel naiv-romantic poezie, proză, dramaturgie, publicistică, pune-le pe toate în ghilimele (am făcut caz de ele, dând amănunte, citate întregi în „**Cartea zădărniceii**”, apărută în 2007). Adică destinul mă îndrepta inconștient, ferm, spre literatură – sunt convins că orice altceva aș fi făcut (să merg spre facultăți sau meserii „pozitive”, pragmatice), m-aș fi întors cu orice preț la literatură. Din păcate, datorită conștientizării „vocației” mele prăpăstioase (luată ca pe o boemă fără cap și coadă), mi-am ratat viitorul, am refuzat „să mă integrez în societate”, să duc la capăt o facultate sau o „meserie bănoasă”, să urmăresc vreo carieră în viață (spre exasperarea tatălui meu) sau vreo „oportunitate”. Am fost acuzat permanent că sunt un inadaptabil. Abia după ce mi s-a născut copilul, la 25 de ani (pe fondul unei sărăcii deplorabile; nu aveam nici măcar o lingură de lemn „a mea”), m-am mai trezit la realitate – dar era prea târziu, trebuia să aduc o pâine în casă, nu să merg să termin studii înalte, să parvin, eventual. Am rămas tot „ultimul om”, preocupat numai de literatură cu adevărat. Cantonul 248 avea să devină placa turnantă a memoriei mele literare, care-mi joacă feste.

– *Încerci să teoretizezi raportul dintre poezie și libertate?*

– E pretențios spus, dar e o observație remarcabilă. Eu am fost mereu liber la masa de scris. Asta, fiindcă de când mă știu am scris pentru sertar, „făcându-mi datoria pentru sufletul meu”, și nu m-a interesat nici o clipă validarea cititorului (avizat sau nu; poate de aceea nici nu am cititori). O tot declar deschis că, deși sunt un „produs al comunismului” (născut în 1950, crescut și educat în regimul comunist; fără să fiu însă membru al PCR; las la o parte faptul că n-am suportat ideologia ceaușistă; mă refer numai la ea, fiindcă N. Ceaușescu și-a început domnia când eu aveam

15 ani și începeam să înțeleg din ce se întâmplă) și eram conștient de „pușcăria cotidiană totalitaristă”, la masa de scris am fost permanent liber. E drept, mă mai autocenzuram, gândindu-mă că Securitatea ar putea să-mi confiște manuscrisele. Povestea cu „șopârlele” optzeciștilor (a cuvintelor care făceau aluzii la dictatură, de exemplu), la mine avea alt sens: „șopârlele” dădeau direcție estetică versului. În tot ce am scris m-am concentrat la „condiția general-umană” și am apelat la folclor, la mitologie, la credință, la viața „omului comun” aflat sub vremi... Public și azi, nemodificate nici cu o virgulă, poeme inedite scrise înainte de decembrie 1989 – și ele sunt „perfect valabile”, fiindcă aveau gradul de libertate de care facem atâta caz de 20 de ani. La Revoluție eu aveam 39 de ani. Îți subliniez iar: eu mă simt liber dintotdeauna – poate și fiindcă mi-a dat Dumnezeu posibilitatea să „creez” și să am sentimentul că scriind îmi cresc până la cer gradul de libertate. Mai rău e că nu pot să profit destul de această libertate, că nu devin un poet accesibil, care să fie receptat public – dar atât mi s-a dat, „atât mi-a fost scris”. Probabil că poetul cu cea mai mare libertate, conștient de esența ei, e cel ce face să crească vibrația la cei ce-l citesc sau îl ascultă. Și probabil că-ți pierzi din libertate (sau îți micșorezi din gradul libertății) cu cât te tot ratezi la masa de scris...

Apropo de teoretizare: de la un volum al meu de versuri la altul se vede că am ars natural o altă etapă, că am altă abordare, neplăcându-mi să mă repet la masa de scris – de ce o fi nedumerind asta criticii? Las la o parte faptul că ne lipsesc azi conștiințele critice.

Mai e ceva important pentru mine: valoarea astrală. Nu lua în derâdere această remarcă. Sunt un optzecist ajuns la 60 de ani, am stat destul cu ochii pe mine, pot să declar cu mâna pe inimă că toată viața am fost influențat, în întreprinderile mele (unele,

ciudate, de neînțeles) de harta astrală și de „datoriile karmice”. Că izbucnirile creative și intuițiile la masa de scris la mine au avut legătură cu susținerea energetică, incontrollabilă.

– *Între 1972 și 1974 ai condus cenaclul studențesc 3,14 la o casă de cultură din București. S-au lansat optzeciști acolo?*

– Optzeciștii vizibili de azi erau elevi în prima clasă de liceu pe atunci. Nu uita că eu în 1972 aveam 22 de ani, pe când un Mircea Cărtărescu avea 16 ani, iar I.B. Lefter avea 15 ani. În 1972 eu eram în plină boemă, avusesem parte de experiențe cu care optzeciștii bucureșteni nu aveau să se întâlnească niciodată: luasem bacalaureatul la 17 ani, părăsisem facultatea de filologie în primul an, în 1967, și fusesem profesor suplinitor la 18 ani la țară, până când am plecat voluntar în armată, în 1968, ca protestatar, când au invadat „trupele Tratatului de la Varșovia” Cehoslovacia, iar la 20 de ani eram miner calificat în subteran și la suprafață (la Bălan-Harghita, la cupru, unde silicoza făcea ravagii). După care am fost ziarist de la 21 de ani (corector și șef al secției scrisori, coleg de redacție cu Calistrat Costin, azi președintele Filialei Bacău a USR și cu prozatorul Ioan Nete) la *Informația Harghitei*, la Miercurea Ciuc, și de aici am fost trimis forțat, fiind incomod, la București, la Academia de jurnalism „Ștefan Gheorghiu”, să învăț cum se scrie „pe linie”. Bineînțeles, nu m-am înscris la această „academie”, către care aveam recomandare. Așa am ajuns în 1972 la București, unde „mi s-a pus pata”, luând-o razna cu boema mea (exagerând cu „băutură, tutun și femei”; eram și îndrăgostit în formă agravantă). Boemă dusă la extrem în 1973, când am avut... șapte tentative de sinucidere, conștientizând că m-am ratat pe toate planurile (în anul următor mi-am definitivat

primul volum de versuri, însă mi-am cunoscut soția, mi s-a schimbat încet-încet harta astrală). Cenaclul „3,14” (îl intitulam și salon literar sau club exclusivist, fiindcă avea reguli stricte: toți membrii lui, la toate ședințele săptămânale, trebuia să citească texte inedite ale lor; în acest mod ne „profesionalizam” scrisul) a fost inițiat de un scriitor de proză fantastică, membru al USSR, Corneliu Omescu, prin el se asigura sediul (poate era angajat al casei de cultură din Mântuleasa, nu-mi mai amintesc) – regret că a fost uitat cu totul. Eu îl conduceam, având colegi studenți invitați (eu absentam de la cursuri), în principal. Sarcina fundamentală: să experimentăm în poezie și în proză (eu fusesem premiat în 1972 pentru proză scurtă la revista *Vatra*, eram cineva!). Era un entuziasm... Dacă s-au lansat optzeciști la „3,14”? Da, dar nu optzeciști „recunoscuți” – de la prozatorii Mihail Grămescu la Dumitru Ungureanu, Doina Popa, Gh. Neagu (redactor-șef azi al revistei *Oglinda literară*) sau Petru Ionescu (redactor-șef azi al revistei *Euromuseum*), la poeții Cristian Șişman și Radu Stoenescu (au murit de tineri; amândoi au fost comentați de N. Manolescu) sau Victor Pencu (retras la țară, la Pădureni-Giurgiu), Ignatie Grecu (azi ieromonah la Mănăstirea Cernica) și Nicolae Jinga (preot, conduce azi revista *Caligraf*), dar și Liliana Ursu și Gabriel Stănescu, să mă refer la cei care au publicat rafturi de cărți... Ce e de neînțeles pentru mine azi e că în 1972 Gh. Iova, la București (după spusele lui), punea la cale „textualismul” – iar eu n-am auzit de el decât în anii '80. Altfel, în 1972 la București funcționau cenacluri care promovau o poezie fără viitor. M-au pus de atunci în gardă cenaclurile, ele lustruiesc de regulă vanitatea și mediocritatea cu ștaif.

– Știm bine în ce vremuri trăiam. Era greu să
publici în reviste? Îți deschid o rană și te

întreb: cât de greu a fost însă debutul editorial cu La fanion (1980), premiat de Uniunea Scriitorilor? Dar mai erai tu debutant în 1977, în 1980?

– Mie îmi era imposibil să public în revistele literare, în anii '70, nu eram preferatul „Poștei redacției”, cum erau atâția alții. Nu aveam alt acces la redacțiile acestor reviste decât prin poștă. Extrem de timid, nici nu concepeam să merg la o redacție, aveam cultul scriitorului „membru al USSR”, îl consideram inabordabil. Singurul care m-a evidențiat la poșta redacției a fost Ștefan Aug. Doinaș, la *Familia*, în 1974, el a fost primul care m-a prezentat ca „poet” (cu un titlu semnificativ, „Liviu Ion Stoiciu — Realul cu plasmă poetică”; realul în versuri, limbajul lui uzual, cotidian, tot ce era concret era neobișnuit pe atunci), publicându-mi și o pagină de poeme. N-am atras nimănui atenția. E drept, eram și într-o altă fază a scrisului meu. E interesant, totodată, că „după o viață de om pusă în slujba literaturii române”, sunt perceput numai ca „poet”, deși am publicat patru romane (și un volum de teatru; las la o parte volumele de jurnal). De la început eu am scris și proză și teatru, nu numai versuri — îți reamintesc de primii ani de liceu, când îmi umpleam propriile „reviste” cu „producțiile” mele (și așa, inconștient, trebuie să repet, îmi „regularizam” scrisul; concluzia asta am tras-o la prima bătrânețe, rememorând). Erau anii de glorie ai lui Dan Verona, de exemplu... Am definitivat primul meu volum de versuri în 1974 (la 24 de ani), rezultat al celor șapte tentative de sinucidere din 1973. Se deschiseseră concursurile de debut editorial — n-am avut însă nici o șansă, nu eram pe gustul juriilor, scriam cu totul în afara „normelor” vremii. Nu m-a impresionat însă, scriam oricum pentru sertar, „pentru sufletul meu”, știi... Și conștientizasesem dimensiunea ratării pe toate planurile. Între timp mă stabilisem, din 1975, cu domiciliul la Focșani,

căsătorit (atunci s-a născut și copilul). Trimiteam volumele mele originale de versuri la concurs prin poștă, habar nu aveam unde sunt sediile editurilor. Eu îmi vedeam de scris, el era supapa mea, „mă echilibra”. A trebuit să aștept cinci ani să debutez cu patru poeme într-un „Caiet al debutanților – 1977”, la Editura Albatros, în 1978. Dar tot n-am convins juriul, am fost publicat și în următorul „Caiet al debutanților – 1978”, apărut în 1979, de data asta cu un ciclu de zece poeme, intitulat „Cantonul 248”! Abia juriul din 1979 mi-a premiat manuscrisul, intitulat „La fanion”. Curios, Laurențiu Ulici în primul rând a insistat să fie premiat, aveam să aflu mai apoi, nu Ștefan Aug. Doinaș (cel ce m-a prezentat în *Familia*), după cum aveau să-mi mărturisească, după Revoluție, Gabriela Negreanu și Mircea Sântimbreanu. A trebuit să aștept șapte ani să se acomodeze juriul cu felul meu de a scrie, cu „noua poezie” (care avea să se numească optzecistă). Sigur, ai observat perfect, mulțumesc pentru abordare: bucuria nespusă a debutului editorial are legătură cu debutul cu patru poeme în „Caietul – 1977” de la Albatros, nu cu debutul cu o carte numai a mea. Deși abia „La fanion” mi-a adus prima „notorietate” critică (și premiul de debut al Uniunii Scriitorilor acordat acestui volum m-a mai scos din anonim). Aveam 30 de ani în 1980, când am debutat cu „La fanion”, deja nu mai puteam fi „șaptezecist”...

– *Când ai aflat de apariția generației 80? Ai simțit că faci parte din ea încă de la început? Îți doreai acest lucru? Sau pur și simplu te-ai trezit încartiruit acolo, deși tu erai, după cum mărturisești într-un interviu acordat lui George Vulturescu „un precursor al optzeciștilor, redescoperind din instinct poezia de avangardă demitizantă, antisistem”?*

– Abia în anii '80 s-a vorbit de generație, ca atare, după 1983, după ce cenacliștii bucureșteni (de Luni) ai lui N. Manolescu au publicat cărți. Deși se vorbea de trei ani, înainte de 1980, începând cu Petru Romoșan, debutat editorial la Cluj, de intrarea în scenă a unei alte sensibilități lirice, particularizate din mers (promovate la cenacluri studențești în întreaga țară, rar publicate în reviste literare). Nu mi-am bătut capul cu înregimentarea mea în cadrul acestei generații, dar... Ce să mai comentez? Așa a fost să fie. Nu contează că am fost un precursor al optzeciștilor, nu era nimeni interesat de această situație, eu făceam legătura între șaptezeciști și optzeciști (odată ce debutul meu editorial în două „Caiete ale debutanților” e legat de anii '70). În 1981 mi se publica în *Scânteia Tineretului*, la pagina de „Opinii literare și artistice”, un interviu (luat de Victor Atanasiu, trimis de vrânceanul Ion Cristoiu, „șef adjunct” la acest ziar pe atunci) cu titlul: „Da, avem o nouă generație literară. De ce ne tot codim să o afirmăm?”. Mie mi se părea deja evidentă ascendența fenomenului optzecist, dar critica încă ezita (nu mai pun la socoteală faptul că revista *Luceafărul*, alături de *Săptămâna*, lua peste picior, dacă nu desființa, actualii lideri optzeciști; un „critic” de recredință, obtuz, al *Luceafărului* de atunci era Dan Cristea, rămas pe aceeași poziție privilegiată și azi, deși nu are merite profesionale morale; e cazul să observ că el a avut și are cu mine mereu ceva de împărțit, nedemn, din motive extraliterare; să fie sănătos; apropo, dușmănia lui la adresa mea e împărtășită de alt „șaptezecist”, Alex Ștefănescu, alt „critic” incompatibil cu genul meu poezie; le urez amândurora să trăiască mai mult decât mine și să reușească să mă țină tot cu capul la cutie, să-mi mai taie din avânt; cred că și compromisurile comuniste își dau la ei în petic).

– *La Focșani, unde trăiai, era viață literară de nivel național, ca să zicem așa, în anii 70-80? Te simțai în miezul ei sau marginalizat? În urgisirea ta de „organele de ordine” conta că erai perceput ca optzecist sau contau doar actele tale de „fluierător în biserică”?*

– La Focșani vedetele anilor '70 și '80 (până azi, de altfel) erau poeții șaptezeciști Florin Muscalu, Dumitru Pricop și Ion Panait, toți plecați la Domnul în anii 2000. Eu eram considerat doar o curiozitate a naturii, care i-a contrariat la culme după ce au văzut că volumele mele de versuri erau băgate în seamă și de critici importanți ai vremii (nu mai spun că premiera „La fanionului” i-a iritat, nefiind înțeles cum de a fost posibil). În general, atitudinea din poezia optzecistă îi contraria. Mi se spunea optzecist peiorativ. Eu eram minimalizat, jignit și pe motiv că n-am studii înalte și n-am intrare la autoritățile locale (nemembru PCR fiind), total marginalizat. N-aveam nimic de demonstrat nimănui, așa că nu mă omoram cu firea să le stau la dispoziție. Orașul Focșani n-avea universitate, teatru profesionist, filarmonică sau revistă literară sau editură, intelectualitatea locală nu depășea nivelul didactic. Iar dinspre păstrarea coloanei verticale sub dictatura ceaușistă, nici nu se punea problema. Ce principii, ce model public moral? Prostituația cotidiană era în floare (motiv să mă scoată din minți; invitat la câte o șezătoare literară, dinamitam atmosfera cu poeme și observații „literare” care-i punea în dificultate și pe turnători). În afara soției (Doina Popa, fiică de legionar, era și ea proscrisă), nu aveam nici un apropiat. Ideea de conștiință de sine era anulată de ideea de oportunism – valabile și azi. Să nu uit: urmărirea mea operativă de către Securitate a început din toamna anului 1981, după ce mi-a apărut un poem infamant intitulat „Lanțul” în revista *Viața Românească* (și apoi volumul antifaraonic „Inima de raze”), nu

după ce mi-a apărut volumul „La fanion”, în 1980. Subliniez asta fiindcă m-am trezit cu binevoitori care declară că premiul de debut al Uniunii Scriitorilor a fost o recompensare tacită a faptului că „fluieram în biserică”...

– *Revista Contrapunct a fost proiectată în 1990 pentru a coagula în jurul ei scriitori optzeciști. Multă lume a fost mirată că n-a avut redactor-șef pe vreunul dintre protagoniștii de la Cenaclul de Luni, care alcătuiau de altfel grosul redactorilor și colaboratorilor, aceștia fiind pe val, ci pe LIS care tocmai făcea pe șeful FSN Vrancea! Cum a fost?*

– Am fost ales redactor-șef la *Contrapunct* în lipsă, în februarie 1990, pe când eram „președinte revoluționar de județ” la Focșani (și membru al Parlamentului Provizoriu). Am părăsit această funcție înaltă (care m-ar fi perpetuat până azi ca demnitar independent postcomunist, fiind trecut primul pe lista FSN de la primele alegeri libere parlamentare; am refuzat) fără nici un regret, în martie 1990, și am venit între colegii optzeciști, fără să bănuiesc „dedesubturile”. Un an mai târziu, după ce mi-am dat demisia din funcția de redactor-șef, am aflat că s-a apelat la mine fiindcă nucleele de influență bucureștene optzeciste s-au anihilat reciproc. Ion Bogdan Lefter și-a arogat mereu șefia, dar l-a respins inclusiv împăciuitorul Mircea Nedelciu, datorită caracterului lui controversat. Lupta pentru putere în cadrul redacției între optzeciști (unul mai orgolios decât celălalt, toți se considerau potriviți pentru funcția de conducere, o râvneau) a continuat și după ce am venit redactor-șef, fără ca eu să conștientizez asta (m-aș fi dat deoparte cu plăcere dacă aș fi știut ce bătălii se duc în spatele meu: Mariana Marin era un ferment în acest sens; tocmai ea, cea mai dragă mie dintre toți; la intervenția ei am semnat Apelul împotriva

realegerii lui N. Ceaușescu la al XIV-lea Congres al PCR). Am intrat, de fapt, într-un viespar colegial optzecist. Îmi vedeam de treburi, onest, munceam singur, dormeam la hotel, colegii de redacție stăteau la cârciumă sau onorau burse în Franța (am primit și eu o asemenea bursă, personalizată prin Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, dar am preferat să stau pe baricade, în redacție, fiind vremuri tulburi; de necrezut, pe bursa mea a plecat clandestin Ioan T. Morar, poet optzecist, dar și gazetar comunist; deși nu i-am reproșat niciodată asta, el nu-mi iartă nici azi porcăria făcută atunci, îmi e dușman). Îți amintesc, revista săptămânală avea un tiraj de 60.000 de exemplare în 1990. Nu-mi place să mai rememorez, mai ales după ce am descoperit că din momentul în care am întors armele împotriva „regimului Iliescu” și am publicat săptămână de săptămână documentare care îl acuzau pentru morții de la Revoluție și de la „13-15 iunie 1990, din Piața Universității” (zile în care un N. Manolescu scria „Om” cu O mare la adresa lui Ion Iliescu), ce crezi? M-am trezit în redacție cu angajarea altor doi optzeciști, de-a dreapta și de-a stânga mea (adjunct și secretar de redacție), cu trecut nu tocmai neșantajabil: Hanibal Stănciulescu („prozator ticăloșit”, prins la Revoluție angajat al URSS, unde răspundea de... Securitate; între timp am auzit că a luat-o razna, șantajat chiar de ai lui) și Elena Ștefoi (fostă propagandistă PCR-Securitate, nu tocmai întâmplător ajunsă consilier, apoi... ambasador în Canada, desigur). Ei au stricat atmosfera, m-au izolat. La ideea cui au fost ei angajați? A vanitosului I.B. Lefter, care se tot prezintă și azi eminența cenușie a revistei, deși n-avea nici o treabă cu munca de redacție. Optzeciștii bucureșteni, ce m-au ales benevol redactor-șef, au sperat să găsească în mine un om de paie. Le-am iertat demult afrontul.

– *Ai rămas un revoluționar. Ești un fel de Domnul Contra. Încerc să mi te imaginez pe bancă în Cișmigiu vorbind sfântos despre nu știu ce constelație, despre echilibrul în natură, despre nemurirea sufletului și nu reușesc. E vreo șansă?*

– Interesantă percepție despre mine. Mi-ar plăcea să rămân un revoluționar în viața literară, în regim avangardist, nativ (dat ca atare Vărsătorilor și Peștilor; eu sunt născut pe 19 februarie, pe granița dintre aceste zodii; pentru mine sunt fundamentale libertatea și independența, sunt prin zodie „un luptător prin excelență” și-mi croiesc propriul drum în viață, respectându-mi și propriile reguli)... Altfel, n-am fost niciodată un revoluționar (nici n-am rămas; deși am sânge de macedonean; tatăl tatălui meu a fost aromân grec revoluționar). Am fost pus efectiv cu forța „președinte de județ” pe 22 decembrie 1989 de către revoluționari. În primele zile ale Revoluției, când se trăgea în Focșani (și Ceaușescu trăia, nu fusese executat și nu știam dacă „oamenii lui” nu vor răsturna situația) mă resemnasem că am ajuns un „pașoptist” și că merită să mor pe altarul libertății și al adevărului (sunt vorbe mari, dar la mine ele au sens). Nici nu sunt un Domn Contra. Cred în Dumnezeu și în liberul arbitru lăsat de el, cum cred și în relativitatea hărților astrale și în determinarea lor, sau în ordinea bunului simț „omenesc”. De câte ori îmi sunt încălcate drepturile elementare pe care eu cred că mi le-a lăsat destinul, reacționez. În viața de zi cu zi sunt un om pașnic, „normal”, nepreocupat de cariera profesională, stigmatizat din acest motiv și în meseria de scriitor. Am purtat blestemul inadaptabilității cotidiene și al arătării cu degetul ca intrus (sau impostor), prin felul meu de a fi. Nu e cazul să mai dezmint nimic. Am fost un boem în prima tinerețe, am avut apoi o familie (soție, copil), am ocupat și funcții înalte și am fost și ultimul om (voi muri în această postură

umilitoare, „să pot să-mi ispășesc păcatele”), am publicat cărți care n-au trecut chiar neobservate de critică, unele premiate credibil – așa arată un Domn Contra? Un ratat incompetent sau integru? Nu condamn compromisurile particulare, intime, nimănui, de regulă. Însă am pretenții de la viața publică a fiecăruia (dintre cei ce se expun; nu-i obligă nimeni să nu stea în banca lor). Reacționez dur atunci când, în plan social și economic, cultural (literar) sau politic descopăr abuzuri publice, minciună, fals, furt, manipulare, lipsă de demnitate, „prostie cu diplomă”, conformism degradant. De aici impresia că sunt „un revoluționar”. E starea mea naturală de a fi treaz. E drept, n-am mai stat demult pe o bancă în Cișmigiu. Și n-am vorbit niciodată cu nimeni despre nemurirea sufletului, fiindcă oricum n-aș fi crezut. Fac parte dintre cei care iau atitudine publică intransigentă, de opoziție (din care nu se câștigă nimic, în afara adversității celui pe care-l tragi de mânecă). Deși nu am certitudini la masa de scris poezie-proză-teatru, nu mă feresc să spun lucrurilor pe nume în publicistică-eseu.

– *Prietenia contează în existența unei generații literare? Ești prieten cu mulți din congenerii tăi?*

– Îi simt prieteni pe toți optzeciștii, inclusiv pe cei care nu mă suportă. Îi citesc întotdeauna cu bună-credință, cu simpatie necontrafăcută, sunt cu ei „pe aceeași undă”. Însă prieten de familie nu mai sunt cu niciunul, deși m-am apropiat cordial de membrii grupului *Caietelor de la Durău*, optzeciști cu toții (Adrian Alui Gheorghe, Cassian Maria Spiridon, Radu Florescu, Nicolae Sava, Gellu Dorian): n-au fost solidari cu mine la greu, în anii 2000, când am avut parte de cumpene, și m-am învățat minte. Sunt singur și nu mă mai plâng, nu mi se dă telefon (doar Elvira Iliescu din Constanța mă mai întrebă ce mai fac, uneori și zilnic), nu mă

vizitează nimeni acasă, rar îmi scrie cineva câte un e-mail care să nu fie legat de o obligație colegială. Prieten mi-a rămas Doina Popa, alături de care am suportat toate „încercările vieții”. Adevărul e că m-a subminat și timiditatea (și în cazul meu, aparențele de „îndrăzneț” înșeală). Dar să nu-l mânia pe Dumnezeu, și eu sunt vinovat de această situație. De sărbători sau de ziua de naștere primesc și e-mailuri și telefoane de felicitare și mă bucur că n-am fost uitat de toți. Deși demult mă consider „mort”. Pot să spun, totodată, că sunt un singuratic în mijlocul prietenilor („prietenii îmi sunt toți cei din literatura română care mi-au îmbrățișat scrisul”). Și că soarta m-a obligat să mă izolez pentru „a-mi recunoaște adevărata menire” și pentru a mă regăsi într-o zi (citeam deunăzi că „Dumnezeu e ceea ce fiecare știe să facă cu propria sa singurătate”).

– *Au optzeciștii criticii lor, din cadrul generației, vreau să zic? Au impus ei generația? O apără acum?*

– Au avut în anii '80 și au critici și azi, chiar dacă unii dintre ei „s-au delimitat” formal de optzecism (precum cei de la *Vatra*, pe vremea când erau profesori universitari la Brașov, de pildă). Deși, după Revoluție, a avut loc o regrupare, mulți dintre poeții optzeciști au devenit comentatori critici (vezi și cazul lui Mircea Bârsilă, venit din universitatea timișoreană la Pitești). E normal să fi impus și ei generația optzecistă și să o apere și acum. Dar criticii optzeciști au impus și nouăzeciștii și douămiiștii (inclusiv, sau mai ales, de la catedra universitară). Optzeciștii sunt în fruntea revistelor literare lunare sau trimestriale (după ce au îngropat singuri revista săptămânală dăruită lor de către Uniunea Scriitorilor, *Contrapunct*), de la *Vatra* și *Orizont* la *Convorbiri literare*, *Familia*, *Dacia Literară*, *Verso* sau *Ramuri* și *Poesis*, *Feed Back*, *Cronica*

sau *Ex Ponto*, *Argeș*, *Euphorion*, *Discobol*, *Hyperion*, *Cafeneaua literară*. Dar au și dispărut reviste ale optzeciștilor precum *Interval* la Brașov sau *Antiteze* și *Panteon* la Piatra Neamț, *Moldova* la Iași sau *Calende* la Pitești. Literatura română merge încă pe mâna optzeciștilor, chiar dacă mulți dintre liderii optzecismului (scriitori, critici și teoreticieni ai optzecismului) au murit. Ar fi fost și mai câștigată dacă nu s-ar fi îndepărtat după Revoluție de actul critic optzeciști care contau: de la Ion Bogdan Lefter și Mircea Mihăieș la Radu Călin Cristea și Liviu Antonesei. Unde sunt criticii C. Pricop, Gh. Achim, Marius Ghica, Lucian Alexiu? Au mai rămas pe baricadă Al. Cistelecan, Cristian Livescu, Ștefan Borbely, Dan C. Mihăilescu. Pe când N. Oprea, I. Holban și Mircea A. Diaconu au mai oprit din motoare. S-au adăugat Paul Aretzu, Marian Victor Buciu, George Popescu, I. Buzera și C.M. Popa la Craiova (dar critica și eseul sunt promovate cu succes și de alte nume de optzeciști în *Mozaicul*, *Ramuri*, *Scrisul Românesc*). La Târgu Mureș e o școală de critică remarcabilă acum, de la Virgil Podoabă la Gh. Perian și Iulian Boldea. La București – N. Bârna, Tudorel Urian, Octavian Soviany și Răzvan Voncu, la Fieni – Ștefan Ion Ghilimescu, la Iași – C. Dram, la Satu Mare – Gh. Glodeanu. Cărți de referință de critică au poezii Traian T. Coșovei, Nichita Danilov și D. Chioaru sau Daniel Corbu și G. Vulturescu, Romulus Bucur și Gh. Mocuța și Simona Grazia Dima. Generația optzecistă, un fenomen, s-a dovedit o pleiadă nesperat de productivă și de valoroasă, e de ajuns să consulți numai „Dicționarul” optzeciștilor, semnat de I. B. Lefter, și te lămurești: mă refer nu numai la poeți, ci și la prozatori, dramaturgi, esești, critici. Sau să deschizi antologia cu optzeciști, semnată de Al. Mușina-Gh. Crăciun, sau cea semnată de D. Chioaru-Radu Văcărescu...

– *Proză de ce scrii? Jurnalism de ce practici? E prea strâmt cadrul poeziei?*

– Tu nu te poți pune în pielea mea? Ce întrebări sunt astea – de ce trebuie să scriu doar poezie? Eu scriu „texte”. Scriu instinctiv, „ce-mi vine”. Cel mai fericit lucru care mi s-ar fi întâmplat în viață ar fi fost „să nu simt nevoia să scriu”. Scriu de la început, o tot repet (regulat, de la 15 ani), în toate genurile literare. Și sufăr. Normal ar fi fost să fi rămas la proză? La cenaclul „3,14” aveam numai comentarii favorabile la proză (pentru proză am și primit primul meu premiu literar, în 1972, nu?) și drumul spre miezul poeziei mele, al găsirii unui stil personal, dacă pot să spun așa, a fost extrem de sinuos, poate ar fi trebuit să rămân la proză. Proză scurtă. Dar n-a fost să fie așa, până la urmă m-am fixat pe poezie. Și după ce s-au așezat apele cumva în poezia mea, în 1985 am terminat un roman („Grijania”), iar în 1987 alt roman („Romanul-basm”), care n-au putut fi publicate până la Revoluție... De ce le-am scris? Fiindcă nu mă exprimam destul în poezie? Nu merită să-mi bat capul. Am scris patru romane fiindcă trebuia să le scriu – că ele n-au avut parte de o minimă glorie literară (deși unul a fost premiat și altul nominalizat la premiul URSS), îmi asum eșecul. Jurnalul intră și el în regula prozei. Jurnalul îmi ține mâna la masa de scris. În privința... jurnalismului – el e legat de Revoluție și de libertatea de expresie în regim publicistic, de datoria simbolică de a nu sta indiferent față de evenimentele trecătoare ale societății în care mă învârt. Publicistica mea e de ziar (legată de actualitatea politică și social-economică, în principal) și de revistă literară (legată de actualitatea culturală). Am dat de gustul publicisticii după ce am constatat că „am dreptate” în intransigența mea, că se confirmă la vedere ceea ce e ascuns (mă refer la previziunile

mele intuitive pe termen scurt). Faptul că nu sunt iubit-evidențiat-premiat pentru publicistica scrisă mă lasă rece.

– *În încheiere, dragă LIS, ce mai înseamnă generația 80 astăzi? Mai contează ea în bloc sau doar numai individual, doar ca fostă trambulină pentru orgolioși creatori?*

– Generația '80 contează prin individualitățile ei (fără ele nu s-ar fi impus), nu „la grămadă”. Are deja morții ei importanți, de la Radu G. Țeposu, Radu Săplăcan sau Al. Th. Ionescu la Mariana Marin, Aurel Dumitrașcu, Ioan Flora și Ion Stratan sau Mircea Nedelciu, Gh. Crăciun și I. Lăcustă. În ianuarie 2010 ne-a părăsit și Augustin Frățilă. După Revoluție, am avut impresia că mulți dintre optzeciști „s-au lăsat de creat” – dar nu, inclusiv „bătrânii Gh.”: Gh. Izbășescu și Gh. Iova sau Gh. Ene scriu în continuare. Pe de altă parte, au ocupat primele linii, în timp, cei ce erau în penumbră înainte de 1989, de la G. Vulturescu la Adrian Alui Gheorghe sau Cassian Maria Spiridon și Gabriel Chifu, Gellu Dorian, Mircea Bârsilă sau Romulus Bucur și Marian Drăghici, N. Sava, Daniel Corbu, Mircea Petean, D. Chioaru, să rămân numai la exemplul poezilor. De așteptat să recupereaze: I. Zubașcu, Radu Florescu, Doru Mareș, Daniel Pișcu. Iar Ioan Pinteau, Virgil Diaconu, Paul Aretzu, Valeriu Stancu, Lucian Alecsa, Gh. Mocuța, Petru Ilieșu, Marcel Tolcea, Ion Cristofor, I. Milea, Dan Damaschin, Paul Daian, Radu Văcărescu ies din rând. Să mă ierte cei uitați (și toți optzeciștii basarabeni, din Serbia și „nemții noștri”, sau Matei Vișniec emigratul). Apoi, și azi sunt strălucitori Ion Mureșan, Nichita Danilov, Traian T. Coșovei, Al. Mușina, Aurel Pantea, I. Moldovan, Bogdan Ghiu, Florin Iaru, Marta Petreu, Petru Romoșan, Emil Hurezeanu. Poeți de primă mână precum Ioan Es. Pop, Andrei Bodiou, Simona Popescu,

Paul Vinicius intră în rândul nouăzeciștilor? Vedete rămân și Liviu Antonesei, Lucian Vasiliu, Denisa Comănescu, Magda Cârneci, Cornelia Maria Savu, Ioana Crăciunescu, Octavian Soviany, Mariana Codruț. Optzeciștii au steaua lor.

„Generațiile literare sunt precum sectele primilor creștini: în catacombele societății”

– Dragă George Vulturescu, înainte de a vorbi despre generația optzecistă, aș dori să ne faci un tablou cu copilul George în cătunul Tireac, la începutul „obsedantului deceniu”.

– Mă provocă, așadar, să mă aplec deasupra fântânii... Știi că, deși sunt copil de fântânar, am emoție puternică atunci când stau aplecat peste dranița de lemn (cele mai frumoase din sat au la suprafață dranițe de stejar și cumpene încrustate): în zilele senine adâncul fântânii îmi părea un ochi fascinant – nici până azi nu știu *cine* privea *pe cine*...

Asta faci acum, Dumitru Augustin Doman, „colecționar de melancolii” ce ești, mă obligi să *privesc în trecut*... Văd că ai reținut acest toponimic din trei vocale sparte, știrbite între trei consoane precum cuțitul între pietre – Tireac. Poate e de origine celtică – cu străvechea rădăcină „tyr” – sau e moștenit de la costobocii din care mă trag. La 1411 regele Sigismund de Luxemburg donează cneazului sârb Ștefan Lazarovici domeniul și posesiunile Cetății Sătmar. Locul

provine din defrișările pădurilor obștei (*possessio Valahis pusta Tyireak*) de o mână de eretici – hoți de cai din stăvile Cetății Sătmăruului care hălăduiau până-n Chioar, cioplitori în lemn și crescători de vite – cu nume peștrițe în care se poate „citi” toată istoria creuzetului nord-vestic: Cuha (bunicii dinspre mamă, întemeitorii cătunului), Belbe, Terek, Erdeuș, Achim, Făt, Talos, Boitor, Micaș, Libotean, Tincău, Maier. Bunicii dinspre tată erau din neamul *Pop*-ilor (la 1635 este atestat un Pop Simion „voievod de Tătărești”). Erau foarte mulți Pop, încât la primărie li s-a adăugat un *cognomen*, ca să-i poată deosebi. Familia mea l-a primit pe acela de *Silaghi* (în maghiară – căci eram sub austro-ungari – e un *signum* al obârșiei, înseamnă „sălăjan”, „din părțile sălăjene”), așadar numele meu adevărat este Pop Silaghi Gheorghe. Tot „Silaghi” s-a numit familia prozatorului *Vasile Sălăjan* din Tătăreștii de care aparține cătunul nostru. Localitatea i-a revenit din secolul XV familiei Drăgoșeștilor (Dragfi), lui Balc, ca posesiune aparținând Cetății Chioar. Mai departe e greu de „săpat”...

– *Dar ai săpat alături de tatăl – fântânar? Ai avut o copilărie fericită? Care sunt primele amintiri din cătunul tău?*

– Îți răspund cu câteva versuri rupte din Mircea Bârsilă: „...Mă uit înapoi de parcă nimic nu ar fi existat cu adevărat – nici măcar trupul mamei –/și-un scâncet de prunc cu tâmplele albe mi se deșteaptă/în suflet...” Aș spune că rândurile acestea sunt „rupte” și din sufletul meu. Uite, acel „copil” care eram în Tireac nu e într-un moment fericit: tocmai am acceptat, la sugestia surorii mele, să-mi vând casa părintească. După moartea părinților mei nu ne mai întorceam deloc în sat, nu mai puteam avea grijă de tot ce ridicaseră cu palmele tatăl și mama. Deși le-am făcut o criptă

frumoasă în țintirim, cea mai gravă rușine este în sat să-ți lași domeniul neîngrijit. Așa că l-am dat pe alte mâini, sper de gospodari, l-am înstrăinat și m-am rupt definitiv de satul meu... Da, am fost „fericit” acolo, Dumitru Augustin Doman, am fost pe „o gură de rai”: am mai prins satul ne colectivizat, secerișul cu familia, treieratul, caii și pădurea, sărbătorile și hora unde alături de alți vlăjgani costoboci am fost provocat să scot cuțitul pentru o fată. Știi ce mi-a zis tata atunci: „Dacă nu scoteai cuțitul te omoram, iar dacă omori cu el pe cineva te omoram cu mâna mea”. Onoarea era cea mai mare avere în satul meu. Tata era un zdravăn cioplitor în lemn – făcea șuri și era chemat să găsească locul de izvor pentru fântâni. Am văzut nuiaua cum a tremurat în mâna lui și a spus: „Aici săpăm”. Da, am coborât și eu alături de el și unchiul meu în fântâni. La noi apa e adâncă sub luturi – între 15 și 20 metri. E un ritual străvechi, o confrerie a săpătorilor vechi de fântâni despre care am mai povestit. Cea mai fascinantă amintire a mea este când de sub cazmaua mea a țâșnit izvorul. Nu mai era timp să fiu înlocuit așa că m-au lăsat acolo, în fundul fântânii, să aștept tuburile de beton care erau coborâte cu frânghii. Eu trebuia să le potrivesc marginile, una peste alta, în timp ce apa izvorului urca tot mai sus. Nu vezi decât o gură de cer și un tub de beton greoi care coboară spre tine. Și de sus zeflemeaua sugubeață a bărbaților: „Să nu faci pe tine că strici apa fântânii!”. Apoi, peste ani, ceva ciudat: pe patul de spital, în Satu Mare, unde l-am adus pe tatăl meu, când nu mai recunoștea pe nimeni din familie, vorbea doar de cele 43 de fântâni pe care le-a săpat în Tătărești, Rușeni, Necopoi, Chilia, Homoroade. Știa locul fiecăreia, dar pe noi nu ne mai recunoștea. Și mai ciudat: când i-am scos sicriul din curtea casei a început să plouă deși era o vreme senină. Un om sub semnul ape...

Nimic în viața mea n-a stat sub semnul „jocului”, ci sub acela al rostului

– *Îți amintești când ai descoperit poezia? Dar când ai început să scrii poezie? A pornit totul ca o joacă?*

– Nimic în viața mea n-a stat sub semnul „jocului”, ci sub acela al *rostului*. Contemporaneitatea nu mai are nici un canal de legătură cu divinitatea. Dar eu m-am născut într-un sat de sub codru unde „*jocul*” e *norocul*, e *rostul* fiecăruia, un dat esențial. Eu mi-am „descoperit” rostul (destinul – joc?) meu într-un accident, la vârsta de șase ani, în curtea unui vecin, în care mi-am pierdut vederea ochiului stâng. Am copilărit cu acest (în)semn printre copii zdraveni și frumoși, în acel iureș al satului în care unul pune mâna pe cuțit, altul pe mistrie, altul pe o afacere. Un purtător de (în)semn – malefic sau benefic – e privit întotdeauna cu rezervă, în jurul lui se face gol; singurătatea îți conferă o pecete, te obligă să alegi, s-au deja te-a ales ea. Am început să evit copiii care de departe mă strigau „orbul”. Când îi prindeam îi snopeam în bătai – eram destul de zdravăn între ei. Dar am obosit să-i tot bat, mi-am dat seama de la o vreme că nu mai pot schimba nimic: asta eram... M-am refugiat în cărările de prin păduri, eram un „rege” al celor mai neumblate hățişuri. Încet-încet, pe lângă nelipsitul cuțit am început să iau câte o carte. Aveam o învățătoare din părțile Moldovei, Otto Aglaia, cu o voce melodioasă care mă vrăjea, care mi-a deschis ușa către lumea poveștilor. Am început să scriu primele texte, în paralel cu cele din *Abecedar*, ca o reacție la simplitatea lor, despre primăvară și iarnă, despre toamna care aurea pădurile satului.

Asta a fost: accidentul m-a dezvăluit pe mine mie însumi: ochiul închis înapără se deschide înlăuntru, prin scris. Scrisul meu recâștiga și devenea noul meu ochi. Motivul acesta este

prezent în toate cărțile mele, mai ales în *Tratat despre Ochiul Orb* (Ed. Libra, 1996).

Provincia, fără cenecluri cu mentori canonizați, poate fi precum un lac bâhlit

– Când ai înțeles că ești poet adevărat, că scrisul va fi modul tău de a fi, de a trăi?

– Într-o noapte, prietene Doman, am înțeles că povestea (poezia, dacă vrei) e mai puternică decât realitatea... Eram fascinat de o legendă a locului despre o fată frumoasă a hoților de cai care s-a aruncat, din dragoste, într-o fântână. Se zvonea că în anumite nopți poate fi văzută plimbându-se în jurul ei, goală, cu părul despletit atârându-i lung pe trup. Ei bine, am plecat noaptea, singur, la peste 10 km de sat, prin pădure, spre pășunile dintre satele Hrip și Culciu Mare. Am ajuns la fântână și m-am așezat obosit pe jgheburile cu apă unde veneau, ziua, turmele de oi, vacile și caii. Fără nici o metaforă: era o noapte „ca-n Eminescu” – o lună gălbuie, crengi aurii de stele grele. Nu știu după cât timp, am văzut că dinspre pădurea din apropiere se ivea ceva: era o căprioară, Dumitru Augustin Doman, a venit la jgheab, m-a privit liniștită și apoi a băut apă. Îi simțeam mirosul, răsufierea. M-a privit din nou și a dispărut spre pădure. Am știut atunci că este ea, fata din poveștile satului, hymera în care voi crede cu religiozitate: *puterea imaginației*. Tăria acelei nopți e „adevărul meu” ca poet. Fanta aceea, în care realitatea nopții mele era una cu irealitatea poveștii celorlalți nu ți-o poate proba vreun rezumat searbăd al nici unui critic în vreo searbădă istorie literară...

– Ai avut norocul să debutezi prezentat de regretatul Ștefan Aug. Doinaș, o autoritate în poezia și critica literară a vremii. Cum a fost?

– Provincia, fără cenacluri cu mentori canonizați, poate fi precum un lac băhilit. Am fost situat mereu în... întârziere față de generația mea. Cine să-ți dea sfaturi într-o familie în care ești așteptat să-ți alături brațele la munca de la câmp? Dar au fost anii de liceu în Satu Mare. În oraș erau trei reviste școlare (cea de la liceul meu se numea *Poteci*), am descoperit biblioteca, ziarele, revistele. Șt. Aug. Doinaș îngrijea „poșta redacției” de la *Familia*. I-am trimis câteva poeme: în scurt timp mi-a publicat un grupaj cu o prezentare intitulată *Un voluptuos al imaginii: George Vulturescu* (nr. 1, ian., 1973). Aș spune că rândurile sale mi-au „citat” matricea stilistică în eboșă: „Ca și când ar suporta, cu beatitudine, un fel de bombardare a retinei (în compensație, pentru că, la vârsta de șase ani, și-a pierdut ochiul stâng), George Vulturescu mi se pare un voluptuos al imaginii. Poemele sale, toate foarte lungi, sunt cascade de metafore, prăbușindu-se vertiginos, încifrând sentimentul până la limita decorativului: un decorativ de tip baroc, în care fiecare element al realului se logodește cu altul și cheamă altele noi, cedându-le locul, revenind mereu, ca o linie serpuitoare...”

[...] Am bucuria de a saluta în George Vulturescu o voce lirică interesantă, personală, de o mare prospețime a expresiei”.

Cuvintele poetului Șt. Aug. Doinaș, corespondența, întâlnirile de mai târziu cu el (la redacția *Secolul XX*), mi-au luminat viața în provincie. Poate și din acest motiv lucrarea mea de doctorat se intitulează: *Șt. Aug. Doinaș și Cercul Literar de la Sibiu...*

Păi în „regia” cui să apară o carte dacă nu în „regia” autorului?

– În special pentru scriitorii mai tineri, te rog să povestești pe scurt cum se debuta editorial înainte de 1989. Care au fost demersurile tale, mai ales că erai într-o perioadă în care aveai și o viață de scriitor american, schimbând slujbe pentru a te putea întreține și a te putea instrui?

– Sunt în întrebarea ta două paliere de acoperit: etapele debutului editorial (ai dreptate: generația tânără nu știe cum se debuta în anii socialismului comunist!) și ceea ce numești etapele unei „vieți de scriitor american”! Eram și atunci într-un contratimp: ceea ce poate să facă orice tânăr american nu se putea face în anii `70 în România. Să le luăm pe rând: după terminarea liceului perspectiva care se deschidea în fața unui copil de la țară era munca la C.A.P. sau la G.A.S. Se defrișau deja pădurile copilăriei mele, se planta în locul copacilor o mare livadă de meri. Se prevedea un mare export și contracte la „capitaliști”. Tata mai dorea un braț de muncă lângă el. Mi-a dat bani doar cât să mă duc cu trenul la examene la Cluj și cât să mă întorc înapoi. Am înțeles. Și n-am reușit la filologie în primul an, dar nu m-am mai întors acasă. Speram că voi găsi undeva un loc de muncă și între timp voi intra la facultate. Am lucrat la minele de la Bălan, la o exploatare din Brașov și, în cele din urmă, la Uzina chimică din Năvodari și, în port la Constanța, la descărcat și încărcat vapoare. Aici am trăit cea mai complexă aventură a mea: eram între foști deținuți, degradați social, o pleavă care nu-și găsea locul nicăieri în țară. Unul dintre vecinii de dormitor mi-a vândut hainele, cărțile, a spart o crâșmă și după ce a fost anchetat mi-a spus râzând: „Ți le-am vândut toate, *poetule*, ca să te duci acasă. Ai un grăunte de aur – du-te, aici nu e

de tine”. Atunci nu l-am înțeles de ce m-a lăsat doar cu hainele de pe mine, dar acum îi mulțumesc, oriunde-ar fi. În seara aceea am plecat spre București. M-am dus să-l caut pe Ion Băieșu, care avea o rubrică notorie în *Scânteia tineretului* – „*De la om la om*”.

Publicasem aici în vremea liceului, credeam că mă va ajuta să găsesc o slujbă la București. Dar a chemat o echipă de la U.T.C. care m-a pus pe tren, cu pază până în Satu Mare, unde mă aștepta o altă echipă U.T.C. care trebuia să mă ajute „să mă integrez” în societate. Am lucrat la un internat (Liceul forestier) și apoi la o librărie. Cu banii câștigați aici – m-am simțit în largul meu la librăria *Dacia* – am plecat din nou la Cluj și am dat examene la filologie. Am intrat, dar eram deja îndrăgostit de o fată care preda franceza. Ne-am căsătorit, ne-am întreținut singuri, am terminat cu 10 susținându-mi lucrarea de diplomă cu admirabilul profesor Ioana Em. Petrescu, *Semnificații și echivalențe ale prafului în opera lui M. Eminescu*, text care va să fie o carte, într-o vreme mai propice cercetării creației eminesciene...

Pe un alt palier aș așeza lungul drum, presărat cu dezgust, al „concurșurilor de debut”. Să nu-mi spuneți că cel ca și mine, din provincie, era avantajat! Nimeni nu-ți răspundea la scrisori, trebuia să-mi iau câteva zile fără plată ca să vin până în Cluj, sau București. La *Dacia* ți se spunea că în acest an au doar 5-7 cărți aprobate la „poezie”; în București mi se spunea: „Dar voi (adică, *ardelenii*) aveți editură la Cluj!”. Am apărut, după un astfel de „concurș”, în *Caietul debutanților '79* la Ed. *Albatros* (tipărit în 1981!) cu câteva poeme ciopârțite. Atunci mi-am jurat că îmi voi edita cărțile doar în forma în care le-am gândit. Prilejul s-a ivit odată cu apariția editurii *Litera*, „în regie proprie”. *Păi în „regia” cui să apară o carte dacă nu în „regia” autorului? Nu știu ce gândesc alții, dar această*

„etichetă” mi-a convenit. Astfel, a apărut primul meu volum – *Frontiera dintre cuvinte*, în 1988. Am prins câteva bune recenzii, dar din 1989 totul s-a redus la tăcere: aveam pe copertă o prezentare a poetului Șt. Aug. Doinaș care semnase deja manifestele anticomuniste...

– *Îți amintești când ai auzit pentru prima oară vorbindu-se de o nouă generație, cea optzecistă? Dar când ai conștientizat că îi aparții?*

– Curios pentru un fost student al Clujului (în care nu am devenit „echinoxist”), m-am întâlnit cu „optzeciștii” într-o zonă moldavă: la Colocviile de poezie de la Tg. Neamț, unde Daniel Corbu aduna, toamna, poeți, îndeosebi din Iași sau București. Dezbaterile, conduse de Marin Mincu, Laurențiu Ulici, erau jerbe ale discursului „textualist”, motivări ale auto-referențialității, exorcizări, „faceri” și înscenări, deconstrucții, semiotică și „perspectivă arhetipală”, lecturi interminabile, ironie și *ars combinatoria*, o solidă *rezistență* la realitatea ceaușistă prin cultură. Port de atunci o mare prețuire și un interes real pentru poezia unor Aurel Dumitrașcu, Nichita Danilov, Adrian Alui Gheorghe, Lucian Vasiliu, Liviu Antonesei, Gellu Dorian, Nicolae Sava, Cassian Maria Spiridon, Vasile Baghiu, de care mă simt legat și prin întâlnirile admirabile de la Tg. Neamț, Piatra Neamț, Iași, Botoșani.

N-am devenit însă, niciodată, ceea ce se poate numi un „optzecist”. Scrisul meu nu a căutat niciodată grupul; singurătatea provinciei îți conferă o pecete, un însemn de „uric” care nu se lasă descifrat prea ușor. Dar îmi place să mă verific, din când în când, să mai cobor de pe „Pietrele Nordului”. Uite, un eveniment a fost pentru mine să descopăr „optzecismul” Cenaclului de luni. Am intrat de câteva ori și am stat într-un colț, neștiut. Apoi l-am căutat la Filologie pe profesorul

N. Manolescu. I-am arătat câteva texte și m-a invitat cu generozitate să citesc la o ședință. M-a însoțit Dumitru Păcuraru, un bun poet sătmărean. Erau de față M. Cărtărescu, I.B. Lefter, Bogdan Ghiu, Traian T. Coșovei, Mariana Marin. Am fost impresionat de marea altitudine la care „lucra” Profesorul, am mai scris: am intuit forța celor din jur, dar – prin raportare – și propria mea pecete. Unii dintre ei mi-au devenit prieteni și pot afirma că erau deschiși, atenți la tot ce se scria în toate colțurile țării. Sub bagheta Profesorului îmi păreau o armadă care pregătea o breșă: aveau ceea ce se cheamă *conștiința grupului*. În antologiile de grup: ce spectacol! Însă pe cont propriu, în cărțile următoare, unii mi s-a părut că nu aveau forța singularității, multiplicau mai departe doar ceea ce fusese o biruință a grupului...

– *O întrebare pe care o repet de la un interviu la altul: are importanță prietenia în formarea unei generații poetice? E unită generația 80 prin prietenie?*

– Personal, cred în prietenie. N-aș fi reușit niciodată să editez revista *Poesis* fără această vrajă, fără răspunsul „Celuilalt”. O generație are nevoie în schimb de mai mult decât o legătură de interese editoriale. Ce ne-a mânat în luptă? Anticeaușismul sau postmodernismul dintr-o societate de import? Ca să se coacă fructul toate sunt în comuniune în pom: rădăcinile, trunchiul cu sevele, ramul, frunzele. Dar soarele miraculos – acea *idee terifiantă care poate încălzi/hrăni o generație?* Pentru ce să fie unită generația „optzecistă”? Pentru a intra ghemuită în istoria lui Alex Ștefănescu sau N. Manolescu? A meritat efortul?

Da, e de căutat acea idee terifiantă care poate încălzi/hrăni o generație...

Alexandru Pintescu, prea dăruitul cu harul poeziei și-al prieteniei

– *Nu putem avea o imagine completă a generației fără a ni-i aminti pe cei plecați încă tineri. Adrian Alui Gheorghe l-a evocat în aceste pagini pe Aurel Dumitrașcu. Pe tine, dragă George Vulturescu, te rog să-l evoci pe prietenul tău (al nostru) Al. Pintescu.*

– Trebuie să găsim puterea de-ai evoca pe cei plecați dintre noi, prietene Doman. În Satu Mare, iată, în jurul meu, s-au stins în ultimii ani câțiva scriitori care abia reușiseră să-și editeze o carte-două. Proiecte fumegoase, aripi abia deschise: poetul Dorin Sălăjan (*Nașterea cea mare*, 1980; *Ceremonia de trecere*, 1985), prozatorul Ion Bledea (*Vânătoarea de cai*, 1977), poetul Ion Baias (*Poeme cu explozie întârziată*, 1966; *Amurgul de dincolo de amurg*, 1999; *Tăcere regală*, 2000; *Ars*, 2005), poetul și prozatorul, traducătorul maghiar Soltész Jozsef (n. 1945), poetul Emil Matei (*Traversând ființa*, 1982; *Poemul tentacular*, 1991; *Orașul ascuns*, 1999), și, vai, mulți alții.

Între ei, Alexandru Pintescu, prea dăruitul cu harul poeziei și-al prieteniei, era în 2003, anul când ne-a părăsit, într-o deplină efervescență creatoare: după *Hibernia* (1999, Ed. *Vinea*), o adevărată *summa lirica* în două volume, în 2001 îi apar două cărți: *Ordalia. Alte boeme și Rusia între „dezgheț” și „transparentă”*, eseuri (Ed. *Dacia*). I-au rămas în manuscris cărți care continuă să apară prin grija soției și a prietenilor: *Calvaria*, poeme (*Cogito*, 2004); *Retorica aproximației – breviar de poezie optzecistă* (*Timpul*, 2004); *Vârsta de bronz a criticului*, critică literară (*Timpul*, 2005). În poezie, tresărirea de trestie pascaliană, când „te cercetează vagi neliniști”, este suficientă la Al.

Pintescu pentru a crea un grav sentiment al plenității, al miracolului lunii. Confesiunea sa este împănată cu digresiuni livrești, cu un aer de vag biografism persiflant, în notă postmodernă cu efecte ironice obținute din alternanța cuvintelor, ca și cum, ciocnindu-se între ele, ar primi direcții noi de care se lasă fascinat: „Doar Montale!/ a ani 80 ai Domniei Sale/Avea montată într-o montură/Ca de anghilă/O sibilă” (*Emblema cristalului*).

Încrângăturile din care este constituit fluxul poetic sunt de natură amoroasă: se întrevăd piruete în care grația se conjugă cu pasul hâtru de Don Juan, din floare în floare, pentru seducția unui nou cuvânt, părăsit imediat pentru voluptățile sunătoare ale altuia: „Da, era bine aici, erau lumini multicolore,/apele erau fără culoare. Fără gust, inodore/asemenea apelor din Baltimore;/trecuseră câteva veacuri, ori câteva ore,/Monsegnore...” (*Gongul*). Precum se definea el însuși, noi îl socotim un mare poet al detaliului, un fin gravor: „O, era un Orfevru:/ desena icoaedru/după icoaedru” (*Poeta artifex*). Istoricii literari, poeții merită a-l cerceta, a-l re-descoperi.

Nu sufăr că sunt în Nordul meu și nu vreau alt loc pe o „listă” de la București...

– *Trăiești în nordul extrem al țării. Ai fost vreodată bântuit de ideea marginalizării, te-ai simțit vreodată departe de un centru literar? Ai crezut vreodată că generația ta are undeva un centru?*

– Nu ideea de „margine” este de luat în seamă, nu distincția dintre *centru și periferie*, ci omisiunea dirijată dinspre centru e neproductivă. Sau totala lipsă de interes pentru experimentul singular. Am văzut critici din provincie care după ce a apărut recenzia unei cărți în *România literară* au sărit ca

arși și au umplut paginile în provincie. Ce e de imputat aici: lipsa de opinie, puterea de selecție proprie, graba de a se preface că sunt „la nivel”, la zi, că sunt conectați la o rețea valorică. Ori știm că nu „imitația”, pașoptistă, face o literatură. În schimb apreciez criticii din Iași care scriu despre *cărți din Iași*, cei din Timișoara despre *cărți din Timișoara*. Clujul, de exemplu, mi se pare oricând gata să fie o porta-voce, nu o voce proprie (și nu fac aluzie la prim-ministrul Boc ca porta-voce a lui Băsescu!).

Nu sufăr că sunt în Nordul meu și nu vreau alt loc pe o „listă” de la București, Brașov, Cluj. Mă simt dator acestui loc, ca și vechii dascăli ardeleni cred într-o *misiune a scriitorului*: de a duce cartea, cultura, ca un foc, prometeic, la ușa fiecărei colibe.

Despre un „centru” al generației (un șef de promoție?) nu e de vorbit, decât în gândirea normativă a unor cenacluri în care aburii sunt produși doar de membrii lor. Dacă Ion Mureșan scrie la Cluj – un *centru e în jurul lui*, dacă N. Danilov scrie la Iași – un *centru e în jurul lui*. Asta e, prieteni.

– *Ți-ai făcut din Nord nu doar un spațiu de viațuire, dar și un pisc poetic, o stare de spirit, de grație. Ai mai putea trăi fizic și spiritual în altă parte?*

– Trăiesc în Nord, dar dacă e vreun eveniment cultural la București, Iași, Cluj, Timișoara, Oradea, mă poți vedea într-un colț, fotografiind pentru *Poesis*, cumpărând o carte, participând la o dezbateră, citind, bucurându-mă la o cafea de revistele și cărțile celorlalți. Activez în filiala U.S. de la Cluj – foarte dinamică prin energetica Irinei Petraș –, particip la ședințele consiliului U.S. din București, particip la târguri de carte și mai trec granița la cele din Budapesta, Geneva, Frankfurt, Viena.

Din când în când, inițiez lecturi și lansări de carte la Centrul Multicultural *Poesis* din Satu Mare fondat cu poetul Dumitru Păcuraru, finanțatorul revistei *Poesis*. Mult, puțin? Dacă vă mulțumiți cu asta, mă puteți găsi, oricând, în Satu Mare...

Eu cred că festivalurile (deși prefer termenul de „întâlnire”) literare au apropiat generația „optzecistă”

– *Generația 80 se află la deplina ei maturitate. Se află ea și la conducerea societății, nu doar a literaturii? Mă gândesc că membrii ei au posturi de conducere în direcții de cultură, în muzee, în biblioteci, în universități etc.*

– O generație îi ia locul alteia, *ce e val ca valul trece...* Nimic nou sub soare. Academii, posturi, premii, loc în canoane și la Bellu, delegații, fac și desfac o generație, *sunt țesătura din covor pe care vor pași tălpile pure ale altor scriitori pentru viitoare convertiri...*

Avem câțiva miniștri tineri (cultură, turism). Sunt „optzeciști”, „douămiiști”? Spre binele literaturii nu mi-aș dori în locul lor pe Ion Mureșan, Liviu Ioan Stoiciu, Claudiu Komartin! Generațiile literare sunt precum sectele primilor creștini: în catacombele societății. Când ies la suprafață se oficiază (vedeți prestația jalnică a unor parlamentari – scriitori!), se împiedică în togă, le cad aripile, năpârlesc...

Deasupra e doar respirația lui Dumnezeu

254

– *Ești creatorul revistei Poesis, „cârja ta prin colbul Nordului”, cum îți place să spui. Anul*

*acesta împlinește, iată cum trece vremea!,
douăzeci de ani. Ce rol au revistele și
festivalurile literare în coagularea
generației?*

– Da, *Poesis* are 20 de ani! E o cârjă pe care am purtat-o prin Nord, nu ca să mă sprijin, ci ca să lovesc cu nuiua ei magică în cioturile uscate ale provinciei sărace (cultural) de pe graniță. Uneori a țâșnit apă, vlăstare de copaci viguroși, altădată am scos doar un strigăt în pustiu...

Am asociat revista cu Festivalul internațional *Zilele culturale Poesis* pentru că am înțeles forța de contrapondere a valorii la veleitarismul local. Prezența scriitorilor importanți, expozițiile de carte ale unor edituri care nu au distribuție în Satu Mare, contactul direct cu scriitorul, replica, dezbaterile ardente pe probleme la zi, dialogul dintre arte (pictură, muzică, teatru), toate la un loc fac parte din *proiectul meu Poesis* – deschidere spre cartea celuilalt, informație prin valoare, competiție.

Eu cred că festivalurile (deși prefer termenul de „întâlnire”) literare au apropiat generația „optzecistă”: Colocviile de la Tg. Neamț – Piatra Neamț, de la Sighișoara, Mediaș, Sighetul Marmației, Bistrița. Au fost aici, prin vreme, un loc de convergență a ideilor, de rezistență prin cultură.

– *Nu te întreb dacă ești afectat de absența din proaspăt apărută Istorie critică... a lui Nicolae Manolescu. Te întreb, însă, dacă ți se pare că Istoria critică... aceasta oferă un tablou relevant al generației 80; cu atât mai mult, cu cât Manolescu a fost mentorul unei părți a ei.*

– Discuțiile despre *Istoriile* literare din ultima vreme – nu vi se pare? – sunt în paralel cu discuțiile despre împărțirea funcțiilor dintre PSD

– PD-L. Socialul (realist-socialist) se răsfrînge în (imaginarul) literar. Problema nu este că într-o *istorie* nu este scriitorul X sau Y, ci dacă „istoria” este a unui grup (cenaclu, cartier, regiune) sau a unei literaturi naționale (reviste, cărți, curente). Personal, mă distrez foarte bine între scriitori: vin, beau un pahar (de regulă îmi aduc de acasă o țuică bună), ascult, rîd, plec înapoi și urc pe Pietrele Nordului (a se vedea dragi critici cărțile: *Nord și dincolo de Nord*, 2001; *Stânci nupțiale*, 2003; *Monograme pe pietrele Nordului*, 2005; *Alte poeme din Nord*, 2007) unde gloria cea mai mare a unui poem este dacă îl citesc pietrelor. *Deasupra e doar respirația lui Dumnezeu*. Așadar, iată o spusă înțeleaptă a unui tânăr talentat din Timișoara – cu sinceră iubire pentru Profesorul N. Manolescu – la București, când se lansa *Istoria* amintită de Domnia Ta. Zice, așadar, grav scriitorul: „Până la apariția acestei *Istorii*, numai N. Manolescu putea să scrie o *istorie literară*. Acum, după apariția ei, oricine poate scrie o «*istorie literară*»...” Asta pentru cei care se caută în Istoriile momentului precum într-o oglindă. Mie, personal, îmi plac caligrafiile, inciziile adultere, monogramele, volutele de arabescuri lăsate de fulgere pe Pietrele Nordului precum s-ar deșerta un stup cu viespi. Ce papirus, ce hârtie a academiei ar rezista caligrafiei fulgerelor din Nord? Orbul care sunt, smintitul din Nord, spun: „Litera pe care nu cade sânge/nu poate deveni cuțit/nu se poate propti pe gâtul morții.”

– *Cum la 1 martie împlinești 59 de ani, îți zic de pe acum **La mulți ani** cu noi succese literare!*

„Generația '80 e doar un mit de uz didactic”

– Dragă Ion Zubașcu, îmi amintesc că prima oară când te-am văzut cred că era prin anii '70. Era o emisiune de televiziune a Sânzianei Pop, care ajunsese cu carul de reportaj în satul maramureșean unde erai profesor. Cum ajunseseși acolo? Cum țineai legătura din nordul acela de țară cu literatura română?

– Cred că am un destin invers decât al majorității creatorilor din generația '80, cu totul atipic, din toate punctele de vedere: deși trăiam în Maramureș, pe Valea Izei, ajunseseam cunoscut în țară ca profesor și cântăreț (și, mai târziu, ca jurnalist în presa de mare tiraj), înainte de a fi cunoscut ca poet și de a-mi publica puținele cărți de versuri (din prea multele pe care le-am scris). Am ajuns profesor de literatură în 1969, în localitatea Bogdan Vodă (Cuhea voievozilor descălecători Dragoș și Bogdan), unde am rămas aproape zece ani, cei mai vii și puternici ai tinereții mele, până când m-am căsătorit și m-am mutat în Borșa, sub Pietrosul Rodnei, un ghețar de 2303 m înălțime. Cum cântam încă din facultate (de fapt, cânt de când mă știu), am înființat prima trupă de rock electronic din Maramureșul voievodal, *Vestitorii* (chitară solo, bas, tobe, eu făceam armonie și voce), cântam pe la căminele

culturale de pe Valea Izei, nunți și revelioane, cu un repertoriu dominat de piese înregistrate de la Europa liberă, *Woody Guthrie*, *Beatles*, *Led Zeppelin*, *Bob Dylan*, *Joan Baez*, *Leonard Cohen* și, desigur, compoziții pe versuri proprii și prelucrări folclorice. Era vremea când în țară ieșea *Phoenix*, cu *Canarul*, *Nebunul cu ochii închiși*, *Hei, tramvai*, dar și Tudor Gheorghe (cu *Șapte balade*, la Teatrul din Craiova), Mircea Florian, Marcela Saftiuș și a., pe care i-am cunoscut ulterior și alături de care am cântat la începuturile curate ale *Cenaclului Flacăra*.

În paralel, citeam de rupeam din literatura română și cea universală, cum nu aveam prea multe în comun cu președintele CAP-ului sau șeful de post din Bogdan Vodă, în raport cu Dostoievski, Thomas Mann, Krishnamurti, Camus, Rimbaud, Baudelaire, Walt Whitman, T.S. Eliot, Ezra Pound, avangarda românească etc. În plus, am descoperit etnografia preistorică a Maramureșului. Mi-am luat un an concediu fără plată doar să pot conspecta masiva *Dacia preistorică* a lui Nicolae Densușianu, scoasă și împrumutată pe risc propriu de la fondul „Secret” de poetul Ion Bogdan, care lucra la Biblioteca Județeană Baia Mare. Am început să fac propriile mele culegeri și investigații etnografice, având norocul să mai prind încă în viață ultimii pământeni autentici ai Maramureșului arhaic, o Atlantidă încă nescufundată, unde am fost martor la miracolul unic al atingerii celor mai îndepărtate extreme posibile: postistoria noastră încă fragedă făcând arc voltaic comun în conștiința mea de tânăr creator cu cea mai adâncă preistorie a civilizației carpatine (mi-au rămas din acea vreme două manuscrise nepublicate, *Cultul Soarelui în Maramureș* și *Etnofizica* – o tentativă de pionierat din acei ani de a reciti și demonta logica miturilor și mitemelor prin prisma și limbajul descoperirilor de ultimă oră din științele contemporane, fizica

particulelor elementare, genetica, cibernetica, astrofizica, biochimia etc.).

Cântam la chitară, umblam îmbrăcat cu gatii și cioareci, pieptar de lână și suman maramureșean, purtam plete daco-flower-power pe umeri, primii blugi *Rifle* (roși cu cărămidă) pe care i-a văzut preistoria Văii Izei, scriam versuri, apăream la emisiuni TV (literare și de tineret) de mare popularitate, ca și cea a Sânzianei Pop și a lui Cornel Nistorescu, de care pomenești, și așa se face că am ajuns în scurt timp unul dintre cele mai cunoscute și pitorești personaje ale Maramureșului. Mulți scriitori care vizitau Valea Izei, dar și folcloriști sau simpli turiști, mă căutau și voiau să mă cunoască neapărat, ca pe un element de decor care făcea parte obligatoriu din pelerinajul lor la izvoare. Întotdeauna găseau la mine o horincă de creangă cu mărgelile de foc și un depozit accesibil de colinde și cântări preistorice, dar și folk de ultimă oră. Așa se face că a trecut pe la mine o bună parte din valorile literaturii române din acei ani, de la Ștefan Augustin Doinaș și Cornel Regman la Marin Sorescu (a cules folclor de la mama!), Gheorghe Pituț, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru sau poetul basarabean Liviu Damian, de la Iosif Constantin Drăgan la George Stanca sau George Pruteanu (venit cu soția dinspre Vatra Dornei, peste Prislop, cu o Mobră pitorească). În emisiunea de care vorbești, Sânziana Pop și Cornel Nistorescu au filmat pe viu o oră de creativitate, în cadrul căreia copii de vârste școlare mici comentau firesc versuri dificile din ultimul volum al lui Nichita Stănescu și răspundeau șocant, cu propria imaginație, la întrebările reporterilor. Când au ajuns Nichita Stănescu și Dora pe la mine, în Maramureș, mi-au povestit cât de impresionați au fost să vadă acea emisiune, chiar în ziua când și-au cumpărat primul lor televizor.

Ca să-ți faci o idee despre figura mea publică din acei ani, o să-ți mai spun că m-a căutat în Maramureș însuși Constantin Noica, adus acasă în Dragomirești de artistul Mihai Olos („nebulun de Olos”, cum zicea filosoful – am regăsit însemnările despre acel drum pe Valea Izei într-un jurnal al său apărut la *Humanitas*). Eram pe lista lui Noica pentru Maramureș, în perioada utopicului său proiect (pe vremea comunismului!), când umbla prin țară și voia să cearnă din 22 de milioane de locuitori ai României pe cei 22 aleși, care ar fi putut face „cultură de performanță” sub antrenoratul lui. O să regret toată viața că în acea zi când a ajuns în Dragomirești eram dus cu cântecul nu știu pe unde și Noica n-a găsit-o acasă decât pe mama. Aș fi putut veni în întâmpinarea filosofului, căruia îi citisem cu sufletul la gură toate cărțile, începând de la *Mathesis sau bucuriile simple* și *Douăzeci și șapte trepte ale realului* (găsite la BCU Cluj, fondul „Secret”), cu o întrebare pornind de la două enigmatice versuri folclorice, de o profunzime abisală: „*Trage dorul către casă/ Șase rădăcini nu-l lasă*”. I-aș fi putut dăruia la despărțire două cuvinte miraculoase, pe care nu le-a descoperit, din păcate, *rând* (rânduială, curând, orândă, corindă, orânduire etc., etc.) și *bârsă* (bârsană), care ar fi putut consolida sistemul rostirii sale filosofice, în spiritualul căruia pulsează scânteind cei doi arheoni ai limbii noastre, dar și etnogeneza însăși a culturii arhaice românești. Sunt sigur, însă, că marele filosof Constantin Noica a găsit în ceruri răspunsul întrebării subsidiare din cele două enigmatice versuri din Maramureș: care sunt cele șase rădăcini ale dorului și de ce nu-l mai lasă să se întoarcă niciodată acasă?

– *După aceea, te-am văzut/auzit cântând, tot la TV, când emisiunile încă nu se redusese ră la două ore pe zi. A scrie și a cânta sunt acțiuni*

*complementare ale poetului dintotdeauna?
Dar când ai început să cânti, când ai început
să scrii poezie?*

– După ce am început să cânt în *Cenaclul Flacăra*, când stadioane întregi îmi preluau versurile, cântând și respirând în același ritm cu chitara mea, dădeam autografe unor trecători care mă opreau pe stradă, în Borșa, Maramureș sau în București, și am ajuns să cunosc efectiv ce înseamnă succesul și gloria popularității de la o vârstă tânără, înainte de a-mi apărea volumul de debut, în 1982. Cum mi-a apărut cartea de versuri *Gesturi și personaje*, în urma concursului de la Editura Albatros, sub girul regretatului Laurențiu Ulici, m-am retras chiar în acel an din *Cenaclul Flacăra*, ireversibil, delimitându-mă public de fenomen și de Adrian Păunescu, după 1989, în presă și în emisiuni TV de mare audiență. Vreau să spun că am cunoscut praful și pulberea aurită a gloriei publice în tinerețe, exact la timpul potrivit, astfel încât m-am vindecat pentru totdeauna de succesul de masă, de aplauzele stadioanelor, ale piețelor publice sau emisiunilor TV de maximă audiență, ca și de presa de mare tiraj, unde mi-am câștigat pâinea scriind aproape zilnic, timp de 25 de ani (*Flacăra*, *Expres Magazin*, *Evenimentul zilei*, *România liberă*). Am epuizat experiența succesului și popularității înaintea tuturor colegilor mei de generație literară, dobândind notorietate publică prin alte mijloace decât literatura, într-un context în care majoritatea optzeciștilor își risipește abia acum, în ultimii ani, o bună parte din energia creatoare, fascinați de mirajul televiziunii și al presei cotidiene. Acum trăiesc într-o reală penitență publică, inclusiv financiară, din veniturile cu totul modeste de la revista *Viata Românească*, dar am maturitatea și înțelepciunea, dobândite cu experiența și vârsta, să fiu mulțumit și să mă concentrez pe marile proiecte literare,

amânate toată viața. Timpul meu literar abia de acum înainte urmează. Din acest punct de vedere, cred că mă pot identifica mai degrabă cu generația celor care au acum 30-40 de ani, decât cu optzeciștii. Simt cu putere că timpul literaturii mele abia acum a sosit. Puținele cărți de versuri pe care le-am publicat până acum (din cele vreo 30 de manuscrise pe care le am în sertar, în toate genurile literare, plus miile de pagini de scris continuu la publicațiile de mare tiraj amintite, timp de 25 de ani) sunt doar mesaje anticipative, o îndelungă și responsabilă exersare pentru ceea ce abia acum urmează.

Cânt și scriu de când mă știu, dar m-am afirmat mai mult prin cântat decât prin poezie scrisă (inclusiv la toate festivalurile literare din țară, la care am participat de-a lungul anilor), pentru că acesta a fost modul meu optim de a ține legătura cu oamenii, cu un număr cât mai mare de oameni, într-un context generaționist în care textul *mașscriist*, foarte elaborat și centrat pe mijloacele rafinate de expresie, și-a eliminat larga audiență. Or, eu am scris întotdeauna versuri cu fața spre oamenii lumii, ca și cum aș cânta pe o scenă, cu un public viu în față, cărui trebuia să-i captez atenția și să-i mențin continuu interesul. Tocmai de aceea poezia mea a mizat încă de la debut pe *personaj, narativitate și dramatism*, sacrificate de lirismul pur, optzecist – dimensiuni pe care abia ultimele promoții literare le redescoperă în mod tot mai vizibil. Pot spune că și în acest sens am fost un bine vestitor. Volumele mele, *Gesturi și personaje* (1982), dar mai ales *Omul disponibil* (1999) – care urmează să-mi apară în curând, într-o nouă versiune – argumentează foarte clar această puternică vocație anticipativă a poeziei mele.

– Când ai auzit acolo, în Maramureș, că se pune de-o generație poetică nouă căreia îi aparții?

– Dragă prietene Dumitru Augustin Doman, hai să fim serioși! N-am auzit în Maramureș că „s-ar pune de-o generație poetică nouă”, la București, căreia ar urma să-i aparțin. Nici eu, nici soră-mea, poeta Ileana Zubașcu. Am anticipat cu ani buni înainte această generație. Astfel, am publicat în *Tribuna*, în 1973, poemul *Împotriva crinului de miere* (a unei direcții excesiv de livrești și calofile din promoția '70) și am redebutat în *Flacăra*, în 1974, sub pseudonimul Ilie Calmineasa, cu poemul *Împotriva lui Ioan Alexandru*, de largă respirație, scris în stilul retro al *Scrisorilor* eminesciene, registru regăsit mai târziu de Mircea Cărtărescu în ampla sa construcție *Levantul* (o bijuterie unică a literaturii române). Din câte îmi amintesc, scrisesem pe atunci șase *Scrisori* polemice, foarte tranșante, nu doar împotriva lui Ioan Alexandru, ci și a lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Ion Gheorghe, preluând oarecum parodic verva polemică a retoricii romantice a tânărului Eminescu, modalitate care mi-a permis să mă delimitez în termeni declarativi fermi de generația '60. Cred că aceste texte ar putea fi socotite, de drept, primul semn explicit al apariției noii generații '80. Însă faptul că poemul a apărut fără știrea mea în revista *Flacăra* (nu în revista literară *Tribuna*, unde îl trimisesem de fapt și de unde fusese deturnat, nu știu de ce – eram în armată, în acea vreme), cu un șapou moralizator al lui Adrian Păunescu la adresa lui Ioan Alexandru, și mai ales că poetul imnelor ar fi avut de tras unele ponoase, după cum am aflat mai târziu, în urma apariției aceluși text, m-a făcut să renunț definitiv la ideea de-a mai publica și restul *Scrisorilor*, împotriva celorlalți corifei ai generației '60. Am înțeles imediat că regimul comunist s-ar fi folosit de pura mea intenție literară, de delimitare a identității proprii prin revolta strict artistică, împotriva unei paradigme cu care nu mă puteam identifica, în

scopuri politice, restrictive și acaparatoare, la care nu m-aș fi gândit niciodată înainte, scriind acele texte. Am renunțat, prin urmare, să public restul manifestelor mele pentru o nouă generație. Dar a venit la puțin timp după aceea soră-mea, Ileana Zubașcu, în 1978, cu volumul *Întru totul* (sugestia titlului se regăsește în volumul *Totul*, de mai târziu, al aceluiași M.C.), ciopârțit drastic de cenzură, care a lăsat doar 30 de pagini din 120. Însă din cele doar 12 poeme rămase în volum, 4 erau manifeste clare, prin titluri explicite (*Generația noastră*, *Insurecție*, *Ceva nou*, *Cântecul generației mele*), inclusiv prin stilul proaspăt și percutant al poemului *Întru totul*, dar și al celorlalte, pentru o nouă generație poetică în literatura română (am vorbit despre toate acestea pe larg, în interviul amplu acordat poetului Adrian Alui Gheorghe, apărut în revista *Hyperion*, nr. 6, 2009).

Vreau să spun că în jurul anului 1975 s-a întâmplat ceva la scară macro, social-istorică și deopotrivă global-cosmică, se simțea în aer vântul schimbării, în toate structurile și la toate nivelurile. Pentru noi, a fost perioada unei liberalizări benefice, după înghețul stalinist și odioșii ani ai proletcultismului. Cred că majoritatea volumelor de debut ale generației '80 sunt scrise în această perioadă și numai mecanismul restrictiv al concursurilor editoriale de debut a făcut ca aceste cărți să fie publicate după 1980 și să întârzie afirmarea unor poeți valoroși, născuți în preajma anului 1950. O schimbare majoră în câmpul expresiv al unei literaturi, ca apariția unei noi generații, sau a unui nou curent literar, nu se întâmplă ca și cum s-ar fi dat drumul acelei înnoiri vitale doar la un singur robinet din țară, la București, la *Cenaclul de luni*, de exemplu, și toți creatorii cam de aceeași vârstă ar fi năvălit la acea singură sursă să apuce o canistră, un pet, sau măcar o ceșcuță din „generația '80”, fiecare cât l-au ținut puterile și rezistența la

înghesuiala generală. Schimbarea unei generații e un fenomen major, cu motivații și resorturi la fel de profunde în geologia unei culturi, pe cât de înalte, la toate nivelurile, percepute la modul general, ca apropierea unei noi primăveri, să spunem, resimțită cu egală intensitate în toate punctele geografice ale unui areal spiritual, mai ales într-o epocă a democratizării accesului la cultură. Orice creator valoros, cu lecturile și informația culturală la zi, simțea în egală măsură vântul schimbării care bătea în aerul epocii, indiferent că trăia în Maramureș, Bucovina, Banat, Argeș sau București. Monopolizarea nașterii și afirmării unei noi generații sau curent literar de către un singur centru pe de putere, fie el și din capitala României, mi se pare de-un provincialism cu totul anacronic, de-a dreptul ridicol.

Dar, până la urmă, ce importanță mai are unde și când se naște o nouă generație literară ca și cea optzecistă? Din punctual de vedere al lui Homer și Vergiliu, al autorului uluitoarei *Cărți a lui Iov*, sau al cântecului maramureșean *Omul, Pomul și Fântâna*, al lui Dante, Shakespeare, Byron sau Walt Whitman, contează doar cum sfârșește o generație, sau un popor de generații, ce construcție spirituală durabilă rămâne în sita atât de rară a mileniilor, care vor trece la fel de reci și impasibile pe lângă orgoliile și iluziile noastre atât de mărunț generaționiste.

– *Dar ce crezi despre această generație? A avut un centru, mai multe? Sau seamănă cu sfera lui Pascal, cu centrul pretutindeni și marginile nicăieri?*

– Trăiam prin anii '70 într-un sat de pe Valea Izei, dar eram abonat la aproximativ 15 publicații literare din țară, inclusiv la uluitoarea (pentru acei ani) revistă *Secolul XX*, o fereastră larg deschisă spre contextul artei europene și mondiale, cu care se sincroniza, cu îndrăzneală și generozitate, din

toate punctele de vedere, prin numere substanțiale, focalizate pe autori și idei, pe care le revăd și azi, din când în când, cu aceleași emoție și interes. Cum aflam din aceste publicații despre o nouă carte, mi-o procuram din librării, în drumurile mele periodice prin orașele Transilvaniei și ale țării, sau prin prieteni, cred că am una dintre cele mai bogate biblioteci de poezie, începând de la plachetele colecției *Luceafărul*, în care au apărut majoritatea poezilor din generația '60 (pe atunci eram în liceu, la Baia Mare) și continuând cu colecțiile *Cele mai frumoase poezii* (Editura Tineretului), sau *Poesis și Orfeu* (Editura pentru Literatură Universală și Univers), așa cum mi-am procurat la timp voluminoasa *Panoramă a poeziei universale contemporane*, a lui A.E. Baconsky, sau masivul volum recuperator de versuri al lui Blaga, editat după o lungă interdicție. Suntem în anii în care au apărut Walt Whitman, cu fascinantul *Cântec despre mine*, Ungaretti, Rimbaud, Baudelaire, *Cantos*-urile lui Pound, quartetele lui T. S. Eliot, elegiile lui Rilke, dar n-aș vrea să mă lungesc în acest sens pentru că poetul Gellu Dorian a dat o listă completă a volumelor de poezie (și nu numai) pe care le citeam cu toții în acei ani ai formării noastre spirituale, în eseu introductiv al atât de necesarei sale cărți recente, *Cititorul de poezie*. Orice spirit de bunăcredință va vedea, citind această mărturie tulburătoare a lui Gellu Dorian, că un poet care trăia la marginea României, în Maramureș sau Bucovina, nu mai era izolat din punct de vedere cultural, ci conectat la sursele literare vitale, ca un creator dintr-un mare oraș, din București, Cluj, Timișoara sau Iași. În plus, faptul că trăia la marginea țării, într-un sat de pe Valea Izei sau într-o localitate minieră ca Borșa (unde am conviețuit ani buni cu poezii Aurel Pantea și Mircea Petean), îngropați între munți și păduri, îți crea o tensiune de comunicare competitivă și o fascinație a

sincronizării cu valorile, din țară și din lume, cu mult peste nivelul celei a majorității creatorilor care boemizau în Capitală și cărora le ajungea autosuficiența comodă de-a ști că sunt în centrul imperial, cu profesori tutelari celebri, care le schimbau din când în când suzetele.

Când i-am vizitat acasă pe Daniel Corbu, la Târgu Neamț, și pe Cassian Maria Spiridon, la Iași (cărui nu-i înțeleg acum prea bine nebuloasele pusee ciachiristopuriciste), am fost uimit să văd ce biblioteci acaparante aveau și m-am convins pe parcurs că nu doar ei, ci toți ceilalți optzeciști din provincie, de la Adrian Alui Gheorghe la George Vulturescu, Liviu Antonesei, Viorel Mureșan, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, Mariana Codruț, Mircea Bârsilă, Paul Aretzu sau Vasile Dan își vor arăta cărțile casei lor ca pe cea mai mare avere a familiei, strânsă într-o viață de citit și de scris. În ceea ce mă privește, Maramureșul era în acei ani un pol mondial de atracție turistică, veneau străini de la poetul american W.D. Snodgrass la japonezii Minoru Nambara sau Miya Kosei, ca să nu spun de avalanșa de francezi, pe care îi găzduiam în fiecare vară între cărțile și cântecele mele. Pe toți îi rugam să-mi trimită cărți și așa se face că i-am citit pe Roland Barthes, Camus, Gide sau Sartre ș.a., în original, la fel ca pe poeții beat americani (Ginsberg, Ferlinghetti și ceilalți) în ediții franco-engleze (am citit devreme și antologia lor de la BCU București, tradusă pentru uz universitar, o sursă privilegiată pentru optzeciștii din Capitală). În plus, profesorul Marcel Pop Corniș din Timișoara, cărui îi scrisesem după apariția impresionantului său volum *Anatomia balenei albe*, mi-a trimis cu promptitudine *Caietele de americanistică*, multiplicat la șapirograf, tot pentru uz universitar, așa că eram la zi cu poezia americană și literatura lumii din surse de primă mână. În relația tensionată Centru-Margine, ca să preiau

sintagma din care Cornel Ungureanu a făcut nucleul de rezistență al geografiei sale literare, pot spune că trăind în Maramureș m-am simțit realmente în centrul Imperiului, sentimentul acut al marginalizării l-am avut abia în capitala României, care e de-un provincialism balcanic, orientalizat la limita irespirabilului.

– *Cum ai debutat editorial cu Gesturi și personaje? Cum se debuta, în general, în anii aceia? Când ai publicat cartea, erai conștient că aparții generației '80?*

– Sincer să fiu, n-aș fi vrut să public cărți niciodată, sau cel mult, o singură carte antumă, ca Whitman și Eminescu (contemporani, dar atât de diferiți ca viziuni poetice, aparținând de fapt unor niveluri culturale diferite, din punct de vedere istoric). Destinul meu, ca ansamblu, e cartea pe care o visez mereu. Mi-am amânat debutul cât am putut, până la limită, din motivul de neînțeles pentru mine că am o structură de câmp, care se propagă prin unde, nu prin corpusculi, fie ei numiți cărți. Sunt ca un râu care se afirmă prin curgerea sa între izvoare și mare, nu prin malurile sau pietrele albiei pe care le șlefuieste, rostogolindu-le la vale, până la nisipișul mării. Mi-am publicat cele patru cărți de versuri din conformism, să nu rămân de căruță, din punctul de vedere al uzanțelor, cât să nu uite lumea că sunt poet. Dar vorbesc pe larg despre relația mea specială cu produsul mortificant numit carte în volumul *Omul disponibil*, unde propun și alternativele, așa că nu o să mai insist.

Am debutat în 1982 cu volumul *Gesturi și personaje*, la 34 de ani, doar sub presiunea contextului literar optzecist, dar nu m-am identificat nicio clipă cu ideologia literară și armătura teoretică a optzecismului, care mizau pe ludic și livresc, ironie și intertextualism. Eu sunt un poet care are

în spate o biografie tragică (cu tatăl ucis de Securitate la Sighet, în 1950) și vin dintr-o istorie tragică a Maramureșului și a României comuniste, suferințe istorice în numele cărora voiam și încă vreau să vorbesc. Hăinuțele optzecismului erau prea strâmte și subțirele pentru spiritualul meu mai degrabă renașcentist, la fel cum nu m-am putut identifica nici cu mișcarea poetică echinoxistă, deși am ca vârstă doar cu un an mai puțin decât Ion Mircea, Adrian Popescu sau Dinu Flămând. Așa cum sună titlul volumului meu de debut *Gesturi și personaje*, mizam încă de atunci pe corelativul obiectiv al personajului, al narativității și tragicului, specifice poeziei epice și dramatice dintotdeauna, care a dat de altfel mari construcții literare, definitorii pentru întregi epoci culturale, la diferite nivele istorice ale civilizației umane.

Deși am avut cronici numeroase la volum, în aproape toate revistele și provinciile țării, regret doar că niciun comentator n-a remarcat construcția solidă a cărții mele de debut, în care fiecare poem purta un titlu homofil, *Omul de Cromagnon și Omul de Neanderthal*, *Omul deschis*, *Homo cinematographicus*, *Omul închis*, *Homo spray*, *Omul antigravitațional*, *Antropofagii*, *Căldura umană* etc., în tentativa de a crea o antropogonie, relativizarea propusă de personajele din prima parte a volumului găsindu-și rezolvarea în poemul dramatic final, *Omul disponibil* (doar un fragment), cu un discurs postistoric și postmodern foarte vizibil acum, când s-au mai clarificat tendințele în evoluția literaturii noastre. Regret, de asemenea, că nimeni n-a făcut legătura cu viziunea „noului antropocentrism”, publicată de poetul Al. Mușina, într-o revistă literară din același an 1982, simultan cu cartea mea, care părea să fie o ilustrație ideală a teoriei sale. Eram, însă, pe atunci un personaj prea prezent în spațiul public în calitate de pitoresc cântăreț, precursor al genului

etno de azi, ca lumea subțire a rafinațiilor comentatori literari să mă suspecteze de asemenea anvergură constructivă și viziune literară anticipatoare.

– *Prietenia dintre tinerii poeți a avut un rol important în coagularea generației. Tu cum ai răzbit, ai avut tovarăși de drum?*

– „Generația ‘80’ e doar un mit de uz didactic. În realitate, s-au produs între anii 1975-1980 niște reșezări ale plăcilor tectonice profunde în cultura română, cu unde seismice simțite în egală măsură la Sighet, Satu Mare, Botoșani, Cluj, Oradea, Târgu Mureș, Iași, Piatra Neamț, Brașov, Timișoara, Craiova, București. Și pentru că toate astea trebuiau să poarte un nume, s-au numit simplu „generația ‘80’”. Dar să fim bine înțeleși: revoluție adevărată a fost în 1989 la Timișoara, poate la Iași și în alte puncte geografice ale țării. La București s-a produs doar o nebuloasă masivă finalizată cu confiscarea odioasă a revoluției curate, începute la marginile curajoase ale României. Cam același lucru s-a întâmplat și cu „generația ‘80’”. Revoluția înnoitoare de limbaj în poezia română a început cu mișcarea echinoxistă de la Cluj, în jurul poetului, criticului și teoreticianului literar Ion Pop, ale cărei unde seismice au fost simțite la întâlnirile literare din acei ani de la Sighet, Târgu și Piatra Neamț, sau în cenaclurile bucureștene, *Junimea*, *Cenaclul de Luni*, *Universitas*, crezutele cărora au favorizat sincronizarea într-o respirație vitală a noii poezii românești.

Rolul lui Laurențiu Ulici în „coagularea generației” este uriaș, nu doar prin rubrica sa de întâmpinare *Prima verba* (și cele patru volume de cronici cu același titlu, apărute ulterior), din *România literară*, cât mai ales prin drumurile neobosite pe care le-a făcut în toate colțurile țării, să-i cunoască și să-i susțină pe tinerii poeți acasă la ei (Ulici a fost prezent

inclusiv la prima întâlnire de la Cluj între Cenaclul *Echinox* și *Cenaclul de Luni*, ca să nu mai vorbesc de toate festivalurile literare din țară). Doar anomalia represivă comunistă a făcut ca prima antologie a poeziei tinere optzeciste, realizate la timp de Laurențiu Ulici, să apară extrem de târziu, după 1990, la fel ca *Istoria...* lui Radu G. Țeposu. Dar chiar dacă ar fi să reținem doar rolul lui Ulici în descoperirea și afirmarea a patru creatori de valoare, de talia lui Vișniec, Cristian Popescu, Ioan Es. Pop și Lucian Vasilescu, personalitatea sa enzimatică, decisivă în afirmarea schimbării de paradigmă lirică, n-ar putea fi scoasă din istorie, cum se încearcă acum.

Cât privește prietenia dintre tinerii poeți, de care mă întreb, m-am împrietenit mai mult cu cărțile decât cu autorii lor, care mi-au fost adevărații „tovarăși de drum”, cum spui tu.

– *Venirea ta la București a fost cumva și o reacție la un sentiment de marginalizare în Maramureș? Cum percepi generația, este ea un monolit?*

– Cum am mai precizat, n-am avut niciun sentiment de marginalizare în Maramureș, așa cum toți cei patru moși ai mei, care au trăit până spre 90 de ani, și-au dus viața liniștiți, în acel colț de lume de pe Valea Izei, asemenea strămoșilor lor, fără să aibă sentimentul „ratării”, inventat de cultura modernă și accentuat mai ales după ce Rimbaud a decretat că „anomalia e norma”, că trebuie să ne cultivăm negi pe față și să ne dereglăm toate simțurile, pentru a ieși din comun și comunitate, printr-o originalitate ex-centrică. Or eu am simțit dintotdeauna arta ca pe o integrare în comunitate și „în rândul lumii”, așa cum a fost ea de la începutul civilizației umane până în zorii „epocii moderne”.

Am venit în București în 1983, doar pentru că
n-am mai putut supraviețui, în ordine strict

umană, în orașul minier Borșa, unde mă stabilisem cu soția și cei patru copii mici: Epoca de Aur ne lua curentul, la început ziua, dar apoi și noaptea, nu ne mai dădea căldură la calorifere în iernile geroase de sub ghețarul Pietrosului, iar în lunile când venea mașina cu butelii de gaz, era omorul de pe lume. Chiar dacă aș fi rămas acolo, nu puteam ține din salariul modest de profesor patru copii la un liceu bun, cu atât mai puțin la facultate. Așa că mi-am luat lumea în cap, dar aș fi răzbit mult mai ușor dacă emigram în străinătate, oriunde în lume, decât am răzbit la București.

În cei aproape 30 de ani de când trăiesc în București, n-am reușit să mă împrietenesc cât de cât cu niciunul dintre „colegii optzeciști”, deși doi ani n-am lucrat nicăieri, neavând buletin de Capitală, ci doar am frecventat cenaclurile și cercurile literare bucureștene (inclusiv cenaclurile SF ale lui Mironov și Cristian Tudor Popescu). M-am împrietenit de-a lungul anilor cu poeți din toată țara, dar cu niciunul din București. Ei nu erau prieteni nici măcar între ei, se aflau doar într-o competiție literară, într-un pluton în care alergau împreună spre o linie îndepărtată de sosire, la podiumul de încununare al căreia era gândul ascuns al fiecăruia. Ce m-a șocat venind în București a fost faptul că optzeciștii de aici nu știau mai nimic despre ce se întâmplă în provincie, în ordine literară, ei își erau suficienți lor înșilor și grupului lor închis. Sau, în orice caz, nici unul dintre ei nu se gândea la poezii din țară cu același drag cu care se gândeau aceștia la bucureșteni.

Eram abonat în Maramureș la aproape toate revistele literare ale României și citisem majoritatea cărților care apăreau atunci, dar am constatat cu stupeoare că bucureștenii nu se informau din scris, ci cu predilecție din auzite. În mediul aproape exclusiv oral al provinciei, îți formai o cultură livrescă

serioasă, să poți supraviețui în ordine spirituală presiunii anihilante a mediului „barbar” din jur. Într-un climat saturat de cultură, cum e Capitala, optzeciștii de aici se hrăneau mai mult din oralisme, din schimburile de informații pe la terase, ceaiuri, casa Covaci, apartamentul lui Nichita din Piața Amzei, cenaclurile și conclavurile generaționiste etc. M-a dezamăgit lipsa unora de cultură și mai ales inconsistența multora, în ordine umană, care păreau niște personaje fragile, crescute în seră, în atmosfera boemei bucureștene, incomparabile cu caracterele tari, care țineau la tăvăleală, ale unor colegi optzeciști din provincie. Fiecare dintre aceștia avea câte o biografie americană de self-made-man, cu viața luată pe cont propriu, de la o vârstă fragedă, cu stagii în minele de pe Valea Jiului, portul Constanța, exploatari forestiere, șantiere bucureștene, cum e cazul unor scriitori ca Alui Gheorghe, Gellu Dorian, Liviu Ioan Stoiciu, George Vulturescu, Daniel Corbu, Marian Drăghici, Ioan Es. Pop și mulți alții, care au răzbit în literatură cu mâinile goale, pornind din localități obscure ale țării, nu trăind liniar și șters, în umbra unor tutori puternici. Aceștia le-au netezit continuu ascensiunea, punându-le pe tavă aproape totul de-a gata, realizându-se de fapt ei înșiși și recuperându-și propriile biografii amenințate de comunism prin promisiunea repurificatoare a noii generații.

Bucureștenii sunt ca o castă închisă în care n-am reușit să pătrund. Îți reamintesc, de asemenea, cazul semnificativ al lui Aurelian Titu Dumitrescu, care i-a umilit pe toți cei care-și făceau micul veac al boemei lor în casa lui Nichita, publicând *Antimetafizica*, veritabilul testament literar al poetului, decedat la puțin timp după apariția memorabilului volum. Optzeciștii din preajma lui Nichita (și nu numai) s-au simțit frustrați că un oarecare Titu Dumirescu, venit tocmai de la Slatina, Olt, le-a luat ceea ce părea să

fie dreptul și privilegiul lor exclusiv, așa că deși A.T.D. a publicat până acum un raft valoros de cărți de poezie, fiind unul dintre cei mai productivi optzeciști, nimeni nu l-a mai băgat în seamă, la adevărata lui valoare, cum ar fi meritat, fiind și azi aproape ignorat și uitat cu totul (poate și din cauza temperamentului său intempestiv și a unor fluctuații biografice). Ca și Dan David, de altfel, un poet căruia moartea i-a pus poezia eruptivă într-o paranteză nemeritată, în raport cu promovarea unor mult mai fragile personalități poetice optzeciste, dar aflate în preajma unor factori istoricizanți, cu putere de decizie canonică. Ca să nu mai vorbim de cazul lui Viorel Padina, uluitor prin complexitatea și consistența sa istorică. Sau de extraordinarul poet Paul Aretzu, din Caracal, la doi pași de București, cu amplul poem *Amantul universal*, sau cu cele din *Cartea Psalmilor*, ignorat aproape cu totul de nucleul optzecist bucureștean.

Ca să-ți faci mai exact o idee despre dezamăgirea mea, o să-ți spun că la mine în Maramureș au găsit găzduire și ospitalitate mulți scriitori din București, la orice oră din zi și din noapte, unii venind cu familiile și făcându-și concedii întregi în prejma horincii și cântecelor mele. Toți îmi promiteau marea cu sarea când voi veni în București, iar când am venit într-adevăr, uitaseră cu totul de bunul și pitorescul sălbatic din ținuturile păduroase și exotice ale Maramureșului, erau mereu extrem de ocupați, sub presiuni urgente („și mai dă-mi un telefon când mai treci prin București”). Așa se face că, din dimineața când am descălecat din trenul de Sighet în Capitală, a trebuit să dorm după aceea câteva nopți în Gara de Nord, până m-a ajutat bihoreanul (pe atunci) Radu Călin Cristea să-mi găsec o gazdă în Drumul Taberei, la capătul dinspre grâu al metropolei, spre Domnești. Iar de atunci până azi, timp de aproape 30 de ani, n-am putut stabili o legătură cât de cât mai apropiată, în

ordine umană, cu vreun coleg de generație. Cred că și basarabeni au cam același sentiment penibil când vin în București.

Dragă Dumitru Augustin Doman, după aceste răspunsuri poate inconfortabile ale mele, îți doresc bunăstarea spirituală să-ți poți continua demersul optzecist în revista *Argeș*, într-un moment istoric literar când din legenda generației '80 mai contează doar structurile de rezistență valorică în timp ale creației fiecăruia dintre noi. Mulți din actualii optzeciști istoricizați temporar de context vor scădea în strălucire, cu trecerea timpului, în timp ce vizibilitatea istorică a construcției mele numite *Omul disponibil*, deocamdată în eclipsă, va crește miraculos cu trecerea anilor. Iar miracolele se întâmplă doar cu cei care cred în miracole.

Cuprins

Adrian Alui Gheorghe - „*Poezia este, în ultimă instanță, practica metafizicii. Ca și religia*”/7

Liviu Antonesei - „*Generația 80 e acum un fapt de istorie literară*”/ 31

Dan Arsenie - „*O generație culturală e solidaritatea unor mame care se decid să nască la un moment dat copii pe care-i abandonează într-o bibliotecă*”/40

Gabriel Chifu - „*Sunt suma împăcată a erorilor și a izbânzilor mele*”/56

Nichita Danilov - „*Cenaclul Junimea nu a avut nici un rol în formarea mea. M-am format bătând în lung și în lat Iașii, disecând firul în patru*”/74

Gellu Dorian - „*Optzeciștii nu trebuie percepuți decât pentru început ca o grupare. Ei sunt individualități bine conturate*”/95

Marian Drăghici - „*Aparții unei generații literare dacă ai și cultivi conștiința apartenenței la acea generație*”/109

Ioan Groșan - „*Pentru mine Echinoxul a însemnat mai mult decât facultatea de filologie*”/125

Gheorghe Mocuța - „Am înțeles că a apărut o nouă generație din disputele de la cina și din presă și din discuțiile de cafea”/131

Ioan Moldovan - „Pe măsură ce ești tot mai tu însuși, te îndepărtezi, cu sau fără melancolie, de «cuib», de «clan», de «grup», de «generație»”.../ 140

Nicolae Oprea - „Trăiesc înconjurat de cărți, numeroase cărți care îmi întrețin admirația pentru literatura română”/148

Viorel Padina - „Prejudecățile ce stau în calea afirmării acestei generații îi aparțin în majoritate”/164

Marta Petreu - „Solidaritatea mea de generație se manifestă acum printr-o atenție preferențială spontană sau printr-o prioritate pe care-o dau scriitorilor ei...”/186

Constantin Stan - «Proza șaizecistă își epuizase valențele creatoare. Se oficializase. Mima libertatea și curajul...»/195

George Stanca - „Mă consider doar un poet ignorat, nu un geniu ratat”/207

Liviu Ioan Stoiciu - „Generația '80 contează prin individualitățile ei, nu «la grămadă»”/219

George Vulturescu - „Generațiile literare sunt precum sectele primilor creștini: în catacombele societății”/241

278 **Ion Zubașcu** - „Generația '80 e doar un mit de uz didactic”/257

Redactor - Ioan Cristescu
Copertă și tehnoredactare - Simona Fusaru
Corectură - Radu Gârjoabă

